

Załącznik
do uchwały nr CXXVII/2298/2025
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dnia 23 maja 2025 r.

2024

RAPORT

O STANIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

PODSUMOWANIE DZIAŁALNOŚCI
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
w 2024 ROKU

Lubelskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

Raport opracowany został na podstawie art. 34a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 581), zgodnie z przyjętymi przez Sejmik Województwa Lubelskiego szczegółowymi wymogami dotyczącymi opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r., zmieniona Uchwałą Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.).

Opracowanie i redakcja:

Departament Strategii i Rozwoju

20-029 Lublin, ul. Artura Grottgera 4, tel. 81 44 16 545, fax 81 44 16 544, strategia@lubelskie.pl

www.lubelskie.pl

Streszczenie *Prezisdum*

Raport o stanie województwa lubelskiego za 2024 rok jest już siódmą edycją tego dokumentu. Zgodnie z przyjętą zasadą trwałości i ciągłości zakresu informacyjnego zawarte w nim treści pozwalają na interpretację oraz ocenę kierunków i procesów rozwojowych w dłuższym horyzoncie czasowym.

Dokument prezentuje podejmowane przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwały, realizowane polityki, programy, strategie oraz działania Zarządu Województwa Lubelskiego na rzecz rozwoju regionu lubelskiego w 2024 roku. Dokument uwzględnia również zmiany społeczno-gospodarcze, tendencje i kierunki oraz pozycję województwa na tle regionów w Polsce.

W kontekście często trudnych uwarunkowań zewnętrznych, tj. europejskich i krajowych, a także intraregionalnych, postęp i stan rozwoju naszego województwa w poszczególnych jego obszarach należy generalnie ocenić pozytywnie. Świadczą o tym zarówno wskaźniki, jak i odnotowana duża skala inwestycji finansowania z różnych dostępnych źródeł europejskich i krajowych.

Raport nie jest w stanie oddać całej złożoności sytuacji i problemów, jakie zaistniały w 2024 roku. Samorząd Województwa Lubelskiego od lat podejmuje trudne wyzwania i kontynuuje działania na rzecz gospodarczego i społecznego rozwoju. Przykładem mogą być inwestycje w zakresie infrastruktury komunikacyjnej, służby zdrowia, edukacji, kultury, sportu oraz pomocy społecznej. Jako uzyskane efekty należy wymienić najniższy w ostatnich latach poziom bezrobocia, największą liczbę nowo powstałych firm, poprawę warunków życia mieszkańców, poprawę dostępności komunikacyjnej czy też skokowy wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Na rozwój regionu wpływa wysoka pozycja Województwa Lubelskiego w absorpcji środków w ramach Polityki Spójności UE. Na uwagę zasługuje sprawna realizacja programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. Dobra współpraca z naszymi partnerami w realizacji nowych, innowacyjnych projektów daje szansę na dynamizowanie rozwoju województwa i budowanie przewag konkurencyjnych.

Rok 2024 był Rokiem Obchodów 550-lecia Województwa Lubelskiego, który wyzwolił wiele cennych inicjatyw oddolnych i społecznych, wpisujących się w ideę integracji i budowania tożsamości regionalnej.

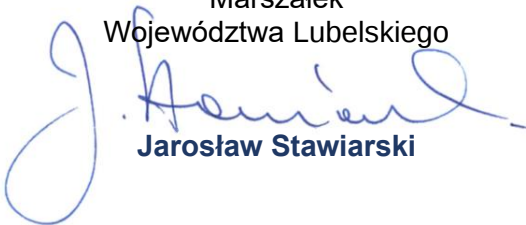
Strategiczne priorytety Samorządu Województwa Lubelskiego, jakimi jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz zrównoważony rozwój ze względu na zaistniałą sytuację międzynarodową, zostały rozszerzone o szeroko rozumiane bezpieczeństwo regionu i jego mieszkańców.

Przedstawione w Raporcie wnioski i rekomendacje mogą stanowić płaszczyznę publicznej dyskusji oraz bazę do podejmowania i realizacji nowych wyzwań przez samorząd w kolejnych latach.

Pragnę podziękować mieszkańcom naszego województwa, samorządom, podmiotom gospodarczym, organizacjom społecznym i pozarządowym, służbom mundurowym, a także jednostkom administracji publicznej za wniesiony wkład w rozwój Województwa Lubelskiego w 2024 roku.

Szczególne podziękowania pragnę skierować, w imieniu własnym oraz całego Zarządu Województwa Lubelskiego do wszystkich Radnych Sejmiku WL za cenne wsparcie inicjatyw oraz bezpośredni udział w podejmowaniu często trudnych wyborów i decyzji związanych z rozwojem naszego województwa.

Wyrażam przekonanie, że prezentowany Raport będzie pomocny przy podejmowaniu decyzji oraz nowych działań mających kluczowy wpływ na rozwój naszego regionu.

Marszałek
Województwa Lubelskiego

Jarosław Stawiarski

Lublin, maj 2025 r.

Spis treści

1.	Cel i założenia metodyczne Raportu.....	6
2.	Budżet Województwa Lubelskiego.....	10
3.	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych.....	15
3.1.	Raport monitoringowy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	18
3.2.	Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	19
3.3.	Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie	21
4.	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w poszczególnych obszarach tematycznych.....	24
4.1.	Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTKÓW I OPIEKA NAD ZABYTKAMI.....	24
4.1.1.	Edukacja.....	24
4.1.2.	Kultura.....	27
4.2.	Obszar: OCHRONA ZDROWIA.....	33
4.3.	Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA	43
4.4.	Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE.....	50
4.5.	Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE	63
4.6.	Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA.....	70
4.6.1.	Ochrona zasobów przyrodniczych	70
4.6.1.	Ochrona powietrza	74
4.6.2.	Ochrona i wykorzystanie zasobów wodnych.....	77
4.6.3.	Gospodarowanie odpadami	81
4.6.1.	Ochrona i wykorzystanie zasobów powierzchni ziemi	85
4.7.	Obszar: SPORT I TURYSTYKA	89
4.7.1.	Turystyka.....	89
4.7.2.	Sport.....	96
4.8.	Obszar: TRANSPORT	100
4.8.1.	Infrastruktura drogowa.....	100
4.8.2.	Infrastruktura kolejowa.....	107
4.8.3.	Przejścia graniczne	109
4.8.4.	Transport lotniczy	113
4.9.	Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	116
4.10.	Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY	127
4.11.	Obszar: TELEKOMUNIKACJA I CYFRYZACJA	137
4.12.	Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA.....	144

4.12.1.	Współpraca zagraniczna	144
4.12.2.	Współpraca ponadnarodowa i międzyregionalna.....	148
4.12.3.	Współpraca transgraniczna	149
4.13.	Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY	152
4.14.	Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ.....	168
4.15.	Obszar: ENERGETYKA	173
4.15.1.	Elektroenergetyka.....	173
4.15.2.	Ciepłownictwo	176
4.15.3.	Gazownictwo	178
4.15.4.	Stan rozwoju instalacji OZE	181
4.16.	Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM	189
5.	Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim	192
5.1.	Regionalny Program Operacyjny i Polityka Spójności 2014-2020 w województwie lubelskim	192
5.2.	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 i Polityka Spójności 2021-2027 w województwie lubelskim.....	195
5.3.	Wspólna Polityka Rolna w województwie lubelskim.....	203
5.4.	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju	207
6.	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności.....	210
7.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego	217
8.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań.....	217
9.	Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym	221
10.	Podsumowanie działań Zarządu Województwa Lubelskiego	222
11.	Podsumowanie	224
	Wykaz skrótów.....	233
	Spis tabel.....	235
	Spis wykresów	235
	Spis map.....	236
	Spis rycin	237
	Spis fotografii.....	237
	Wykaz załączników do Raportu o stanie Województwa Lubelskiego	238

1. Cel i założenia metodyczne Raportu

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa¹ Zarząd Województwa Lubelskiego ma obowiązek przedstawiania Sejmikowi Województwa Lubelskiego Raportu o stanie Województwa Lubelskiego **w terminie do dnia 31 maja każdego roku**.

Uwzględniając zapisy zawarte w ustawie **Sejmik Województwa Lubelskiego** określił **szczegółowe wymogi dotyczące sporządzania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego**². W ramach cyklicznego przygotowywania Raportu, wprowadzane były zmiany i modyfikacje wynikające zarówno z aktualnych uwarunkowań rozwoju jak i z **wniosków, uwag i sugestii** zgłaszanych w ramach dyskusji **na forum Sejmiku Województwa Lubelskiego** mających na celu zapewnienie komplementarności oraz podniesienie jego jakości merytorycznej.

Raport został opracowany przez **Departament Strategii i Rozwoju** (pełniący funkcję koordynatora prac) przy udziale i współpracy z departamentami i komórkami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, a także właściwymi samorządowymi jednostkami województwa lubelskiego.

■ Cel Raportu

Celem Raportu jest przedstawienie Sejmikowi WL **informacji o działalności Zarządu WL** w zakresie określonym Ustawą, w szczególności realizacji polityk, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa, w kontekście zmian społeczno-gospodarczych i procesów rozwojowych zachodzących w regionie.

Zgodnie z **wymogami** Ustawy, Raport o stanie województwa stanowi:

- **podsumowanie** działalności Zarządu WL (za rok poprzedni) jako organu wykonawczego samorządu województwa, rozumianej jako zadania realizowane przez **zarząd województwa**, a także zadania, których realizacja należy do kompetencji **marszałka województwa**;
- **podstawę** do debaty dotyczącej działalności Zarządu Województwa Lubelskiego w kontekście **udzielenia absolutorium**.

■ Metodyka sporządzania Raportu

I. **Raport** opracowano **w oparciu o założenia** przyjęte odpowiednio przez Zarząd Województwa Lubelskiego oraz Sejmik Województwa Lubelskiego obejmujące:

- **ramowy zakres informacyjny** zapewniający spełnienie ustawowych **wymogów prawnych** oraz możliwie kompleksowe przedstawienie działalności Samorządu Województwa Lubelskiego na tle **aktualnych uwarunkowań** społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych stanu rozwoju województwa,

¹ Art. 34a ust.2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 581).

² Uchwała Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r. zmieniona Uchwałą Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.

- ustaloną **strukturę Raportu** obejmującą obszary tematyczne wyszczególnione i wskazane w obowiązujących przepisach prawa,
 - **zasady przygotowania** dokumentu zapewniające **kompleksowe i spójne** podejście oraz **porównywalność** poszczególnych edycji Raportu.
- II. Uwzględniając **Uchwałę Sejmiku** w sprawie zakresu merytorycznego Raportu przedstawiono w szczególności:
- **zjawiska kontekstowe** pozwalające na lepsze ukazanie oraz **trafną ocenę** sytuacji i stanu rozwoju województwa.
 - ujęte w **sposób zunifikowany** obszary tematyczne w układzie:
 - **aktualnego stanu** danego obszaru tematycznego przy wykorzystaniu dostępnych danych statycznych i poza statycznych,
 - opisu **procesów i trendów** analizowanych od 2018 r., stanowiących ważną podstawę, kontekst i przesłankę do działań podejmowanych przez Samorząd WL,
 - **podejmowanych** przez Samorząd WL **działań**, wraz z wykazem kluczowych inwestycji i zadań prorozwojowych.
- III. **Integralną** częścią Raportu są przedstawione w formie tabelarycznej **szczegółowe działania** podjęte przez Samorząd Województwa Lubelskiego w danym roku kalendarzowym w odniesieniu do każdego obszaru tematycznego, obejmujące m.in.:
- **wykaz Uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego** w ujęciu tematycznym/operacyjnym (podjętych w 2024 r.) Załącznik nr I,
 - **kreowanie polityk rozwojowych** - wskazanie **dokumentów strategicznych i programowych** wyznaczających **ramy danej polityki** wraz z wykazem **działań formalnych** podjętych w danym roku kalendarzowym (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) – Załącznik nr II,
 - **realizację** polityk rozwojowych – **wykaz zadań** podjętych w danym roku kalendarzowym w ramach działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji danej polityki wraz ze wskazaniem **mierników, wartości i źródeł finansowania** – Załącznik nr III.
- IV. W ramach redakcji edytorskiej dokumentu przyjęto następujące, podstawowe założenia:
- **prezentację** danych finansowych w formie **zaokrąglonych wartości liczbowych**³,
 - **zapewnienie przejrzystości i układu dokumentu** poprzez:
 - wprowadzenie **form graficznych** prezentacji danych (mapy, schematy, wykresy i inne);
 - **wizualizację** ważniejszych inwestycji/wydarzeń z wykorzystaniem **fotografii, ikonografik** oraz **znaków i marek** identyfikujących poszczególne podmioty i produkty związane z obszarem województwa lubelskiego.

³ Szczegółowe dane i wartości liczbowe są dostępne we właściwych sektorowych dokumentach finansowych, sprawozdawczych oraz monitoringowych

■ Ramowy zakres tematyczny i struktura Raportu

Merytoryczny zakres informacji zawartych w Raporcie wynika z **kompetencyjnych zadań** realizowanych przez zarząd województwa, a także zadań, których realizacja należy do kompetencji marszałka województwa, tj. przede wszystkim z zakresu ochrony przyrody i środowiska, geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.⁴

Uwzględniając zasady sporządzania Raportu, jego zakres merytoryczny, a także uwagi zgłaszane przez Radnych Sejmiku Województwa Lubelskiego, w strukturze **Raportu** wyodrębniono:

- **syntetyczną** informację dotyczącą **realizacji Budżetu WL w 2024 r.**,
- **przekrojową informację** o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego (rozdz. 3), w tym wskazanie działań podjętych w 2024 r. w ramach dostępnych mechanizmów implementacji obejmujących m.in.:
 - **Raport monitoringowy** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
 - **Zintegrowaną listę** przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
 - **Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie**,
 - Inne programy tematyczne,
- **16 obszarów tematycznych:**
 - Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,
 - Ochrona zdrowia,
 - Pomoc i integracja społeczna,
 - Rolnictwo i obszary wiejskie,
 - Planowanie przestrzenne,
 - Ochrona przyrody i środowiska,
 - Sport i turystyka,
 - Transport,
 - Obronność i bezpieczeństwo publiczne,
 - Bezrobocie i rynek pracy,
 - Telekomunikacja i cyfryzacja,
 - Współpraca zagraniczna i Europejska Współpraca Terytorialna,
 - Rozwój gospodarczy,
 - Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej,

⁴ Uwzględnienie zadań należących do kompetencji marszałka nie wynika wprost z art. 34a ustawy o samorządzie województwa, jednak stanowi wypełnienie przyjętej w ramach założeń prac nad dokumentem zasady kompleksowości informacji

- Energetyka,
- Gospodarowanie mieniem wojewódzkim.
- informację dotyczącą **wdrażania programów operacyjnych** i pozostałych dostępnych **mechanizmów finansowych** (rozdz. 5),
- informację na temat **nadzoru** i **sposobu kontroli** realizowanych zadań (rozdz. 8),
- **zagregowaną** informację o sposobie **realizacji uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego** przez Zarząd WL (rozdz. 9 oraz załącznik nr I),
- zagregowaną informację **działań Zarządu Województwa Lubelskiego** (rozdz. 10)

W aspekcie najważniejszych aktualnych uwarunkowaniach rozwoju jako nowe elementy Raportu należy wskazać **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności** (rozdz. 6) – jako ważny element finansowania działań rozwojowych.

2. Budżet Województwa Lubelskiego

Budżet województwa jest **najważniejszym instrumentem** zapewniającym funkcjonowanie Samorządu Województwa, w ramach którego realizowane są zadania oraz prowadzenie polityki przez Zarząd Województwa. W odniesieniu do Budżetu Województwa Lubelskiego w Raporcie uwzględniono główne informacje dotyczące planu oraz wykonania dochodów i wydatków, ze szczególnym uwzględnieniem kierunków wydatków majątkowych⁵.

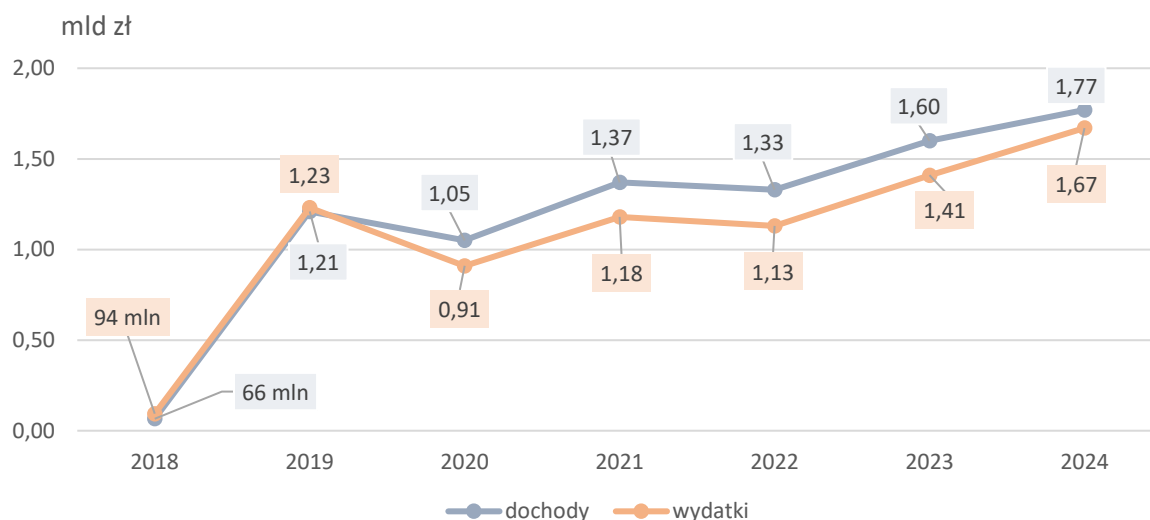
W latach 2018-2024 następował systematyczny wzrost dochodów i wydatków z Budżetu Województwa Lubelskiego. W tym okresie najwięcej środków z budżetu w ramach wydatków majątkowych przeznaczonych zostało na dwa obszary, tj.: **transport i ochrona zdrowia**. Począwszy od roku 2020 notowany jest stale **dodatni wynik finansowy**.

Budżet WL 2024

Podobnie jak w latach poprzednich, odnotowany jest **dodatni wynik finansowy** w 2024 r.

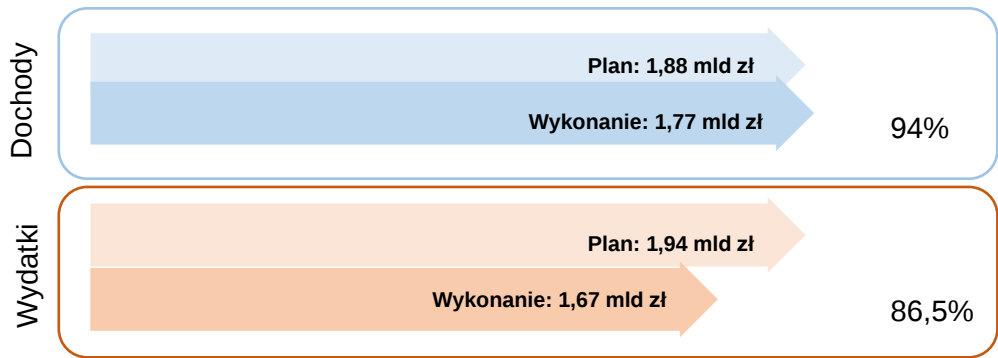
Wykres 1 Wykonanie (dochody i wydatki) Budżetu WL w latach 2018-2024 (mld zł)

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych DF UMWL, 2025 r.

⁵ Pełna informacja w tym zakresie jest przedstawiona w Sprawozdaniu z wykonania budżetu Województwa Lubelskiego za 2024 rok.

Plan dochodów i wydatków województwa lubelskiego na 2024 rok oraz poziom wykonania budżetu uchwalony przez Sejmik Województwa Lubelskiego kształtował się następująco:

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych DF UMWL, 2025 r.

Rok 2024 Województwo Lubelskie zamknęło **dodatnim wynikiem finansowym**, liczonym jako różnica pomiędzy wykonanymi dochodami i wydatkami, w kwocie **101,4 mln zł**.

Dochody

Ustalony **plan dochodów** w wysokości **1 888 mln zł** został **zrealizowany** w kwocie **1 774,8 mln zł** (tj. w **94,01%**).

Dochody majątkowe wykonano w kwocie **192,5 mln zł** (**71,23%** zakładanego planu w kwocie 270,3 mln zł), natomiast **dochody bieżące** w wysokości **1 582,4 mln zł** (zrealizowano **97,81%** planu w kwocie 1 617,7 mln zł).

Porównanie wykonania i planu dochodów w okresie sprawozdawczym oraz w porównywalnym okresie roku poprzedniego przedstawia Tabela 1.

Tabela 1 Struktura wykonanych dochodów budżetu województwa w 2024 r. w porównaniu do planu 2024 r. oraz wykonania 2023 r. w zł

Lp.	Źródło	Plan na koniec grudnia 2024 r.	Wykonanie		Wskaźnik wykonania 2024 r. do planu 2024 r.	Wskaźnik wykonania 2024 r. do wykonania 2023 r.	Struktura wykonania wg źródeł 2024 r.
			Na koniec 2024 r.	Na koniec 2023 r.	(4/3)	(4/5)	(4/Σ4)
1.	Dochody własne	860 022 574	792 385 048	645 606 824	92,14%	122,73%	44,65%
2.	Subwencje	713 942 330	713 949 428	644 154 987	100%	110,84%	40,23%
3.	Dotacje na finansowanie programów i projektów z udziałem środków z budżetu UE oraz innych środków zagranicznych	175 110 349	133 862 676	124 363 887	76,44%	107,64%	7,54%
4.	Dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej	122 591 385	119 906 095	113 201 475	97,81%	105,92%	6,76%
5.	Dotacje i środki uzyskane z pomocy finansowej od innych jst	9 185 504	8 590 215	4 219 565	93,52%	203,58%	0,48%
6.	Dotacje na zadania własne	1 562 000	1 672 700	3 872 000	107,09%	43,20%	0,09%
7.	Dotacje na zadania wynikające z	4 166 000	3 778 744	3 113 142	90,7%	121,38%	0,21%

Lp.	Źródło	Plan na koniec grudnia 2024 r.	Wykonanie		Wskaźnik wykonania 2024 r. do planu 2024 r.	Wskaźnik wykonania 2024 r. do wykonania 2023 r.	Struktura wykonania wg źródeł 2024 r.
			Na koniec 2024 r.	Na koniec 2023 r.	(4/3)	(4/5)	(4/Σ4)
	porozumień z administracją rządową						
8.	Zwroty dotacji i odsetki	1 380 149	694 831	1 865 314	50,34%	37,25%	0,04%
	Razem	1 887 960 291	1 774 839 736	1 540 397 193	94,01%	115,22%	100%
	bieżące	1 612 534 526	1 577 176 905	1 385 660 319	97,81%	113,82%	88,86%
	majątkowe	270 284 345	192 521 411	154 736 874	71,23%	124,42%	10,85%

Źródło: Oprac. DF UMWL, 2025 r.

Wydatki

Przyjęty na 2024 rok przez Sejmik Województwa Lubelskiego **plan wydatków** wyniósł **1 935,5 mln zł**. Realizacja na koniec 2024 roku przyjętego planu wydatków przedstawia się następująco:

- **wysokość poniesionych wydatków** wyniosła ogółem **1 673,4 mln zł** (co stanowi **86,46%** planu), w tym:
 - **wysokość wydatków bieżących** wyniosła ogółem **1 194,0 mln zł** (co stanowi **91,96%** planu w kwocie 1 298,5 mln zł),
 - **wysokość wydatków majątkowych** wyniosła ogółem **479,4 mln zł** (co stanowi **75,26%** planu w kwocie 637,0 mln zł).

Z uwagi na zakres i przedmiot niniejszego Raportu, informacje dotyczące budżetu województwa lubelskiego koncentrują się przede wszystkim na **wydatkach inwestycyjnych**, które wskazują na **aspekty prorozwojowe** oraz kształtowanie przestrzeni społeczno-gospodarczej regionu, zgodnie z **celami i priorytetami rozwojowymi** przyjętymi w **SRWL 2030**.

Środki wykorzystywane na te cele obejmują:

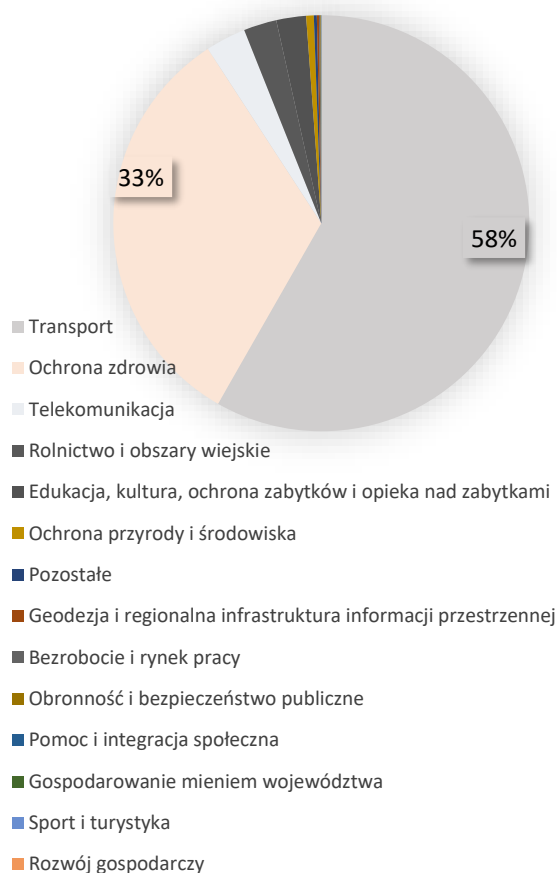
- wydatki na **zadania własne**,
- wydatki na **finansowanie programów** lub **projektów z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej** oraz **innych środków zagranicznych**,
- wydatki na zadania z zakresu **administracji rządowej**,
- wydatki na **pomoc finansową** dla jednostek samorządu terytorialnego,
- wydatki na **zwrot dotacji i odsetek** udzielonych w latach ubiegłych,
- wydatki na **zadania własne** realizowane z pomocy finansowej od jednostek samorządu terytorialnego,
- wydatki na **zadania** realizowane **w ramach porozumień** z jednostkami samorządu terytorialnego.

Tabela 2 Wydatki majątkowe Budżetu WL wg przyjętych obszarów tematycznych

	Dział	Nakłady	
		(zł)	(%)
1.	Transport	279 351 366	58
2.	Ochrona zdrowia	156 035 080	33
3.	Telekomunikacja	15 019 476	3
4.	Rolnictwo i obszary wiejskie	12 291 558	3
5.	Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	11 086 316	2
6.	Ochrona przyrody i środowiska	2 846 372	0,6
7.	Pozostałe	1 109 107	0,2
8.	Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej	819 134	0,2
9.	Bezrobocie i rynek pracy	511 214	0,1
10.	Obronność i bezpieczeństwo publiczne	200 000	0,04
11.	Pomoc i integracja społeczna	61 000	0,01
12.	Gospodarowanie mieniem województwa	59 841	0,01
13.	Sport i turystyka	3 554	0,0007
14.	Rozwój gospodarczy	925	0,0002
	SUMA	479 394 943	100

Źródło: Oprac. DF UMWL, 2025 r.

Wykres 2 Wydatki majątkowe Budżetu WL wg przyjętych obszarów tematycznych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji DF UMWL, 2025 r.

W odpowiedzi na przyjęte priorytety i potrzeby rozwojowe regionu oraz zgodnie z zasadą ich racjonalnego zaspakajania, **najwięcej środków** z Budżetu Województwa Lubelskiego w 2024 r. zostało przeznaczonych na **transport (58,27%)** oraz **ochronę zdrowia (32,55%)**. **Strukturę wydatków majątkowych** zrealizowanych w ramach budżetu województwa lubelskiego przedstawiono na Wykresie 2.

Wydatki na **transport (58,27%)** obejmują:

- zakup i objęcie akcji spółki Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie,
- drogi publiczne wojewódzkie, powiatowe i gminne,
- krajowe pasażerskie przewozy kolejowe.

Wydatki na **ochronę zdrowia (32,55%)** obejmują:

- szpitale ogólne, sanatoria,
- lecznictwo psychiatryczne,
- medycyna pracy.

Wydatki na **telekomunikację (3%)** obejmują:

- wspólną obsługę jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki na **rolnictwo i obszary wiejskie (3%)** obejmują:

- Wojewódzkie Biuro Geodezji i Urządzania Terenów Rolnych w Lublinie,
- dotacje celowe dla gmin na budowę dróg dojazdowych do gruntów rolnych.

Wydatki na **edukację, kulturę, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami (2%)** zawierają:

- działalność szkół policealnych, kolegiów pracowników służb społecznych, bibliotek pedagogicznych, doszkącanie i doskonalenie nauczycieli,
- działalność teatrów, filharmonii, orkiestr, chórów i kapeli, bibliotek, muzeów,
- ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Należy podkreślić, że **dochody samorządu** województwa lubelskiego systematycznie **wzrastają**. Począwszy od 2020 r. Budżet Województwa Lubelskiego zamykany jest z **dodatnim wynikiem finansowym**, zaś wolumen dochodów zwiększył się o ponad 727 mln zł, co stanowi wzrost o 169,5% w porównaniu do 2020 roku.

3. Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych

Na poziomie województwa najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju regionu jest **strategia rozwoju województwa**, realizowana m.in.: poprzez regionalne programy operacyjne, krajowe programy operacyjne (współfinansowane środkami UE, budżetem państwa, budżetami samorządów, środkami prywatnymi), programy rozwoju oraz pozostałe dostępne mechanizmy wdrażania.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju regionalnego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w określonym horyzoncie czasowym. Jest jednocześnie dokumentem stanowiącym obligatoryjne odniesienie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym. Do tych dokumentów należą przede wszystkim Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030.

Ryc. 1 Układ regionalnych dokumentów strategicznych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Zgodnie z zasadami prowadzenia polityki rozwoju, strategia województwa określa priorytety i kierunki interwencji, które uwzględniane są w procesie programowania rozwoju. SRWL 2030 była podstawą do konstruowania **programu FEL 2021-2027** oraz przygotowania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania dostępnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego.

W wymiarze **planowania przestrzennego**, regionalną politykę rozwoju określa **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego**. Przedstawiony w 2022 r. Raport o stanie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubelskiego wskazuje aktualność warunków i zasad kształtowania ładu przestrzennego w regionie, a także kierunków kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej odpowiadającej na cele i kierunki działań określone w SRWL 2030.

Główną przesłanką, wynikającą z zapisów Strategii, jest rozwój i przekształcanie województwa w region, który będzie cechował się: konkurencyjnością, spójnością społeczną,

gospodarczą, przestrzenną oraz wysoką jakością życia mieszkańców. Przedstawione w dokumencie działania odnoszą się m.in. do wyznaczonych w PZPWL obszarów funkcjonalnych, które stanowiły podstawę dla wyodrębnienia w SRWL 2030 Obszarów Strategicznej Interwencji.

Z najważniejszych działań, podjętych w 2024 roku, związanych z **operacjonalizacją** zapisów SRWL 2030 należy wymienić:

- aktualizację **Zintegrowanej listy przedsięwzięć** dla realizacji celów SRWL 2030,
- uchwalenie **Programu Rozwoju Roztocza** – województwo lubelskie,
- **ocenę spójności** projektów Strategii gminnych i ponadlokalnych z ustaleniami SRWL 2030,
- przygotowanie pierwszego **Raportu monitoringowego** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, z uwzględnieniem analizy przedsięwzięć ujętych w **Systemie wdrażania** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku⁶,
- realizację **projektów rozwojowych** finansowanych z **wielu źródeł**, m.in. krajowych programów operacyjnych (FEPW, FEnIKS, FENG, FERS), programu regionalnego – FEL 2021-2027, programów Interreg, KPO i innych dostępnych.

Ryc. 2 SRWL 2030 – wizja rozwoju województwa

Źródło: SRWL 2030, Lublin 2021 r.

Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Lubelskiego

W sierpniu 2024 roku przez Zarząd Województwa Lubelskiego zostały przyjęte **Założenia aktualizacji Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego Województwa Lubelskiego**. Mają one na celu wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie analizowania i monitorowania procesów rozwojowych, w tym w układzie przestrzennym oraz zdefiniowanie obszarów i zakresu współpracy, a także wymiany informacji w ramach Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego Województwa Lubelskiego (ROT WL).

Zaproponowane podejście ma charakter procesowy i zakłada sukcesywną rozbudowę (rozwój) platformy informacyjnej, zarówno w wymiarze organizacyjnym jak i narzędziowym. W celu wypracowania spójnego i kompleksowego systemu, dokument nakreśla potrzebę uruchomienia prac nad nową formułą ROT WL przy udziale partnerów zewnętrznych (między

⁶ Informacje na temat realizacji przedsięwzięć stanowią element monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i zostały ujęte w Raporcie monitoringowym Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku przyjętym w drodze uchwały nr DLVII/9828/2024 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 29 lutego 2024 r.

innymi: Urzędu Statystycznego, uczelni wyższych, podmiotów dysponujących własnymi danymi w zakresie poszczególnych sektorów społeczno-gospodarczych). W konsekwencji zapisów, w maju 2025 roku odbyło się spotkanie poświęcone dyskusji o nowych narzędziach i funkcjonalności ROT WL, przy udziale Radnych Sejmiku WL, środowiska naukowego, Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie.

3.1. Raport monitoringowy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego w 2024 roku „Raport monitoringowy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”⁷ jest pierwszym dokumentem przedstawiającym ocenę stanu realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (SRWL 2030). Raport obejmuje wymiary: przestrzenny i społeczno-gospodarczy, ze szczególnym uwzględnieniem oceny obligatoryjnych wskaźników oraz elementów systemu monitorowania przyjętych w SRWL 2030, a także analizę zakładanych efektów w ramach poszczególnych celów strategicznych.

Głównym celem i rolą Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 było przedstawienie **stanu jej wdrażania**, a także **wyników analiz** oraz **wniosków** dotyczących procesów społeczno-gospodarczych obserwowanych w regionie, w kontekście przyjętych w 2021 roku, nowych celów regionalnej polityki rozwoju. Raport monitoringowy swoim zakresem obejmuje identyfikację działań różnych podmiotów, a osiągnięte efekty rozwojowe interpretowane są z uwzględnieniem **dłuższego horyzontu czasowego**.

Przedmiotem przeprowadzonej w Raporcie analizy był pierwszy **2-letni okres wdrażania** SRWL 2030. Ze względu na relatywnie **krótki czas** jej **implementacji**, dostępność danych, a także potrzebę odniesienia się do trendów rozwojowych, za podstawowy okres badawczy przyjęto lata 2018-2022 wykorzystując wiarygodne i dostępne w statystyce publicznej dane.

Przeprowadzony monitoring SRWL 2030 pozwolił na sformułowanie następujących wniosków i konkluzji:

- przyjęte w SRWL 2030 działania są generalnie **realizowane zgodnie z założeniami**, co oznacza:
 - **trafność** kierunków działań,
 - **skuteczność** instrumentów wsparcia,
 - **kompleksowość** polityk sektorowych,
 - **adekwatność** wsparcia z FEL 2021-2027 do zakresu interwencji określonej w SRWL 2030, w tym w ramach ZIT,
 - **aktywność** samorządów w procesie wieloszczeblowego zarządzania rozwojem.

Realizacja przyjętych w Strategii celów **przebiega prawidłowo i nie stwierdzono przesłanek** oraz **wskazań** do jej zmiany bądź modyfikacji.

⁷ Załącznik do Uchwały nr DLVII/9828/2024 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 29 lutego 2024 r.

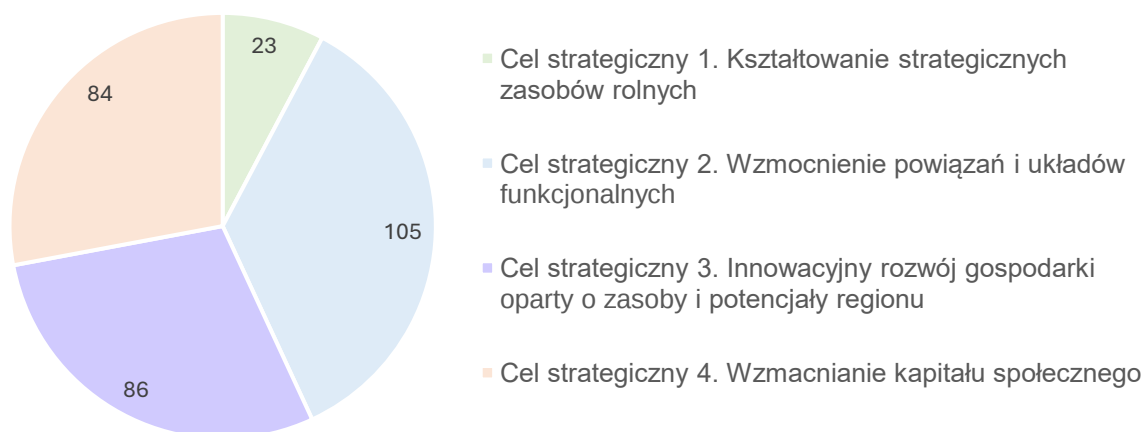
3.2. Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii stanowi **bazę przedsięwzięć** oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla realizacji celów i kierunków działań wskazanych w SRWL 2030⁸. Swoim zakresem obejmuje przedsięwzięcia identyfikowane w różnych procesach, w ramach których podmioty z obszaru województwa, w tym m.in. samorządy lokalne, przedsiębiorcy, instytucje zarządzające sieciami infrastrukturalnymi oraz jednostki badawcze i naukowe, wskazują zamierzenia odpowiadające określonym płaszczyznom regionalnej polityki rozwoju.

Zintegrowana lista przedsięwzięć zawiera **298⁹ przedsięwzięć** i nie stanowi katalogu zamkniętego. W 2024 roku na Zintegrowaną listę wpisano bądź zmodyfikowano 3 przedsięwzięcia. Istnieje możliwość uzupełniania przedsięwzięć w toku prowadzonych prac w oparciu o zidentyfikowane, nowe uzasadnione potrzeby i możliwości.

Przedsięwzięcia znajdujące się na Zintegrowanej liście w większości mają charakter złożony, o **szerokim** lub zróżnicowanym **spektrum oddziaływania** wykraczającym poza jeden cel strategiczny. W związku z tym kwalifikacja przedsięwzięć w aspekcie ich znaczenia dla realizacji celów Strategii oparta została na dominującym zakresie przewidzianej interwencji.

Wykres 3 Przedsięwzięcia ujęte na zintegrowanej liście w układzie celów strategicznych SRWL 2030

Źródło: Oprac. własne DSiR, 2025

Analiza zakresu przedsięwzięć znajdujących się na Zintegrowanej liście wskazuje, że obecnie **największe potrzeby rozwojowe dotyczą** (Wykres 3):

- **inwestycji infrastrukturalnych**, przewidzianych w SRWL 2030 w ramach celu 2 – Wzmacnianie powiązań i układów funkcjonalnych,
- **wzmacniania różnych sfer przedsiębiorczości**, wskazanych w Strategii w ramach celu 3 – Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu, a także

⁸ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Roz. 7.2. Koordynacja wdrażania Strategii.

⁹ Uchwała ZWL z dn. 30.12.2024 r. zmieniająca Uchwałę w sprawie przyjęcia Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

celu 1 – Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych, w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego,

- **rozwijania i wykorzystania potencjału społecznego**, któremu odpowiada cel 4 – Wzmacnianie kapitału społecznego.

Proces wyłaniania projektów z zakresu publicznej infrastruktury badawczej został przeprowadzony w styczniu 2023 r., w oparciu o przyjęty tryb i zasady identyfikacji przedsięwzięć. Spośród 22 przedsięwzięć podlegających ocenie, pozytywną weryfikację pod kątem spełnienia kryteriów określonych w naborze uzyskało **17 przedsięwzięć** o łącznej wartości ponad **112 mln zł**.

Zatwierdzenie przez Zarząd Województwa Lubelskiego zaktualizowanej Zintegrowanej listy przedsięwzięć strategicznych dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oznaczało **uznanie** tych przedsięwzięć **za strategiczną regionalną infrastrukturę badawczą**, w obszarze zgodnym z celami strategicznymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami wskazanymi w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Przedsięwzięcia z zakresu strategicznej regionalnej publicznej infrastruktury badawczej przekazane zostały do opiniowania stronie rządowej. W wyniku tego procesu **11 przedsięwzięć** uzyskało pozytywną opinię Ministra właściwego do spraw Rozwoju Regionalnego oraz Ministra do spraw Szkolnictwa Wyższego i Nauki. Lista ta stanowi podstawę do dalszego procedowania, w tym wdrażania w ramach programu FEL 2021-2027.

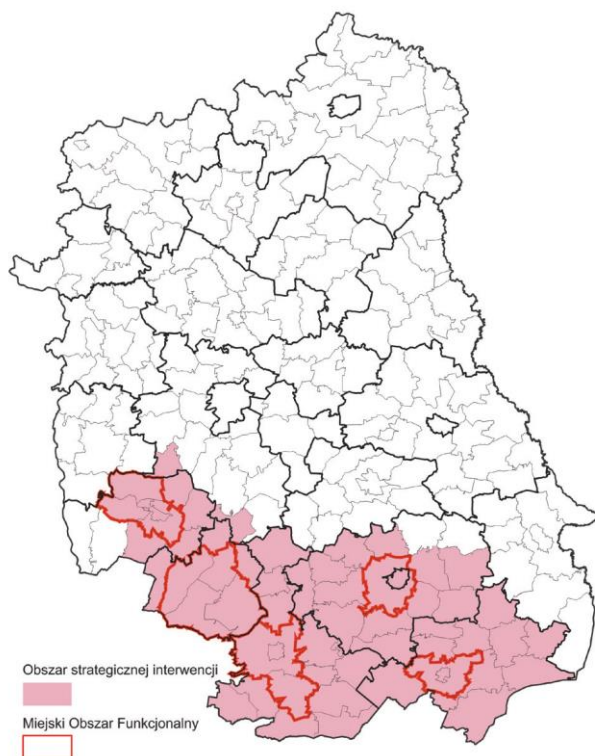
Skuteczna realizacja wdrażanych przedsięwzięć umieszczonych na Zintegrowanej liście przedsięwzięć strategicznych dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest uzależniona od inicjatywy i aktywności podmiotów zgłaszających.

3.3. Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku w swym wymiarze terytorialnym określiła pięć subregionalnych obszarów strategicznej interwencji (OSI). Jednym z nich jest **OSI Roztocze** (Mapa 1), będący częścią **obszaru funkcjonalnego**, położonego w granicach administracyjnych **dwóch województw**. Z tego względu władze regionalne województw: **lubelskiego i podkarpackiego** (Mapa 2) zsynchronizowały swoje działania, aby zapewnić spójne programowanie rozwoju dla tego obszaru funkcjonalnego.

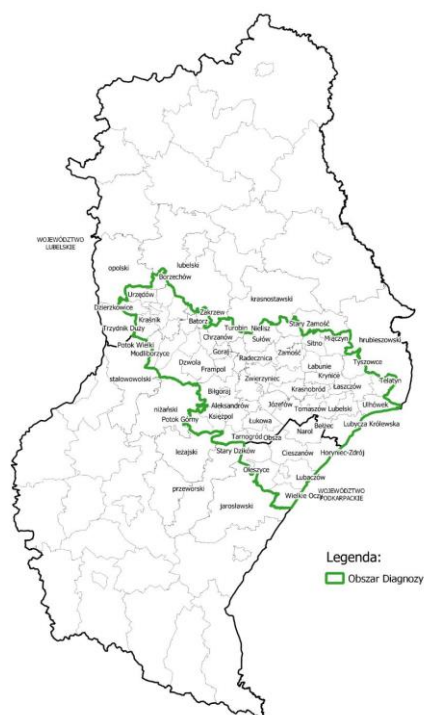

Mapa 1 OSI Roztocze

Źródło: SRWL 2030, Lublin 2021 r.

Mapa 2 Obszar Roztocza objęty wspólną diagnozą w części województwa lubelskiego i podkarpackiego

Źródło: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Roztocza, Lublin 2023 r.

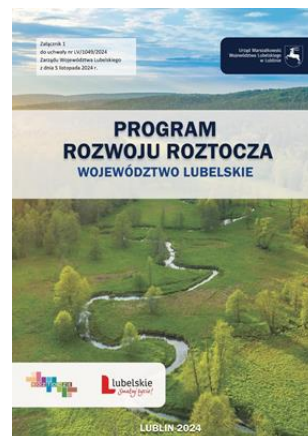
W efekcie opracowania **diagnozy** sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej wspólnej dla całego obszaru, przygotowane zostały **dwie programy rozwoju**¹⁰: dla części lubelskiej (obejmującej OSI Roztocze) oraz dla części podkarpackiej (obejmującej powiat lubaczowski). Koordynację prac oraz zapewnienie wzajemnej komplementarności programów

¹⁰ zgodnie z Art. 15. Ust. 1. ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym ustanawianymi w celu realizacji strategii rozwoju, określającymi działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym, stanowiącymi element programu.

zapewniły Departamenty odpowiedzialne za zarządzanie strategiczne w obu Urzędach Marszałkowskich.

Zarządzeniem Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 21 września 2021 r. powołany został interdyscyplinarny **Zespół Zadaniowy**, którego zadaniem była analiza materiałów oraz przygotowanie projektu Programu.

W styczniu 2024 r. Zarząd Województwa Lubelskiego przyjął **projekt dokumentu** Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie, który został poddany **debacie publicznej** zorganizowanej w formie otwartych spotkań w pięciu miastach powiatowych Roztocza. Projekt Programu został uzupełniony i zmodyfikowany o wnioski płynące z tego procesu, a dla tak przygotowanego dokumentu została opracowana **Prognoza oddziaływania na środowisko**.¹¹

W listopadzie 2024 r. Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie został **przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego**¹². Zgodnie z założeniami stanowi on **uszczegółowienie zapisów zawartych** w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku dotyczących obszaru strategicznej interwencji Roztocze (łącznie 58 gmin). Zapewniona została również komplementarność działań wynikających z przygotowywanego równolegle Programu Rozwoju Roztocza – województwo podkarpackie.

Dokument Programu przygotowywany we współpracy z samorządami szczebla lokalnego stanowi:

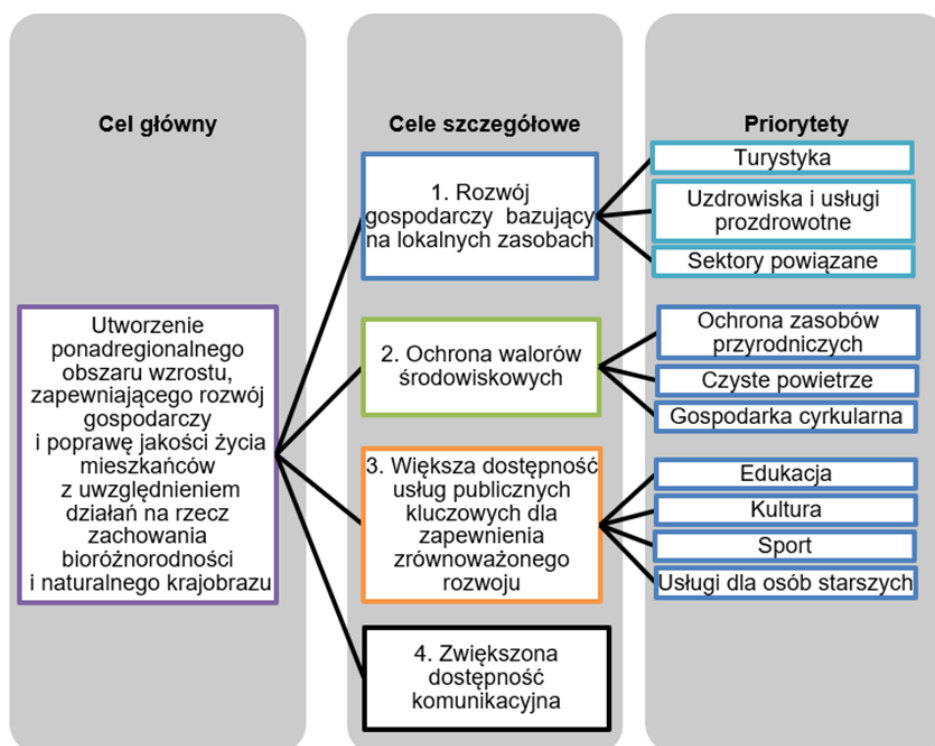
- **narzędzie koordynacji** działań rozwojowych na rzecz określonego terytorium, pozwalające na zbudowanie podstaw trwałego partnerstwa samorządu regionalnego, samorządów lokalnych oraz organizacji i instytucji aktywnie działających na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego Roztocza, uwzględniając zaangażowanie władz regionalnych i lokalnych z województwa podkarpackiego;
- **potwierdzenie zobowiązań różnych podmiotów** (władz gminnych, powiatowych i wojewódzkich) do dążenia do realizacji konkretnych inwestycji i działań;
- podstawę **podejmowania rozmów z władzami centralnymi** w celu uzyskania wsparcia finansowego z instrumentów krajowych.

Bazując na kierunkach interwencji określonych dla OSI Roztocze, określone zostały cele Programu (Ryc. 3).

¹¹Projekt Programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko zostały poddane konsultacjom społecznym i opiniowaniu zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Konsultacje trwały od 7 sierpnia do 27 września 2024 r.

¹² Uchwała nr LV/1049/2024 ZWL z dnia 5 listopada 2024 r.

Ryc. 3. Układ celów i priorytetów Programu Rozwoju Rostocza – województwo lubelskie

Źródło: Program Rozwoju Rostocza – województwo lubelskie

Jednym z elementów wdrażania Programu było uruchomienie przez Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju specjalnej pożyczki inwestycyjno-obrotowej pn. „Zainwestuj na Rostoczu”. Oferta LRFR kierowana jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Priorytetowymi kierunkami inwestycji są w szczególności obszary związane z turystyką i zdrową żywnością, usługi prozdrowotne, zielona gospodarka, cyfryzacja oraz procesy logistyczne. W 2024 roku w ramach tej linii Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju udzielił przedsiębiorcom z terenu Rostocza **13 pożyczek** na kwotę ponad **5 mln złotych**.

4. Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w poszczególnych obszarach tematycznych

4.1. Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTKÓW I OPIEKA NAD ZABYTKAMI

4.1.1. Edukacja

Rozwój i dynamiczne zmiany otoczenia społeczno-gospodarczego implikują potrzebę stałego uzupełniania wiedzy, kwalifikacji, a także nabywania przez społeczeństwo nowych kompetencji i umiejętności. Jednym z najważniejszych wyzwań i uwarunkowań rozwoju systemu edukacji są **niekorzystne** zmiany liczby i struktury wieku ludności, a w szczególności dotyczy to **procesu starzenia ludności**. Wobec tych zjawisk najważniejszym **wyzwaniem** staje się dostosowanie programów wszystkich poziomów edukacji do zmian liczby i struktury wieku ludności oraz wzmocnienie kompetencji ludności m.in. poprzez wdrażanie idei **uczenia się przez całe życie**.

Poziom wykształcenia

Na koniec 2024 roku w woj. lubelskim **wykształcenie wyższe posiadało 32,7% mieszkańców** (w kraju 35%), co plasuje województwo na 7 miejscu wśród wszystkich województw. Jednocześnie region charakteryzuje się podobnym jak w kraju odsetkiem osób posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe (w 2024 r. wyniósł 12,3%, średnio w kraju 11,8%).

W roku szkolnym 2023/24 we wszystkich typach szkół (łącznie z 6 latkami) kształciło się **284 tys.** osób.

W ostatnich latach (2018-2023) odnotowano szereg **zmian** w zakresie **potrzeb** opiekuńczo-wychowawczych, ilości uczniów oraz liczby obiektów wykorzystywanych w celach edukacyjnych. W tym kontekście obserwuje się następujące zjawiska:

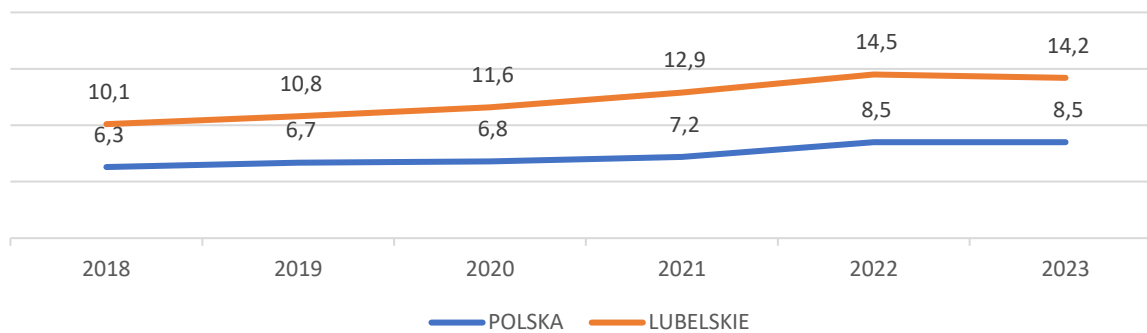
- **wzrost odsetka** dzieci objętych **opieką w żłobkach** z 7,7% (2018 r.) do 16% (2023 r.), tj. o 8,3 p. proc.,
- **wzrost liczby żłobków** z 116 (2018 r.) do 200 (2023 r.), tj. o 72,4%,
- **wzrost liczby** dzieci objętych **wychowaniem przedszkolnym** (w wieku od 3 do 6 lat) z 71 tys. w 2018 r. do 75,2 tys. w 2023 r., tj. o 6%
- **wzrost liczby** uczniów **szkół podstawowych** (łącznie z uczniami z potrzebami specjalnymi) ze 142,3 tys. (2018 r.) do 150,9 tys. (2023 r.), tj. o 6%,
- **wzrost liczby** uczniów szkół **ponadpodstawowych** z 70,8 tys. (2018 r.) do 97 tys. (2023 r.), tj. o 37%, w tym:
 - w liceach ogólnokształcących z 31,2 tys. (2018 r.) do 45,7 tys. (2023 r.), tj. 46,5%
 - w technikach z 30,8 tys. (2018 r.) do 39,6 tys. (2023 r.), tj. 28,6%
- **wzrost liczby** uczniów **branżowych szkół** I stopnia z ponad 8 tys. (2018 r.) do 10,4 tys. (2023 r.) oraz szkół branżowych II stopnia z 136 (2020 r.) do 746 (2023 r.)

Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2023/2024 w województwie lubelskim funkcjonowało **15 uczelni wyższych**. Głównym ośrodkiem akademickim jest miasto Lublin, gdzie funkcjonuje 11 uczelni wyższych, w których kształciło się 87,7% ogółu studentów województwa. W szkolnictwie wyższym odnotowano następujące zjawiska i procesy:

- **spadek liczby studentów** o ok. 5,3 tys., tj. z 69,8 tys. w roku akademickim 2017/2018 do 64,5 tys. w roku 2023/2024 (spadek o 7,6%, a w Polsce o 0,5%). Jedną z przyczyn jest mniejsza liczba ludności w wieku 19-24 lata, a także większa dostępność i popularność studiów zagranicznych,
- nastąpiła wyraźna **tendencja wzrostowa** w zakresie **umiędzynarodowienia** lubelskich szkół wyższych – odnotowano wzrost odsetka studentów cudzoziemców z 10,1% (2018 r.) do 14,2% (2023 r.). Wzrost liczby studentów cudzoziemców następuje w szybszym tempie niż średnio w kraju (Wykres 4).

Wykres 4 Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2023

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

W 2023 roku z możliwości podnoszenia kwalifikacji w formie **studiów podyplomowych** skorzystało ok. **13 tys. osób**. Oznacza to, że pod względem liczby słuchaczy studiów podyplomowych województwo lubelskie uplasowało się na **2 miejscu w kraju** (po mazowieckim).

Finansowanie oświaty

Wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetów jednostek samorządów w województwie lubelskim w 2023 r.:

- wyniosły blisko **5,6 mld zł** (w Polsce 101,6 mld zł), z czego 65,5 mln zł są to wydatki budżetu województwa,
- udział wydatków na edukację w wydatkach ogółem poniesionych przez jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubelskim w 2023 r. wyniósł 37,6% (w Polsce 31,6%),
- najwięcej środków przeznaczono na funkcjonowanie szkół podstawowych – 51% (w kraju 48%) i przedszkoli – 15% (w Polsce 19,6%),
- największy wzrost wydatków na edukację odnotowano w przypadku wydatków na szkoły podstawowe o 71% (w Polsce o 74%).

Wzrost **wydatków** jednostek samorządu terytorialnego na edukację (w por. do 2018 r.) **56%**

■ Realizowane działania

W ramach działalności **oświatowej i edukacyjnej** Samorząd Województwa Lubelskiego w roku 2024 prowadził sieć **15 jednostek oświatowych** o zasięgu regionalnym, w tym:

- **szkołę specjalną zorganizowaną w podmiocie leczniczym** – w roku szkolnym 2023/2024 średnia liczba uczniów wynosiła odpowiednio: w LO - 92, w SP - 129 oraz 95 przedszkolaków,
- **osiem szkół policealnych** – medycznych studiów zawodowych (SP-MSZ) – w roku szkolnym 2023/2024 kształciło się **2 094 słuchaczy** w 17 zawodach z 5 branż. Zdawalność w roku szkolnym 2023/2024 wyniosła ponad **91,67%**,
- **Kolegium Pracowników Służb Społecznych (KPSS)** połączone ze Szkołą Policealną Pracowników Służb Społecznych (SPPSS) w Lublinie – w 2024 roku naukę pobierało **39 słuchaczy**. W latach 2018-2023 liczba słuchaczy wyniosła **286 osób**, a zdawalność była na poziomie **100%**,
- placówka doskonalenia nauczycieli – **Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli (LSCDN)**. W roku szkolnym 2023/2024 w LSCDN zrealizowano 1 573 formy szkoleniowe, w których wzięło **udział ponad 39 tys.** uczestników,
- cztery **biblioteki pedagogiczne** (6 filii):
 - w 2024 r. liczba wypożyczeń stacjonarnych wyniosła ponad **107 tys.**, natomiast liczba wypożyczeń w bibliotekach pedagogicznych w latach 2018-2024 przekroczyła **1 mln**,
 - w roku szkolnym 2023/2024 biblioteki pedagogiczne przeprowadziły **szereg działań wspomagających**, w tym m.in.: zajęcia edukacyjne, wystawy stacjonarne, wernisaże on-line, konkursy, udział w regionalnych i ogólnopolskich akcjach i projektach promujących czytelnictwo.

Samorząd Województwa Lubelskiego realizuje następujące **projekty stypendialne**:

- **Studenckie Stypendia Marszałka Województwa Lubelskiego** – w 2024 r. złożono 480 wniosków, z czego **przyznano stypendium 298 osobom** na łączną kwotę **797,4 tys. zł**. W latach 2018-2024 ze stypendium skorzystało łącznie **1 870 studentów**,
- **Lubelskie wspiera uzdolnionych 2023-2024** (kształcenie ogólne) – za okres lipiec – wrzesień w roku szkolnym 2023/2024 wypłacono **537 stypendiów** na łączną kwotę prawie **1,9 mln zł**,

EDUKACJA – DZIAŁANIA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2024 R.

15 – jednostek oświatowych
298 – Studenckie Stypendia
Marszałka WL na łączną kwotę
797,4 tys. zł
537 – stypendia dla uczniów
szkół ogólnokształcących
635 – stypendia dla uczniów
szkół zawodowych

- **Lubelska kuźnia talentów 2023-2024** (kształcenie zawodowe) – w roku szkolnym 2023/2024, wypłacono **653 stypendia** na łączną kwotę prawie **2,3 mln zł**.

W ramach programu regionalnego **FEL 2021-2027¹³** działania w zakresie edukacji realizowane były przede wszystkim w ramach:

- Priorytetu **Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych** poprzez Działanie 7.1 Infrastruktura przedszkolna oraz Działanie 7.2 Infrastruktura edukacji ogólnej, z którego sfinansowano **12 projektów** o łącznej wartości **25,83 mln zł** (wartość dofinansowania UE – 21,55 mln zł),
- Priorytetu **Lepsza edukacja**, z którego sfinansowano **339 projektów** o łącznej wartości prawie **437,2 mln zł** (wartość dofinansowania UE – prawie 371,3 mln zł).

4.1.2. Kultura

Kultura stanowi bardzo ważny element życia społeczności regionu. Ważnym zadaniem jest **ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego**. Uwzględniając znaczenie kultury w rozwoju tożsamości regionalnej, Zarząd Województwa Lubelskiego podejmował szereg działań mających przyczynić się do rozwoju i zwiększenia dostępności do kultury.

Wydatki jednostek samorządu województwa lubelskiego w 2023 r. przeznaczone na **kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego**:

- wyniosły 656 mln zł (w tym prawie 60 mln z budżetu województwa) w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 56% (w Polsce wzrosły o 42%),
- stanowiły 4% wszystkich wydatków poniesionych w województwie (w Polsce 3,5%),
- w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 281 zł (w 2018 r. – 167 zł). W kraju na 1 mieszkańca wydano średnio 280 zł (w 2018 r. – 194 zł).

KULTURA – DZIAŁANIA 2024 R.

11 instytucji kultury

299 osobom przyznano stypendia na łączną kwotę ok. **600 tys. zł**

77 Nagrody Kulturalne Województwa Lubelskiego na łączną kwotę **178 tys. zł**

Zasoby dziedzictwa

Województwo lubelskie cechuje się bogatymi i różnorodnymi zasobami obiektów dziedzictwa kulturowego w tym m.in.:

- wpisane na **Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO** Stare Miasto w Zamościu,
- siedem **Pomników Historii**:
 - Kazimierz Dolny,
 - Zamość - historyczny zespół miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku,
 - Kozłówka - zespół pałacowo-parkowy,

¹³ Lista projektów realizowanych w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 - stan na 01.03.2025 r. Źródło: <https://funduszeue.lubelskie.pl/zpr/raporty-analzy/lista-projektow-realizowanych-w-ramach-funduszy-europejskich-dla-lubelskiego-2021-2027/>

- Lublin - historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny,
- Janów Podlaski - Stadnina Koni,
- Puławy - zespół pałacowo-parkowy,
- Jableczna - prawosławny klasztor św. Onufrego,
- ponad **4,3 tys. zabytków** wpisanych do **rejestrz zabytków nieruchomych**, a wśród nich są: historyczne układy przestrzenne, historyczne układy ruralistyczne, świątynie różnych wyznań, klasztory i inne obiekty sakralne, budowle użyteczności publicznej, pałace i wille, dwory, domy mieszkalne, budynki przemysłowe, parki, zabytki archeologiczne, cmentarze,
- **ok. 22,4 tys.** zabytkowych obiektów ruchomych wpisanych do **rejestrz zabytków ruchomych**, do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła,
- **173 wpisy w rejestrze zabytków archeologicznych** (na koniec 2024 r.).

Instytucje kultury

Wśród najważniejszych **instytucji kultury** realizujących podstawowe zadania i mających duży wpływ kulturotwórczy należy wskazać: 53 muzea, 5 teatrów, operę, filharmonię, 31 kin, w tym 3 multiplexy z 25 salami projekcyjnymi oraz liczne domy kultury, świetlice, ośrodki kultury, biblioteki. W Lublinie funkcjonują **instytucje o oddziaływaniu regionalnym i krajowym**, w tym m.in.: teatr dramatyczny (Teatr im. J. Osterwy), teatr lalkowy (Teatr im. H. Ch. Andersena) oraz opera (**Opera Lubelska**). Na uwagę zasługuje twórczość licznej grupy teatrów alternatywnych, w tym m.in.: Ośrodek Praktyk Teatralnych w Gardzienicach, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, Scena Plastyczna KUL, Lubelski Teatr Tańca.

Wiodącymi **instytucjami muzycznymi** w regionie są Opera Lubelska i Filharmonia Lubelska im. Henryka Wieniawskiego w Lublinie. Inicjowaniem działań w zakresie animacji kultury oraz współpracą z ośrodkami kultury zajmuje się Centrum Spotkania Kultur w Lublinie. W przestrzeni tej instytucji kultury odbiorca może skorzystać z szerokiej oferty i różnorodnych wydarzeń z obszaru kultury tradycyjnej, współczesnej, popularnej, sztuki klasycznej i nowoczesnej, zarówno z Polski jak i ze świata. W ramach Centrum Spotkania Kultur swoją misję kultywowania dziedzictwa narodowego kontynuuje Biuro Wojewódzkiego Ośrodka Kultury. Podobną rolę jak CSK, w zakresie promocji czytelnictwa, pełni Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego.

Wydarzenia

W ciągu ostatnich lat w województwie lubelskim zauważalna jest **poprawa** w zakresie dostępności usług oferowanych przez instytucje kultury. W latach 2018-2023 r. na terenie województwa lubelskiego odnotowano:

- **wzrost liczby imprez masowych** z 335 w 2018 roku do 394 w 2023 r., tj. o **ok. 18%**,
 - w których uczestniczyło ponad **908 tys. osób**;
- według stanu na koniec 2023 r. działalność prowadziło **237 centrów i domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic**
 - w ciągu roku placówki te zorganizowały prawie **15 tys. imprez**,
 - w których wzięło udział niespełna **2,4 mln uczestników**.

- **spadek liczby** widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. mieszkańców województwa ze 165 w 2018 r. do 80 w 2023 r., tj. **o 51%**. W tym samym okresie wskaźnik ten w skali kraju spadł z 388 w 2018 r. do 325, tj. o 16%.

Fot. 1 58. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym

Źródło: <https://csklublin.pl/wydarzenia/kazimierz/>

W 2024 roku w województwie lubelskim odbyło się wiele ważnych, cyklicznych **wydarzeń kulturalnych**, mających długoletnią tradycję. Należą do nich zarówno te, które swoimi treściami i zasięgiem ugruntowują lokalne i regionalne tradycje, a także imprezy kulturalne mające ogólnopolskie czy międzynarodowe znaczenie, takie jak np.: Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym, Festiwal Teatrów Niewielkich w Lublinie, Carnaval Sztukmistrzów w Lublinie, Święto Krainy Rumianku w Hołownie, Międzynarodowy Podlaski Jarmark Folkloru w Białej Podlaskiej, Festiwal Filmu i Sztuki Dwa Brzegi w Kazimierzu Dolnym i Janowcu, Międzynarodowe Dni Filmu Religijnego

w Zamościu, Jarmark Jagielloński w Lublinie, Chmielaki Krasnostawskie w Krasnymstawie, Festiwal Trzech Kultur we Włodawie, Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie w Wojciechowie, Europejski Festiwal Smaku w Lublinie, Sejmik Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, Międzynarodowy Wschodni Salon Sztuki, Międzynarodowy Festiwal im. Wincentego i Franciszka Lesslów w Puławach, Zamość Jazz Festival, Sejmik Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, Międzynarodowy Festiwal Organowy Lublin – Czuby, Międzynarodowy Podlasie Jazz Festival, Lubelskie Spotkania Teatralne „Zwierciadła” oraz wiele innych trwale wpisanych w kalendarz wydarzeń kulturalnych województwa lubelskiego.

■ Realizowane działania

Ze względu na **znaczenie kultury** w rozwoju regionalnej społeczności, Zarząd Województwa Lubelskiego podejmował szereg działań mających przyczynić się do dalszego rozwoju w tym zakresie. Inicjatywy te obejmowały przede wszystkim:

- prowadzenie działań poprzez **11** wojewódzkich samorządowych **instytucji kultury** tj.:
 - Centrum Spotkania Kultur w Lublinie,
 - Filharmonia im. H. Wieniawskiego w Lublinie,
 - Muzeum Badań Polarnych w Puławach,
 - Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie,
 - Muzeum Zamoyskich w Kozłowie,
 - Opera Lubelska (instytucja utworzona 10.08.2023 r. w wyniku przekształcenia Teatru Muzycznego w Lublinie),
 - Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice,
 - Teatr im. J. Osterwy w Lublinie,

- o Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie,
- o Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym, w 2024 roku podjęto decyzję o **podziale** samorządowej instytucji kultury w wyniku czego **utworzono**:
 - **Muzeum Zamek w Janowcu**,
 - **Muzeum Nadwiślańskie**.

Przedmiotem działalności Muzeum Zamek w Janowcu jest zachowanie wartości historycznych, zabytkowych Zamku i wzgórza zamkowego oraz upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym Janowca i okolic.

- **mecenat** nad działalnością kulturalną poprzez:
 - o **wsparcie stypendialne** dla osób zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury i opieką nad zabytkami – w 2024 r. przyznano stypendia dla **299** osób na łączną kwotę **ok. 600 tys. zł**. Od 2018 **przyznano 1 318 stypendiów** na łączną kwotę prawie **1,8 mln zł**,
 - o przyznawanie **Nagród Kulturalnych Województwa Lubelskiego** za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. W 2024 roku przyznano łącznie **77 Nagród** (finansowe i rzeczowe), asygnując na ten cel **178 tys. zł**. Od 2018 roku Zarząd WL na ten cel przeznaczył **łącznie 939,5 tys. zł**,
 - o **wsparcie** realizacji zadań **publicznych** w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Samorząd województwa **zapewniał** instytucjom kultury **środki** niezbędne do prowadzenia działalności kulturalnej oraz utrzymania obiektów. Województwo Lubelskie przeznaczyło na ten cel kwotę ponad **107,8 mln zł**, z czego 97,4 mln zł stanowiły dotacje podmiotowe, a kwota prawie 10,4 mln zł została przeznaczona na wydatki inwestycyjne. Obok budżetu województwa źródłem finansowania zadań inwestycyjnych w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego były środki z Funduszy Europejskich dla Lubelskiego na lata 2021-2027 oraz środki funduszowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Działając na rzecz wzbogacenia oferty kulturalnej województwa lubelskiego Samorząd Województwa, wspierał podmioty społeczne poprzez udzielanie dotacji na zadania publiczne w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego na podstawie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W 2024 roku przyznano **86 dotacji** na kwotę ponad 694,5 tys. zł.

W 2024 r. został opracowany, a następnie uchwalony **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Lubelskiego na lata 2023-2026**. Dokument ten określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami w województwie lubelskim w perspektywie czteroletniej. Program kształtuje politykę rozwoju województwa w zakresie ochrony potencjału dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego, edukacji na rzecz opieki nad zabytkami oraz promocji walorów województwa przy wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

W 2024 roku kontynuowane były przygotowania do **modernizacji** jednego z najstarszych obiektów teatralnych w kraju - **Teatru im. J. Osterwy w Lublinie**. Ta kompleksowa inwestycja obejmuje modernizację i ucyfrowienie obiektu oraz poprawę efektywności energetycznej. Wartość prac wynosi ok. **255 mln zł**. Inwestycję przygotowano w ramach dwóch projektów do sfinansowania z programu FEL 2021-2027 tj. modernizacja oraz ucyfrowienie Teatru im. J. Osterwy w Lublinie oraz poprawa efektywności energetycznej budynku Teatru im. J. Osterwy w Lublinie.

Fot. 2 Wizualizacja budynku im. J. Osterwy w Lublinie

Źródło: <https://www.lubelskie.pl>

W roku 2024 odbyły się liczne uroczystości upamiętniające **ważne wydarzenia historyczne**. Były to m.in.:

- **obchody 20-lecia** Polski w Unii Europejskiej, podczas których odbyły się Dni Otwarte Funduszy Europejskich (DOFE).
- **ogłoszenie** roku 2024 „**Rokiem Jubileuszu 550-lecia Województwa Lubelskiego**”, w ramach których odbyło się szereg wydarzeń i imprez ukazujących historię, dorobek oraz znaczenie województwa w historii Polski.

W lutym 2024 r. dokonano otwarcia **Muzeum Badań Polarnych w Puławach**. Wydarzenie to zgromadziło przedstawicieli instytutów naukowych z całej Polski oraz liczne grono polarników. Pomimo krótkiego okresu funkcjonowania, Muzeum stało się instytucją rozpoznawalną i zauważalną w województwie (wyróżnienie w konkursie na najlepszy produkt turystyczny Województwa Lubelskiego), a także na terenie całego kraju (liczne audycje radiowe i telewizyjne w ogólnopolskich programach).

Fot. 3 Otwarcie Muzeum Badań Polarnych w Puławach

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/uroczyste-otwarcie-muzeum-badan-polarnych-w-pulawach/>

Muzeum prowadzi szeroką współpracę z ośrodkami naukowymi w kraju i zagranicą w zakresie badań polarnych oraz historii odkryć geograficznych. Współpracuje m.in. z Komitetem Badań Polarnych PAN; Instytutem Geofizyki PAN, Instytutem Oceanografii PAN, Instytutem Biochemii i Biofizyki PAN, UMCS w Lublinie, Uniwersytetem Śląskim, Uniwersytetem Gdańskim, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Poznańskim oraz Narodowym Muzeum Morskim w Gdańsku, Narodowym Muzeum Techniki w Warszawie i Muzeum Narodowym w Szczecinie.

W 2024 r. w województwie lubelskim realizowane były działania mające na celu upamiętnienie Żydów w regionie. W ramach projektu „**Pamięć jest naszym obowiązkiem**” odsłonięto 63 (wykonane z brązu) tablice w miejscowościach zamieszkiwanych przed II wojną

światową przez Żydów, poświęcone pamięci obywateli polskich pochodzenia żydowskiego, zamordowanych przez Niemców.

Natomiast w październiku 2024 roku w Filharmonii im. H. Wieniawskiego w Lublinie odbyła się konferencja pt. „**Światło w ciemności. Ratowanie Żydów w czasie Holokaustu i pamięć po Zagładzie**”, której celem był przybliżenie historii Żydów, którzy dzięki odwadze i poświęceniu Polaków przetrwali dramatyczne czasy II Wojny Światowej. Spotkanie przedstawicieli z Polski i Izraela pozwoliło na budowanie trwałych relacji i wspólne dążenie narodów do pokoju i zrozumienia.

Zarząd Województwa Lubelskiego w 2024 r. powołał **Radę Kultury Województwa Lubelskiego**, która stanowi zespół opiniotawczo-doradczy w sprawach dotyczących kultury. Głównym celem Rady jest stworzenie płaszczyzny wymiany doświadczeń dla całego regionu, a także forum debaty o problemach i perspektywach rozwojowych kultury województwa lubelskiego. W skład Rady, powołanej na lata 2024 – 2029, wchodzi przedstawiciele środowisk twórczych, instytucji kultury, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych działających na polu kultury oraz animatorów i ekspertów z dziedziny kultury.

W grudniu 2024 r. podpisano List intencyjny w sprawie projektu interdyscyplinarnego „**Klasyka 3.0**”. Projekt realizowany jest przez Województwa: Lubelskie, Małopolskie, Podkarpackie i Świętokrzyskie. Ma na celu popularyzację wybitnych dzieł literatury powszechnej, w tym polskiej, poprzez tworzenie dzieł teatralnych opartych na tych dziełach oraz formatów medialnych (telewizja, radio, nowe media), eksponujących zawarte w nich wartości.

W 2024 r. przy zaangażowaniu środków Samorządu Województwa Lubelskiego obchodzony był jubileusz **40-lecia Zwycięskiej Obrony Krzyża** w Zespole Szkół Rolniczych w Miętne oraz 40 rocznicy męczeńskiej śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki. Z tej okazji w październiku 2024 r. Centrum Spotkania Kultury w Lublinie zaprezentowane było widowisko muzyczne „Nauka o miłości, odwadze i Krzyżu”.

Uszczegółowiony zakres działalności Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami** zostały przedstawione w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

4.2. Obszar: OCHRONA ZDROWIA

Od wielu lat, zarówno w województwie lubelskim, jak i w całej Polsce, obserwuje się złożone **procesy demograficzne**, które mają istotny wpływ na funkcjonowanie i zmiany w systemie ochrony zdrowia. Procesy i struktura demograficzna ludności jest jednym z kluczowych czynników wpływających na sytuację w tym zakresie.

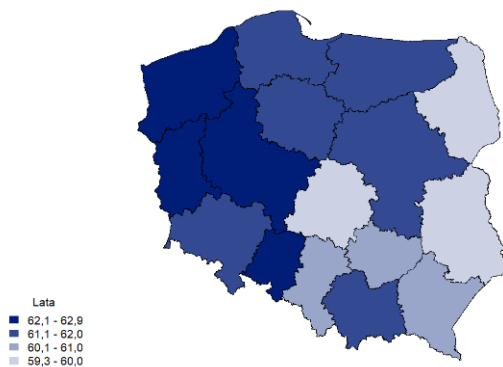
Zjawiska takie jak starzenie się społeczeństwa, feminizacja, brak zastępowalności pokoleń oraz spadek liczby urodzeń znacząco **kształtują potrzeby zdrowotne mieszkańców**. Trafne zidentyfikowanie tych potrzeb jest kluczowe dla dostosowania systemu i właściwego zaspokajania oczekiwań mieszkańców w zakresie opieki i ochrony zdrowia zarówno obecnie jak i w przyszłości.

Stan zdrowia ludności

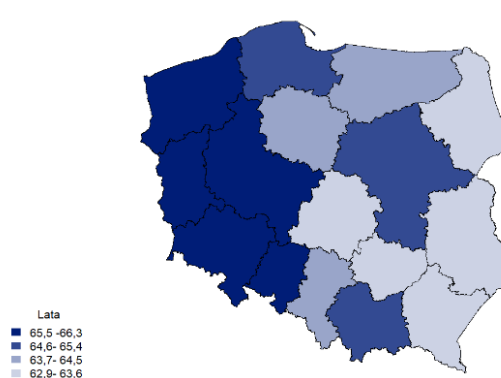
Procesy demograficzne wpływają na stan zdrowia populacji i kształtują potrzeby zdrowotne ludności. W tym kontekście obserwuje się następujące zjawiska, wskaźniki i dane:

- w 2023 r. w województwie lubelskim urodziło się **13 492 dzieci**, tj. o 6,6 tys. mniej w porównaniu do 2018 r. (w Polsce mniej o 116 tys. w porównaniu z 2018 r.). Zjawisko to jest związane ze zmianami demograficznymi, społecznymi i ekonomicznymi. W ostatnich latach **wskaźnik dzietności** utrzymuje się na niskim poziomie, co wpływa na ogólną strukturę demograficzną kraju,
- w 2023 r. zmarło 22 910 osób, tj. mniej o 772 osób (w Polsce o 5 tys. mniej). Do najczęstszych **przyczyn zgonów** w województwie lubelskim należą: choroby układu krążenia (10 365 zgonów), nowotwory ogółem (5 732 zgonów),

Mapa 3 Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu (HLYo) dla mężczyzn w 2023 r. w podziale na województwa

Mapa 4 Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu (HLYo) dla kobiet w 2023 r. w podziale na województwa

Źródło: Trwanie życia w zdrowiu w 2023 roku, Opracowanie sygnałne GUS, 2024 r.

- wydłużenie trwania życia w zdrowiu jest jednym z głównych celów polityki zdrowotnej. Oczekiwane lata przeżyte w zdrowiu (Healthy Life Years, HLY) to **wskaźnik obrazujący sytuację zdrowotną ludności**¹⁴.

¹⁴ obliczany na podstawie tablic trwania życia oraz indywidualnie i subiektywnie postrzeganej niepełnosprawności. Wartość HLYx interpretuje się jako przewidywaną średnią liczbę lat jaką ma do przeżycia bez niepełnosprawności osoba w wieku x ukończonych lat, pod warunkiem, że aktualne warunki umieralności i utraty zdrowia populacji nie ulegną zmianie do końca trwania życia tej osoby.

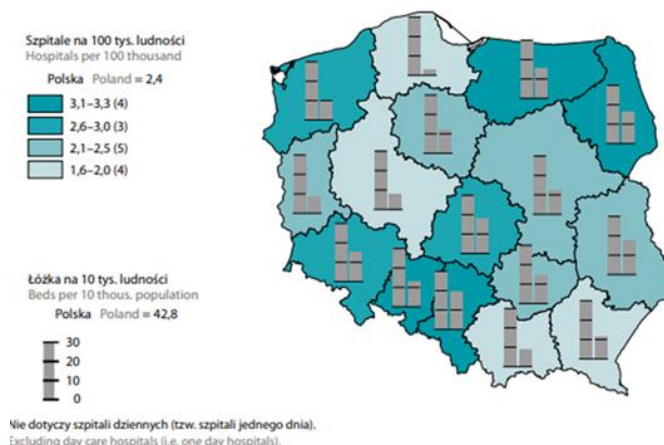
- W 2023 r. w województwie lubelskim wskaźnik ten dla kobiet wyniósł 62,9 (Mapa 4) oraz mężczyzn 59,3 (Mapa 3).
- W Polsce wskaźnik ten wynosi dla kobiet - 64,6, mężczyzn - 61,3.

Infrastruktura ochrony zdrowia

W ciągu ostatnich lat w województwie lubelskim obserwowane są **zróżnicowane procesy oraz zmiany** dotyczące zarówno **infrastruktury ochrony zdrowia** jak i **dostępu do usług zdrowotnych**. Sytuację w tym zakresie opisują następujące wybrane dane i informacje:

- na terenie województwa funkcjonuje **45 szpitali ogólnych** oraz **3 szpitale psychiatryczne**,
- Samorząd Województwa Lubelskiego jest podmiotem tworzącym dla **17 podmiotów leczniczych** funkcjonujących w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, w tym:
 - 12 jednostek leczenia stacjonarnego,
 - 1 zakładu leczenia ambulatoryjnego,
 - 4 jednostek ratownictwa medycznego,
- nastąpił wzrost liczby oddziałów w szpitalach: z 431 w 2018 r. do 454 w 2023 r.,
- województwo lubelskie cechuje niższy, tj. bardziej **korzystny** niż średnia w kraju, **wskaźnik liczby pacjentów przypadających na łóżko** w szpitalach ogólnych – 210 (w Polsce – 233),
- obserwowane są **pozytywne zmiany** w dziedzinie **onkologii**, tj. dziedzinie priorytetowej dla regionu, w odniesieniu do której nastąpił blisko 17% przyrost łącznej liczby łóżek, tj. z 288 w 2018 r. do 337 łóżek w 2023 r.

Mapa 5 Szpitale ogólne na 100 tys. ludności oraz łóżka w szpitalach na 100 tys. ludności według województw w 2023 r.

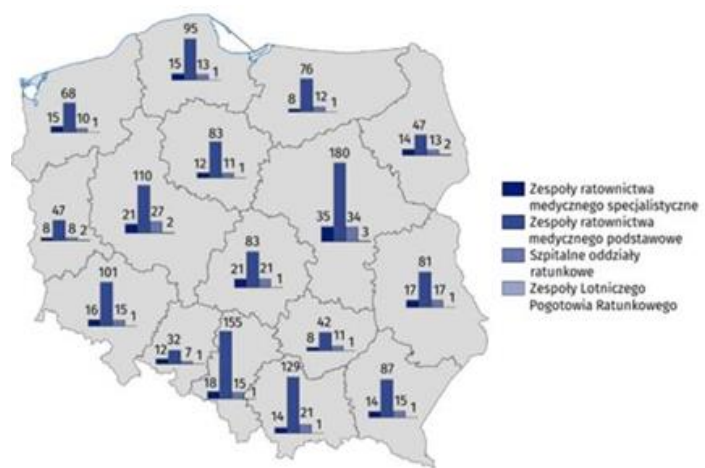

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 r., GUS, 2024 r.

- na koniec 2023 r. leczenie i opiekę **uzdrowiskową** w województwie lubelskim zapewniało: 6 sanatoriów uzdrowiskowych, 2 szpitale uzdrowiskowe i 3 zakłady przyrodolecznicze
 - w których przebywało **23 240 kuracjuszy** (więcej o 7,3% niż w roku poprzednim) leczonych stacjonarnie w 2023 roku w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych, (3,5% kuracjuszy w kraju). Średnia liczba dni pobytu pacjentów stacjonarnych wyniosła **17,6**;

- o pod względem **liczby kuracjuszy** region plasuje się aktualnie na 8 pozycji wśród wszystkich województw;
- szybką pomoc medyczną w nagłych przypadkach świadczyło **98 zespołów** systemu **ratownictwa medycznego** (Mapa 6),
- zespoły wyjazdowe ratownictwa medycznego dokonały **170,4 tys. wyjazdów** na miejsce zdarzenia (więcej o 12,5% niż w roku poprzednim),
- działalność prowadziło **Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa** posiadające **9 oddziałów terenowych**, do których zgłosiło się **31,4 tys. krwiodawców**, którzy przekazali łącznie **65 tys.** donacji krwi pełnej.

Mapa 6 Jednostki Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego w 2024 r.

Źródło: Pomoc doraźna i ratownictwo medyczne w 2024 r., GUS, 2024 r.

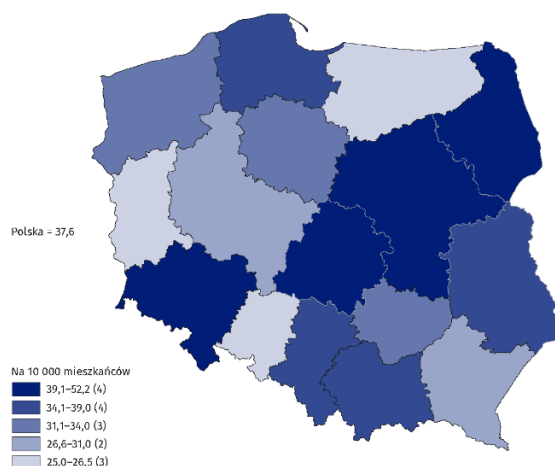
Kadra medyczna

Kadra medyczna jest jednym z głównych elementów wpływających na jakość i efektywność systemu opieki zdrowotnej. W województwie lubelskim obserwuje się **stopniową poprawę** zasobów kadrowych w większości **zawodów medycznych**, tj.:

- systematyczny **wzrost liczby lekarzy** z 7 434 w 2021 r. do 7 825 w 2023 r.¹⁵,
 - o wyższy niż średni w kraju (37,6) wskaźnik liczby lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców wynoszący 38,9 (Mapa 7),

¹⁵ W związku ze zmianą metodologii liczenia wskaźnika od 2021 r. aktualne dane nie mogą być porównywane z danymi historycznymi.

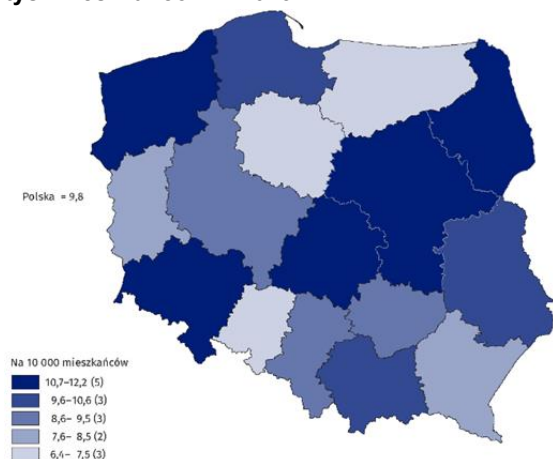
Mapa 7 Lekarze pracujący bezpośrednio z pacjentem według wojew. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.

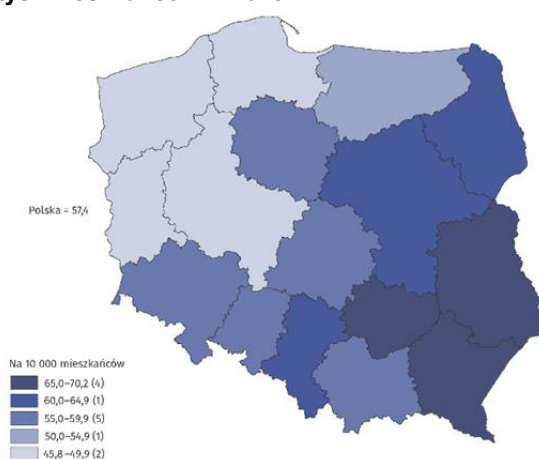
Źródło: Zasoby kadrowe w wybranych zawodach medycznych na podst. źródeł administracyjnych w 2023 r., GUS, 2024 r.

- **wzrost liczby lekarzy dentystów** z 2 013 w 2021 r. do 2 129 w 2023 r.,
 - **wyższy** niż średni w kraju (9,8) wskaźnik liczby lekarzy dentystów pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców wynoszący 10,6 (Mapa 8),
- **wyższy** niż średni w kraju (57,4) **wskaźnik liczby pielęgniarek** pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców wynoszący 68,4 (Mapa 9),

Mapa 8 Lekarze dentyści pracujący bezpośrednio z pacjentem wg województw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.

Mapa 9 Pielęgniarki pracujące bezpośrednio z pacjentem wg województw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.

Źródło: Zasoby kadrowe w wybranych zawodach medycznych na podstawie źródeł administracyjnych w 2023 r., Opracowanie sygnałne GUS, 2024 r.

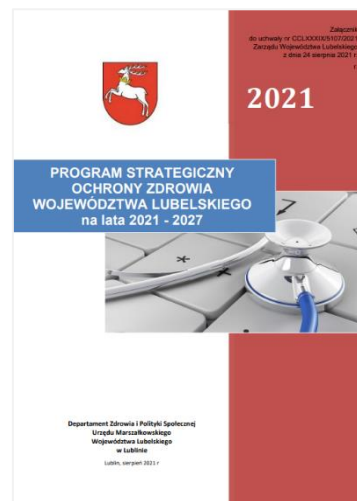
- **wyższy** niż średni w kraju (14,7) **wskaźnik liczby położnych** pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców (kobiet) wynoszący 16,7, będący jednocześnie trzecim z najwyższych wskaźników w kraju (po woj. podkarpackim i podlaskim – 16,8).

Istotnym elementem kształtującym jakość i dostępność usług zdrowotnych w regionie jest ważna **pozycja Lublina** jako **centrum kształcenia** dla **kadry medycznej**. W roku akademickim 2022/2023 w woj. lubelskim studiowało ponad **13,8 tys. studentów na kierunkach z grupy zdrowie i opieka medyczna**, co stanowiło **21,5%** wszystkich studentów w województwie. Tak duża liczba studentów kierunków medycznych przyczynia się do zwiększenia dostępności do wykwalifikowanej kadry medycznej w regionie, co jest niezbędne dla zapewnienia wysokiej jakości usług zdrowotnych. Dodatkowo, obecność uczelni medycznych sprzyja rozwojowi lokalnych instytucji zdrowotnych, co prowadzi do innowacji oraz lepszej organizacji systemu opieki zdrowotnej. Warto również zauważyć, że kształcenie lekarzy i innych specjalistów w regionie jest kluczowe dla zaspokojenia potrzeb w tym zakresie oraz zapewnienia mieszkańcom województwa lubelskiego dostępności do wyspospecjalistycznej opieki medycznej.

■ Realizacja działań Samorządu Województwa i jednostek podległych

Rolą Samorządu Województwa Lubelskiego w kontekście funkcjonowania krajowego i regionalnego systemu opieki zdrowotnej jest między innymi implementacja założeń krajowych strategii ochrony zdrowia do strategii województwa. Podstawą planowania polityki zdrowotnej jest diagnoza sytuacji społeczno-demograficznej ludności oraz czynników wpływających na stan zdrowia. Istotnym narzędziem wykorzystywanym przez Samorząd Województwa Lubelskiego przy kreowaniu regionalnej polityki zdrowotnej są **mapy potrzeb zdrowotnych** tworzone na szczeblu centralnym, które określają wyzwania systemu opieki **zdrowotnej**, a także rekomendowane kierunki działań na poziomie krajowym i wojewódzkim. W połowie roku 2019 uruchomiono **Bazę Analiz Systemowych i Wdrożeniowych** sukcesywnie zwiększając jej możliwości i użyteczność. Rekomendowana przez Ministerstwo Zdrowia baza umożliwia w sposób precyzyjny nie tylko wskazanie problemów występujących w regionalnej opiece zdrowotnej, ale również ich rankingowanie oraz opracowanie celów, których działania winny zmierzać do poprawy zdiagnozowanych obszarów.

Dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju ochrony zdrowia na terenie województwa lubelskiego jest **Wojewódzki plan transformacji województwa lubelskiego na lata 2022-2026**¹⁶. Plan został opracowany na podstawie sporządzonej i ogłoszonej przez Ministra Zdrowia **mapy potrzeb zdrowotnych** (zwanej dalej MPZ) na okres 1.01.2022 – 31.12.2026, jak również **wyzwań** systemu opieki zdrowotnej i rekomendowanych kierunków działań na terenie województwa lubelskiego w zakresie obszarów zawartych w MPZ, które zostały opracowane przez Ministerstwo Zdrowia we współpracy z Wojewodą Lubelskim oraz danych za 2019 r. zawartych w Bazie Analiz Systemowych i Wdrożeniowych Ministerstwa Zdrowia.

Kontynuację polityki zdrowotnej na szczeblu regionalnym realizuje **Program Strategiczny Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027**¹⁷. Status Programu określa Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku wskazując jego miejsce

¹⁶ przyjęty Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2021 r.

¹⁷ przyjęty uchwałą nr CCLXXXIX/5107/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego w dniu 24 sierpnia 2021 r.

w grupie regionalnych programów rozwoju. Wytycza ona kluczowe kierunki wsparcia ochrony zdrowia województwa lubelskiego i umożliwia prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju na rzecz budowania efektów synergii. Założeniem Programu jest wyznaczenie kierunków, które będą miały odzwierciedlenie m.in. w działaniach poprawy jakości, dostępności i efektywności w ochronie zdrowia oraz realizowanych programach profilaktycznych na lata następne. W przedmiotowym dokumencie zostały zdiagnozowane **obszary wsparcia** w podziale na poszczególne elementy, tj. potrzeby zdrowotne, organizacja ochrony zdrowia, zasoby ochrony zdrowia (Ryc. 4).

Ryc. 4. Obszary wsparcia wynikające z Programu Strategicznego Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-202

I. Potrzeby zdrowotne	II. Organizacja ochrony zdrowia	III. Zasoby ochrony zdrowia
•Profilaktyka i edukacja •Lecznictwo kardiologiczne •Lecznictwo onkologiczne •Lecznictwo psychiatryczne •Lecznictwo pulmonologiczne •Rehabilitacja medyczna •Opieka senioralna	•Dostosowanie podmiotów leczniczych do nowych zagrożeń cywilizacyjnych •Opieka koordynowana •Ambulatoryjna Opieka Zdrowotna •Deinstytucjonalizacja (opieka środowiskowa) •Usługi sanatoryjne i uzdrowiskowe	•Infrastruktura lecznicza oraz sprzęt medyczny •Zasoby kadrowe •Nowoczesne technologie cyfrowe w opiece zdrowotnej

Źródło: Opracowanie DSiR, Lublin 2025 r.

Według **wstępnych danych finansowych** (Tabela 3) przekazanych w rocznych sprawozdaniach z wykonania planów rzeczowo-finansowych za 2024 r. przez podmioty lecznicze, dodatkowo wyniki finansowe wygenerowało **13 podmiotów leczniczych**.

Wyniki finansowe, stan zatrudnienia i liczbę łóżek w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego przedstawiono w Tabeli 3.

Tabela 3 Wyniki finansowe, zatrudnienie i liczba łóżek w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego

Lp.	Nazwa podmiotu leczniczego	Wynik finansowy netto w (zł)		Zatrudnienie (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.)		Liczba łóżek (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.)
		2023 r.	2024 r. (dane wstępne*)	umowy o pracę (w osobach)	kontrakty (umowy- ilość)	
1	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. S.K. Wyszyńskiego SPZOZ w Lublinie	-88 461 323,04	-79 630 924	2 716	396	1 092
2	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu	37 694 971,51	34 903 837	1 581	209	576
3	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej	4 982 529,29	16 522 884	1 529	243	669

Lp.	Nazwa podmiotu leczniczego	Wynik finansowy netto w (zł)		Zatrudnienie (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.)		Liczba łóżek (wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r.)
		2023 r.	2024 r. (dane wstępne*)	umowy o pracę (w osobach)	kontrakty (umowy-ilość)	
4	Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	180 616,33	-9 989 771	1 054	199	692
5	Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli	-17 424 462,38	-28 961 270	1 755	146	501
6	Szpital Neuropsychiatryczny im. Prof. Mieczysława Kaczyńskiego SPZOZ w Lublinie	-8 119 191,12	-11 408 811	971	7	1 021
7	Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy	3 408 263,42	5 851 207	343	18	408
8	Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Suchowoli	57 215,40	17 524	146	3	136
9	Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Celejowie	4 389 714,30	3 381 592	193	0	294
10	Kolejowy Szpital Uzdrowski SP ZOZ w Nałęczowie	799 262,80	691 985	77	6	183
11	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Adam polu	1 467 018,43	1 828 205	59	0	33
12	Samodzielne Publiczne Sanatorium Gruźlicy i Chorób Płuc w Poniatowej	1 407 896,18	143 421	67	24	77
13	Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Lublinie	742 818,77	218 247	197	94	0
14	Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe SP ZOZ w Lublinie	982 697,71	3 235 647	246	162	0
15	Stacja Pogotowia Ratunkowego SPZOZ w Białej Podlaskiej	2 175 565,75	2 548 334	148	78	0
16	Stacja Ratownictwa Medycznego w Chełmie - SP ZOZ	1 078 061,21	2 148 632	126	88	0
17	Samodzielna Publiczna Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu	5 052,97	193 152	206	8	0
			RAZEM	11 414	1 681	5 682

Źródło: Opracowanie DZIIPS na podstawie rocznych sprawozdań finansowych za 2024 r. zatwierdzonych przez Zarząd Województwa Lubelskiego na dzień 8.05.2025 r., miesięcznych informacji finansowych oraz rocznych sprawozdań z wykonania planów rzeczowo finansowych zawierających wstępne dane wg stanu na dzień 31.12.2024 r. przekazywanych przez podmioty lecznicze podległe SWL. Część jednostek ochrony zdrowia podległych SWL nie przedstawiło do dnia sporządzenia niniejszego dokumentu ostatecznej wersji sprawozdań finansowych do zatwierdzenia przez ZWL, stąd ostateczne wyniki finansowe mogą ulec zmianie.

Kluczowe **zadania inwestycyjne** zrealizowane w 2024 roku w podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego podmiotach leczniczych:

Fot. 4 Oddział Neurochirurgii w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie

Źródło: www.szpital.lublin.pl

Fot. 5 Wizualizacja Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży w Lublinie

Źródło: www.lubelskie.pl

Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie

- Utworzenie nowego Oddziału Neurochirurgii W 2024 r. wydatkowano kwotę 24 mln zł w tym 11,9 mln zł z BWL
- Budowa Regionalnego Centrum Pulmonologii (RCP)-ETAP I. W 2024 r. wydatkowano kwotę 18,3 mln zł w tym 6,6 mln zł z BWL
- Zakup wraz z montażem i instalacją cyfrowego aparatu RTG wraz z dostosowaniem pomieszczeń dla potrzeb Oddziału Chorób Płuc w Lublinie przy ul. Herberta 21, Wartość zadania wyniosła 1,7 mln zł w tym 1,6 mln zł z BWL
- Zakup wraz z dostawą, montażem, instalacją i wdrożeniem oraz naprawą, serwis i konserwacja sprzętu i aparatury medycznej. Wartość zadania. 11,3 mln zł w tym 11 mln zł z BWL
- Zakup videoendoskopów i videogastroskopów dla Zakładu Diagnostyki Endoskopowej. Wartość zadania 3,9 mln zł w tym 3,8 mln zł z BWL
- Zakup sprzętu medycznego do leczenia pacjentów kardiologicznych. Wartość zadania wyniosła 2,4 mln zł w tym 2,4 mln zł z BWL
- Zakup sprzętu medycznego oraz wyposażenia do nowego bloku operacyjnego. Wartość zadania 19,5 mln zł w tym 19,3 mln zł z BWL
- Zakup, wdrożenie, konserwacja, naprawa infrastruktury i systemów informatycznych. Wartość zadania wyniosła 2,5 mln zł w tym 2,4 mln zł z BWL
- Poprawa dostępu do szpitalnej diagnostyki i leczenia chorób sercowo-naczyniowych przez dofinansowanie zakupu angiografu. Wartość zadania wyniosła 3,4 mln zł w tym 369,5 tys. zł z BWL
- Wyposażenie Centralnej Sterylizatorni. Wartość zadania 209 tys. zł w tym 198 tys. zł z BWL
- Zakup, remont, naprawa, serwis i konserwacja sprzętu niemedycznego. Wartość zadania 324 tys. zł w tym 274,6 tys. zł z BWL

Szpital Neuropsychiatryczny im. Profesora Mieczysława Kaczyńskiego SPZOZ w Lublinie

- Utworzenie Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży przy Szpitalu Neuropsychiatrycznym. Wartość zadania wyniosła 10,7 mln zł w tym 1,4 mln zł z BWL
- Zakup sprzętu rehabilitacyjnego na potrzeby Ośrodka Rehabilitacji Leczniczej oraz aparatury na potrzeby Poradni Chirurgii. Wartość zadania wyniosła 881 tys. zł w tym 879 tys. zł z BWL
- Remont Kotłowni. Wartość zadania wyniosła 605 tys. zł w tym 603,8 tys. z BWL
- Remont elewacji budynku H mieszczącego Oddział Psychiatrii Sądowej Szpitala. Wartość zadania 289,4 tys. zł w tym 288,8 tys. zł z BWL
- Dostawa i montaż klimatyzatorów na potrzeby Oddziału Psychogeriatrycznego. Wartość zadania 115,6 tys. zł w tym 115,4 tys. zł z BWL
- Dostawa i montaż trzech gazowych kotłów warzelnych na potrzeby kuchni Szpitala. Wartość zadania wyniosła 94,4 tys. zł w tym 94,2 tys. zł z BWL
- Zakup aparatu do krioterapii na potrzeby Ośrodka Rehabilitacji Leczniczej. Wartość zadania 21,2 tys. zł w tym 21,2 tys. zł z BWL
- Termomodernizacja i modernizacja pomieszczeń budynku Sali gimnastycznej Szpitala. Wartość zadania 8,4 tys. zł w tym 8,3 tys. zł z BWL

Fot. 6 Nowoczesna sala porodowa w WSS w Chełmie

Źródło: chelm.naszemiasto.pl

Fot. 7 Oddział Pediatriczny w SPSW im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu

Źródło: www.szpitaljp2.zam.pl

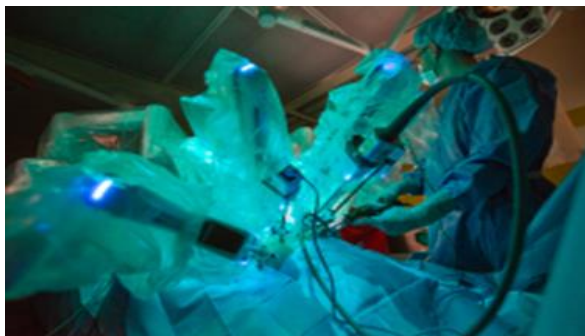
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie

- Zakup sprzętu, aparatury oraz wyposażenia dla Szpitala. Wartość zadania 935,3 tys. zł w tym 922,9 tys. zł z BWL
- Remont i inwestycje Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie. Wartość zadania 632,4 tys. zł w tym 624 tys. zł z BWL
- Remont nawierzchni dróg dojazdowych do budynków szpitalnych. Wartość zadania 596,2 tys. zł w tym 588,3 tys. zł z BWL
- Adaptacja pomieszczeń oraz zakup sprzętu i wyposażenia na Oddział Położniczo-Ginekologiczny z Patologią Ciąży. Wartość zadania wyniosła 588,2 tys. zł w tym 580,3 tys. zł z BWL
- Utworzenie pracowni Elektrofizjologii i Elektroterapii przy Oddziale Kardiologii, zakup sprzętu medycznego i modernizacja pomieszczeń. Wartość zadania wyniosła 88,2 tys. zł w tym 87 tys. zł z BWL
- Zakup łóżek szpitalnych i szafek przyłóżkowych na potrzeby Oddziału Urazowo-Ortopedycznego z Chirurgią Kręgosłupa. Wartość zadania wyniosła 554,9 tys. zł w tym 547,5 tys. zł z BWL
- Zakup specjalistycznej karetki wraz z wyposażeniem. Wartość zadania 383,3 tys. zł w tym 378,7 tys. zł z BWL
- Zakup sprzętu i wyposażenia na potrzeby utworzenia Chełmskiego Kompleksu Opieki Okołoporodowej. Wartość zadania wyniosła 106,1 tys. zł w tym 104,7 tys. zł z BWL
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia w celu polepszenia standardów jakości opieki zdrowotnej. Wartość zadania 177,6 tys. zł w tym 175,3 tys. zł z BWL
- Poprawa jakości i dostępności do świadczeń udzielanych w ramach POZ poprzez doposażenie w sprzęt medyczny oraz dostosowanie istniejącej infrastruktury do osób ze szczególnymi potrzebami. Wartość zadania 100,7 tys. zł w tym 71,5 tys. zł z BWL

Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu

- Utworzenie Oddziału Pediatrii na bazie pomieszczeń Stacji Dializ. Wartość zadania 8 mln zł w tym 7,9 mln zł z BWL
- Zakup tomografu komputerowego. Wartość zadania 6,3 mln zł w tym 5,95 mln zł z BWL
- Zakup Angiografu Azurion 7M12 Philips wraz z adaptacją Pracowni Hemodynamiki. Wartość zadania 7 mln zł w tym 6,9 mln zł z BWL
- Modernizacja instalacji Systemu Sygnalizacji Pożarowej. Wartość zadania 1,5 mln zł w tym 1,5 mln zł z BWL
- Modernizacja instalacji klimatyzacji dla Bloku Operacyjnego. Wartość zadania 906,8 tys. zł w tym 842,9 tys. zł z BWL
- Dostosowanie ładowiska do obowiązujących przepisów. Wartość zadania 660 tys. zł w tym 495,9 tys. zł z BWL

Fot. 8 Operacja z wykorzystaniem robota da Vinci w COZL w Lublinie

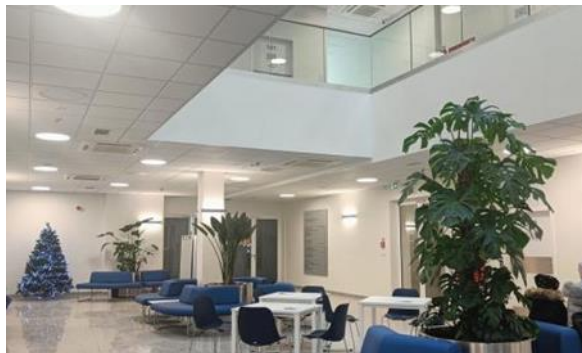

Źródło: www.lubelskie.pl

Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli

- Wsparcie Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej oraz leczenia w trybie jednodniowym poprzez zakup sprzętu medycznego i aparatury medycznej w celu osiągnięcia pełnej funkcjonalności i zabezpieczenia pełnoprofilowej, wysokospecjalistycznej diagnostyki i leczenia Pacjentów onkologicznych. Wartość zadania 11,2 mln zł w tym 266,3 tys. zł z BWL
- Zakup kompletnego systemu operacyjnego da Vinci. Wartość zadania 10,5 mln zł w tym 10,3 mln zł z BWL
- Zakup sprzętu medycznego. Wartość zadania 2,6 mln zł w tym 2,6 mln z BWL

Fot. 9 Blok C w WOMP w Lublinie

Źródło: www.womp.lublin.pl

Samodzielne Publiczne Sanatorium Gruźlicy i Chorób Płuc w Poniatowej

- Modernizacja kotłowni gazowo-olejowej. Wartość zadania 532,3 tys. zł w tym 531,2 tys. zł z BWL
- Remont budynku dla potrzeb administracji - I etap. Wartość zadania 54 tys. zł w tym 53,9 tys. zł z BWL
- Utworzenie Pracowni Polisomnografii. Wartość zadania 268,9 tys. zł w tym 268,4 tys. zł z BWL
- Zakup sprzętu i urządzeń medycznych: Mobilny aparat USG. Wartość zadania 59,9 tys. zł w tym 59,8 tys. zł z BWL
- Zakup sprzętu i urządzeń medycznych: Kapnograf, Defibrylator manualny z dodatkową funkcją AED, Ssak elektryczny jezdny. Wartość zadania 54,3 tys. zł w tym 54,2 tys. zł z BWL

Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej

- Rozwój robotyki wraz z opieką serwisową i przeszkoleniem personelu w zakresie stosowania sprzętu. Kwota z BWL wyniosła 5 mln zł
- Zakup angiografu. Kwota z BWL wyniosła 3,8 mln zł
- Zakup aparatury diagnostyczno-radiologicznej z wyposażeniem. Kwota z BWL wyniosła 4,5 mln zł

Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Lublinie

- Rozbudowa budynku WOMP CP-L w Lublinie wraz z modernizacją infrastruktury i zakupem wyposażenia. Wartość 7,4 mln zł w tym 5,9 mln zł z BWL
- Aparat medyczny Ramienia C RTG wraz z dostosowaniem pomieszczenia. Wartość 685,2 tys. zł w tym 551,9 tys. zł z BWL
- Zakup samochodów do obsługi pacjentów. Wartość 441,9 tys. zł w tym 354,1 tys. zł z BWL
- Modernizacja infrastruktury wraz z doposażeniem / Przebudowa i remont pomieszczeń II i III piętra. W 2024 r. wydatkowano kwotę 756,5 tys. zł w tym 573,7 tys. zł z BWL

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze **ochrony zdrowia zrealizowane** w 2024 r. przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.3. Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Działania z zakresu **pomocy i integracji społecznej** stanowią wsparcie dla osób i rodzin w trudnych momentach ich życia, które umożliwia im zaspokojenie podstawowych potrzeb oraz wspomaga dążenie do samodzielności, a także sprzyja integracji ze społecznością.

Korzystający z pomocy społecznej

Pomimo **wyraźnego spadku** liczby osób korzystających z pomocy społecznej, problem ubóstwa wśród mieszkańców województwa wciąż pozostaje aktualny. Istnieje także potrzeba wsparcia dla rodzin, które zmagają się z kryzysami oraz trudnościami w zakresie opieki i wychowania dzieci.

Główne powody przyznania pomocy i wsparcia rodzin w woj. lubelskim w 2024 r. obejmowały:

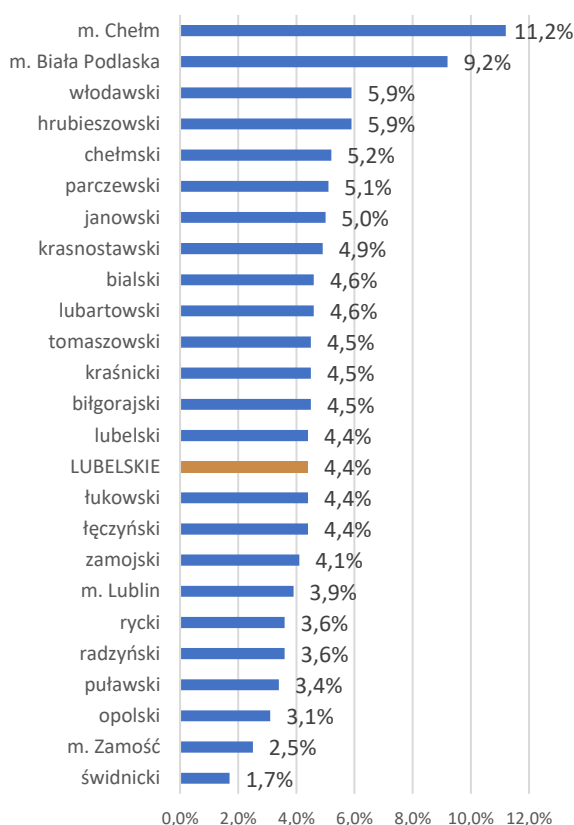
- **ubóstwo** – 17,5 tys. rodzin (mniej o ponad 1,5 tys. w porównaniu do 2023 r.),
- **długotrwała lub ciężka choroba** – 16,5 tys. rodzin (więcej o 500 niż w 2023 r.),
- **niepełnosprawność** – 14,8 tys. rodzin (mniej o 314 niż w 2023 r.).

W województwie lubelskim w 2024 r. **udzielono** pomocy i wsparcia ok. **127,5 tys. osób**, tj. o 1 tys. osobom więcej niż w roku poprzednim. Pomoc w formie świadczeń przyznana została dla ok. 44,7 tys. osób, z czego 56,6% osób stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy. Najwięcej osób korzystających z pomocy i wsparcia pochodziło z m. Chełm 11,2% oraz m. Biała Podlaska 9,2% (Wykres 5).

Łączna liczba osób, którym wypłacono świadczenia pieniężne w 2024 r. wyniosła ok. **34,6 tys.** (o 3,4 tys. osób mniej niż w 2023 r.) Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego tj. ok. 17,8 tys. (o porównywalnie z 2023 r.).

Zasiłek okresowy otrzymało ok. 9,9 tys. osób (o 1,7 tys. mniej niż w 2023 r.), a zasiłek stały wypłacono 8,4 tys. osobom (o 100 mniej niż w 2023 r.). Uwzględniając wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na **zasiłki stałe** – ponad 60%. Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego było bezrobocie (735,5% wszystkich świadczeniobiorców).

Wykres 5 Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w 2024 r. (w ujęciu powiatowym)

Źródło: Oprac. własne na podst. Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w 2023 r., ROPS w Lublinie, 2024 r.

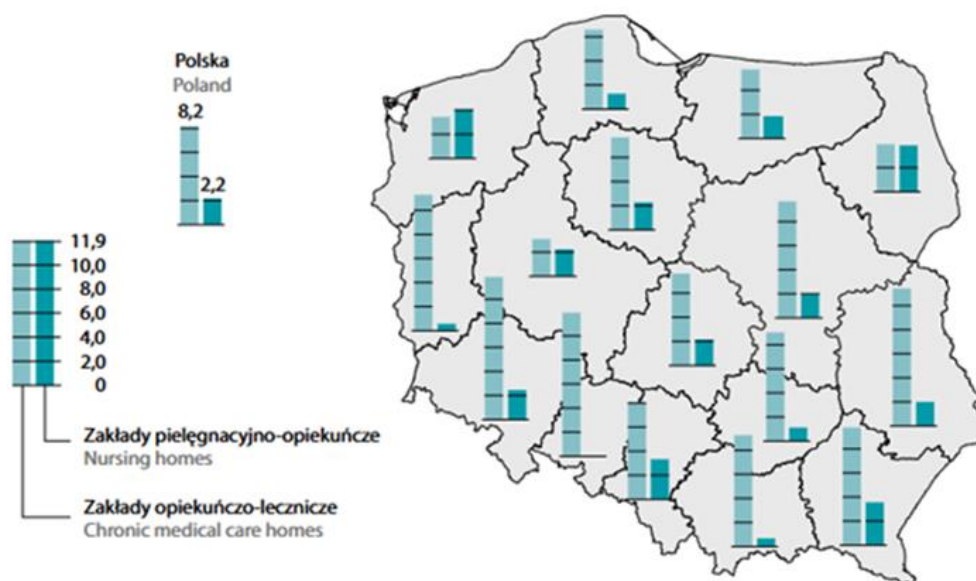
Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest **pomoc w formie posiłku**, z której skorzystało w 2024 r. województwie ogółem 16,2 tys. osób. Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci (14,9 tys. dzieci), które korzystały m.in.: z posiłku w ramach programu wieloletniego „**Posiłek w szkole i w domu**”.

Program „Rodzina 800+” obejmował wsparcie rodzin w częściowym pokryciu wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od 2024 r. kwota świadczenia wychowawczego została podniesiona z 500 zł do 800 zł. W 2024 r. ponad **251,3 tys.** dzieci w województwie lubelskim otrzymało wsparcie z tego Programu (5% w skali kraju).

Starzenie się społeczeństwa

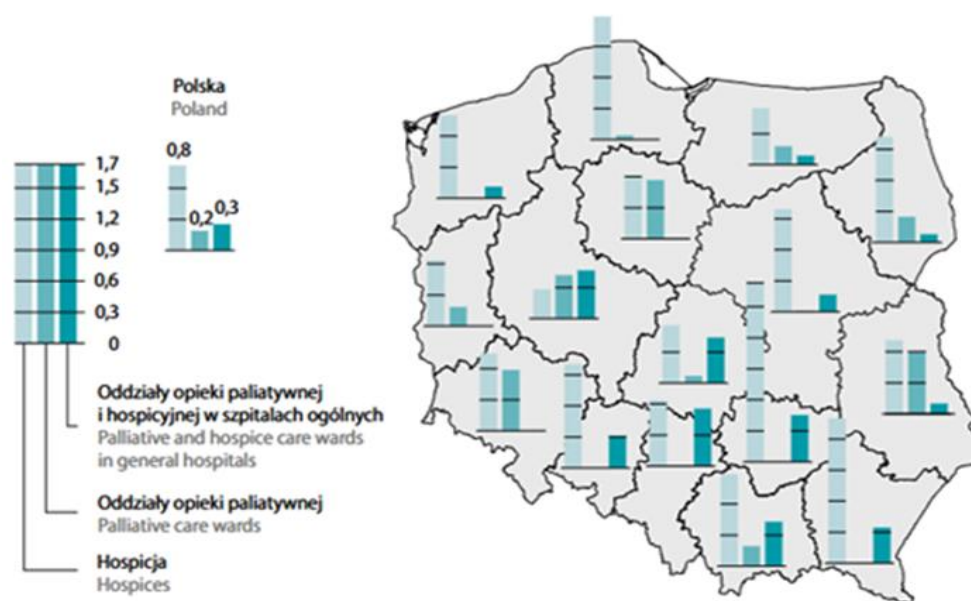
Z uwagi na występujące zarówno w kraju, jak i w województwie lubelskim **zjawisko starzenia się społeczeństwa** system wsparcia i pomocy społecznej ulega dostosowaniu do zmieniających się potrzeb. W regionie obserwowany jest **stały wzrost** liczby osób powyżej 65 roku życia, których pod koniec 2024 r. było ok. 431,9 tys. osób, co stanowiło **22% mieszkańców województwa lubelskiego** (średnia w kraju 20%). Istotną rolę w systemie opieki zdrowotnej nad osobami starszymi pełnią zakłady **opieki długoterminowej** (Mapa 10), zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, kontynuację leczenia w dłuższym okresie, a także zakłady zapewniające **opiekę hospicyjno-paliatywną** (Mapa 11).

Mapa 10 Łóżka w zakładach opieki długoterminowej na 10 tys. ludności w 2023 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 r., GUS 2024 r.

Mapa 11 Łóżka w hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej oraz na oddziałach opieki hospicyjno-paliatywnej w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności w 2023 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2023 r., GUS 2024 r.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje **13 hospicjów stacjonarnych**, w tym 12 dla osób dorosłych oraz 1 hospicjum dla dzieci. W 2023 r. ze świadczeń w oddziale medycyny paliatywnej czy hospicjum stacjonarnym skorzystało ponad **2,7 tys. osób**. Natomiast średni czas pobytu pacjenta pod opieką poszczególnych świadczeniodawców wyniósł **ponad 40 dni** (w przedziale od 17 do 115 dni).

W ciągu ostatnich kilku lat zauważalna jest **poprawa** w zakresie **dostępności usług społecznych** oferowanych przez domy pomocy społecznej oraz stacjonarne placówki wsparcia. W 2024 r. na terenie województwa lubelskiego:

- z pomocy w formie **usług opiekuńczych** skorzystało ogółem **4 946 osób** (o 2,5% mniej w stosunku do 2023 r.),
- funkcjonowało:
 - **45 domów pomocy społecznej**, które dysponowały 4 481 miejscami, a z ich usług skorzystało 4 876 osób,
 - **21 placówek** zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku (wzrost o 11 względem roku 2018),
 - **62 dzienne domy pomocy, 488 klubów** i innych miejsc spotkań seniorów, a także **105 mieszkań treningowych i wspomaganych**,
- zatrudnionych było **1 350 pracowników socjalnych** (o 14 więcej niż w 2023 r.).

W ostatnich latach w województwie lubelskim odnotowano szereg korzystnych zmian w zakresie przeciwdziałania zagrożeniu wykluczeniem społecznym. Do najważniejszych z nich należą m.in.:

- **spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem** po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych z 26,5% (2019) do 20,4 % (2023 r.), tj. o 6,1% (w Polsce o 1,4%),

- **wzrost wskaźnika dochodu rozporządzalnego na 1 osobę** o 17,9% w porównaniu do 2022 r.,
- **spadek wskaźnika** liczby osób **korzystających z pomocy społecznej na 10 tys. ludności** z 360 (2018) do 237,2 (2023), tj. spadek o 122,8; wartość wskaźnika jest porównywalna ze średnią dla Polski.
- **stabilny system placówek stacjonarnej pomocy społecznej**, których w 2024 r. było 91.

■ Realizowane działania

Zadania Samorządu w obszarze pomocy i integracji społecznej określa **ustawa o pomocy społecznej**¹⁸. **Kluczowe działania realizowane przez** Samorząd Województwa Lubelskiego w poszczególnych obszarach obejmują:

Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej

Jednym z najważniejszych zadań realizowanych przez Samorząd Województwa Lubelskiego jest **promowanie nowych rozwiązań** w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Wiodącą rolę w tym zakresie pełni **Ośrodek Adopcyjny** funkcjonujący w strukturach **Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie**. Rodziny adopcyjne uzyskują wsparcie psychologiczno-pedagogiczne. Ośrodek Adopcyjny podejmuje różnorodne działania w zakresie promowania idei adopcji.

W 2024 r. województwie lubelskim zostało przysposobionych **74 dzieci**. W latach 2022–2024 zostało zgłoszonych do adopcji **831 dzieci**, spośród których **229** zakwalifikowano do adopcji, **202 dzieci** zostało przysposobionych.

Na koniec 2024 r. wsparcie w ramach **rodzinnych form** pieczy zastępczej realizowało:

- **31** rodzinnych domów dziecka, w których przebywało **224** dzieci,
- **1 779** rodzin zastępczych, w których umieszczonych było **2 617** dzieci.

Liczba dzieci z postanowieniem sądu, oczekujących na umieszczenie w pieczy zastępczej z powodu braku miejsca wyniosła **66**. Wydano **63** świadectwa ukończenia szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka.

Pomoc i integracja społeczna

W 2024 r. kontynuowane były działania związane z **promowaniem i wspieraniem podmiotów realizujących usługi społeczne** w środowisku lokalnym m.in. poprzez popularyzację idei Centrów Usług Społecznych (CUS). Na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje **5 CUS** (Bełżyce, Opole Lubelskie, Wojcieszków, Świdnik oraz Łuków).

¹⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. (Dz.U. 2023 poz. 901)

Najważniejsze inicjatywy realizowane w 2024 r. obejmowały m.in.:

- działania **na rzecz rodzin**
 - w Muzeum Wsi Lubelskiej zorganizowano „Wojewódzki Dzień Rodzin” w formie pikniku międzypokoleniowego, w którym wzięło udział ponad 500 osób – rodziny zastępcze, adopcyjne, seniorzy, a także przedstawiciele organizacji i instytucji działających w obszarze wsparcia rodziny oraz w obszarze polityki senioralnej.
- działania dotyczące **polityki senioralnej**
 - odbyły się 4 posiedzenia Wojewódzkiej Rady ds. Polityki Senioralnej,
 - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zorganizował 2 konkursy promujące innowacyjne i wielozakresowe działania na rzecz seniorów tj.: Gmina przyjazna Seniorom i Aktywny Senior,
 - wydano 2 117 Ogólnopolskich Kart Seniora.
- działania **związane ze szkoleniem kadr pomocy społecznej**
 - w 2024 r. zorganizowano 24 szkolenia/konferencje/seminaria, w których uczestniczyło łącznie 850 osób.

Fot. 10 Centrum Usług Społecznych w Opolu Lubelskim – Wydział Dzienny Dom Pomocy Społecznej

Źródło: niepełnosprawnilublin.pl

Profilaktyka uzależnień

Zadania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom Samorząd WL realizował w oparciu o **Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** oraz **Przeciwdziałania Narkomanii** na lata 2022-2025¹⁹.

W ramach **otwartych konkursów** ofert dofinansowano zadania zlecone, na podstawie zawartych 23 umów na łączną kwotę ok. **517 tys. zł**, działaniami objęto łącznie **4,4 tys. osób**.

W ramach umowy zawartej ze Szpitalem Neuropsychiatrycznym im. prof. M. Kaczyńskiego SP ZOZ w Lublinie dofinansowano działalność Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia na kwotę 30 tys. zł.

Rozpoczęto badanie społeczne pn.: „Diagnoza województwa lubelskiego w zakresie używania substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych oraz ich dostępności”, które zostanie zakończone w 2025 r. (koszt ok. 18 tys. zł).

¹⁹ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XL/612/2022 z dnia 17 października 2022 r.

Rehabilitacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych

Zarząd Województwa Lubelskiego w ciągu ostatnich lat aktywnie wspierał rozwój bazy i infrastruktury obiektów usług społecznych. Na przebudowę i rozbudowę obiektów służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami przeznaczono ponad **22 mln zł** (środki PFRON), które skierowano na realizację **46** obiektów na terenie województwa lubelskiego.

W latach 2018 - 2024 w województwie lubelskim udzielono wsparcia finansowego na dofinansowanie kosztów działania **9 Zakładów Aktywności Zawodowej** (ZAZ) w wysokości prawie **66 mln zł** (środki PFRON) oraz w wysokości ponad **6,2 mln zł** (środki budżetu WL). W tym okresie powstały **dwa nowe zakłady**, na utworzenie których przekazano prawie **2,1 mln zł**.

W 2024 r. na dofinansowanie kosztów tworzenia i działania **zakładów aktywności zawodowej** przeznaczono ponad **15,7 mln zł** (w tym: ponad 14,2 mln zł ze środków PFRON oraz ponad 1,4 mln zł ze środków budżetu WL). Nastąpił również **wzrost zatrudnienia** osób z niepełnosprawnościami w ZAZ z 351 osób do 359 osób. Zawarto **197 umów** z organizacjami pozarządowymi w ramach zlecenia zadań publicznych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w kwocie prawie **6,5 mln zł**.

Fot. 11 Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim

Źródło: rops.lubelskie.pl

Wspieranie ekonomii społecznej

Województwo Lubelskie jest **liderem w Polsce** w zakresie organizacji i funkcjonowania Podmiotów Ekonomii Społecznej (PES). W regionie zarejestrowanych jest ok. **8 tys.** podmiotów ekonomii społecznej. W 2023 r. aktywnie działało **6,1 tys.** organizacji pozarządowych, a działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego prowadziło **1,4 tys.** podmiotów. Wśród nich najliczniejszą grupą są stowarzyszenia (84%) oraz fundacje (12%).

Wśród licznej grupy PES szczególną kategorię stanowią podmioty realizujące działania **z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej**, w szczególności (WTZ – 59, ZAZ – 9, KIS - 30, CIS - 10), których łączna liczba w 2024 r. wyniosła 108. Na koniec 2024 roku w woj. lubelskim było zarejestrowanych **84 przedsiębiorstw społecznych**.

Organizacje pozarządowe są wiodącym partnerem Samorządu Województwa, mocno zaangażowane w rozwój regionalny, ograniczanie ryzyka występowania wykluczenia społecznego i inwestowania w rozwój kapitału ludzkiego. Zgodnie z wykazem organizacji pożytku publicznego (OPP) uprawnionych do otrzymania 1,5% podatku dochodowego od osób fizycznych za 2024 r. **455** organizacji prowadzi działalność na terenie województwa

lubelskiego, co stanowi **4,86% ogółu** tego typu organizacji w Polsce. Od dwóch lat obserwowany jest nieznacznie większy procentowy przyrost OPP w województwie lubelskim (1,8%) w stosunku do średniego przyrostu w kraju (0,9-1,6%).

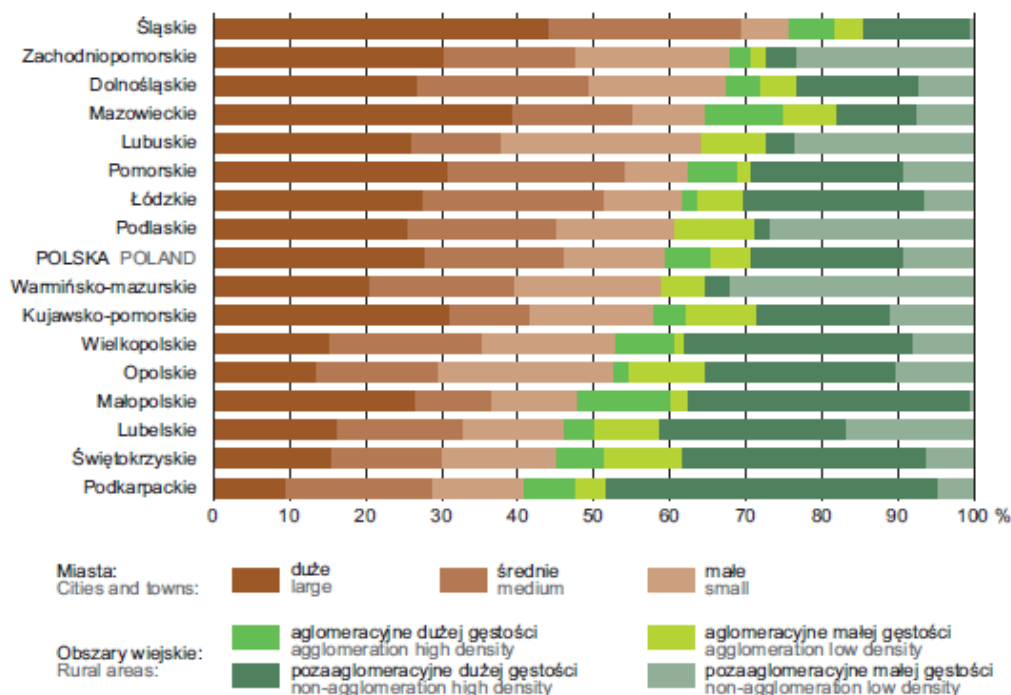
Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące głównych efektów i dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz realizuje zadania w **obszarze pomocy i integracji społecznej** w 2024 r. przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.4. Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE

Rolnictwo stanowi dominujący sektor gospodarki województwa lubelskiego. Na obszarach wiejskich województwa zamieszkuje **1,1 mln** osób, tj. **53,9%** ogółu mieszkańców, przy czym w rolnictwie zatrudnionych jest **143,2 tys. osób**, tj. **18,8% ogółu pracujących**²⁰.

Obszary wiejskie województwa lubelskiego mają w większości charakter **pozaaglomeracyjny**, czyli znajdują się poza granicami FUA (Funkcjonalnych Obszarów Miejskich obejmujących miasta i ich strefy dojazdów do pracy) miast wojewódzkich lub poza granicami FUA pozostałych miast liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców. **Obszary wiejskie pozaaglomeracyjne** skupiają **ponad 40% ludności regionu** (Wykres 6).

Wykres 6. Ludność według wielkości miast i delimitacji obszarów wiejskich

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2024 GUS.

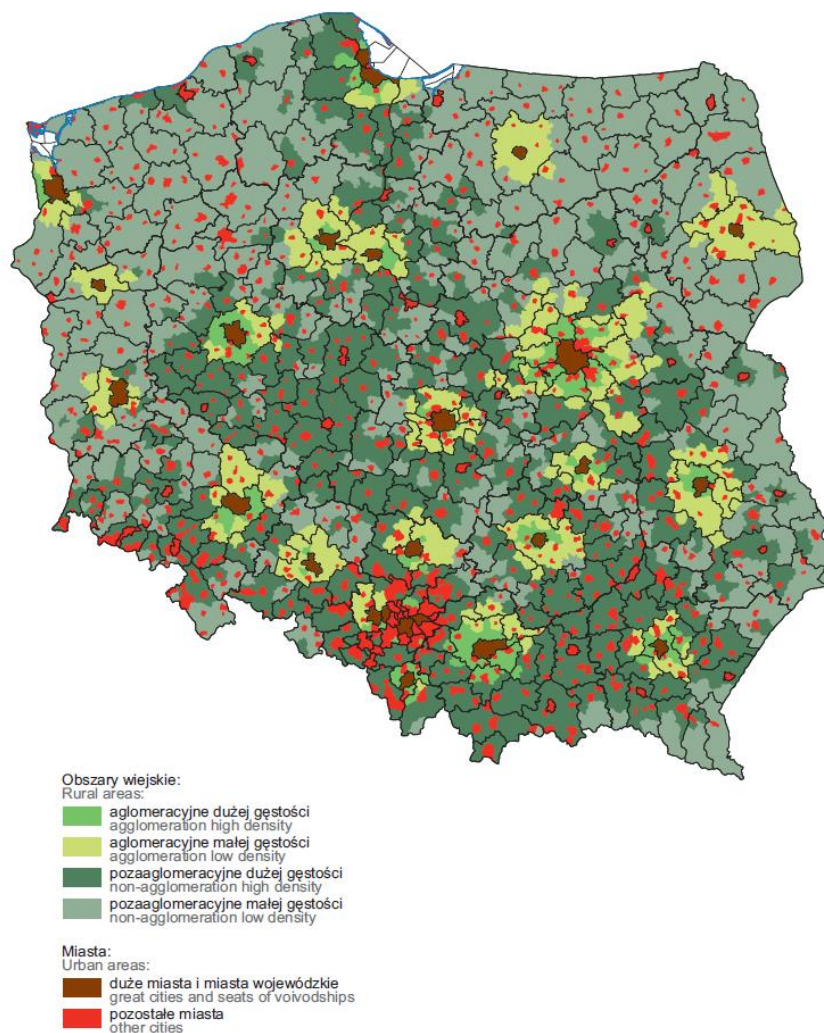
Ponad połowa obszarów **pozaaglomeracyjnych** to obszary dużej gęstości zaludnienia definiowanej jako większa od 1/3 średniej gęstości zaludnienia dla Polski w 2023 r. (przyjętej na poziomie 40 osób/km²). Stanowią je głównie gminy położone w północno-zachodniej i zachodniej części województwa. Obszary wiejskie pozaaglomeracyjne małej gęstości zajmują natomiast wschodni pas regionu oraz częściowo jego południowy teren.

Z kolei obszary wiejskie **aglomeracyjne** województwa lubelskiego, znajdujące się w granicach FUA miast wojewódzkich lub w granicach FUA pozostałych miast, liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców, stanowią mniej niż 15% ludności regionu. Obszary wiejskie aglomeracyjne dużej gęstości (większej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski w 2023 r. przyjętej jako 120 osób/km²) skupiają mniej niż 5% ludności województwa i znajdują się wokół

²⁰ Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 2024, GUS.

miasta Lublin. Obszary wiejskie aglomeracyjne małej gęstości zajmują obszar całego powiatu lubelskiego i świdnickiego oraz pojedyncze gminy sąsiadujących z nimi powiatów (Mapa 12)²¹.

Mapa 12. Delimitacja Obszarów Wiejskich

Źródło: Rocznik statystyczny województw 2024 GUS.

Region lubelski posiada **duży potencjał** do rozwoju produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej. Korzystne czynniki glebowo-klimatyczne, duża powierzchnia użytków rolnych (1,77 mln ha) oraz wysoki ich udział w powierzchni ogólnej (**70,2%**) decydują o dogodnych warunkach do prowadzenia produkcji rolniczej.

Kluczowe czynniki wpływające na rozwój sektora rolnego to:

- struktura użytkowania gruntów rolnych i leśnych,
- wielkość produkcji i specjalizacje rolnicze,
- promocja produktów rolnych,
- efektywne łańcuchy żywnościowe.

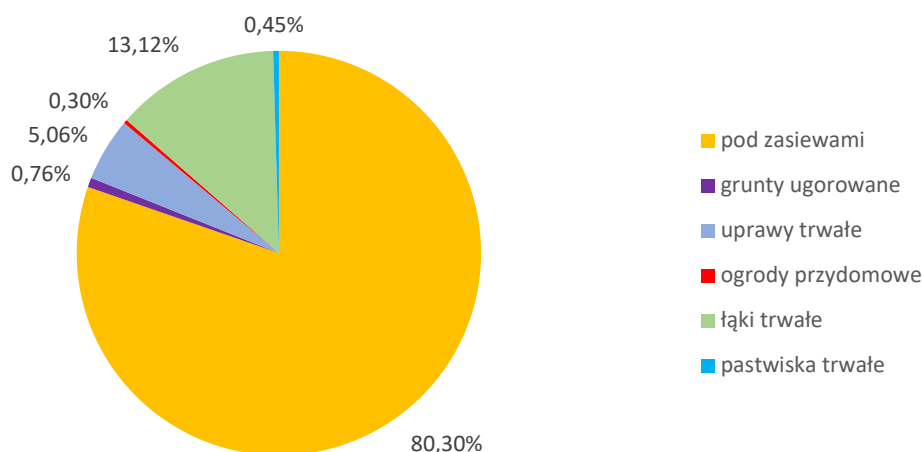
²¹ Rocznik statystyczny województw 2024 GUS

Struktura użytkowania gruntów rolnych i leśnych

Strukturę użytkowania gruntów w województwie lubelskim charakteryzuje:

- Dominacja użytków pod zasiewami, które stanowią **80%** (1,1 mln ha) w ogólnej powierzchni **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** wynoszących **1,37 mln ha**.
- Spadek powierzchni **upraw trwałych** o 1,3%, **gruntów ugorowanych** o 29% oraz **pastwisk** o 40,3% w stosunku do 2018 r.

Wykres 7. Struktura użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Rocznika statystycznego województw 2024 GUS.

- Brak znaczących zmian od 2018 r. w **powierzchni gruntów leśnych**, których udział w 2023 r. stanowił 24% ogółu powierzchni województwa, licząc 597,7 tys. ha. **Lesistość** wyniosła **23,4%**. **Powierzchnia lasów** w regionie wyniosła 589,1 tys. ha, w tym **lasy publiczne** zajmowały powierzchnię 347,4 tys. ha, a **prywatne** – 241,7 tys. ha. Pozostałą część o powierzchni 8,6 tys. ha stanowiły **grunty związane z gospodarką leśną**.
- Duża powierzchnia **gruntów pod stawami** wynosząca **10,8 tys. ha** (2 miejsce w kraju), która od 2018 r. wzrosła o 4%. **Największe zasoby** występują w powiatach: **lubartowskim, parczewskim, ryckim i tomaszowskim**. Funkcjonujące w regionie stawy rybne pozwoliły na utrzymanie wieloletniej, **pierwszej pozycji w kraju** pod względem wielkości **produkcji karpia** konsumpcyjnego.

Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2023 r.

- ↑ **1,37 mln ha** – użytki rolne w dobrej kulturze rolnej
- ↑ **1,1 mln ha** – użytki rolne pod zasiewami
- ↓ **10,5 tys. ha** – grunty ugorowane
- ↓ **153,3 tys.** gospodarstw rolnych
- ↑ **8,34 ha** – średnia powierzchnia gospodarstwa (2024 r.)
- ↓ **76,8%** gospodarstw o powierzchni do 10 ha
- ↑ **1680** certyfikowanych gospodarstw ekologicznych

Strukturę wielkościową gospodarstw rolnych charakteryzuje:

- Utrzymująca się tendencja **zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych**, przy jednoczesnym **wzroście** ich średniej **powierzchni ogólnej** oraz użytków rolnych. W 2023 r. funkcjonowało **153,3 tys. gospodarstw rolnych** (w 2016 r. było 180 tys.). Wg danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) w 2024 r. przeciętna **powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie** od 2018 r. **zwiększyła się** o 6,1% i wyniosła **8,34 ha** (średnia dla Polski – **11,59 ha**)²².
- Dominujący udział małych gospodarstw rolnych **o powierzchni do 10 ha**, stanowiących **76,8%** ogólnej liczby gospodarstw rolnych²³.
- **Wzrost** liczby **gospodarstw ekologicznych** o 14,6% od 2018 r. W 2023 r. w regionie funkcjonowało **1680 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych**, w których powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wyniosła **25 389 ha** (wzrost o 11,9% od 2018 r.). Na terenie województwa lubelskiego działa największa ogólnopolska organizacja zrzeszająca producentów rolnych posiadających certyfikowane gospodarstwa ekologiczne – Polskie Towarzystwo Rolników Ekologicznych oraz Stowarzyszenie „EkoLubelszczyzna”, realizujące projekt „Dolina Ekologicznej Żywności”.

Wielkość produkcji i specjalizacje rolnicze

Istotnym elementem wpływającym na konkurencyjność gospodarstw rolnych jest wielkość produkcji, a także profil ich specjalizacji. Województwo lubelskie charakteryzuje:

- Przewaga **gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych**²⁴, które stanowią **65%** ogółu gospodarstw rolnych (w 2010 r. stanowiły 39%). Wysoki odsetek stanowią również **gospodarstwa mieszane o profilu roślinno-zwierzęcym** - **9,7%** (w 2010 r. – 23%) oraz **specjalizujące się w uprawach trwałych**²⁵ wynoszące 8% (w 2010 r. – 8,5%). Taki typ upraw powoduje, że w regionie aż **66%** gospodarstw zakwalifikowanych jest do **najniższej klasy wielkości ekonomicznej** w przedziale do 8 tys. euro²⁶.
- **Udział wielkości produkcji towarowej** w produkcji krajowej na poziomie **6,8%**, co plasuje region na **5 miejscu** w kraju. W strukturze produkcji towarowej w kraju lekko przeważa produkcja roślinna, która stanowi **52,7%**. W województwie lubelskim od wielu lat dominuje **produkcja roślinna**, której udział w 2023 r. wyniósł **71,3%** (wzrost o 1% w stosunku do roku poprzedniego), co plasuje region na **3 miejscu** (po woj. dolnośląskim i śląskim)²⁷.
- Dominacja **zbóż** w strukturze zasiewów, których powierzchnia w 2023 r. to **595 ha**, a zbiory stanowiły **11,6%** zbiorów zbóż w Polsce (**2 miejsce**). Wśród zbóż **43,7%**

²² <https://www.gov.pl/web/arimr/srednia-powierzchnia-gruntow-rolnych-w-gospodarstwie-w-2024-roku>

²³ Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 2024, GUS

²⁴ Gospodarstwa, dla których: P1 > 2/3 całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP) - P1 – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża, strączkowe, ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepak, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej.

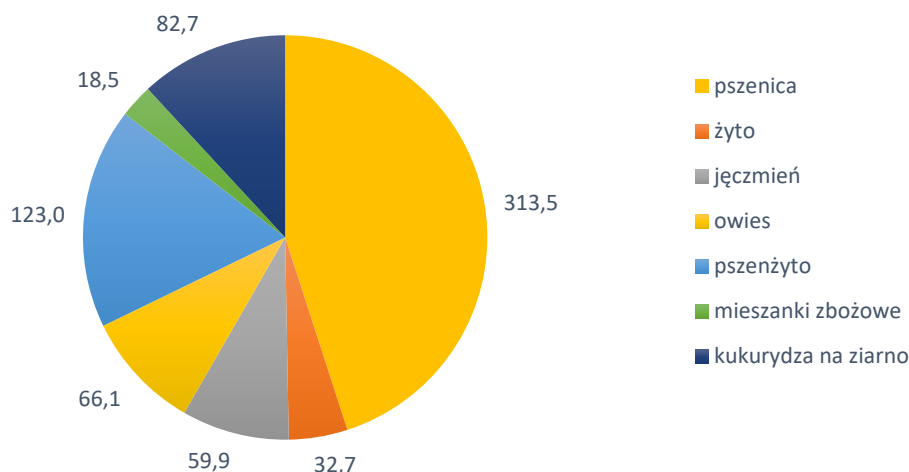
²⁵ standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami

²⁶ Powszechny Spis Rolny, 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych; brak możliwości porównania danych do 2018 r. z uwagi na pochodzenie danych z Powszechnych Spisów Rolnych przeprowadzanych co 10 lat.

²⁷ BDL GUS 2024 r.

powierzchni zajmują zasiewy **pszenicy (313,5 ha)**, co daje Lubelszczyźnie **1 miejsce** w kraju (**12,8%** zasiewów krajowych). Ponadto **17,1%** powierzchni stanowią zasiewy pszenżyta, **9,2%** owsa i **8,3%** jęczmienia. Najmniejszy udział mają zasiewy żyta **4,6%** i mieszanek zbożowych – **2,6%** (Wykres 8)²⁸.

Wykres 8. Powierzchnia zasiewów zbóż [tys. ha].

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Rocznika Statystycznego Województwa Lubelskiego 2024 GUS.

- Utrzymujący się **trend wzrostowy** w powierzchni uprawy **roślin przemysłowych** w strukturze produkcji roślinnej województwa. Powierzchnia zasiewów **rzepaku i rzepiku** stanowiła **12%** zasiewów w Polsce, a zbiory były o **43,3%** wyższe niż w 2018 r. i wyniosły **4,8 mln dt** (decytony). Pod względem produkcji rzepaku Lubelszczyzna zajmuje **1 miejsce w Polsce**.
- Zauważalny, duży **wzrost powierzchni upraw roślin strączkowych na ziarno** związany ze zmianą nawyków żywieniowych. Region przoduje w uprawie **roślin strączkowych jadalnych**, których powierzchnia upraw w 2023 r. wyniosła **29,8 tys. ha** (20% upraw krajowych). W porównaniu do roku 2018 ich powierzchnia wrosła o **11,3%**, a soi o **prawie 350%**.
- **Spadek zbiorów buraka cukrowego** o **9,1%** w stosunku do roku 2018 (**3 miejsce w kraju**).
- **Wzrost zbiorów warzyw gruntowych** o **27,1%** w stosunku do 2018 r. W 2023 r. wyniosły 5,6 mln dt, stanowiąc **prawie 15%** zbiorów krajowych (**2 miejsce w Polsce**)²⁹.

Zbiory głównych upraw w 2023 r.

- ↑ 18,1 mln dt – pszenica
- ↑ 5,5 mln dt – pszenżyto
- ↓ 21,9 mln dt – buraki cukrowe
- ↑ 4,8 mln dt – rzepak i rzepik
- ↑ 50,8 tys. dt - ziarno słonecznika
- ↑ 96,5 tys. dt - soja
- ↑ 5,6 mln dt – warzywa gruntowe
- ↑ 0,89 mln dt – rośliny strączkowe jadalne
- ↓ 101,5 tys. dt – tytoń
- ↑ 4,4 tys. dt – len

²⁸ Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 2024, GUS.

²⁹ Produkcja upraw rolnych i ogrodniczych w 2023 r., GUS.

- **1 miejsce** w uprawie **tytoniu**, którego zbiory wyniosły – **blisko 101,5 tys. dt** (**58,3%** produkcji w Polsce), **chmielu** (**88,8%** krajowej produkcji)
- **2 miejsce** w uprawie **lnu**, którego zbiory stanowiły **19,6%** krajowej produkcji (**4,4 tys. dt**)³⁰.
- **2 miejsce** w wielkości **upraw sadowniczych** (po woj. mazowieckim), które zajmują prawie **74 tys. ha** (**23%** powierzchni sadów w Polsce). Region posiada wykształconą specjalizację sadowniczą i od wielu lat **pozostaje liderem w zbiorach owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych** (głównie truskawki porzeczki i maliny) z ilością blisko **2 mln dt** (2023 r.), co stanowi **34,6% zbiorów krajowych**.
- Utrzymujące się od 2022 r. **4 miejsce** w kraju pod względem wielkości **zbiorów owoców z drzew** z udziałem na poziomie prawie **10%** (2023 r.)³¹.
- **Spadek z 1 w 2022 r. na 4 miejsce** w **produkcji miodu**, którego w 2023 r. wyprodukowano **ponad 3 mln kg**³².
- Utrzymujący się długookresowy trend spadkowy produkcji zwierzęcej. **Udział w krajowym pogłowie zwierząt** w sztukach przeliczeniowych LSU w 2023 r. wyniósł **5,1%**, co dało **7 miejsce** w Polsce. Generalnie pogłowie zwierząt systematycznie zmniejsza się, natomiast w przypadku drobiu i kóz odnotowano w 2023 r. wzrost pogłowia.
- **Spadek o 4,1% w pogłowie trzody chlewnej** w stosunku do 2018 r. W 2023 r. wyniosło **428,7 tys. sztuk** (**7 miejsce** w Polsce). Pomimo niewielkiego wzrostu o 3,2% w stosunku do roku poprzedniego, obserwuje się utrzymujący się długookresowy trend spadkowy w chowie trzody chlewnej.
- **Spadek** do 2018 r. **pogłowia bydła** o **9,1%**, które w 2023 r. wyniosło **343,7 tys. sztuk** (**7 miejsce** w Polsce).
- **Spadek pogłowia owiec** o **9,9%**, które wyniosło **18,2 tys. szt.**
- **Wzrost pogłowia kóz** o **prawie 30%**, które wyniosło **4,5 tys. sztuk**, co dało **5 miejsce** w kraju.

Pozycja regionu w rankingu produkcji roślinnej w 2023 r.

1 miejsce w zbiorach:

- pszenicy
- roślin strączkowych
- owoców miękkich
- tytoniu
- chmielu
- rzepaku i rzepiku

2 miejsce w zbiorach:

- lnu
- warzyw gruntowych

3 miejsce w zbiorach:

- buraka cukrowego

Pogłowie zwierząt w 2023 r.

- ↓ **5,1%** – udział w pogłowie zwierząt
- ↓ **428,7 tys. szt.** trzody chlewnej
- ↓ **343,7 tys. szt.** bydła
- ↑ **9,7 mln szt.** drobiu
- ↓ **15 tys. szt.** koni
- ↓ **18,2 tys. szt.** owiec
- ↑ **4,5 tys. szt.** kóz

³⁰ BDL GUS 2024 r.

³¹ Produkcja upraw rolnych i ogrodnich w 2023 r., GUS.

³² Fizyczne rozmiary produkcji zwierzęcej w 2023 r., GUS.

- **Największy spadek o 27%** odnotowano w przypadku **pogłowia koni**, które liczy **15 tys. szt.**
- **Wzrost pogłowia drobiu o 11,6%** w stosunku do 2018 r., województwo zajmuje **6 miejsce** w kraju (5,2% pogłowia w Polsce) z **9,7 mln szt.**³³.
- **Spadek produkcji mięsa w 2023 r. o 17,7%** w stosunku do roku 2018 z wynikiem 216 tys. ton. Największy spadek o 49% dotyczył produkcji mięsa wieprzowego i mięsa wołowego - o 33,3%, natomiast produkcja mięsa drobiowego wzrosła o 53,4%.
- Należy odnotować **dobre wyposażenie** gospodarstw rolnych w **maszyny rolnicze**. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w gospodarstwach znajduje się **174 tys. szt. ciągników rolniczych** (2 miejsce w kraju z udziałem 12,0%). Natomiast pod względem liczby **kombajnów**, zarówno zbożowych, jak i buraczanych, województwo lubelskie zajmuje **1 miejsce** w kraju z udziałem odpowiednio 13,8% i 27,5%. Według danych wstępnych w 2023 r. w województwie lubelskim nastąpił **wzrost** liczby ciągników **o 3,4%** i wynosi 179,9 tys. szt.
- **Nakłady pracy** w indywidualnych gospodarstwach rolnych wg Powszechnego Spisu Rolnego 2020 rozkładają się na **rodzinną siłę roboczą** wynoszącą **156 tys. AWU** (wg danych PSR 2010 było 227 tys. AWU) oraz **pracowników najemnych stałych** - 3,8 tys. AWU (PSR 2010 – 1,6 tys. AWU) i **dorywczych** - 4,4 tys. AWU (PSR 2010 – 3,8 tys. AWU). Województwo lubelskie zajmuje 2 miejsce pod względem zatrudnienia pracowników najemnych dorywczych (po mazowieckim – 10,7 tys. AWU)³⁴. Według danych wstępnych w 2023 r. **rodzinną siłę roboczą** utrzymała się na podobnym poziomie i wyniosła **156,5 tys. AWU**, natomiast nastąpił znaczny **spadek o 60,5%** **pracowników najemnych stałych** do poziomu 1,5 tys. AWU oraz **wzrost o 93,2%** **pracowników najemnych dorywczych** - 8,5 tys. AWU³⁵.

Efektywne łańcuchy żywnościowe

Łańcuch żywnościowy definiuje się jako „współdziałający w różnych obszarach funkcjonalnych producenci rolni, firmy pośredniczące (handlowe), przedsiębiorstwa przetwórcze, produkcyjne, usługowe oraz ich klienci, między którymi przepływają strumienie produktów rolno – żywnościowych, informacji i środków finansowych”.

Jednym z dziesięciu celów Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 jest poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Odbywa się to za pomocą takich środków jak: zacieśnienie współpracy między rolnikami, zwiększenie przejrzystości rynku i zapewnienie skutecznych mechanizmów zwalczania nieuczciwych praktyk handlowych.

Przemysł spożywczy to jeden z podstawowych gałęzi przemysłu w województwie lubelskim, a jego udział w **ogólnej produkcji przemysłowej** w 2020 r. wyniósł **22,4%** (wzrost o 2,3% od 2018 r.). Główne ośrodki koncentracji przemysłu rolno-spożywczego to: powiat lubelski i m. Lublin, powiaty: puławski i janowski, Biała Podlaska, Chełm, Zamość, Tomaszów Lubelski.

W 2023 r. Lubelszczyzna dostarczyła m.in.:

³³ Zwierzęta gospodarskie w 2023 r., GUS

³⁴ PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych.

³⁵ Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2024, GUS

- **11,6%** krajowej produkcji **mięsa wołowego** (w 2018 r. – 7,2%) i **4,2% wieprzowiny** (w 2018 r. – 5,5%),
- **5,2%** krajowej produkcji **soków owocowych i warzywnych** (w 2018 r. – 12,4%),
- produkty mleczne:
 - **2% mleka** (w 2018 r. – 1,6%),
 - **13,1% serów podpuszczkowych dojrzewających** (w 2018 r. – 15%),
 - **3,4% twarogu** (w 2018 r. – 3,4%),
- **16,5% mąki pszennej** (w 2018 r. – 15,6%)³⁶.

Do największych zakładów przetwórczych i dominujących branż należą:

- **przetwórstwo owoców i warzyw** w ramach, której funkcjonują m.in.: Chłodnia „Mors” Sp. z o.o. w Zamościu, Kampo-Fruit Sp. z o.o. w Rykach, Zakład Produkcji Koncentratów w Nielewku, przedsiębiorstwo Uren Novaberry sp. z o.o., firma Osmofrost Sp. z o.o., LST – Polska sp. z o.o., Austria Juice Poland Sp. z o.o. w Chełmie, Andros Polska Sp. z o.o. w Łopatkach, a także REYPOL Sp. z o.o. w Janowcu,
- **przetwórstwo zbóż**, gdzie największymi zakładami są m.in.: Lubella S.A. w Lublinie, Zespół Młynów w Chełmie Sp. z o.o., Zamojskie Zakłady Zbożowe Sp. z o.o., Zakłady Zbożowo-Młynarskie Werbkowice, Elewator Zbożowy ELEWARR Sp. z o.o. Oddział w Krupcu, Wytwórnia Makaronów Domowych POL – MAK S.A. w Ludwinie, As - Babuni Sp. z o.o. w Niemcach oraz Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe JANEX Sp.j. w Janowie Lubelskim,
- **cukrownictwo, mleczarstwo i przetwórstwo mięsne**, wśród których największe znaczenie mają: Cukrownia Krasnostaw, Cukrownia „Werbkowice”, będące Oddziałami Krajowej Grupy Spożywczej S.A., Spółdzielnia Mleczarska „Bieluch” w Chełmie, Okręgowe Spółdzielnie Mleczarskie m.in. w Krasnymstawie, Radzynie Podlaskim, Rykach i Piaskach, Zakłady Mięsne Łuków S.A., Zakłady Mięsne Wierzejki J.M. Zdanowscy Sp. J. w Płudach,
- **branża piwowarska i gorzelnicza** wraz z głównymi zakładami w tej dziedzinie: PERŁA Browary Lubelskie S.A., Stock Polska Sp. z o.o., Browar Janów Lubelski sp. z o.o., Browar Jagiełło sp. z o.o. z Pokrówki koło Chełma.

Do innych ważnych zakładów należy zaliczyć: Herbapol Lublin S.A., oraz Spółdzielnia Pszczelarska APIS w Lublinie.

Lubelski Rynek Hurtowy S.A. działający w Elizówce k. Lublina, jest ponadregionalnym rynkiem hurtowym, który stanowi stałe miejsce zaopatrzenia dla większości firm z południowo-wschodniej części Polski. Rynek Elizówka wyposażony jest w nowoczesną infrastrukturę, gdzie prowadzony jest obrót produktami rolno-spożywczymi (tj.: owoce, warzywa, nabiał, mięso, ryby), ogrodnictwami i innymi.

W celu umocnienia pozycji rynkowej poprzez osiągnięcie większych korzyści oraz eliminację pośredników handlowych rolnicy organizują się w **grupy producenckie**. Dają one możliwość udziału w nowoczesnych kanałach dystrybucji, kontraktacji produkcji, a także realizacji funkcji z kolejnych ogniw łańcucha żywnościowego (w tym przetwórstwa). Wg rejestru grup producenckich prowadzonego przez ARiMR w 2024 r. w województwie

³⁶ Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2024

lubelskim uznanych było **6 grup producentów rolnych (GPR)**, w tym 3 działające w północnej części regionu w zakresie produkcji świń żywych i mięsa wieprzowego świeżego, 2 grupy zajmujące się produkcją suszonych liści tytoniu (Łukowa, Sułów) oraz 1 grupa zajmująca się produkcją ziarna zbóż i nasion roślin oleistych. Pod względem liczby członków **dominują grupy tytoniowe** zrzeszające prawie 90% wszystkich członków uznanych grup producenckich³⁷.

W województwie lubelskim prężnie działają liczne **organizacje grup produkujących owoce, warzywa oraz grzyby**³⁸. W 2024 roku działało **14 organizacji** zrzeszających łącznie **526 producentów rolnych**, w tym najwięcej na terenie powiatów: opolskiego oraz łęczyńskiego.

Fot. 12 Plantacja borówki Grupy Producentów Owoców „Polskie Jagody Sp. z o. o.”

Źródło: <https://www.polskiejagody.pl/galeria-plantacje/>

Działania rozwojowe Samorządu Województwa Lubelskiego

Do podstawowych działań w sferze rolnictwa należą:

- ochrona gruntów rolnych,
- organizacja obwodów łowieckich oraz udział w kształtowaniu łowieckich planów hodowlanych,
- promocja produktów regionalnych,
- wdrażanie PROW 2014-2020,
- wdrażanie PO Ryby 2014-2020.

Ochrona gruntów rolnych

Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze realizowane jest poprzez uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia, w przypadku gruntów rolnych przeznaczanych na cele nierolnicze, stanowiących użytki rolne klas I-III – ministra właściwego do spraw rozwoju wsi., wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej. W 2024 r. wyrażono 22 opinie dotyczące zmiany przeznaczenia gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III na cele nierolnicze.

³⁷ <https://www.gov.pl/web/arimr/rejestr-grup-producentow-rolnych>

³⁸ <https://rpu.arimr.gov.pl/>

Łowiectwo

Dla rejonów hodowlanych obejmujących sąsiadujące ze sobą obwody łowieckie, Samorząd WL sporządził 10-letnie plany hodowlane dla prowadzenia gospodarki łowieckiej. Na terenie Lubelszczyzny znajduje się 8 rejonów hodowlanych, na których gospodarkę prowadzi ok. 130 kół łowieckich zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim.

Sejmik Województwa Lubelskiego wyznaczył **316 obwodów łowieckich**³⁹. Na terenie każdego z nich prowadzona jest ocena liczebności zwierzyny na podstawie, której możliwe jest właściwe i racjonalne gospodarowanie populacjami zwierzyny łownej. Obecnie można polować na około 30 gatunków zwierząt, które zostały ustalone przez Ministra Środowiska znajdujących się na liście gatunków zwierząt łownych. Na terenie województwa występuje prawie większość tych gatunków, a do najważniejszych zalicza się: zwierzynę grubą (łoś, jeleni szlachetny, daniel, sarna, dzik), zwierzynę drobną (zając, dziki królik, bażant, kuropatwa, dzikie gęsi, dzikie kaczki, łyska, słonka, jarząbek, grzywacz, piżmak) oraz drapieżniki (lis, jenot, borsuk, kuna, tchórz, norka amerykańska, szop praczy, szakal)⁴⁰.

Wg danych GUS ogólna **liczba** ważniejszych **zwierząt łownych** w 2023 r. wyniosła **317,4 tys. szt.** i zwiększyła się od 2018 r. o 47,8 tys. szt. Spadek nastąpił w przypadku populacji dzików o blisko 50%⁴¹.

Samorząd Województwa Lubelskiego, w celu poprawy sytuacji w populacji zwierzyny drobnej, opracował „**Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2009-2020 z perspektywą do roku 2030**” mający na celu **ograniczenie spadku** liczebności zajęcy i kuropatw oraz wypracował działania umożliwiające odbudowę stanów populacji tych gatunków. Od 2010 r. Program realizowany jest przy wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. W ramach realizacji Programu w latach 2010-2023 zostało wsiedlonych 2 320 sztuk zajęcy oraz 15 757 sztuk kuropatw celem zachowania bioróżnorodności środowiska. W 2024 r. wsiedlono 3 315 sztuk zwierzyny drobnej (kuropatw) do środowiska naturalnego.

Zgodnie z ustawą Prawo łowieckie Zarząd Województwa odpowiada za **szkody w uprawach i płodach rolnych** wyrządzone przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny na terenach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich oraz za łosie na obwodach polnych, gdzie odszkodowania za wyrządzone szkody łowieckie wypłacane są ze środków budżetu państwa. W 2024 r. rozpatrzono 674 takie wnioski.

Promocja produktów regionalnych

Do działań związanych z prowadzeniem **Listy Produktów Tradycyjnych (LPT)** zobowiązani są marszałkowie województw, którzy przyjmują i oceniają wnioski o rejestrację produktów.

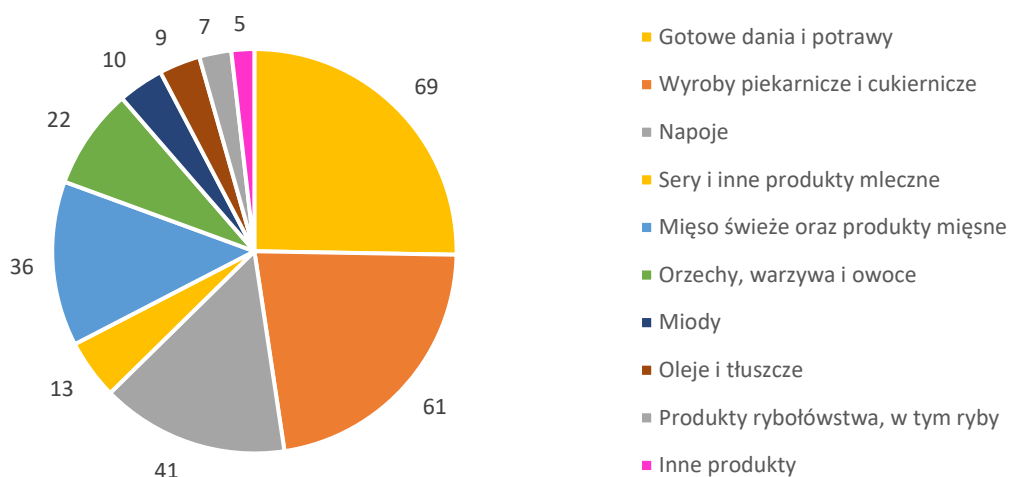
LPT zawiera wykaz produktów rolnych, środków spożywczych i napojów spirytusowych, których jakość lub wyjątkowe właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, czyli takich, które wykorzystywane są od co najmniej 25 lat.

³⁹ Uchwała Nr XXVII/450/2021 Sejmiku Woj. Lub. z dn. 13 lipca 2021 r. w spr. podziału województwa lubelskiego na obwody łowieckie oraz zaliczenia obwodów łowieckich do kategorii zmieniona Uchwałą Nr XXXVII/584/2022 Sejmiku Woj. Lub. z dn. 22 czerwca 2022 r.

⁴⁰ <https://www.lubelskie.pl/lowiectwo-i-ochrona-zwierzat/>

⁴¹ GUS BDL.

Wykres 9 Zróżnicowanie produktów z Listy Produktów Tradycyjnych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych MRiRW w 2024 r.

Na koniec 2024 r. na liście znajdowały się **273 wpisy** z terenu województwa lubelskiego, z czego 25,3% stanowiły gotowe dania i potrawy, 22,3% wyroby piekarnicze i cukiernicze, 15% napoje, 4,8% sery i inne produkty mleczne, 13,2% mięso świeże i produkty mięsne, 8,1% orzechy, nasiona, warzywa i owoce, 3,7% miody, 3,3% oleje i tłuszcze, 2,6% produkty rybołówstwa, w tym ryby oraz 1,8% inne produkty (Wykres 9) ⁴².

W 2024 r. na Ministerialną Listę Produktów Tradycyjnych **wpisano 11 produktów** z Lubelszczyzny. Wpisano produkty będące wizytówką województwa lubelskiego: karp marynowany w zalewie octowo-pomidorowej z Bełżca, pasztet z karpia z żurawiną z Bełżca, trawnicka lemieszka, gulasz barani ze słomianymi plackami z ziemniaków, pieróg z cebulą, ziemniakami i białym serem, nadwiślańska zupa z sumą, placek drożdżowy z kruszonką, zagrodzkie bandzwoły z fasolą, kluski z makiem z Leonina, placki z blachy (zwane także podplomykami lub fajerczakami), szczodroki karczmiskie. Region posiada **1 miejsce w klasyfikacji województw pod kątem ilości potraw i produktów**.

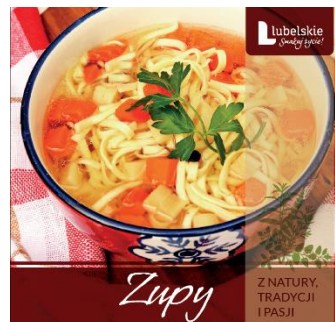

Natomiast **produktami** wpisanymi do **rejestr**u **Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjne Specjalności** pochodzącymi z województwa lubelskiego są: cebularz lubelski i wiśnia nadwiślanka ⁴³.

⁴² Lista produktów tradycyjnych - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - Portal Gov.pl (www.gov.pl)

⁴³ Wykaz producentów ChNP, ChOG, GTS - Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – Portal Gov.pl (www.gov.pl)

W 2024 roku nadano **1 certyfikat** zgodności/świadectwa jakości dla cebularza lubelskiego. Otrzymała je Piekarnia Grela Mełgiew Sp. z o.o. Sp. k.

Samorząd Województwa w 2024 r. prowadził aktywną działalność edukacyjną, informacyjną, a także w zakresie promocji wysokiej jakości żywności tradycyjnej, ekologicznej oraz przetwórstwa rolno – spożywczego wspierając **24 wydarzenia** promujące lubelskie rolnictwo, przetwórstwo rolno-spożywcze, lokalną żywność tradycyjną i wysokiej jakości, łowiectwo oraz obszary wiejskie. W trakcie realizacji znajduje się przedsięwzięcie pn. „System promocji lubelskich produktów rolno-spożywczych”, które obejmuje zadania służące upowszechnianiu lubelskich produktów i wyrobów żywnościowych. W ramach przedsięwzięcia organizowane są konkursy i eventy promujące produkty żywnościowe wysokiej jakości, charakterystyczne dla naszego regionu, a także inne działania promocyjne polegające m.in. na przygotowaniu katalogu promującego wyroby tradycyjne oraz publikacji promującej tradycyjne zupy wraz z przepisami.

Samorząd WL aktywnie wspierał lokalne społeczności tj.: **Koła Gospodyń Wiejskich**, organizując cykl konkursów pn.: „Kobieta Przedsiębiorcza” (który jest nową odsłoną konkursu „Kobieta Gospodarna Wyjątkowa”). W województwie koła gospodyń wiejskich działają bardzo prężnie, wspierając rozwój przedsiębiorczości oraz aktywnie działając na rzecz środowisk wiejskich. Rozwijają kulturę ludową lokalną i regionalną, podtrzymując polskie wielowiekowe tradycje.

Na Lubelszczyźnie funkcjonuje **1 911 kół gospodyń wiejskich**, co plasuje region na **3 miejscu** w Polsce (po Wielkopolsce i Mazowszu)⁴⁴. Działalność ta wpisuje się w zadania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na rzecz wspierania aktywności mieszkańców wsi. Konkursy organizowane przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWL oraz Krajową Sieć Obszarów Wiejskich były przedmiotem dużego zainteresowania ze strony społeczeństwa lokalnego.

Aktywność ekonomiczna

Wskaźnik zatrudnienia na obszarach wiejskich województwa lubelskiego w 2023 r. wynosił **blisko 55%** (Wykres 10). Oznacza to, że ponad połowę ludności terenów wiejskich regionu stanowią osoby aktywne zawodowo pracujące⁴⁵.

⁴⁴ <https://krkgw.arimr.gov.pl/>

⁴⁵ Według definicji GUS osoby pracujące to osoby w wieku 15-89 lat, które w okresie badanego tygodnia:

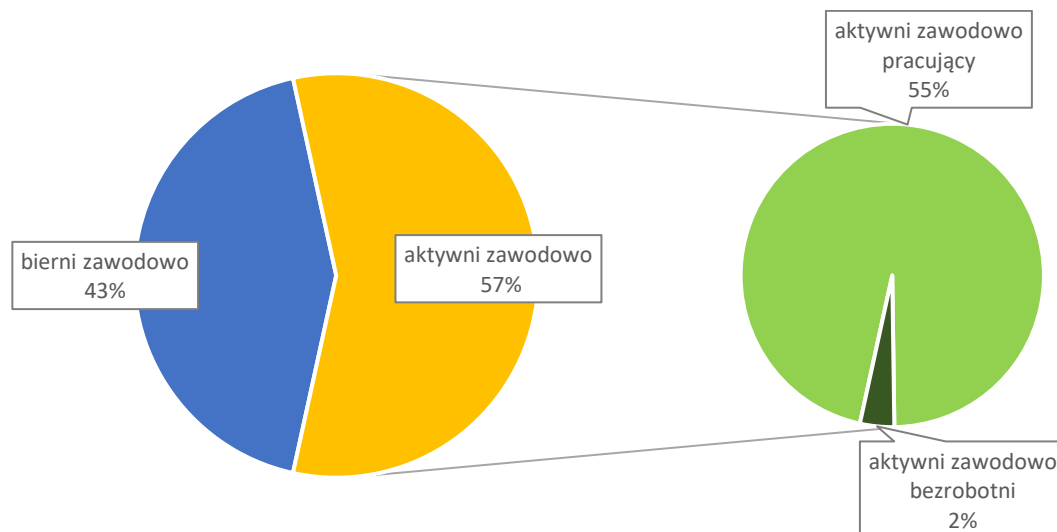
- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,

- miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- a) z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,

W 2023 r. udział procentowy **bezrobotnych zamieszkałych na wsi** do ogółu bezrobotnych w województwie lubelskim wynosił **55,4%**⁴⁶, przy czym najliczniejsza była grupa osób pozostających bez pracy przez ponad 1 rok, która stanowiła 43,8% osób bezrobotnych na terenach wiejskich województwa lubelskiego⁴⁷.

Wykres 10 Aktywność ekonomiczna ludności obszarów wiejskich województwa lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych GUS w 2024 r.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. dotyczących **rolnictwa i obszarów wiejskich** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

b) z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
c) z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

⁴⁶ Rynek pracy województwa lubelskiego na obszarach wiejskich w latach 2016-2023, WUP w Lublinie

⁴⁷ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego 2024, US w Lublinie

4.5. Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE

Stan **zagospodarowania przestrzennego** województwa lubelskiego jest wynikiem decyzji podejmowanych na poziomie lokalnym i regionalnym przez organy samorządu terytorialnego, zgodnie z ich ustawowymi kompetencjami. Proces ten odbywa się w ramach aktów planowania przestrzennego, które wyznaczają kierunki rozwoju oraz określają zasady gospodarowania przestrzenią, uwzględniając zarówno uwarunkowania formalnoprawne, jak i potrzeby społeczno-gospodarcze regionu.

Aktualne uwarunkowania polityki rozwoju

Wejście w życie nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziło istotne **zmiany w systemie dokumentów planistycznych na poziomie gminnym**. Zgodnie z nowymi przepisami, dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUIKZP) stracą ważność z końcem 2025 roku, a w ich miejsce wprowadzono **plany ogólne**, które od 2026 roku staną się podstawowym narzędziem kształtowania polityki przestrzennej na szczeblu gminnym.

Dodatkowe uwarunkowania do prowadzenia polityki rozwoju na poziomie lokalnym wynikają z przepisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy o samorządzie gminnym. Wskazują one **strategię rozwoju gminy** lub **strategię rozwoju ponadlokalnego** jako dokumenty, które od stycznia 2026 r. będą wyznaczały obligatoryjne ramy dla prowadzonej polityki rozwoju przestrzennego. Dokumenty te diagnozują potrzeby i możliwości rozwojowe oraz wyznaczają wytyczne dla aktów planowania przestrzennego. Mają również wpływ na pozyskiwanie przez gminę dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich. W 2024 r. obserwowany był **wyraźny wzrost liczby strategii gminnych** oraz **ponadlokalnych** opracowywanych zgodnie z nowymi wymaganiami, m.in. w zakresie sporządzenia **modelu funkcjonalno-przestrzennego** oraz określenia rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, a także uwzględnienia obszarów strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa.

Nowe regulacje mają na celu nie tylko **uproszczenie i uporządkowanie systemu planowania przestrzennego**, ale również jego głębszą **integrację z planowaniem strategicznym** na poziomie lokalnym. Plany ogólne będą musiały pozostawać w zgodności z dokumentami takimi jak strategie rozwoju gmin, co przekłada się na budowanie ścisłych relacji **polityki przestrzennej z długoterminowymi celami społeczno-gospodarczymi**.

Stan rozwoju zagospodarowania

W województwie lubelskim w 2024 r., podobnie jak w latach poprzednich, proces kształtowania i prowadzenia regionalnej polityki przestrzennej realizowany był na podstawie **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego** przyjętego Uchwałą nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dn. 30 października 2015 r. (PZPWL 2015), którego ustalenia uwzględniane są w określonym zakresie odpowiednio w:

Planowanie przestrzenne w regionie w 2023 r.

57,6% – pokrycie województwa
obowiązującymi MPZP

160 gmin posiada aktualne
SUIKZP, dla których stwierdzono
zgodność z PZPWL 2015

- studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (SUiKZP) – na podstawie przepisów przejściowych znowelizowanej we wrześniu 2023 r. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- planach ogólnych (POG),
- miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP),
- decyzjach administracyjnych, tj. decyzjach o warunkach zabudowy oraz decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

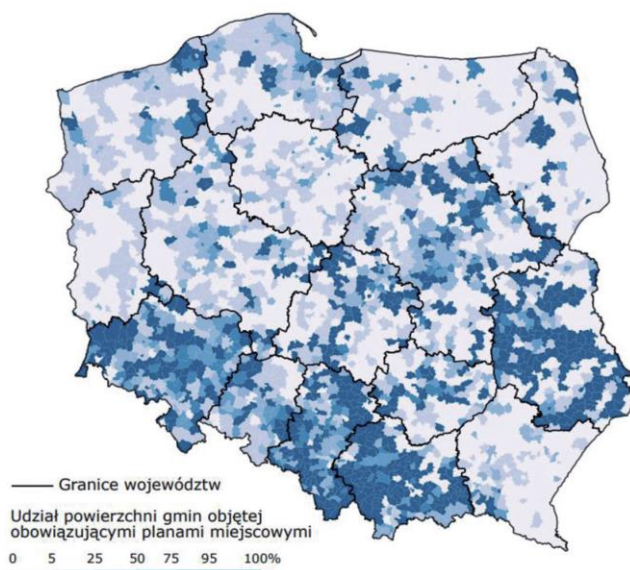
Stan planistyczny województwa lubelskiego w latach 2018-2023 r. charakteryzuje:

- stała liczba tj. **211 obowiązujących** SUiKZP gmin, która ze względu na nowelizację ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i związany z tym stan zaawansowania prac nad planami ogólnymi, na koniec 2024 r. nie uległa zmianie,
- spadek o **5,67% powierzchni terenów wskazanych w studium do sporządzenia MPZP**, tj. z **1 mln ha** w 2018 r. do **964 tys. ha** powierzchni terenów w roku 2023; przy jednoczesnym wzroście o **15,5%** w latach 2022-2023 (z **834 tys. ha** w 2022 r. do **964 tys. ha** w 2023 r.), co świadczy o większej dynamice procesów sporządzania mpzp w stosunku do aktualizacji SUiKZP gmin,
- wzrost o **56,7%** powierzchni terenów wskazanych w studium, **wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze** z **22,6 tys. ha** w 2018 r. do **35,4 tys. ha** w roku 2023 (tylko w latach 2022-2023 był to wzrost na poziomie **43,9%**), przy jednoczesnym wzroście o **589,2%**⁴⁸ powierzchni terenów wskazanych w studium, wymagających **zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne** z **1,3 tys. ha** w 2018 r. do ponad **8,6 tys. ha** w 2023 r. (tylko w latach 2022-2023 wzrost wyniósł **230,3%**), co świadczy o wzmożonej presji inwestycyjnej na tereny otwarte,
- wzrost o **40,1%** liczby obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z **1 590** w 2018 r. dla powierzchni **1,42 mln ha**, do **2 228 MPZP** obejmujących **1,45 mln ha** powierzchni w roku 2023, przy czym procentowy wzrost powierzchni, dla której uchwalono MPZP wzrósł zaledwie o **2%**.

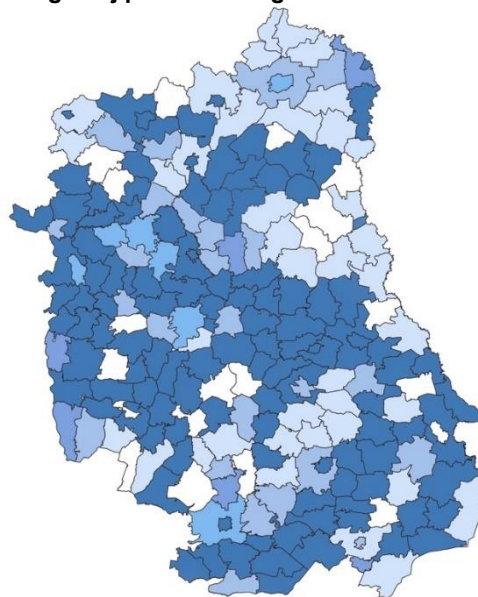
Województwo lubelskie znajduje się **w czołówce regionów z największym udziałem powierzchni objętej planami miejscowymi** - blisko 58%, co stanowi 4 wynik w kraju (Mapa 13). Nadal jednak dostrzegalne jest wyraźne **zróźnicowanie wewnątrzregionalne** pod względem **udziału powierzchni objętej obowiązującymi MPZP** w powierzchni gmin (Mapa 14). Niezmiennie, powiaty położone w centralnej części województwa wykazują się największym pokryciem miejscowymi planami, szczególnie: lubelski, łęczyński, świdnicki, rycki, puławski, opolski i chełmski. Region nadal pozostaje **liderem** na tle kraju pod względem **liczby miast powiatowych i pozostałych małych miast** oraz liczby **gmin** posiadających **pełne pokrycie MPZP**.

⁴⁸ Wysoka wartość wskaźnika wynika z uchwalenia po raz pierwszy w 2023 r. SUiKZP dla części gmin w województwie lubelskim, co uniemożliwiło uwzględnienie tych wartości w statystyce publicznej we wcześniejszych latach.

Mapa 13 Udział powierzchni gmin objętych MPZP (stan na lipiec 2022 r.)

Mapa 14 Udział powierzchni objętej MPZP w ogólnej powierzchni gmin

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL oraz DSiR, Lublin 2025 r.

Prowadzenie polityki rozwoju przestrzennego województwa

Samorząd Województwa Lubelskiego uczestniczył w procesie opiniowania i uzgadniania projektów dokumentów stanowiących podstawę wprowadzania zmian w zagospodarowaniu przestrzeni regionu. W 2024 r. uzgodniono **2 projekty zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego** dla **2 gmin** oraz **1 projekt planu ogólnego**.

W procesie wdrażania ustaleń PZPWL 2015, w 2024 r. Zarząd Województwa Lubelskiego:

- zgłosił **220 wniosków do projektów lokalnych dokumentów planistycznych**, w tym:
 - **100** do projektów planów ogólnych,
 - **120** do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- dokonał **oceny zgodności lokalnych polityk rozwoju przestrzennego z polityką regionalną**, w tym:
 - **2** projektów zmian studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami PZPWL 2015,
 - **1** projektu planu ogólnego w zakresie zgodności z ustaleniami PZPWL 2015,
 - **95** projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla **33 gmin** w zakresie zgodności z zadaniami Samorządu Województwa Lubelskiego;

ZWL w roku 2024 wyraził również stanowisko dotyczące **proponowanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym realizowanych w trybie decyzji administracyjnych** poprzez:

- **158** uzgodnień projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, w tym przede wszystkim dotyczących rozbudowy sieci infrastruktury technicznej i drogowej,
- **49** uzgodnień projektów decyzji o warunkach zabudowy,
- **349** opinii w zakresie inwestycji realizowanych na podstawie przepisów szczególnych (tzw. specustaw), w tym:

- **276** opinii w zakresie realizacji inwestycji drogowych,
- **8** opinii dotyczących realizacji inwestycji mieszkaniowych,
- **61** opinii w sprawie Gminnych Programów Rewitalizacji (co jest efektem uruchomienia dotacji na działania rewitalizacyjne w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 – Priorytet 11: Rozwój zrównoważony terytorialnie),
- **4** opinie dotyczące inwestycji w zakresie sieci przesyłowych.

Wdrażanie terytorialnego wymiaru Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

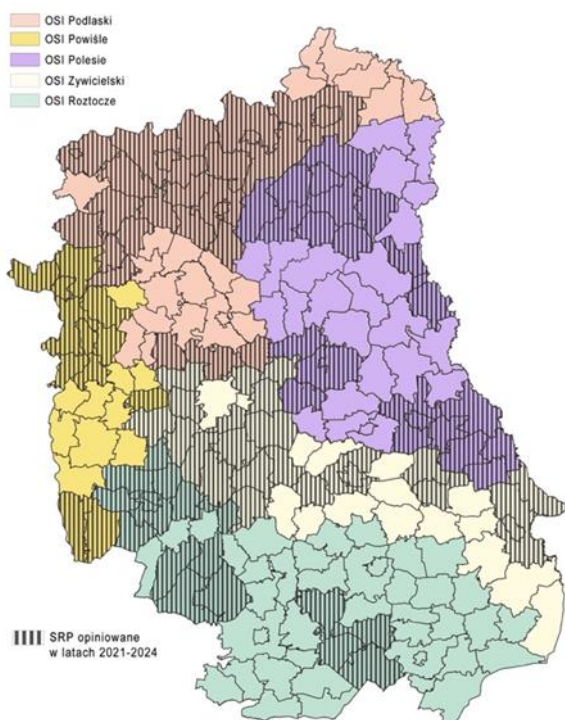
Innym aspektem kształtowania przestrzeni na poziomie regionalnym jest **wdrażanie terytorialnego wymiaru Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030**, przyjętej uchwałą Nr XXIV/406/2021 w dniu 29 marca 2021 r., które ukierunkowane jest na zapewnienie spójności polityk rozwojowych prowadzonych na poziomie lokalnym, ponadlokalnym i regionalnym.

W 2024 r., ZWL wyraził **opinie** oraz sformułował **rekomendacje** w zakresie uwzględnienia ustaleń SRWL 2030 dla **48 samorządów**, tj. w odniesieniu do:

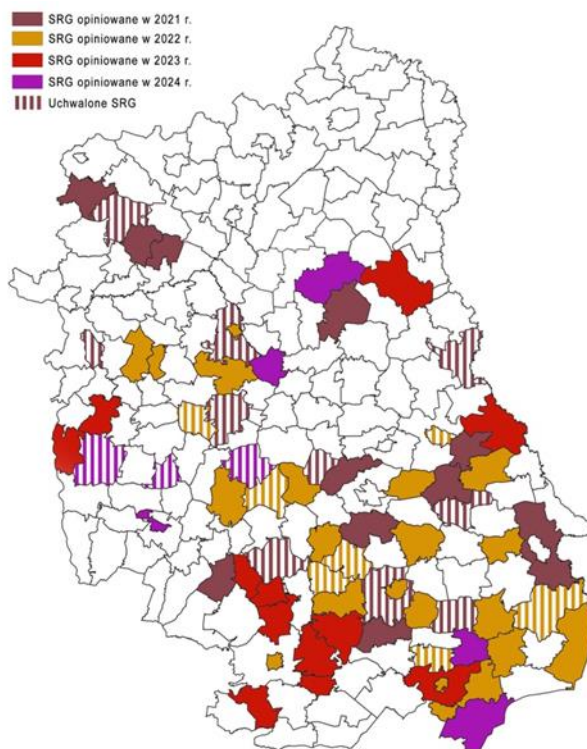
- **8 projektów** Strategii Rozwoju Gmin,
- **5 projektów** Strategii Rozwoju Ponadlokalnego (42 gmin).

Natomiast w latach 2021 do 2024 r., tj. od uchwalenia obowiązującej SRWL 2030, Zarząd Województwa Lubelskiego łącznie **zaopiniował strategię rozwoju lokalnego i ponadlokalnego** dla **148 samorządów** z województwa lubelskiego (Mapa 15, Mapa 16), spośród których **45** jednostek samorządowych uchwaliło strategię rozwoju gminy, natomiast strategię rozwoju ponadlokalnego zostały uchwalone dla **57** samorządów.

Mapa 15 Gminy posiadające strategię rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez ZWL w latach 2021-23 w kontekście OSI

Mapa 16 Projekty strategii gminnych opiniowane przez ZWL w latach 2021-2023

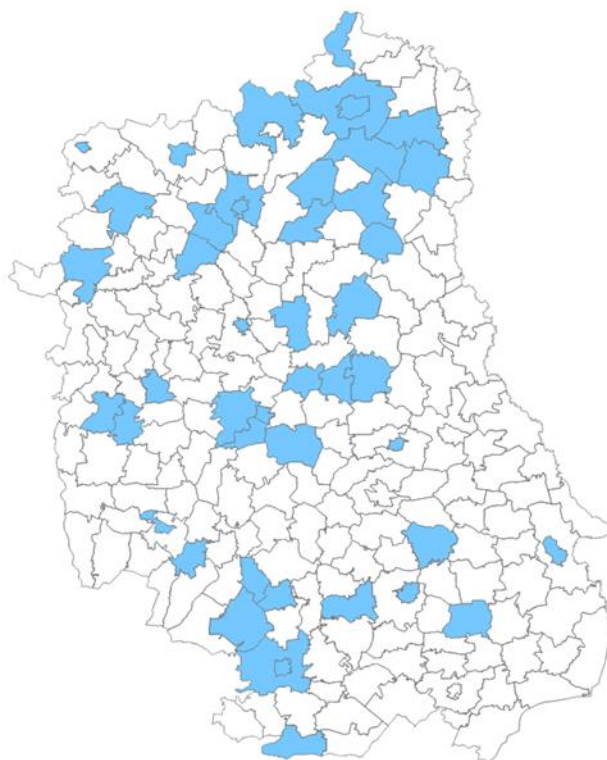
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL oraz DSiR, Lublin 2025 r.

Rewitalizacja pozostaje jednym z kluczowych narzędzi polityki rozwoju lokalnego, a Samorząd Województwa Lubelskiego, w ramach swoich ustawowych kompetencji, uczestniczy w opiniowaniu i ocenie **Gminnych Programów Rewitalizacji**. Są to dokumenty o charakterze operacyjnym, które określają szczegółowe działania na rzecz wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego.

W 2024 r., ZWL wyraził **opinie** oraz sformułował **rekomendacje** dla **60** samorządów w **Gminnych Programach Rewitalizacji**. Jednocześnie w 2024 r. **46** samorządów zakończyło pracę nad Gminnymi Programami Rewitalizacji, które wcześniej uzyskały pozytywne opinie Zarządu Województwa Lubelskiego (Mapa 17).

Działania te miały na celu zapewnienie **zgodności lokalnych procesów rewitalizacyjnych z polityką rozwoju województwa**, w szczególności w zakresie **działań społecznych**, wzbogaconych o **działania gospodarcze, infrastrukturalne i przestrzenne** oraz efektywne wykorzystanie dostępnych źródeł finansowania.

Mapa 17 Gminne Programy Rewitalizacji

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

Audyt krajobrazowy województwa lubelskiego

W **2024 r.** kontynuowane były prace nad Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego, które koncentrowały się na opracowaniu tzw. **Dokumentu podstawowego** oraz przygotowaniu **14 załączników tabelarycznych** oraz **mapowych**, zgodnie z określoną strukturą dokumentu.

Tabela 4 Zakres prac na Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego w latach 2019-2024.

Rok	Zakres prowadzonych prac
2019	delimitacja krajobrazów indywidualnych
2020	- weryfikacja granic krajobrazów, - klasyfikację typologiczną krajobrazów, - zebranie i opracowanie danych do charakterystyki krajobrazów w zakresie cech, analitycznych przyrodniczych i kulturowych,
2021	- ocena zidentyfikowanych krajobrazów, - identyfikacja krajobrazów priorytetowych w obrębie krajobrazów indywidualnych,
2022	- wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie rezerwatów przyrody, parków narodowych i krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu, - sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych,
2023	- sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych (kontynuacja prac), - określenie lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych,
2024	- przygotowanie projektu Audytu krajobrazowego województwa lubelskiego wraz z załącznikami, - przygotowanie dokumentacji audytu krajobrazowego, - opracowanie geoportalu audytu krajobrazowego województwa lubelskiego.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

W efekcie kompleksowych prac nad Audytem:

- wyznaczono **1 944 jednostki krajobrazowe**, które sklasyfikowano w **12** typach krajobrazu i **36** podtypach krajobrazu,
- wskazano **131 krajobrazów priorytetowych**, stanowiących tj. 6,74% wszystkich zidentyfikowanych krajobrazów, obejmujących powierzchnię ok. 145,5 km²,
- 1 091 krajobrazów** (w tym 131 krajobrazów priorytetowych) poddano analizie zagrożeń.

W wymiarze formalnym, w odniesieniu do wszystkich **1 944** jednostek krajobrazowych opracowano:

- Karty Charakterystyki Krajobrazu,**
- Karty Oceny Krajobrazu.**

Dla **1 091** jednostek krajobrazowych (w tym 131 krajobrazów priorytetowych) sporządzono indywidualne:

- Karty zagrożeń,**
- Karty rekomendacji i wniosków.**

Natomiast dla **8** obszarów wyróżniających się **lokalną formą architektoniczną** przygotowano:

- Karty Lokalnych Form Architektonicznych Zabudowy,**
- dokumentację fotograficzną obiektów charakterystycznych dla Lokalnych Form Architektonicznych Zabudowy,
- Mapy Lokalnych Form Architektonicznych Zabudowy w skali 1:2 000.

Realizując wymogi Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych, w ramach prac nad Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego na bieżąco aktualizowana jest **dokumentacja**, która zostanie udostępniona w Biuletynie

Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie na etapie wyłożenia do publicznego wglądu projektu audytu.

Ze względu na złożoność oraz obszerny zakres merytoryczny treści audytu krajobrazowego, zespół opracowujący projekt Audytu krajobrazowego województwa lubelskiego przygotował **geoportal**, który dzięki prostym i intuicyjnym narzędziom umożliwia dostęp do informacji zawartej zarówno w postaci danych przestrzennych, jak i w powiązanych z nimi formularzach.

Rok 2025 przewidziany został na akceptację projektu Audytu krajobrazowego województwa lubelskiego przez Zarząd Województwa Lubelskiego, realizację etapów obejmujących opiniowanie, konsultacje społeczne oraz fazę końcową, tj. przedłożenie do uchwalenia przez Sejmik Województwa Lubelskiego.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi **polityki rozwojowe** oraz zadania zrealizowane w 2024 r. **w obszarze planowania przestrzennego** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.6. Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA

Województwo lubelskie charakteryzuje się znaczącymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi oraz stosunkowo dobrym stanem środowiska. Działania podejmowane w celu **ochrony przyrody i środowiska** regionu obejmują przede wszystkim:

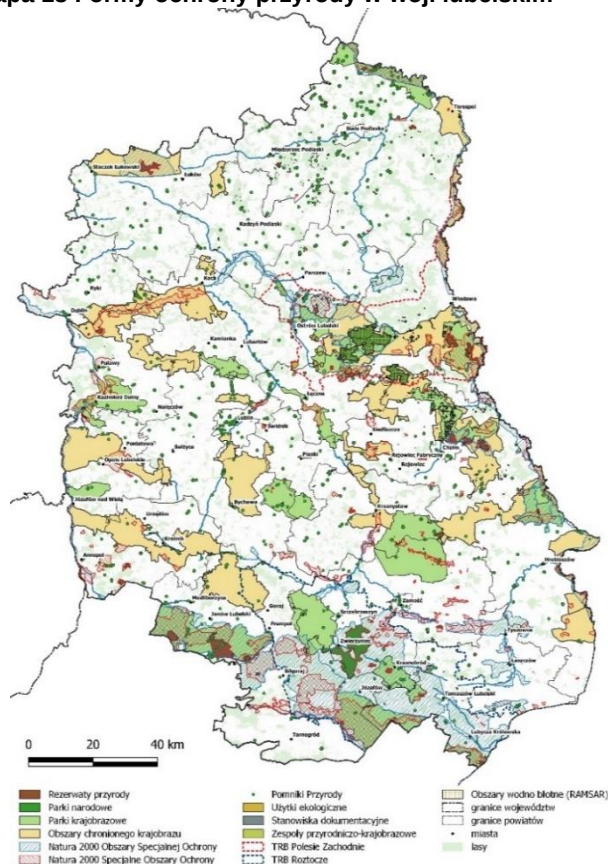
- **zachowanie** walorów przyrodniczych i krajobrazowych **systemu obszarów chronionych**,
- **poprawę** lub **utrzymanie stanu** poszczególnych **komponentów środowiska**,
- **racjonalne wykorzystanie** zasobów środowiska.

4.6.1. Ochrona zasobów przyrodniczych

System ochrony przyrody

Wyznaczony w regionie **system obszarów chronionych** od lat nie ulega znaczącym zmianom zarówno pod względem liczby i rodzajów form, jak również ich powierzchni. Formy ochrony przyrody zajmują łącznie ponad **22,7% powierzchni województwa** (bez obszarów Natura 2000). Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na 1 mieszkańca wynosi **0,28 ha**.

Mapa 18 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim

System obszarów chronionych w 2023 r.

2 parki narodowe: Poleski PN i Roztoczański PN

17 parków krajobrazowych

17 obszarów chronionego krajobrazu

93 rezerваты

124 obszary Natura 2000

2 transgraniczne rezerваты biosfery UNESCO

1 obszar RAMSAR

System Ochrony Przyrody WL ma charakter stały

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, 2025 r.

Na system obszarów **chronionych** Lubelszczyzny składają się **2 parki narodowe**: Poleski i Roztoczański o łącznej powierzchni 18 242,7 ha, **17 parków krajobrazowych** (9,2% pow. woj.), **17 obszarów chronionego krajobrazu** (11,9% pow. woj.). W 2024 r. ustanowiono **3 nowe rezerваты przyrody**: **Sosnowiec** na terenie gminy Milejów, **Kurhany** -

Namule na terenie gminy Krasnystaw i **Las Ochoża** na terenie gminy Wiryki. Obecnie liczba **rezerwatów przyrody** wynosi **93**, wśród których dominują rezerваты leśne, torfowiskowe i faunistyczne. Na koniec 2024 r. system uzupełniały użytki ekologiczne (229), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (7), stanowiska dokumentacyjne (4) oraz pomniki przyrody (1415)⁴⁹.

Ponadto, w ramach europejskiej sieci obszarów **Natura 2000**, na terenie województwa lubelskiego występują **23** obszary specjalnej **ochrony ptaków (OSO)**, które zajmują 13,4% powierzchni ogólnej województwa oraz **101** specjalne obszary **ochrony siedlisk (SOO)** – 6,6% powierzchni ogólnej województwa⁵⁰ (Mapa 18).

Międzynarodową rangę walorów przyrodniczo – krajobrazowych podkreślają **2 transgraniczne rezerваты biosfery UNESCO**.

TRB Polesie Zachodnie obejmujący obszary w Polsce, Białorusi i Ukrainie oraz **TRB Roztocze** obejmujący tereny w Polsce i Ukrainie. Na liście obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe (tzw. liście Ramsarskiej) znajduje się **Poleski Park Narodowy**.

■ Realizowane działania

W celu zachowania walorów przyrodniczych regionu kluczowe znaczenie mają działania obejmujące:

- **zarządzanie** oraz **racjonalne zagospodarowanie** terenów w obrębie **form ochrony przyrody** podporządkowane zachowaniu walorów przyrodniczych,
- **edukację ekologiczną**.

Samorząd WL sprawuje funkcje nadzorczo - zarządcze nad ochroną przyrody w **17 parkach krajobrazowych** oraz **17 obszarach chronionego krajobrazu** w regionie. Jednostką samorządową odpowiedzialną za realizację działań na terenie ww. form ochrony przyrody jest **Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych (ZLPK)**, który swoje zadania realizuje przy pomocy Oddziałów w: Chełmie, Zamościu, Białej Podlaskiej, Janowie Lubelskim i Lubartowie oraz Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Sobieszynie podlegającemu Oddziałowi w Lubartowie.

Fot. 13 Monitoring wodniczki w Chełmskim Parku Krajobrazowym

Źródło: <https://parki.lubelskie.pl/cache/media/13998/resize/1/1/1000-800.jpg>

Działania ZLPK zmierzają do zachowania i ochrony szczególnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych na terenie parków krajobrazowych. W tym celu organizuje i prowadzi działalność naukową, dydaktyczną, turystyczną, rekreacyjną oraz administracyjną. W celu właściwego zarządzania obszarami

⁴⁹Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – stan na 31.12.2024 r.

⁵⁰ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – stan na 31.12.2024 r.

chronionymi dyrektor ZLPK sporządza **Plan ochrony dla parku krajobrazowego** na okres 20 lat. W województwie lubelskim **4 parki krajobrazowe** posiadają obowiązujące **plany ochrony**, tj.: **PK Lasy Janowskie** (obowiązuje do czerwca 2025 r.), **Kazimierski PK**, **Nadwieprzański PK** oraz **Szczebrzeszyński PK** (obowiązują do 2042 r.)⁵¹.

ZLPK realizuje działania z zakresu **edukacji przyrodniczej** w szkołach i wśród miejscowego społeczeństwa, a także promuje wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe i turystyczne parków krajobrazowych. Działania edukacyjne mają różnorodną formę, tj.: zajęcia w placówkach oświatowych, zajęcia w terenie, konkursy oraz wydarzenia i akcje edukacyjne. W 2024 roku z ww. **form edukacji** skorzystało łącznie **18,9 tys.** osób.

Nową inicjatywą w zakresie zachowania walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego jest powołanie Zespołu przyrodniczo-historycznego ds. utworzenia Parku Krajobrazowego „Pradoliny Wieprza” oraz Kraszczackiego Obszaru Chronionego Krajobrazu⁵². Przedmiotem prac Zespołu jest analiza możliwości i zasadności utworzenia form ochrony przyrody, które stanowić będą przesłankę do kreowania nowych produktów turystycznych w województwie.

Stan zachowania bioróżnorodności

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej regionu spełniają lasy. W 2023 r. **grunty leśne** w województwie lubelskim zajmowały powierzchnię **597,7 tys. ha**. **Lasy** zajmowały obszar **589,1 tys. ha**, co stanowiło **23,4%** powierzchni województwa (14 miejsce w Polsce). W strukturze własnościowej przeważają **las publiczne**, które stanowiły **59% ogólnej powierzchni lasów**, w tym w zarządzie Lasów Państwowych znajdowało się 94,8% lasów publicznych. **Lasy prywatne** zajmowały **241,7 tys. ha (41,0% lasów)**. W województwie lubelskim w 2023 r. na jednego mieszkańca przypadało **0,29 ha lasów**⁵³.

Fot. 14 Wąwóz w Kazimierskim Parku Krajobrazowym

Źródło:
<https://parki.lubelskie.pl/cache/media/14376/resize/1/1/1000-800.jpg>

Istotne znaczenie dla zachowania bioróżnorodności oraz jakości życia mieszkańców mają **tereny zieleni**⁵⁴. W 2023 r. łączna powierzchnia zajmowana przez: parki spacerowo -

⁵¹ Stan na dzień 3 kwietnia 2024 r.

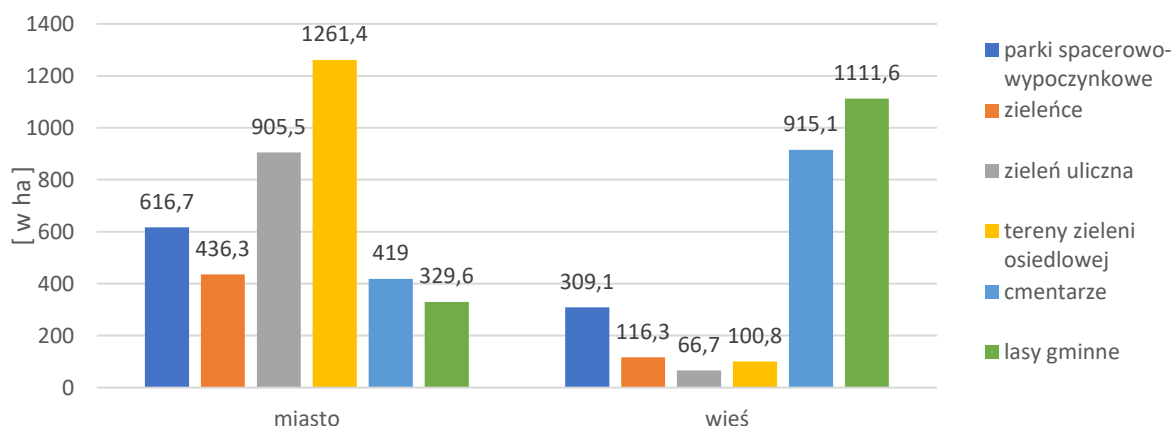
⁵² Uchwała Nr CX/2020/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 9 kwietnia 2025 r. w sprawie powołania Zespołu przyrodniczo-historycznego ds. utworzenia Parku Krajobrazowego „Pradoliny Wieprza” oraz Kraszczackiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

⁵³ Leśnictwo i łowiectwo w województwie lubelskim w 2023 r. Urząd Statystyczny w Lublinie (stan: 29.12.2024 r.)

⁵⁴ Tereny zieleni – tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym, BDL GUS za 2023 r.

wypoczynkowe, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej, zieleń uliczną, cmentarze oraz lasy gminne wyniosła **6 588,1 ha** (wzrost o 2,8% w stosunku do 2018 r.) (Wykres 11).

Wykres 11 Tereny zieleni w miastach i na wsi w województwie lubelskim w 2023 r. [w ha]

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2025 r.

■ Realizowane działania

W celu utrzymania różnorodności biologicznej w regionie istotne znaczenie ma:

- **zachowanie terenów leśnych** oraz biologicznie czynnych,
- **ograniczenie wycinania drzew** w terenach miejskich.

Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele m.in. nieleśne realizowane jest poprzez uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia, udzielanej przez:

- ministra właściwego ds. ochrony środowiska w przypadku gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa,
- marszałka województwa – w przypadku pozostałych gruntów leśnych, wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

W 2024 r. wydano **15 decyzji** dotyczących **zmiany przekształcenia gruntów leśnych na nieleśne** oraz **4 opinie** dotyczące zmiany przeznaczenia gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa na cele nieleśne dla nieruchomości zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego.

Samorząd Województwa Lubelskiego uczestniczy w procesie kształtowania zieleni w miastach poprzez **wydawanie zezwoleń** na usunięcie drzew lub krzewów dla miast na prawach powiatu. W 2024 r. wydano łącznie **553 decyzje**, w tym zezwolono na wycięcie **1 000** drzew, a odmówiono usunięcia **146**. W celu ograniczenia negatywnego wpływu na bioróżnorodność nakazano **nasadzenie 1 276 nowych drzew**.

Działania w zakresie **zachowania walorów przyrodniczych** regionu wspierane są przez Zarząd WL m.in. poprzez udzielanie wsparcia finansowego w ramach **FEL 2021-2027**. W 2024 r. rozpoczęto realizację trzech projektów w ramach **ochrony bioróżnorodności na**

obszarach objętych formami ochrony przyrody oraz w ramach **ZIT Miejskich Obszarów Funkcjonalnych** o łącznej wartości **8,4 mln zł** (wartość dofinansowania **UE – 7,1 mln zł**)⁵⁵.

4.6.1. Ochrona powietrza

Stan jakości powietrza

Stan **jakości powietrza** uzależniony jest od ilości substancji zanieczyszczających, na które składają się: **pyły** oraz **gazy**. Głównym **źródłem** zanieczyszczenia powietrza w regionie jest **emisja antropogeniczna** pochodząca z sektora komunalno-bytowego (benzo(a)piren, pyły PM_{2,5} i PM₁₀, SO_x), z komunikacji (NO_x) oraz z działalności przemysłowej⁵⁶. Całe województwo zostało podzielone na dwie części: strefę aglomeracja lubelska i strefę lubelską.

W ostatnich latach obserwowana jest **znacząca poprawa jakości powietrza** w województwie lubelskim. Ocena stanu powietrza za 2023 rok wykazała, **brak przekroczeń poziomu dopuszczalnego** pyłu zawieszonego **PM_{2,5}** oraz **PM₁₀**, a także **brak przekroczeń** poziomu docelowego stężenia średniego rocznego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀. W sezonie letnim rejestrowany był wzrost stężeń ozonu. W obu strefach: strefa lubelska i aglomeracja lubelska został **przekroczony** poziom celu długoterminowego **ozonu O₃**.

Stan powietrza (badany w 2023 r.)

- znacząca poprawa jakości powietrza
- brak przekroczeń w zakresie pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀
- przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ozonu O₃

Na koniec 2023 r. na terenie województwa lubelskiego działało **95** zakładów określanych jako szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza (o 2 mniej niż w 2018 r.). Większość zakładów posiadała urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (61,1%). W urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych wyposażonych było tylko 8,4% zakładów. Niemniej jednak w stosunku do roku 2018 obserwowany jest **znaczący spadek** emisji **zanieczyszczeń** z zakładów szczególnie uciążliwych, zarówno pyłowych o 38%, jak i gazowych – o ponad 19%.

Emisja **zanieczyszczeń pyłowych** z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2023 r. wyniosła **891 t**⁵⁷, co stanowiło 5,6% zanieczyszczeń krajowych. Najwięcej zanieczyszczeń pochodziło ze spalania paliw (53,9%), a ich udział w porównaniu z rokiem wcześniejszym zmniejszył się o 5,2 p. proc. W ciągu roku wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych zmniejszyła się o 15,1%.

W 2023 r. emisja **zanieczyszczeń gazowych** (bez CO₂) z zakładów szczególnie uciążliwych wyniosła **16 435 t**. Największy udział w tych zanieczyszczeniach miał dwutlenek

⁵⁵ <https://funduszeue.lubelskie.pl/zpr/raporty-analizy/lista-projektow-realizowanych-w-ramach-funduszy-europejskich-dla-lubelskiego-2021-2027/>

⁵⁶ Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2023, GIOŚ, Warszawa.

⁵⁷ BDL GUS, 2025 r.

siarki (36,7%), tlenki azotu (29,1%) i tlenek węgla (20,7%). W stosunku do 2022 roku - emisja zanieczyszczeń gazowych zmniejszyła się o 1,4%.

Dzięki podjętym działaniom z zakresu ochrony powietrza w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano lub zneutralizowano **97,8%** wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i **91,4%** wytworzonych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂).

Tabela 5 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (t)

L.p.	Rodzaj zanieczyszczenia	2018	2022	2023	Zmiana procentowa 2018-2023 (%)
1.	Zanieczyszczenia pyłowe, w tym:	1 438	1 050	891	-38,0
	pyły ze spalania paliw	762	620	480	-37,0
2.	Zanieczyszczenia gazowe (bez CO₂), w tym:	20 399	16 662	16 435	-19,4
	dwutlenek siarki	5 907	5 209	6 029	+2,1
	tlenek węgla	5 507	3 627	3 405	-38,2
	tlenki azotu	6 066	5 367	4 776	-21,3
3.	Zanieczyszczenia gazowe: CO₂	5 067 665	5 771 002	4 854 496	-4,2

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2025 r.

■ Realizowane działania

Do poprawy stanu powietrza atmosferycznego w regionie przyczyniają się działania obejmujące m.in.:

- **wymianę** przestarzałych **instalacji** do spalania paliw stałych,
- **zmniejszenie zużycia energii** poprzez:
 - **poprawę** efektywności **energetycznej** budynków,
 - **wymianę** oświetlenia ulicznego,
 - rozwój **transportu niskoemisyjnego**.

Mając na uwadze konieczność poprawy jakości powietrza, w 2021 r. Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął **uchwałę antysmogową**⁵⁸, która zakłada m.in. stopniową **wymianę** przestarzałych instalacji do spalania paliw stałych o mocy mniejszej niż 1 MW. Instalacje bezklasowe i klasyfikowane do 1 i 2 klasy powinny zostać wymienione do 2024 roku. Natomiast do 2030 roku wszystkie kotły na paliwa stałe będą musiały spełniać wymagania w zakresie sezonowej sprawności i emisji zanieczyszczeń określone w rozporządzeniu komisji UE 2015/1189. W nowo budowanych budynkach mających dostęp do sieci ciepłowniczej lub gazowej obowiązuje zakaz użytkowania instalacji na paliwo stałe. Jednocześnie zapisy uchwały zakazują stosowania następujących paliw:

- miałów i mułów węglowych, flotokoncentratów oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem;
- węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
- węgla kamiennego, który nie spełnia któregośkolwiek z wymagań określonych prawem, oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
- biomasy, której wilgotność przekracza 20%.

W województwie lubelskim realizowany jest „**Program** ochrony powietrza dla strefy aglomeracja lubelska ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu

⁵⁸ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIII/388/2021

zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu⁵⁹ oraz „Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu⁶⁰ i ich aktualizacje⁶¹. W ramach tych programów w 2024 r. zrealizowano następujące działania:

- **zmieniono sposób ogrzewania** (zlikwidowano nieefektywne źródła ciepła na paliwa stałe) łącznie w **6 659 budynkach** jednorodzinnych i wielorodzinnych, w tym w obrębie aglomeracji lubelskiej - w 99 budynkach, a w strefie lubelskiej - 6 560.
- przeprowadzono **termomodernizację 2 457 budynków** (wraz z likwidacją nieefektywnych źródeł ciepła na paliwa stałe lub bez wymiany źródeł ciepła), w tym w aglomeracji lubelskiej – 57, a w strefie lubelskiej – 2 400.
- wybudowano **1 443 budynki mieszkalne**, wykorzystujące **niskoemisyjne lub zeroemisyjne** źródła ciepła, w tym w aglomeracji lubelskiej - 36 budynków, a w strefie lubelskiej – 1 407.

Redukcję wielkości emisji poszczególnych substancji w powietrzu w ciągu roku oraz wysokość poniesionych kosztów przedstawia Tabela 6.

Tabela 6 Efekty redukcji emisji poszczególnych substancji w ramach realizacji Programu ochrony powietrza w województwie lubelskim w 2024 r.

Redukcja wielkości emisji substancji w powietrzu [kg/rok]		
substancja	aglomeracja lubelska	strefa lubelska
PM10	11 173,9	607 330,6
PM2,5	11 007,9	598 567,7
B(a)P	6,4	347,8
Wysokość poniesionych kosztów	102 652 322,9 zł	392 564 802, zł

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie sprawozdania ZWL z realizacji programu ochrony powietrza za rok 2024.

Samorząd Województwa Lubelskiego wspiera działania zmierzające do poprawy stanu powietrza, jego ochrony udzielając wsparcia w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. W tym zakresie istotne znaczenie mają inwestycje realizowane w ramach priorytetu 4 Efektywne wykorzystanie energii opisane w rozdziale 4.25 Energetyka.

W ramach współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej od 2023 r. Województwo Lubelskie realizuje projekt **ADAPTO** - Regions adapting to climate change w ramach Programu Interreg Europa 2021-2027, którego celem jest poprawa skuteczności instrumentów polityki regionalnej i lokalnej wspierających adaptację do zmian klimatu ze szczególnym naciskiem na identyfikację i rozwój narzędzi wdrażania i monitorowania. Wszystkie regiony zaangażowane w projekt ADAPTO mają opracować strategie adaptacyjne na różnych poziomach zarządzania. Województwo Lubelskie, w trosce o poprawę stanu środowiska oraz metod gospodarowania jego zasobami, podejmuje się usprawnienia Programu Ochrony Środowiska wpisując się w kontekst polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 roku.

⁵⁹ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XVIII/291/20 z dnia 27 lipca 2020 r.

⁶⁰ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XVIII/292/20 z dnia 27 lipca 2020 r.

⁶¹ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XLIX/716/2023 z dnia 28 czerwca 2023 r. i Nr XLIX/717/2023 28 czerwca 2023 r.

4.6.2. Ochrona i wykorzystanie zasobów wodnych

Stan jakości wód

Województwo lubelskie posiada **zasoby** eksploatacyjnych **wód podziemnych** na średnim poziomie (7,17% zasobów Polski), które na koniec 2023 r. wyniosły ponad **154,5 tys. m³/h**⁶². Od lat obserwuje się stopniowy proces **odnawiania się zasobów wód podziemnych** w regionie na poziomie 1-2% rocznie, co powoduje ich stopniowe zwiększanie – od 2018 r. wzrost o 8,1 tys. m³/h.

Większość ustalonych zasobów eksploatacyjnych zwykłych **wód podziemnych** związana jest z utworami piętra kredowego – 74%, co wyróżnia województwo na tle kraju⁶³.

Regionalny **monitoring jakości** wód podziemnych przeprowadzony w 2023 r. wykazał występowanie na Lubelszczyźnie wód podziemnych o **dobrym stanie chemicznym** sklasyfikowanych w klasie II - wody dobrej jakości⁶⁴.

Region posiada dość **rzadką sieć rzeczną**. Głównymi rzekami województwa są: Wisła, Bug, Wieprz, Krzna, Bystrzyca, Huczwa, Tyśmienica i Tanew. Duże zaplecze wody stanowi Polesie wraz z **68 jeziorami** Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej.

Sieć wodną województwa, zgodnie z II aktualizacją PGW, stanowią 235 jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych (w tym 215 naturalnych, 18 silnie zmienionych i 2 sztuczne), 23 JCWP jeziorne oraz 1 JCWP zbiornikowa⁶⁵. **Ocena stanu jednolitego części wód powierzchniowych** przeprowadzana na podstawie stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego wskazuje na **zły stan wód powierzchniowych** w województwie lubelskim⁶⁶.

Wykorzystanie zasobów wodnych

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla potrzeb socjalno-bytowych są wody podziemne. Od 2019 r. **pobór wody** na Lubelszczyźnie na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zmniejszył się o ok. 4,4% i w 2023 roku wyniósł ok. **283,1 hm³**, co stanowi ok. 3,4% poboru krajowego⁶⁷. W 2023 r. na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie

Stan wód (badany w 2023 r.)

- **154,5 tys. m³/h** – zasoby wód podziemnych
- **Jednolite Części Wód Podziemnych** – dobry stan wód
- **Jednolite Części Wód Powierzchniowych** – zły stan wód

⁶² Pergót S., Przybycin M., Regulska M., Wierzbicka K., 2024 – Bilans Zasobów Eksploatacyjnych Wód Podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 grudnia 2023 r., Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2024 r.

⁶³ Pergót S., Przybycin M., Regulska M., Wierzbicka K., 2024 – Bilans Zasobów Eksploatacyjnych Wód Podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 grudnia 2023 r., Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2024.

⁶⁴ Ocena jakości wód podziemnych na podstawie monitoringu regionalnego na terenie województwa lubelskiego w 2023r. GIOŚ DMS RWMŚ w Lublinie, 2024 r.

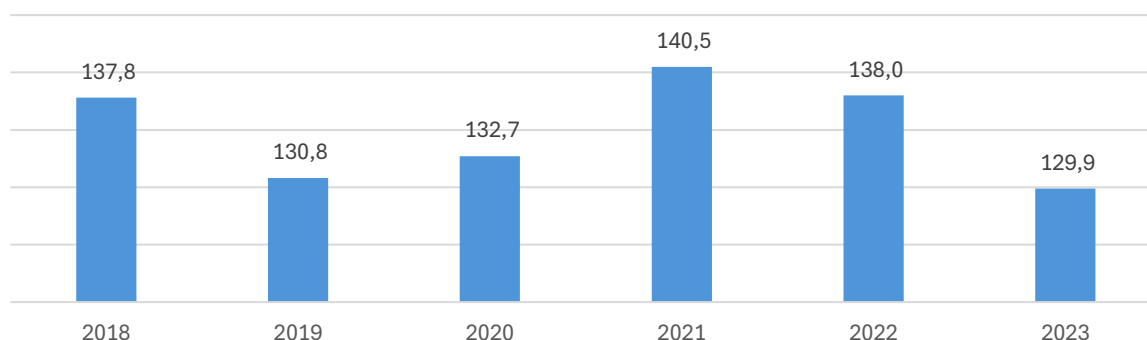
⁶⁵ karty.apgw.gov.pl

⁶⁶ karty.apgw.gov.pl

⁶⁷ BDL GUS, 2024 r.

lubelskim zużyto **262,1 hm³ wody**, w tym najwięcej na potrzeby napełniania i uzupełniania stawów rybnych (38,14%) oraz przemysłu (33,56%).

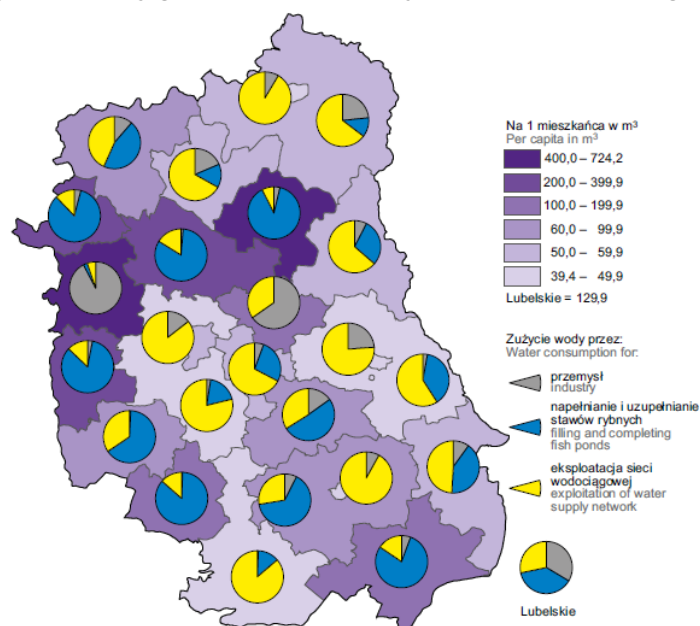
Wykres 12 Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca województwa lubelskiego [m³]

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2025 r.

Średnie **zużycie wody na 1 mieszkańca** województwa lubelskiego w 2023 r. wyniosło **129,9 m³** i było znacznie mniejsze niż średnia dla kraju wynosząca 210,1 m³ (Wykres 12). Największą wartość wskaźnik osiągnął dla powiatów: **parczewskiego** (w celu napełniania stawów) i **puławskiego** (na potrzeby przemysłu) (Mapa 19).

Mapa 19 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r. wg powiatów

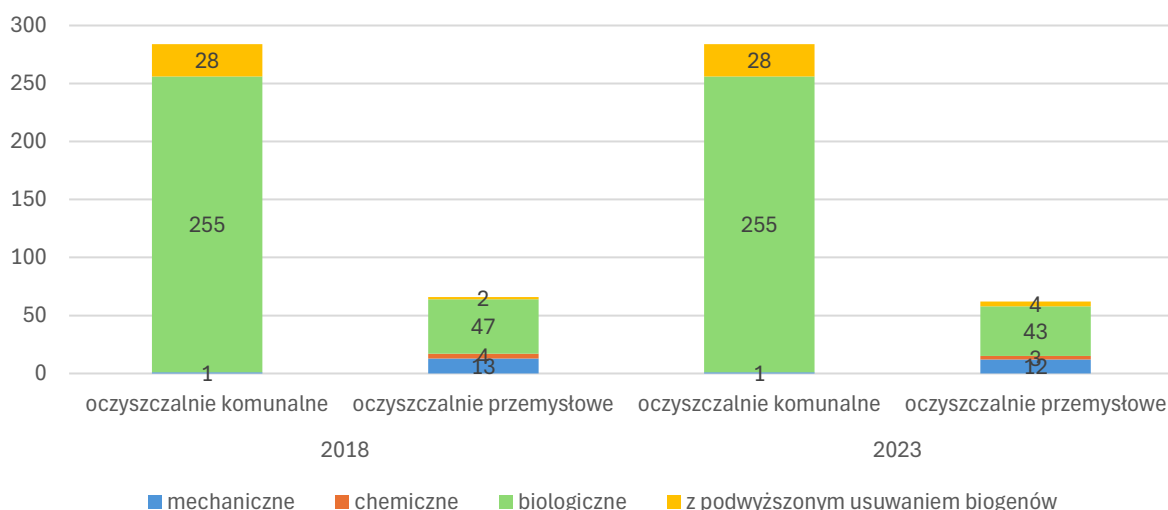

Źródło: Rocznik statystyczny woj. lubelskiego 2024 r.

Średnie zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca w 2023 r. wyniosło **30,3 m³** (w miastach 31,4 m³, a na wsi 29,3 m³)⁶⁸.

⁶⁸ BDL GUS, 2024 r.

Wykres 13 Oczyszczalnie ścieków w województwie lubelskim [w szt.]

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2025

W regionie w 2023 r. funkcjonowało **346 oczyszczalni ścieków** przemysłowych i komunalnych o łącznej przepustowości **496,5 tys. m³/dobę**, przy czym **82,08%** stanowiły **oczyszczalnie ścieków komunalnych**. Ich liczba w ostatnich latach nie uległa zmianie. Natomiast w stosunku do 2018 r. nastąpił nieznaczny spadek - o 4 oczyszczalnie przemysłowe. Pod względem sposobu oczyszczania ścieków ponad **86,3%** stanowią **biologiczne oczyszczalnie ścieków** (Wykres 13).

Fot. 15 Oczyszczalnia ścieków w Lubartowie

Źródło: <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/746308/>

Ze względu na wzrost poboru wody, **ilość ścieków** komunalnych i przemysłowych, wymagających oczyszczenia stale **rośnie** i w 2023 r. wyniosła **75,7 hm³**, z czego oczyszczonych zostało **99,6%**. Większość z nich (57,3%) była oczyszczona metodą z podwyższonym usuwaniem biogenów (Tabela 7).

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna w 2023 r.

22,7 tys. km – długość sieci wodociągowej

7,6 tys. km – długość sieci kanalizacyjnej

14,4% wzrost długości sieci kanalizacyjnej od 2018 r.

346 oczyszczalnie ścieków

Tabela 7 Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi na terenie województwa lubelskiego [hm³]

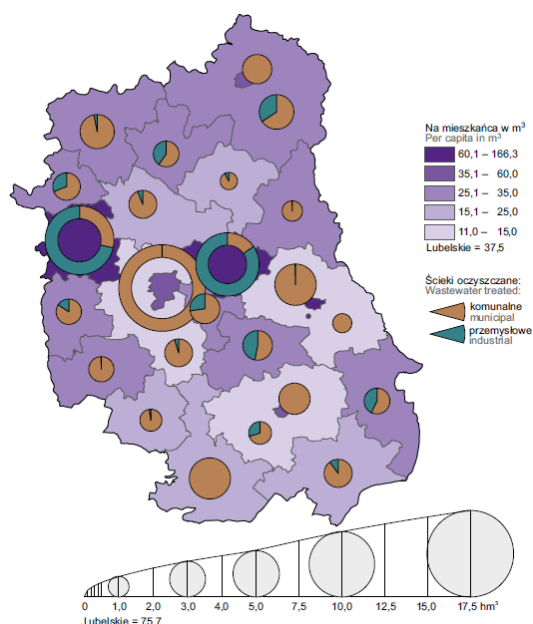
L.p.	Ścieki wymagające oczyszczania	2018	2023
		73,2	75,7
1.	Oczyszczane, w tym:	72,6	75,4
	mechanicznie	13,8	12,9
	chemicznie	1,4	1,8
	biologicznie	17,0	17,1
	z podwyższonym usuwaniem biogenów	40,4	43,4
2.	Nieoczyszczane	0,6	0,3

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2025 r.

Ogółem na 1 mieszkańca przypada **37,5 m³** ścieków wymagających oczyszczania.

Najwięcej ścieków komunalnych i przemysłowych przypadających na 1 mieszkańca wytworzono w powiatach: **puławskim i łęczyńskim**, przy czym większość stanowiły ścieki przemysłowe (Mapa 20).

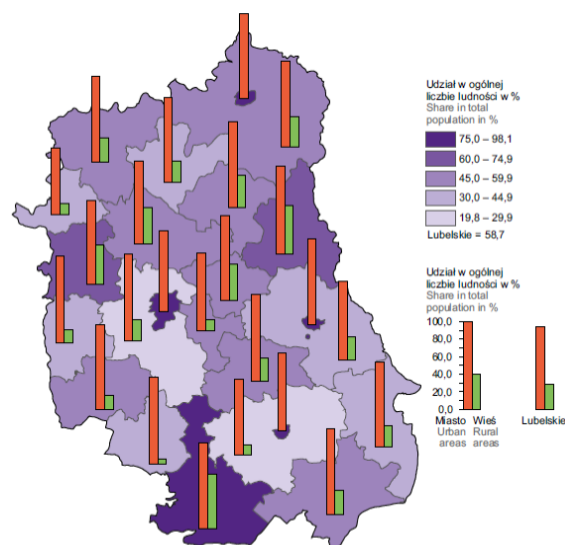
Mapa 20 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2023 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2024, GUS, Lublin.

W celu poprawy stanu wód stale rozbudowywana jest **infrastruktura wodno-kanalizacyjna**. Długość **sieci wodociągowej** w województwie wynosi ok. **22,7 tys. km**, natomiast długość **sieci kanalizacyjnej**, wynosi ok. **7,6 tys. km** (wzrost o prawie 14,4% od 2018 r.). Wyraźnie zaznacza się dysproporcja pomiędzy obszarami miejskimi, których mieszkańcy stanowią **75,8% użytkowników** kanalizacji sanitarnej, a obszarami wiejskimi,

Mapa 21 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w woj. lubelskim w 2023 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2024, GUS Lublin

gdzie odsetek korzystających z kanalizacji wynosi **24,2%**. Najmniejszy odsetek ludności korzysta z oczyszczalni ścieków w powiatach: **lubelskim i zamojskim** (Mapa 21). Dysproporcje te wynikają przede wszystkim z dużego rozproszenia zabudowy na terenach wiejskich, co utrudnia realizację sieci kanalizacyjnych.

■ Realizowane działania

W celu **poprawy i zachowania dobrego stanu wód** podejmowane są działania zmierzające do:

- **racjonalizacji poboru wód podziemnych**,
- ograniczenia emisji zanieczyszczeń wód poprzez **rozbudowę infrastruktury wodno – kanalizacyjnej**.

Samorząd Województwa Lubelskiego wspiera działania zmierzające do poprawy stanu wód, zwiększenia zasobów wodnych oraz zapewnienia dobrej jakości wody do spożycia mieszkańcom regionu, m.in. udzielając dofinansowania w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 - 2027 dla inwestycji z zakresu **gospodarki wodno-ściekowej** w ramach priorytetu Ochrona zasobów środowiska i klimatu, Działanie: Zrównoważona gospodarka wodno-ściekowa. W 2024 r. w ramach tego działania dofinansowano jedną inwestycję o łącznej wartości **10,9 mln zł** (kwota dofinansowania UE - **7,58 mln zł**)⁶⁹.

4.6.3. Gospodarowanie odpadami

System gospodarki odpadami

Istotny wpływ na stan poszczególnych komponentów środowiska ma właściwie prowadzona **gospodarka odpadami**. Od wielu lat w regionie obserwowany jest stopniowy **wzrost ilości** wytwarzanych **odpadów komunalnych**. W 2023 r. zebrano ich ponad **519 tys. Mg**, tj. o 10,4% więcej niż w roku 2018⁷⁰. Proporcjonalnie do ilości zbieranych odpadów **rośnie masa odpadów komunalnych** przypadająca na 1 mieszkańca województwa, która w 2023 r. wyniosła **257 kg** (wzrost o 15,7 % od 2018 r.)⁷¹.

Województwo lubelskie jest **liderem** pod względem udziału **zbieranych selektywnie** odpadów komunalnych w stosunku do ilości wszystkich zebranych odpadów. W 2023 r. wskaźnik ten wyniósł prawie 49,1% (średni udział w kraju 40,6%) (Tabela 9). Istotną rolę w selektywnej zbiórce odpadów spełniają Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Na terenie województwa lubelskiego

Odpady zebrane w 2023 r.

519 tys. Mg – zebrane odpady komunalne

↑ **49,05%** – odpady zebrane selektywnie

↑ **15,7%** wzrost ilości zebranych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca od roku 2018

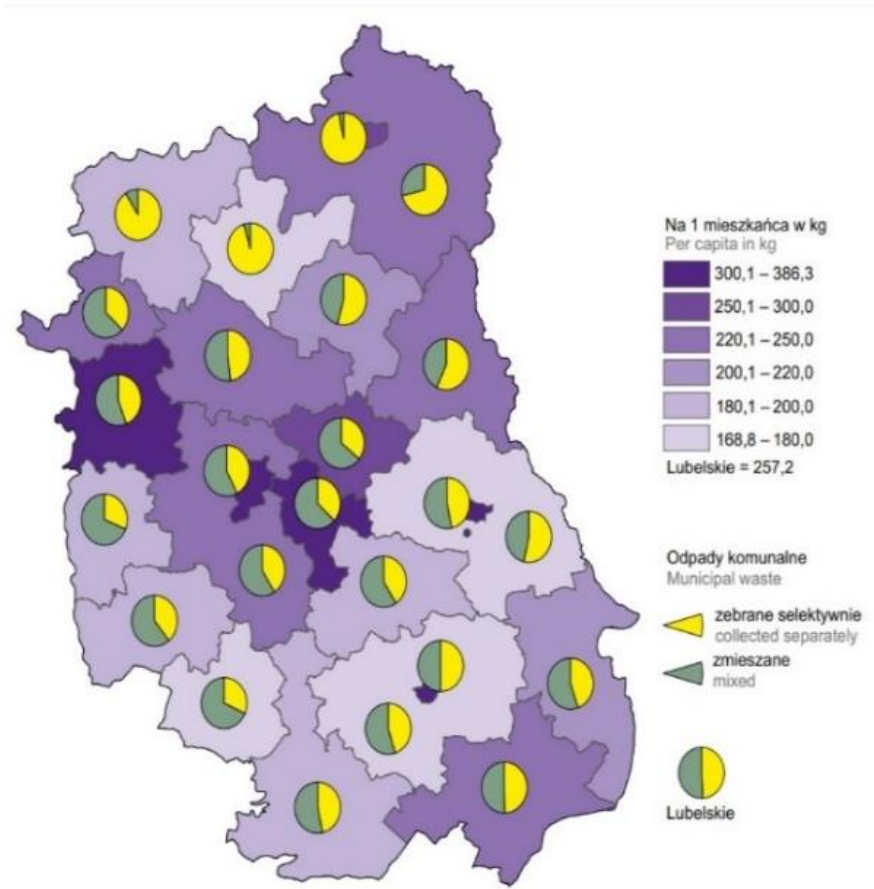
⁶⁹ <https://funduszeue.lubelskie.pl/nabory/>

⁷⁰ BDL GUS, 2024 r.

⁷¹ BDL GUS, 2024 r.

funkcjonowało 192 PSZOK, które prowadzone były samodzielnie przez gminę lub wspólnie z innymi gminami.

Mapa 22 Odpady komunalne wytworzone w woj. lubelskim w 2023 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2024, GUS Lublin

Tabela 8 Odpady komunalne w woj. lubelskim w latach 2018 i 2023 [w tys. Mg]

L.p.		Wyszczególnienie	2018	2023	
				ogółem	z gosp. domowych
Odpady komunalne zebrane w tys. Mg			470,2	519,04	429,86
1.	Zmieszane, w tym:		334,47	264,43	197,99
	miasta		290,85	171,3	116,1
	wieś		8,28	96,2	6,01
	Miejsko-wiejska		35,33	40,79	22,50
2.	Zebrane selektywnie, w tym:		153,5	254,6	231,8
	papier i tektura		11,0	23,1	17,2
	szkło		25,1	33,4	31,2
	tworzywa sztuczne		13,8	36,9	32,5
	metale		1,6	0,23	0,20
	wielkogabarytowe		15,7	22,01	21,08
	biodegradowalne		38,0	86,03	81,6

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2025 r.

Analiza danych statystycznych GUS za 2023 r. wskazuje, że selektywne zbieranie odpadów przyczyniło się do znaczącego zwiększania ilości odpadów poddanych kompostowaniu (wzrost o 104% w odniesieniu do 2018 r.). W województwie lubelskim do składowania przeznaczono **165,3 tys. Mg** odpadów głównie po ich wcześniejszym przetworzeniu w instalacjach komunalnych, co stanowiło 31,8% wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Natomiast do przekształcania termicznego z odzyskiem energii przekazano **143,5 tys. Mg** odpadów nie nadających się do recyklingu i dalszego przetworzenia (27,6% zebranych odpadów

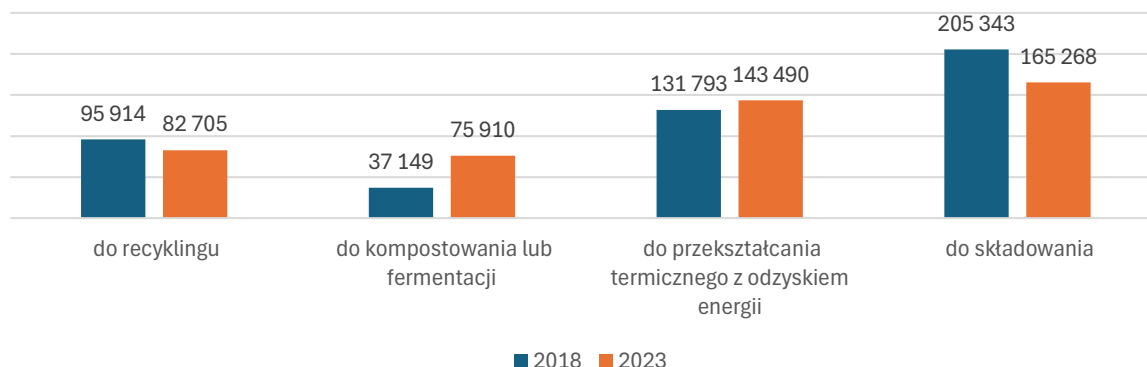
komunalnych). W stosunku do roku 2018 ilość odpadów przeznaczonych do składowania zmniejszyła się o około 20%⁷², a ilość odpadów przekształconych termicznie wzrosła o 8,8% (Wykres 14).

Fot. 16 PSZOK w Chełmie

Źródło: fot. UM Chełm

Wykres 14 Masa zebranych odpadów komunalnych z podziałem na sposoby zagospodarowania [Mg] w latach 2018 i 2023

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2025

W 2023 roku w województwie lubelskim wytworzono również **6,05 mln Mg** odpadów innych niż komunalne. W odniesieniu do tego rodzaju odpadów obserwowana jest znaczna **tendencja malejąca** (spadek o 18% w odniesieniu do 2018 r.). Większość wytworzonych w regionie odpadów pochodziła z fizycznej i chemicznej przeróbki kopalin. Na koniec 2023 r. unieszkodliwiono **3,21 mln Mg** odpadów innych niż komunalne (53% wytworzonych odpadów)⁷³.

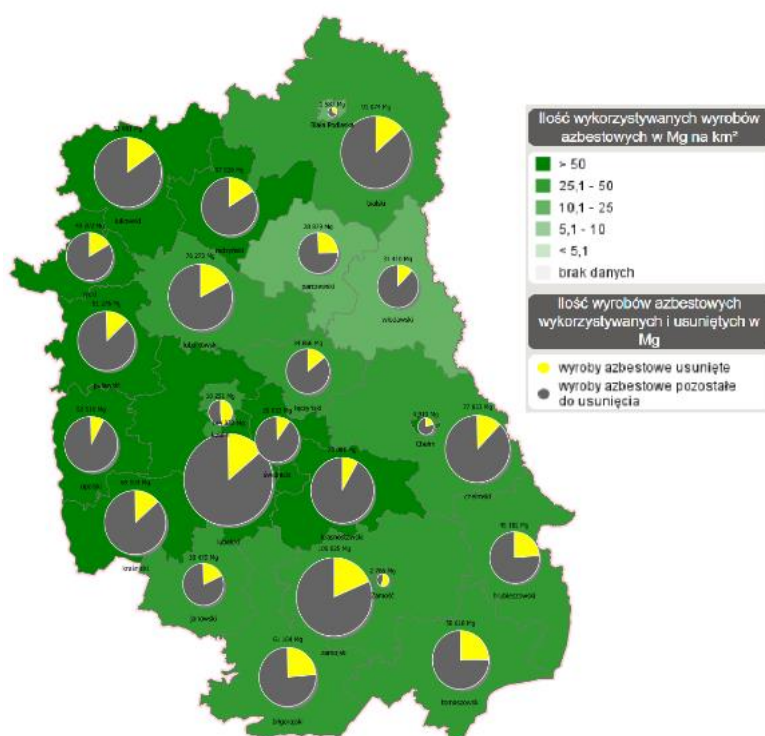
Odrębną grupę stanowią **odpady niebezpieczne**, w tym odpady zawierające **azbest**, których zinwentaryzowana ilość na terenie województwa lubelskiego wynosi **1,27 mln Mg**. Wg bazy danych (GeoAzbest) na koniec 2024 r. unieszkodliwiono ponad **203,1 tys. ton** wyrobów zawierających azbest. Ocenia się, że do unieszkodliwienia pozostało **1,07 mln Mg** odpadów azbestowych, w tym najwięcej w powiatach: **lubelskim i zamojskim** (Mapa 23)⁷⁴.

⁷² BDL GUS, 2024 r.

⁷³ BDL GUS, 2024.

⁷⁴ <https://bazaazbestowa.gov.pl/>

Mapa 23 Poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych [Mg] wg powiatów

Źródło: Oprac. własne DŚiR UMWL na podst. <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/raporty.htm> (stan na 06.03.2025 r.)

■ Realizowane działania

Działania prowadzone w ramach **gospodarki odpadami** zmierzają do ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi i obejmują m.in.:

- **organizację systemu** gospodarowania odpadami komunalnymi,
- właściwe **zagospodarowanie odpadów**, w tym niebezpiecznych,
- działania **edukacyjne**, również w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.

System gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie lubelskim opiera się na funkcjonujących instalacjach komunalnych (IK), obejmujących:

- **14 instalacji** mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych;
- **15 instalacji** składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych⁷⁵.

Ponadto na terenie województwa funkcjonuje **składowisko odpadów przemysłowych** (Grupa Azoty) oraz **obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych** (Lubelski Węgiel Bogdanka). Natomiast odpady zawierające azbest składowane są na **2 składowiskach** zlokalizowanych w miejscowościach Srebrzyszcze (gm. Chełm) oraz Lasy (gm. Kraśnik). Na

⁷⁵ Dane DŚiZN UMWL, 2023 r. https://umwl.bip.lubelskie.pl/index.php?id=1101&action=detail_s&document_id=1424683

terenie cementowni w Chełmie funkcjonuje jedyna w województwie instalacja termicznie przetwarzająca odpady pochodzące z przetwarzania odpadów komunalnych.

W ramach systemu gospodarowania odpadami prowadzona jest również baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami **BDO**, zawierająca rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami. W 2024 r. zweryfikowano i zatwierdzono **2,9 tys. wniosków** dotyczących **wpisu do BDO (rejestracja, aktualizacja, wykreślenie)**, które przyniosły wpływy do budżetu WL na poziomie ponad 38 tys. zł. Z kolei z tytułu **opłat recyklingowych i produktowych** (10 065 zweryfikowanych opłat) wpływy wyniosły ponad 65 tys. zł.

Zarząd Województwa Lubelskiego **wspiera** działania z zakresu gospodarowania odpadami poprzez udzielanie dofinansowania ze środków UE w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 Priorytet: Ochrona zasobów środowiska i klimatu poprzez Działania: Gospodarka odpadami w sektorze publicznym oraz Gospodarka odpadami w sektorze publicznym w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych⁷⁶.

Znaczącą rolę we wdrażaniu rozwiązań proekologicznych, wpływających na poprawę stanu komponentów środowiska, ma **podnoszenie świadomości ekologicznej** mieszkańców regionu. W 2024 r. Samorząd WL przeznaczył ponad 1 mln zł (środki własne) na **działania promocyjno-edukacyjne** w powyższym zakresie.

4.6.1. Ochrona i wykorzystanie zasobów powierzchni ziemi

Stan powierzchni ziemi

Wykorzystanie powierzchni ziemi definiowane jest udziałem terenów o zróżnicowanym charakterze użytkowania. Województwo lubelskie cechuje niski udział **terenów zabudowanych i zurbanizowanych** w powierzchni ogółem (na koniec 2023 r. było to **4,2%**) przy wysokim udziale użytków rolnych - 70,2% oraz terenów leśnych i zadrzewionych - 23,7% powierzchni województwa. Na niskim poziomie utrzymuje się także odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania, które zajmują ok. 3 082 ha, co stanowi ok 0,123% powierzchni województwa. W 2023 r. **zrekultywowano i zagospodarowano 485 ha gruntów**.

Wykorzystanie surowców naturalnych

Na Lubelszczyźnie występują liczne **złóża surowców**. Według danych bazy MIDAS na terenie województwa lubelskiego w 2024 r. udokumentowanych było **1 301 złóż**, wśród których **246 to złóża zagospodarowane**. Ponad **78%** wszystkich udokumentowanych złóż stanowią **złóża piasków i żwirów**. Od 2018 r. udokumentowano **1 złóżę węgla kamiennego**, tj. **Sawin I**, **2 złóża gazu ziemnego**, **złóżę fosforytów**, **5 złóż bursztynów** oraz **4 złóża glaukonitów**. Nie wszystkie kopaliny mają znaczenie gospodarcze i są eksploatowane.

⁷⁶ <https://funduszeue.lubelskie.pl/>

Około 1 214 km² zajmują ogółem udokumentowane złoża **węgla kamiennego** położne w **Lubelskim Zagłębiu Węglowym**. Obecnie eksploatowane są trzy złoża: **Bogdanka, Lubelskie Zagłębie Węglowe - obszar K-3 i Ostrów** (od 2021 r.)⁷⁷. Trwa przygotowanie do eksploatacji złoża Lubelskie Zagłębie Węglowe – obszar K - 6 i K - 7. W 2024 r. wydobyte węgla kamiennego w kopalni Bogdanka wyniosło **7,05 mln ton**.⁷⁸

Fot. 17 Kopalnia kredy w Chełmie

Źródło: <https://www.cemex.pl/cementownia-chelm.aspx>

Duże znaczenie w bilansie wydobycia kopalin mają **złoża wapieni i margli** stosowanych w przemyśle cementowym – występuje **11 złóż**, w tym jedno eksploatowane złożo Chełm (7,19% krajowego wydobycia). Lubelszczyzna należy również do jednego z **najbardziej zasobnych w torf**. Na terenie województwa zlokalizowane są **34 złoża**, z których w 2023 roku wydobyto do celów rolniczych i borowin 0,252 mln m³ surowca, co stanowiło **21%** wydobycia krajowego.

Na terenie powiatu lubartowskiego udokumentowane są jedyne w Polsce złoża osadów **glaukonitonośnych** – **9 złóż** oraz **fosforytów** - **1 złożo**. Na obszarze tym zlokalizowanych jest także **11 złóż bursztynu**, z których jedno jest eksploatowane.

Wody mineralne lecznicze chlorkowe eksploatowane były z ujęcia **Nałęczów**, z którego w 2023 roku pozyskano 1 510,3 m³.

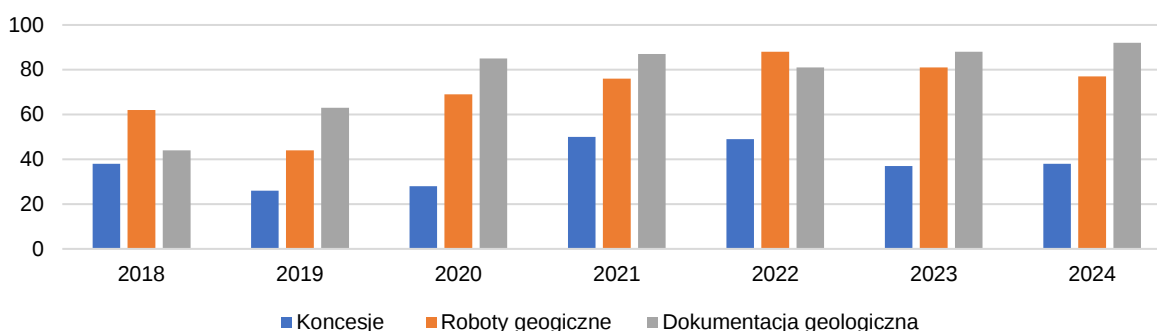
■ Realizowane działania

Rozwój budownictwa, a w konsekwencji wzrost zapotrzebowania na surowce mineralne wymaga podejmowania działań w kierunku **racjonalnego wykorzystania** zasobów naturalnych regionu. Wyrazem zainteresowania przedsiębiorców działalnością wydobywczą są składane wnioski dotyczące uzyskania koncesji lub prowadzenie prac geologicznych. W 2024 r. Marszałek WL wydał **38** decyzji dotyczących **koncesji na wydobywanie kopalin**, a także zatwierdził **92 dokumentacji geologicznych** oraz **77** projektów **robót geologicznych** (Wykres 15). W koncesjach określany jest również sposób rekultywacji wyrobiska, co umożliwi przywrócenie obszaru do użytkowania przyrodniczego lub gospodarczego.

⁷⁷ Bilans złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2023 r., 2024, PIG, PIB, Warszawa.

⁷⁸ Sprawozdanie zarządu z działalności Grupy Kapitałowej LW Bogdanka za III kwartał 2024 r.

Wykres 15 Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych DŚiZN, 2025 r.

Istotnym wsparciem w realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska są programy priorytetowe NFOŚiGW, wdrażane na poziomie regionalnym przez WFOŚiGW. W 2024 r. **WFOŚiGW w Lublinie** zawarł łącznie **16 923 umowy** dotacyjne na łączną kwotę ponad **1 mld zł**.

Największy udział w rozdysponowanych środkach miały działania realizowane w ramach Programu priorytetowego „**Czyste powietrze**”. Do końca 2024 r. **188 gmin** z województwa lubelskiego zawarło porozumienia z WFOŚiGW w Lublinie o współpracy przy wdrażaniu Programu. W efekcie podejmowanych działań w 2024 r. zawarto łącznie **13 648 umów** na kwotę **972,3 mln zł (5 miejsce w kraju pod względem kwoty wypłat)**. Szacuje się, że w 2024 r. realizacja Programu spowodowała **ograniczenie** w regionie **zużycia energii końcowej** na poziomie **109,6 GWh/r**. Umożliwiło to ograniczenie emisji m.in. CO₂, pyłów PM₁₀ i benzo(a)pirenu. Dzięki aktywności mieszkańców województwa, w ramach programu Czyste Powietrze wymieniono prawie **4,5 tys. nieefektywnych źródeł ciepła**⁷⁹.

Tabela 9 Efekty ekologiczne programu Czyste Powietrze w województwie lubelskim w 2024 r.

Ograniczenie emisji	Jednostka	Efekty
pył PM ₁₀	Mg/rok	219,98
benzo(a)piren	Mg/rok	0,21
CO ₂	Mg/rok	40 429,2

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie sprawozdania z działalności WFOŚiGW w Lublinie za 2024 r.

Drugi pod względem wielkości wypłaconych dotacji był Program priorytetowy „**Ciepłe mieszkanie**”, którego celem jest **poprawa jakości powietrza** oraz zmniejszenie emisji pyłów i gazów cieplarnianych. W 2024 r. podpisano **16 umów** na łączną kwotę dotacji ponad **12,1 mln zł**. W efekcie prowadzonych działań **zmniejszono emisję CO₂** o ponad 222 Mg/rok.

⁷⁹ Sprawozdanie z działalności WFOŚiGW w Lublinie za 2024 r.

Bardzo dużą popularnością cieszył się również Program priorytetowy „**Moja woda**” wdrażany w celu ochrony zasobów wody poprzez **zwiększenie retencji** na terenie posesji przy budynkach jednorodzinnych oraz wykorzystywanie zgromadzonej wody opadowej i roztopowej. W 2024 r. zawarto w ramach Programu **2 032 umowy** na łączną kwotę dotacji **ponad 11,6 mln zł**. Dzięki aktywności mieszkańców regionu szacuje się, że **zaoszczędzono** ponad **169 tys. m³/rok wody**.

Pozostałe najważniejsze programy wdrażane w 2024 r. przez WFOŚiGW na terenie województwa lubelskiego obejmowały:

- Program priorytetowy pn. „**Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie**” – łączna kwota dotacji wyniosła **5,3 mln zł**,
- Program priorytetowy pn. „**Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest** - Część 2” – łączna kwota dotacji wyniosła **4,8 mln zł**.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **ochrony przyrody i środowiska** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.7. Obszar: SPORT i TURYSTYKA

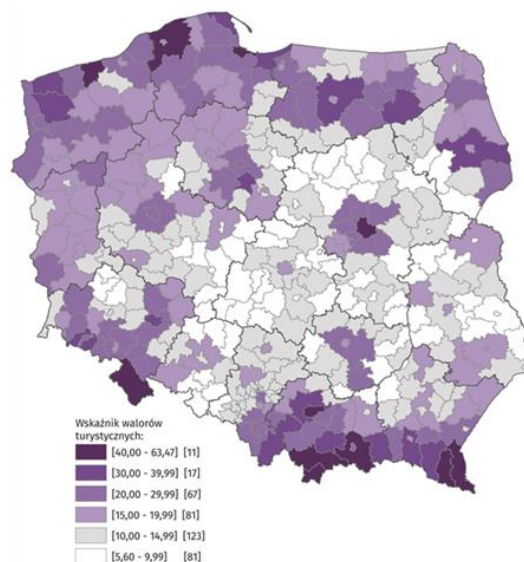
4.7.1. Turystyka

Województwo lubelskie posiada **zróżnicowane walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe** umożliwiające realizację różnorodnych form turystyki. Jednym z najszybciej rozwijających się sektorów turystyki w regionie jest turystyka aktywna (głównie rowerowa). Podejmowane są liczne działania mające na celu dostosowanie oferty turystycznej zarówno do oczekiwań podróżnych wymagających, ale także promocja Lubelszczyzny jako regionu przyjaznego miłośnikom kultury i sztuki, którzy mogą odkrywać bogate dziedzictwo historyczne, zabytki oraz tradycje regionu. Pod względem **atrakcyjności turystycznej** na tle kraju najwyższe wartości wskaźnika w województwie lubelskim uzyskały miasta: **Lublin** i **Zamość** oraz **powiaty: bialski, biłgorajski, puławski i zamojski** (Mapa 24).

Wybrane obiekty, obszary i elementy dziedzictwa niematerialnego z terenu województwa mają znaczenie także w skali ponadregionalnej. Od 1992 r. na **Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO** znajduje się **Stare Miasto w Zamościu**. Natomiast na **Krajowej Liście Dziedzictwa Niematerialnego**, prowadzonej przez MKiDN znajdują się 3 wpisy: **Perebor** – nadbużańskie tradycje tkackie, **Zwyczaj dunajowania w Łukowej** i okolicach, **Brodacze ze Sławatycz** – oryginalny zwyczaj pożegnania starego roku.

ubiegłego liczba obiektów noclegowych wzrosła o 6,6% (Wykres 16).

Mapa 24 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną

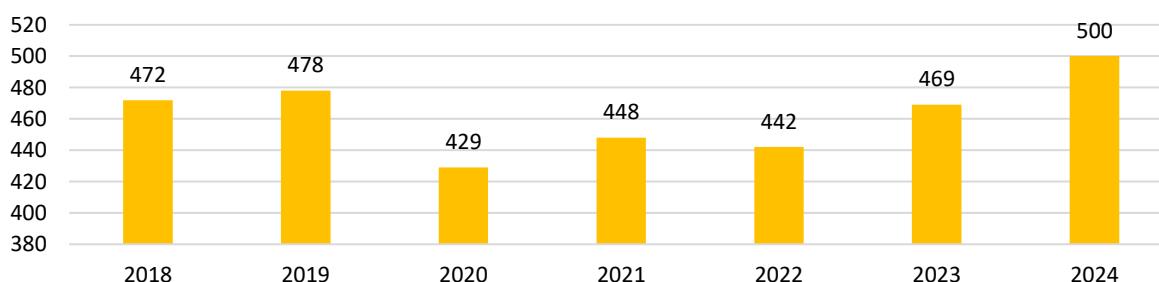

Stan i wykorzystanie infrastruktury turystycznej

W 2024 r. w województwie lubelskim, funkcjonowało **500 turystycznych obiektów noclegowych** (co stanowi ok. 5% obiektów w Polsce), oferujących łącznie ponad **27,1 tys. miejsc noclegowych**, (z czego 72% to miejsca całoroczne). W stosunku do roku

Źródło: Walory turystyczne w powiatach i ich otoczeniu, GUS, 2024 r.

Wykres 16 Liczba turystycznych obiektów noclegowych w woj. lub. w latach 2018-2024 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2025 r.

Wśród wszystkich rodzajów obiektów noclegowych największą grupę stanowiły **hotele (130)**, oferujące łącznie ponad **10,5 tys.** miejsc noclegowych oraz **kwatery prywatne i agroturystyczne (136)** z ponad 2,8 tys. miejsc⁸⁰.

W 2024 r. województwo odwiedziło **3,7 mln osób**, którym udzielono **2,4 mln noclegów** (wzrost o 3,7% w stosunku do roku 2018). W tym samym okresie ilość **turystów zagranicznych**, korzystających z bazy noclegowej w regionie **wzrosła o 59%**. W ostatnim czasie długość pobytu znacząco się skróciła. Turyści przyjeżdżają najczęściej na 3-5 dni i dokonują rezerwacji na ostatnią chwilę.

W 2024 roku stopień wykorzystania miejsc noclegowych **utrzymywał się** na zbliżonym poziomie do lat ubiegłych, tj. **31%**. (Wykres 17). W ciągu roku stopień wykorzystania miejsc był zróżnicowany - najwyższy w miesiącach: lipiec (39,5%) i sierpień (41,1%), najniższy w styczniu (32,3%).

Baza noclegowa w 2024 r.

500 turystycznych obiektów noclegowych

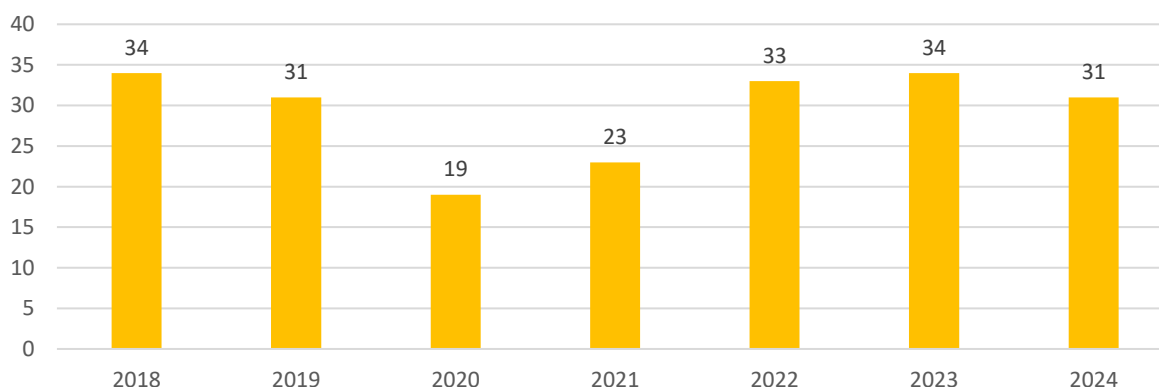
27,1 tys. miejsc noclegowych

2,4 mln noclegów udzielonych turystom

o 59% wzrost ilości noclegów udzielonych turystom zagranicznym

31% wykorzystania miejsc noclegowych

Wykres 17 Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w woj. lubelskim (w %)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, 2025 r.

Dostęp do atrakcji turystycznych zapewnia **infrastruktura turystyczna**, na którą składają się m.in.: szlaki turystyczne piesze, rowerowe i konne, wyciągi narciarskie, infrastruktura kajakowa.

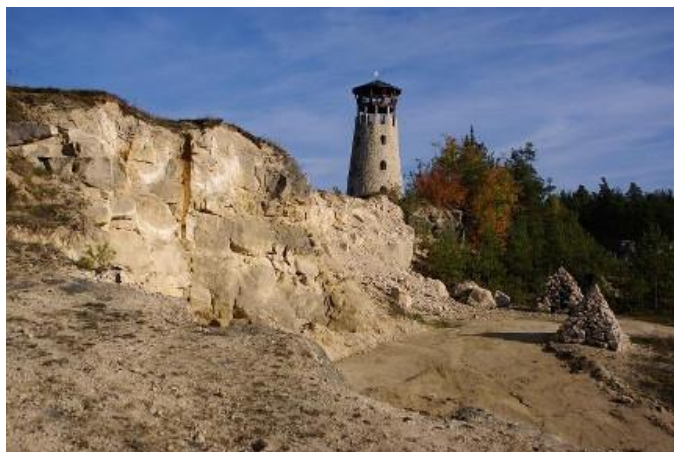
Poznanie walorów turystycznych Lubelszczyzny umożliwia **86 pieszych szlaków turystycznych** oznakowanych przez PTTK o łącznej długości **4 007 km**. Wśród szlaków turystycznych wyróżnić należy:

- **Szlak Geoturystyczny Roztocza Środkowego** umożliwiający poznanie wyjątkowego charakteru Roztocza przez pryzmat obiektów geologicznych,

⁸⁰ Stan lipiec 2024 r.

- **Lubelską Drogę św. Jakuba,**
- **Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej,**
- **Szlak Renesansu Lubelskiego** wyznaczony na terenie całego województwa w celu promocji unikalnego dziedzictwa architektury regionu lubelskiego.

Fot. 18 Kamieniołom w Józefowie na Szlaku Geoturystycznym Roztocza Środkowego

Źródło: <https://lubelskietravel.pl/szlaki/szlak-geoturystyczny-roztocza-srodkowego>

Infrastruktura turystyczna w 2024 r.

86 pieszych szlaków turystycznych

5 regionalnych szlaków rowerowych

7 szlaków konnych

9 stoków narciarskich

Jednym z najszybciej rozwijających się sektorów turystyki w regionie jest **turystyka rowerowa**. Niesłabnącą popularnością wśród turystów polskich i zagranicznych cieszy się szlak **Green Velo**, przebiegający przez całe województwo z południa w kierunku północnym. Ponadto na terenie województwa wyznaczono **5 rowerowych szlaków regionalnych** o łącznej długości **724,1 km**, tj.: Nadbużański Szlak Rowerowy Janów Podlaski - Hrubieszów, Centralny Szlak Rowerowy Roztocza Kraśnik - Lwów, Szlak Kazimierz Dolny - Kraśnik, Szlak Lublin - Kazimierz Dolny, Szlak Lublin - Wola Uhruska. Miłośnicy jazdy na rowerze mogą korzystać także z wielu innych malowniczych tras rowerowych m.in.: Szlaku Ziemi Łukowskiej, Szlaku Kazimierz Dolny - Kraśnik, Szlaku Tyśmienicy, Szlaku Dolina Chodelki, Leśnej trasy rowerowej Janów-Kruszek-Szklarnia, Eko szlaku Urszulin - Perehod.

Z badań prowadzonych w rejonie **Roztocza**, za pomocą indukcyjnych czujników zamontowanych na Centralnym Szlaku Rowerowym Roztocza w ramach projektu RoweLove Roztocze – razem pomimo granic wynika, że w 2024 r. tę część województwa odwiedziło 255,1 tys. osób w tym **186,1 tys. rowerzystów**. W porównaniu do 2023 roku nastąpił **spadek o 7,7%** liczby rowerzystów.

Wybrane atrakcje turystyczne szlakiu GreenVelo

LEGENDA

Nad Zalewem Wiślanym

- 1 Elbląg
- 2 Frombork
- 3 Braniewo

Warmia i Mazuria

- 4 Pieniężno
- 5 Łomża
- 6 Suwałki
- 7 Lidzbark Warmiński
- 8 Olsztyn

Północna Mazuria

- 9 Włocławek
- 10 Wąsełko
- 11 Wąsełko
- 12 Wąsełko
- 13 Wąsełko
- 14 Wąsełko
- 15 Wąsełko
- 16 Wąsełko
- 17 Wąsełko
- 18 Wąsełko
- 19 Wąsełko
- 20 Wąsełko
- 21 Wąsełko
- 22 Wąsełko
- 23 Wąsełko
- 24 Wąsełko
- 25 Wąsełko
- 26 Wąsełko
- 27 Wąsełko
- 28 Wąsełko
- 29 Wąsełko
- 30 Wąsełko
- 31 Wąsełko
- 32 Wąsełko
- 33 Wąsełko
- 34 Wąsełko
- 35 Wąsełko
- 36 Wąsełko
- 37 Wąsełko
- 38 Wąsełko
- 39 Wąsełko
- 40 Wąsełko
- 41 Wąsełko
- 42 Wąsełko
- 43 Wąsełko
- 44 Wąsełko
- 45 Wąsełko
- 46 Wąsełko
- 47 Wąsełko
- 48 Wąsełko
- 49 Wąsełko
- 50 Wąsełko
- 51 Wąsełko
- 52 Wąsełko
- 53 Wąsełko
- 54 Wąsełko
- 55 Wąsełko
- 56 Wąsełko
- 57 Wąsełko
- 58 Wąsełko
- 59 Wąsełko
- 60 Wąsełko
- 61 Wąsełko
- 62 Wąsełko
- 63 Wąsełko
- 64 Wąsełko
- 65 Wąsełko
- 66 Wąsełko
- 67 Wąsełko
- 68 Wąsełko
- 69 Wąsełko
- 70 Wąsełko
- 71 Wąsełko
- 72 Wąsełko
- 73 Wąsełko
- 74 Wąsełko
- 75 Wąsełko
- 76 Wąsełko
- 77 Wąsełko
- 78 Wąsełko
- 79 Wąsełko
- 80 Wąsełko
- 81 Wąsełko
- 82 Wąsełko
- 83 Wąsełko
- 84 Wąsełko
- 85 Wąsełko
- 86 Wąsełko
- 87 Wąsełko
- 88 Wąsełko
- 89 Wąsełko
- 90 Wąsełko
- 91 Wąsełko
- 92 Wąsełko
- 93 Wąsełko
- 94 Wąsełko
- 95 Wąsełko
- 96 Wąsełko
- 97 Wąsełko
- 98 Wąsełko
- 99 Wąsełko
- 100 Wąsełko

Świętokrzyskie i Północna Augustowska

- 101 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 102 Wigierski Park Narodowy
- 103 Augustów

Dołina Białej i Narwi

- 104 Białobrzegi Park Narodowy
- 105 Łomża
- 106 Tykocin
- 107 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 108 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 109 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 110 Białobrzegi Park Narodowy
- 111 Tykocin
- 112 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 113 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 114 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 115 Białobrzegi Park Narodowy
- 116 Tykocin
- 117 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 118 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 119 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 120 Białobrzegi Park Narodowy
- 121 Tykocin
- 122 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 123 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 124 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 125 Białobrzegi Park Narodowy
- 126 Tykocin
- 127 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 128 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 129 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 130 Białobrzegi Park Narodowy
- 131 Tykocin
- 132 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 133 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 134 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 135 Białobrzegi Park Narodowy
- 136 Tykocin
- 137 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 138 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 139 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 140 Białobrzegi Park Narodowy
- 141 Tykocin
- 142 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 143 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 144 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 145 Białobrzegi Park Narodowy
- 146 Tykocin
- 147 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 148 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 149 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 150 Białobrzegi Park Narodowy
- 151 Tykocin
- 152 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 153 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 154 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 155 Białobrzegi Park Narodowy
- 156 Tykocin
- 157 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 158 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 159 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 160 Białobrzegi Park Narodowy
- 161 Tykocin
- 162 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 163 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 164 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 165 Białobrzegi Park Narodowy
- 166 Tykocin
- 167 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 168 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 169 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 170 Białobrzegi Park Narodowy
- 171 Tykocin
- 172 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 173 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 174 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 175 Białobrzegi Park Narodowy
- 176 Tykocin
- 177 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 178 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 179 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 180 Białobrzegi Park Narodowy
- 181 Tykocin
- 182 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 183 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 184 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 185 Białobrzegi Park Narodowy
- 186 Tykocin
- 187 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

- 188 Suwałki Park Kujawsko-Pomorski
- 189 Suwałki Park Narodowy

Dołina Białej

- 190 Białobrzegi Park Narodowy
- 191 Tykocin
- 192 Narwa Park Narodowy

Północna Białostocka i Augustowska

92

W okresie letnim dużą popularnością cieszy się **turystyka kajakowa**, uprawiana na wybranych rzekach województwa lubelskiego. Najczęściej spływy kajakowe organizowane są na rzekach: **Wieprz, Tanew, Bystrzyca, Uherka, Włodawka**, a także **Wisła**. W związku z wybuchem wojny na Ukrainie oraz niestabilną sytuacją na granicy z Białorusią, turystyka kajakowa na rzece Bug funkcjonowała w niewielkim zakresie.

■ Realizowane działania

Województwo lubelskie aktywnie uczestniczy w rozwoju sportu i turystyki w Polsce. Finansowanie części zadań z zakresu sportu i turystyki odbywa się na podstawie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie⁸¹. Sejmik Województwa Lubelskiego uchwalił **program współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2024**, w którym określone zostały zadania do realizacji w zakresie m.in. wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i turystyki.

Marszałek Województwa Lubelskiego realizuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej z obszaru turystyki⁸². Prowadzi **rejestr organizatorów turystyki i przedsiębiorców** ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, **rejestr uprawnień przewodników górskich**, dokonuje również **zaszeregowania obiektów hotelarskich** do określonego rodzaju i kategorii oraz prowadzi ich ewidencję, a także przeprowadza kontrole przedsiębiorców turystycznych.

Obsługę ruchu turystycznego w regionie zapewniają funkcjonujące przedsiębiorstwa turystyczne. W roku 2024 dokonano **46 wpisów/zmian wpisów do rejestru organizatorów turystyki i przedsiębiorców** ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych, w tym **24 nowych przedsiębiorców** turystycznych uzyskało wpis do rejestru, wykreślonych z rejestru zostało **14 podmiotów**. Na koniec roku łączna ilość przedsiębiorców turystycznych wpisanych do rejestru wynosiła **181 podmiotów**.

W 2024 roku wydano **5 decyzji** w sprawie **zaszeregowania** obiektu hotelarskiego do określonego rodzaju i kategorii, 2 decyzje o potwierdzeniu zaszeregowania oraz 6 decyzji o uchyleniu zaszeregowania i wykreśleniu obiektu z ewidencji obiektów hotelarskich. Skontrolowano 58 obiektów hotelarskich.

W ramach wspierania rozwoju turystyki rowerowej w regionie w 2024 r. realizowane były liczne projekty o zasięgu transgranicznym i regionalnym, m.in.:

- projekt **RoweLove Roztocze – razem pomimo granic** - transgraniczny produkt turystyczny, którego osią jest Centralny Szlak Rowerowy Roztocza, finansowany ze środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020,
- promocja **Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo** jako ponadregionalnego produktu turystycznego,

RoweLove Roztocze
– razem pomimo granic

⁸¹ Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.)

⁸² Zakres zadań określony jest w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1944) oraz w ustawie z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2211).

- projekt **Blue Valley – Wiślanym Szlakiem** - projekt zakłada powstanie produktu turystycznego, opartego na koncepcji **szlaku rowerowego powiązanego z turystyką kajakową i kamperową wzdłuż rzeki Wisły**. W województwie lubelskim planuje się utworzenie ok. 126 km trasy rowerowej o nawierzchni bitumicznej oraz 12 MOR. Projekt ma na celu wyeksponowanie walorów turystycznych zachodniej części Lubelszczyzny oraz pobudzenie do działania podmiotów zlokalizowanych w korytarzu szlaku (m.in. atrakcje turystyczne, obiekty noclegowe, inne punkty usługowe).

W ramach koordynacji prowadzonych działań, a także przygotowania założeń oraz wstępnej koncepcji przebiegu korytarzy szlaków rowerowych w regionie na początku 2025 r. ZWL powołał Zespół ds. opracowania koncepcji przebiegu międzynarodowych, krajowych i regionalnych tras rowerowych w województwie lubelskim.

W celu zwiększenia liczby turystów odwiedzających województwo, w tym turystów zagranicznych Samorząd Województwa Lubelskiego podejmuje działania mające na celu **promocję turystyczną** regionu lubelskiego, m.in. poprzez współpracę z samorządami, Lubelską Regionalną Organizacją Turystyczną, Polską Organizacją Turystyczną, lokalnymi organizacjami turystycznymi, centrami i punktami informacji turystycznej, a także innymi stowarzyszeniami turystycznymi, wdrażając zapisy **Programu rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.**

W 2024 r. w zakresie **promocji** walorów turystycznych regionu zrealizowano następujące działania:

- przeprowadzono **otwarty konkurs ofert** dla organizacji pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie **wspierania i upowszechniania turystyki krajoznawstwa**, w wyniku którego podpisano **43 umowy** i zrealizowano projekty na kwotę **383,1 tys. zł**.
- zorganizowano **IV Lubelskie Forum Turystyki**, w którym wzięło udział ponad 200 osób z całego regionu. Konferencja umożliwiła dyskusję i wymianę doświadczeń m.in. na temat potencjału turystyki kulinarnej i turystyki kreatywnej, a także możliwości finansowania projektów w turystyce w ramach FEL 2021-2027. Otrzymała się także jubileuszowa Gala z okazji dwudziestolecia Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, podczas której ogłoszono wyniki Konkursu na **Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Lubelskiego w 2024 roku**.
- zorganizowano stoiska promocyjne Województwa Lubelskiego na **międzynarodowych targach turystycznych**:
 - **Targi rowerowe Fiets en Wandelbeurs** w Utrechcie,
 - **Międzynarodowe Targi Turystyczne ITTF Warsaw** – nawiązano współpracę ze znanymi blogerami; przedstawiciele Portu Lotniczego Lublin wraz z liniami Aeroitalia promowali nowe połączenia z Lublina do Rzymu,
 - **Międzynarodowe Targi Turystyczne Travel Experience** w Rimini (w ramach Polskiego Stoiska Narodowego),

- **World Travel Market London** (w ramach Polskiego Stoiska Narodowego),
- zorganizowano stoiska promocyjne Województwa Lubelskiego podczas **wydarzeń organizowanych w Polsce**:
 - **XXXIII Forum Ekonomicznego** w Karpaczu,
 - **Samorządowego Kongresu Trójmorza** w Lublinie,
 - **Świątokrzyskiego Jarmarku Agroturystycznego** w Tokarni,
 - **Jarmark Świętego Dominika** w Gdańsku,
- podjęto **współpracę z influencerami** oraz **3 blogerami** w celu promocji walorów turystycznych Lubelszczyzny w mediach społecznościowych (turystyka rowerowa, podróże kamperem i podróże z dziećmi),
- zorganizowano **III Ogólnopolski Konkurs Filmowy Lubelskie. Smakuj życie!** na najlepszy film promujący region lubelski, w efekcie którego wyłoniono filmy wykorzystywane do promocji atrakcji turystycznych w Internecie oraz w mediach społecznościowych,
- zorganizowano **II Lubelskie Samorządowe Forum Rowerowe**, w którym wzięło udział ponad 80 uczestników, w tym przedstawiciele starostw powiatowych, urzędów miast oraz gmin, a także przedstawiciel stowarzyszenia rowerowego,
- zorganizowano **2 szkolenia na instruktorów turystyki rowerowej**.

Zarząd Województwa Lubelskiego wspiera rozwój turystyki w regionie poprzez m.in. **udzielanie dofinansowania** ze środków UE w ramach FEL 2021-2027, Działanie 7.9 Zrównoważony rozwój dziedzictwa kulturowego i Działanie 7.10 Turystyczne Lubelskie Priorytetu VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych oraz Priorytetu XI Rozwój zrównoważony terytorialnie.

W ramach Programu Interreg Europa 2021-2027 województwo realizuje projekt **TOURISM4SDG - Improving the effectiveness of tourism policy instruments for the SDG achievement**, którego celem jest poprawa skuteczności instrumentów polityki regionalnej i lokalnej wspierających turystykę w promowaniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju terytorialnego. Okres realizacji projektu przewidziano na lata 2024-2028. Planowany budżet dla Województwa Lubelskiego wynosi ok. 200 tys. euro, w tym 160 tys. euro ze środków EFRR. W 2024 roku w UMWL odbyło się pierwsze międzynarodowe spotkanie **Lokalnej Grupy Interesariuszy** projektu **TOURISM4SDG**, podczas którego zaprezentowano cele, harmonogram prac i oczekiwane rezultaty projektu.

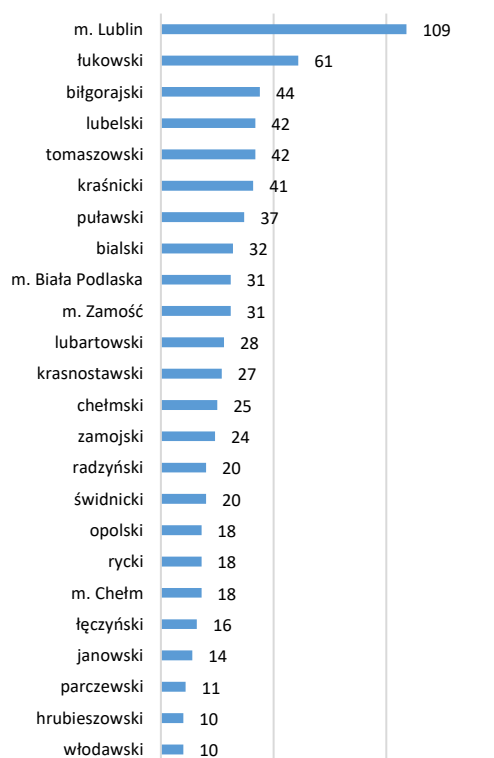
4.7.2. Sport

Województwo lubelskie systematycznie **wspiera rozwój kultury fizycznej i sportu** wraz z niezbędną bazą sportowo-rekreacyjną, współpracując w tym zakresie zarówno z organizacjami pozarządowymi jak i jednostkami samorządu terytorialnego. Kolejny rok z rzędu realizowane są liczne działania w tym obszarze, propagujące zdrowy tryb życia poprzez aktywne zagospodarowanie czasu wolnego.

Wykorzystanie infrastruktury sportowej

W regionie funkcjonowało **729 klubów sportowych**, co stanowiło niecałe 5% wszystkich klubów działających w Polsce. **Najwięcej klubów** działało na terenie miasta **Lublin** oraz w powiatach: **łukowskim, biłgorajskim, lubelskim, tomaszowskim i kraśnickim**. **Liczba członków** wyniosła **54,2 tys. osób**, a **ćwiczących ogółem 53,5 tys. osób** (Wykres 18).

Wykres 18 Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2025 r.

Aktywność sportowa (dane za 2023 r.)

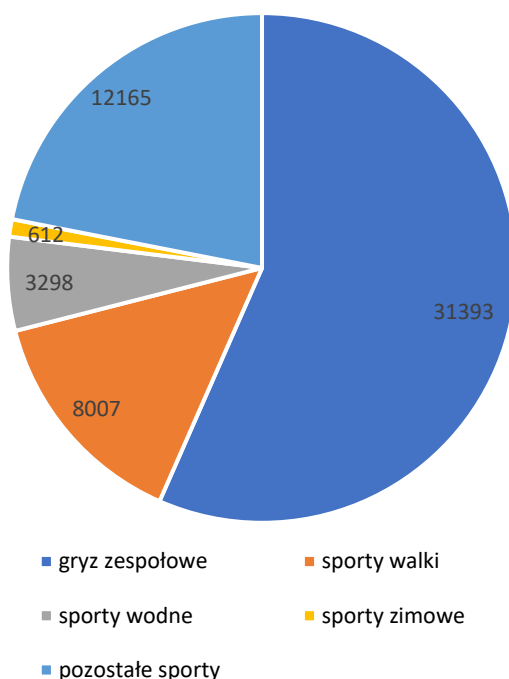
729 klubów sportowych

1 247 sekcji sportowych

54,2 tys. członków klubów sportowych

53,5 tys. ćwiczących w klubach sportowych

Wykres 19 Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim w 2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie BDL, 2025 r.

W klubach sportowych funkcjonowało **1 247 sekcji sportowych**. Pod względem liczby ćwiczących największym zainteresowaniem cieszyły się **gry zespołowe – około 59%** wszystkich ćwiczących oraz **pozostałe sporty – około 23%**. W grach zespołowych

zdecydowanie dominowała **piłka nożna** (około 21,8 tys.) oraz **piłka siatkowa** (3,9 tys.) (Wykres 19).

Z innych dyscyplin sportowych największą popularność notowały: **karate**, w tym karate tradycyjne, **pływanie**, **piłka ręczna**, **strzelectwo sportowe**, **lekkoatletyka**, **alpinizm** oraz **tenis stołowy**.

Fot. 19 Motor Lublin - Drużynowy Mistrz Polski na żużlu 2024

Źródło: <https://ekstraliga.pl/se/orlen-oil-motor-lublin-druzynowym-mistrzem-polski-2024>

Fot. 20 Aleksandra Mirosław mistrzynią olimpijską. Paryż 2024

Źródło: <https://wspiny.pl/2024/08/zloto-dla-polski-aleksandra-miroslaw-mistrzynia-olimpijska/>

Osiągnięcia sportowe

Największymi sukcesami sportowców reprezentujących kluby sportowe z województwa lubelskiego w 2024 roku były medale zdobyte podczas **XXXIII Letnich Igrzysk Olimpijskich i XVII Letnich Igrzysk Paraolimpijskich w Paryżu**, tj.:

- **złoty** medal we **wspinaczce sportowej** w konkurencji na czas,
- **srebrny** medal w **boksie** w kategorii wagowej do 57 kg,
- **srebrny** medal w **siatkówce**,
- **złoty** oraz **dwa brązowe** medale w **para tenisie stołowym**.

Ponadto do **najważniejszych osiągnięć w sporcie seniorskim** w 2024 roku można zaliczyć:

- **Drużynowy Mistrz Polski w PGE Ekstralidze (żużel)** - Platinum Motor Lublin,
- **Supercup Polski w koszykówce kobiet** - Polski Cukier AZS UMCS,
- **3 miejsce w Orlen Superliga Kobiet** (piłka ręczna) - MKS FunFloor Lublin,
- **awans do Ekstraklasy** (piłka nożna mężczyzn) - Motor Lublin.

Reprezentanci województwa lubelskiego w 2024 r. osiągnęli również wysokie lokaty indywidualne w zawodach sportowych, m.in. na Mistrzostwach Europy - 2 złote medale w pływaniu i podnoszeniu ciężarów oraz na Mistrzostwach Świata - brązowy medal w pływaniu. Ponadto zawodnik Motoru Lublin został Indywidualnym Mistrzem Świata na żużlu.

System sportu młodzieżowego w 2024 r.

10 m-ce w klasyfikacji województw SSM

1 m-ce lekkoatletyka

2 m-ce pływanie

3 m-ce podnoszenie ciężarów

Wojewódzka klasyfikacja klubowa w 2024 r.

1 m-ce KU AZS UMCS Lublin

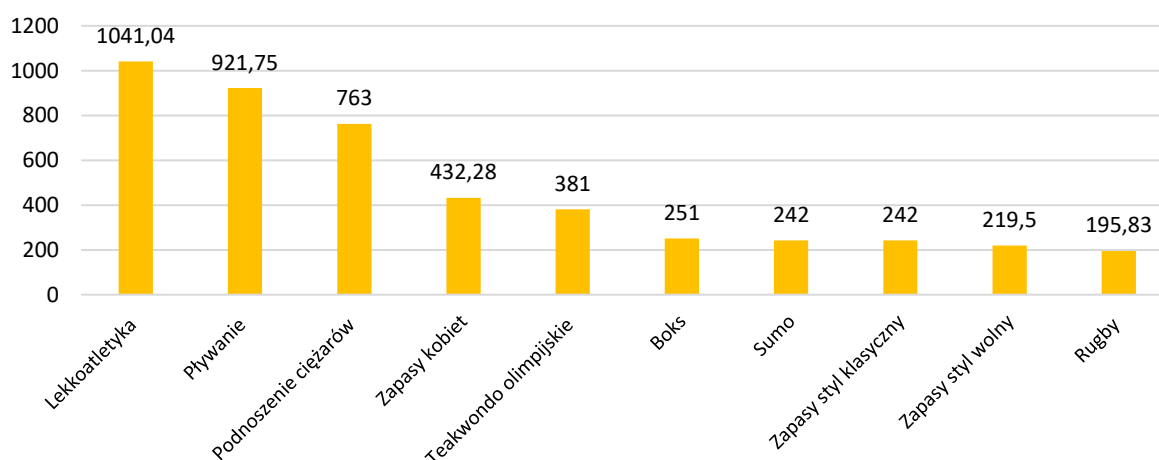
2 m-ce KS AGROS Zamość

3 m-ce MKS Cement Gryf Chełm

W **systemie sportu młodzieżowego** województwo lubelskie zajęło **10 miejsce** w Polsce. Punkty do klasyfikacji zdobyli przedstawiciele **51 dyscyplin sportowych** w czterech kategoriach wiekowych. Najwięcej punktów w regionie zgromadzili reprezentanci **lekkoatletyki, pływania** oraz **podnoszenia ciężarów** (Wykres 20). Wśród klubów sportowych najwięcej punktów w klasyfikacji wojewódzkiej zgromadził **KU AZS UMCS Lublin (6 miejsce** w kraju – awans o jedno miejsce w stosunku do 2023 r.), a także **KS AGROS Zamość (68 miejsce)** oraz **MKS Cement Gryf Chełm (70 miejsce)**.

W **klasyfikacji powiatów** najwyższe w regionie uplasowało się **miasto Lublin (10 miejsce** w kraju). Natomiast w pierwszej setce klasyfikacji znalazły się również: powiat puławski (55 miejsce), m. Chełm (65 miejsce), m. Zamość (71 miejsce) oraz m. Biała Podlaska (95 miejsce)⁸³.

Wykres 20 Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. danych z <https://ssm.insp.waw.pl/klasyfikacja-wojewodztw>, 2025 r.

■ Realizowane działania

Jednym z podstawowych zadań samorządu województwa jest obowiązek prowadzenia działalności w sferze zadań publicznych we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego⁸⁴. W 2024 roku w ramach organizowanych konkursów ofert na realizację zadań w zakresie **wspierania i upowszechniania kultury fizycznej**, Województwo Lubelskie przyznało 72 dotacje na kwotę **7 mln zł**.

Samorząd Województwa **wspiera rozwój sportowców**, którzy legitymują się wybitnymi osiągnięciami sportowymi na arenie krajowej, europejskiej oraz światowej, co roku przyznając **stypendia** oraz **nagrody**. Głównym celem programu stypendialnego jest udzielenie wsparcia finansowego w szczególności młodym i perspektywicznym sportowcom uprawiającym sporty olimpijskie oraz paraolimpijskie. Ilość przyznawanych stypendiów uzależniona jest od

⁸³ <https://ssm.insp.waw.pl/klasyfikacja-wojewodztw>

⁸⁴ Na podstawie art. 3 ust. 3 ustawy (osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi działającymi na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, jeżeli ich cele statutowo obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, a także ze stowarzyszeniami jednostek samorządu terytorialnego).

osiągnąć sportowych, natomiast liczba przyznawanych nagród od 2018 r. sukcesywnie wzrasta.

W latach 2018-2024 **stypendia sportowe** przyznano **1 984 osobom** na kwotę ponad **6,4 mln zł**. W 2024 r. **stypendium sportowe** otrzymało **250 osób** na łączną kwotę **ponad 1 mln zł**. Stypendyści reprezentują następujące dyscypliny sportowe: boks, kolarstwo szosowe, kolarstwo bmx, koszykówka, lekkoatletyka, łucznictwo, piłka nożna, pływanie, podnoszenie ciężarów, siatkówka, siatkówka plażowa, taekwondo olimpijskie, triathlon, wspinaczka sportowa, zapasy. Ponadto przyznano **57 nagród** pieniężnych za osiągnięte wyniki sportowe na kwotę **818,75 tys. zł**, oraz wyróżnienia w postaci sprzętu sportowego, pucharów, medali, itp. na łączną kwotę ponad **20 tys. zł**

W II edycji programu konkursowego „**Lubelskie Team Sport**” w 2024 roku, przyznano nagrody 33 młodym sportowcom na łączną kwotę **165 tys. zł**.

Fot. 21 XXX Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży

Źródło: UMWL

Fot. 22 Gala „Pasja, wysiłek, triumf”

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/gala-wyrozniajaca-lubelskich-olimpijczykow-i-paralimpijczykow/>

Największymi **impresami i wydarzeniami sportowymi** zorganizowanymi w 2024 r. przy udziale finansowym i organizacyjnym Województwa Lubelskiego były:

- XXX Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży w sportach letnich „Lubelskie 2024”,
- Tour de Pologne Kobiet,
- Mistrzostwa Europy w TAEKWON-DO,
- 41 PZLA Mistrzostwa Polski U23 w lekkiej atletyce,
- Volley Cup im. Tomasza Wójtowicza (III edycja),
- Polish International (Międzynarodowy Turniej w Badmintonie),
- Suzuki Boxing Night XXXII w Lublinie,
- Finał Indywidualnych Mistrzostw Polski na żużlu,
- Udział młodych sportowców z województwa lubelskiego w Międzynarodowym turnieju piłkarskim w USA Mayor's Cup, Lubelskie w Newadzie-Lubelskie Team U15,
- Udział reprezentacji Polski w Teqball-u w Mistrzostwach Świata w Wietnamie,
- Gala Sportu Województwa Lubelskiego, której celem było wyłonienie najlepszych sportowców 2024 r. w Województwie Lubelskim w 4 kategoriach,
- Gala „PASJA, WYSIŁEK, TRIUMF” dla lubelskich Olimpijczyków i Paraolimpijczyków - Paryż 2024.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **sportu i turystyki** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.8. Obszar: TRANSPORT

Dostępność komunikacyjna i transportowa jest jednym z podstawowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma **system powiązań** transportowo-komunikacyjnych, **stan rozwoju** ilościowego i jakościowego infrastruktury komunikacyjnej oraz **organizacja** transportu i przewozów pasażerskich.

Kierunki oraz szczegółowe działania w zakresie rozwoju poszczególnych gałęzi transportu zostały wskazane w poniższych dokumentach:

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego** - określa docelowy układ powiązań komunikacyjnych województwa,
- **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku** – wskazuje kierunki kształtowania powiązań transportowych w układach funkcjonalnych,
- **Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego do roku 2030 (z perspektywą do 2040 roku)** - określa zaktualizowane w 2023 r. kierunki kształtowania systemu transportowego województwa z uwzględnieniem infrastruktury dróg wojewódzkich, infrastruktury kolejowej, dróg rowerowych, a także transformacji ekologicznej taboru,
- **Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku** - określa kierunki rozwoju infrastruktury sieci dróg wojewódzkich w perspektywie finansowej 2021-2027,
- **Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Lubelskiego** - wskazuje najlepsze możliwe rozwiązania w obszarze przewozów pasażerskich na terenie województwa lubelskiego ukierunkowane na zwiększenie udziału transportu zbiorowego w podróżach o zasięgu wojewódzkim.

4.8.1. Infrastruktura drogowa

Stan rozwoju

Drogowa **dostępność komunikacyjna** determinowana jest gęstością i stanem technicznym dróg, a w wymiarze ponadregionalnym dodatkowo kierunkami powiązań dróg najwyższej kategorii, tj. autostrad i dróg ekspresowych.

Przez województwo lubelskie przebiegają **trzy drogi międzynarodowe** oznaczone symbolami: **E30** (DK2 i A2), **E372** (DK17), **E373** (DK12), łączące Europę wschodnią z zachodnią. Ich łączna długość wynosi 370,5 km, w tym w administracji GDDKiA Oddział Lublin – **342,6 km**. Pozostała długość znajduje się w zarządzie prezydentów miast na prawach powiatu.

Dostępność komunikacyjną w **wymiarze ponadregionalnym** zapewniają **drogi krajowe**, w tym w szczególności posiadające klasę techniczną S tj.

Długość dróg w-2023 r.

↔ **1 041 km** dróg krajowych,
w tym:

↑ **232 km** dróg ekspresowych

↓ **2 288 km** dróg wojewódzkich

↑ **9 525 km** dróg powiatowych
o nawierzchni twardej

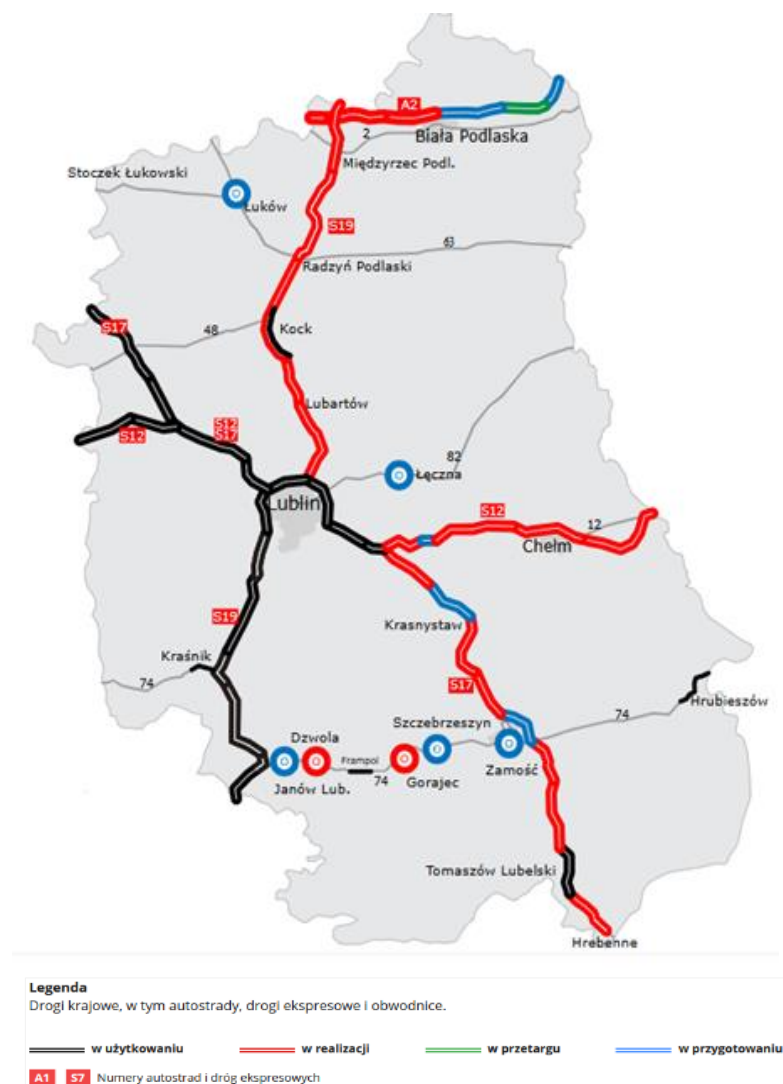
↑ **11 557 km** dróg gminnych o
nawierzchni twardej

↑ **2 028** obiektów mostowych

drogi ekspresowe. W 2023 r. na terenie województwa:

- łączna **długość dróg krajowych** wyniosła **1 041,2 km** i kształtowała się na **podobnym poziomie** jak w roku 2018,
- **gęstość dróg krajowych** nie uległa znaczącym zmianom i wyniosła **4,1 km/100 km²**,
- **do 22,3% zwiększył się udział dróg ekspresowych** w ogólnej długości wszystkich dróg krajowych, co oznacza wyraźny **wzrost o 128%** ich **długości** od 2018 r.; łączna **długość dróg ekspresowych** w 2023 r. wyniosła **232 km**.

Mapa 28 Stan budowy dróg krajowych

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/msbd>

Poprawa spójności wewnętrznej w **wymiarze regionalnym**, w tym wzmocnienie powiązań pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi, warunkowana jest stanem sieci **dróg wojewódzkich**. W 2023 r.:

- łączna **długość dróg wojewódzkich** wyniosła 2 288,3 km i w stosunku do roku 2018 **zmała o 0,5%**, tj. ok. 12 km⁸⁵,
- **gęstość dróg wojewódzkich** wyniosła 9,1 km/100 km² co oznacza, że od 2018 r. pozostaje **na podobnym poziomie**.

Dostępność komunikacyjną w **wymiarze lokalnym i ponadlokalnym** zapewnia odpowiednia gęstość **dróg powiatowych i gminnych**. W latach 2018-2023:

- **gęstość dróg powiatowych** o nawierzchni twardej w regionie uległa **niewielkiemu zwiększeniu (o 2,2%)** i w 2023 r. wyniosła 37,9 km/100 km²,
- **długość dróg powiatowych** o nawierzchni twardej w województwie wyniosła 9 524,8 km i w stosunku do roku 2018 **wzrosła o 2,3%**,
- **gęstość dróg gminnych** o nawierzchni twardej w regionie **wzrosła o 6,5%** i w 2023 r. wyniosła 46,0 km/100 km²,
- **długość dróg gminnych** o nawierzchni twardej w województwie wyniosła 11 557,2 km, co oznaczało **wzrost o 6,4%** w stosunku do 2018 r.

■ Realizowane działania

Uwzględniając **potrzeby rozwojowe** regionu, a także długofalowy charakter prowadzonych inwestycji, w latach 2018-2024 działania Samorządu Województwa Lubelskiego obejmowały:

- realizację zadań wynikających z Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego do roku 2030 (z perspektywą do 2040 roku), w tym:
 - **przebudowę, rozbudowę i modernizację odcinków 27 dróg wojewódzkich** o łącznej długości ok. **241 km**, przy czym w trakcie realizacji w 2024 r. pozostawały inwestycje na drogach nr: 741, 828, 830, 833, 835, 844, 860;
 - **poprawę bezpieczeństwa** niechronionych uczestników ruchu poprzez **budowę chodników i dróg rowerowych** na **30 odcinkach dróg** o łącznej długości ok. **42 km**;
 - **budowę, rozbudowę i przebudowę 6 obiektów mostowych** (na rz. Wieprz w m. Dęblin w ciągu DW 801, na rz. Siennica w m. Kasjan w ciągu DW 812, na rz. Włodawka w m. Włodawa w ciągu DW 812, na rz. Sierotka w m. Piaski w ciągu DW 836, na rz. Wieprz w m. Trawniki w ciągu DW 838 oraz na rz. Wiśle w m. Puławy w ciągu DW 874);
- bieżące zadania w zakresie:
 - udziału w procesie przygotowywania rozwiązań funkcjonalnych dla inwestycji drogowych poprzez opiniowanie projektów ZRID, w tym w odniesieniu do dróg krajowych (w 2024 r. w ramach projektu ZRID wydano **3 opinie** dla **dróg krajowych** oraz **270 opinii** dla **pozostałych dróg publicznych**);
 - organizacji **publicznego transportu autobusowego**, w tym uruchomienie **w 2024 r. 4 linii** o charakterze użyteczności publicznej.

⁸⁵ Spadek długości dróg wojewódzkich wynika ze zmiany kategorii dróg w ramach procesów przewidzianych w art. 10 ustawy o drogach publicznych (tj.. Dz. U. z 2024 r. poz. 320 z późn. zm.), związanych m.in. z:

- realizacją dróg ekspresowych, a w konsekwencji obniżeniem kategorii starych przebiegów dróg krajowych na drogi wojewódzkie,
- obniżeniem kategorii dróg wojewódzkich na drogi powiatowe lub gminne w wyniku przekazania odpowiednim zarządom dróg odcinków nie spełniających istotnej funkcji w systemie transportowym województwa.

Fot. 23 Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 Chodel – Kraśnik

Źródło: <https://zdw.lublin.pl/rozbudowa-drogi-wojewodzkiej-nr-833/>

Finansowanie inwestycji drogowych

Obok budżetu Województwa Lubelskiego duże znaczenie dla realizacji inwestycji na drogach wojewódzkich w latach 2018-2024, miały następujące źródła finansowania:

- **Fundusze rządowe** – zrealizowano **7 inwestycji** o łącznej wartości ok. **59 mln zł**, zaś w trakcie realizacji jest **11 inwestycji**;
- **RPO WL 2014-2020** – zrealizowano **7 projektów** o łącznej wartości ok. **800 mln zł**, a wartość dofinansowania z UE wyniosła blisko 675 mln zł;
- **FEL WL 2021-2027** – w trakcie realizacji jest **1 projekt** o wartości **145 mln zł**;
- **PO Polska Wschodnia** – zrealizowane zostały dwie inwestycje na drogach wojewódzkich nr 747 i 835 o wartości ponad **132 mln zł**, z czego niespełna 95 mln zł stanowiło dofinansowanie unijne.

Fot. 24 Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835

Źródło: zdw.lublin.pl/rozbudowa-drogi-wojewodzkiej-nr-835-na-odcinku-od-granicy-miasta-lublin-do-m-piotrkow/

Wśród przedsięwzięć priorytetowych zaplanowanych do realizacji w ramach programu **FEL 2021-2027** (wg stanu na koniec 2024 r.) znalazły się **4 projekty na drogach wojewódzkich** nr 812, 833, 837 i punktowe inwestycje zapewniające poprawę bezpieczeństwa o wartości ok. **150 mln EUR**, z czego 127 mln EUR stanowić będzie dofinansowanie unijne.

Kompleksowość działań w zakresie rozwoju układu dróg wojewódzkich uzupełniają zadania inwestycyjne na drogach powiatowych i gminnych. W tym zakresie kluczowe znaczenie ma uruchomiony w październiku 2018 r. **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**

(RFRD). Celem Funduszu jest poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej oraz poprawa, zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. W ramach programu na terenie województwa lubelskiego zrealizowano inwestycje na **2 794 km** dróg, w tym 1 622 km na drogach powiatowych i 1 172 km na drogach gminnych o **wartości dofinansowania 1,56 mld zł**.

W ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg oprócz inwestycji realizowanych na drogach powiatowych i gminnych dofinansowywane są również inwestycje zlokalizowane w ciągach dróg wojewódzkich. Są to zadania polegające m.in. na budowie mostów, obwodnic, chodników, ścieżek pieszo-rowerowych oraz na budowie, przebudowie lub remoncie dróg wojewódzkich o znaczeniu obronnym.

Z obszaru województwa lubelskiego w ramach RFRD dofinansowanie otrzymały następujące zadania zlokalizowane w ciągach dróg wojewódzkich⁸⁶:

- **budowa obwodnicy m. Opole Lubelskie** (Etap I) w ciągu drogi wojewódzkiej nr 824 – wartość projektu: 45,0 mln zł; kwota dofinansowania: 27,0 mln zł;
- **budowa obwodnicy m. Tarnogród** w ciągu drogi wojewódzkiej nr 835 – wartość projektu: 85,0 mln zł; kwota dofinansowania: 59,5 mln zł;
- **budowa obwodnicy m. Hrubieszów** w ciągu drogi wojewódzkiej nr 844 – wartość projektu: 75,0 mln zł; kwota dofinansowania: 52,5 mln zł;
- poprawa bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu w ciągach dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego poprzez **budowę chodników i ścieżek pieszo-rowerowych** na odcinkach dróg nr 698, 807, 813, 815, 821, 822, 824, 841, 843, 844, 849, 854, 855, 863 oraz dawnej DK19 – wartość projektu: 33,2 mln zł; kwota dofinansowania: 19,4 mln zł, realizacja w latach 2023-2025.

Tabela 10 Inwestycje liniowe realizowane na drogach wojewódzkich w latach 2018-2024 wg źródeł finansowania

Środki budżetu WL
• Przebudowa drogi Nr 801 Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin - Puławy na odc. od km 89+250 do km 92+030 o dł. 2,780 km, • Przebudowa drogi Nr 807 Maciejowice - Sobolew - Żelechów - Łuków na odc. od km 48+335 do km 50+840 o dł. 2,505 km w m. Ogniwo, • Przebudowa drogi Nr 809 Lublin - Krasienin - Kierzkówka - Przytoczno na odc. Jeziorzany - Przytoczno od km 49+220 do km 50+475 o dł. 1,255 km, • Rozbudowa drogi Nr 812 Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm -Rejowiec - Krasnystaw w zakresie rozbudowy mostu przez rz. Siennica w m. Kasjan, • Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski - Łęczna na odc. Żelazna - Komarówka Podlaska od km 24+050 do km 24+750 o dł. 0,700 km, • Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski - Łęczna na odc. Żelazna - Komarówka Podlaska od km 24+750 do km 25+900 o dł. 1,150 km, • Przebudowa drogi Nr 836 Bychawa - Kęblów na odc. od km 21+100 do km 25+978 o dł. 4,878 km, • Przebudowa drogi Nr 843 Chełm - Kraśniczyn - Zamość na odc. od km 18+590 do km 19+280 o dł. 0,690 km w m. Boruń, • Przebudowa drogi Nr 858 Zarzecze - Biłgoraj - Zwierzyniec - Szczepreszyn na odc. od km 41+730 do km 42+729 o dł. 0,999 km w m. Sól, • Przebudowa mostu przez rz. Wisłę w m. Puławy w ciągu drogi Nr 874 Zarzecze - Puławy,

⁸⁶ zdw.lublin.pl/category/rzadowy-fundusz-rozwoju-drog/, www.gov.pl/web/infrastruktura/nabor-wnioskow-na-zadania-obwodnicowe-na-2021-rok

- Modernizacja drogi Nr **824** Żyrzyn - Puławy - Opole Lubelskie - Józefów - Annopol na odc. od km 73+850 do km 75+104 o dł. 1,254 km,
- Rozbudowa drogi Nr **838** Głębokie - Dorohucza - Trawniki - Fajslawice w zakresie rozbudowy **mostu** przez rz. Wieprz w m. Trawniki oraz przebudowa drogi Nr **838** Głębokie - Dorohucza - Trawniki - Fajslawice na odc. od km ok. 15+440 do km ok. 18+570 (odc. od skrzyżowania z drogą krajową Nr 12 do mostu na rz. Wieprz) o dł. 3,130 km,
- Przebudowa drogi Nr **848** Tarnawa Mała - Turobin - Sułów - Szczepieszyń na odc. od km 25+100 do km 29+838 o dł. 4,738 km,
- Modernizacja drogi Nr **863** Kopki - Krzeszów - Tarnogród - Cieszanów na odc. od km 36+387 do km 44+312 o dł. 7,925 km,
- Przebudowa drogi Nr **807** Maciejowice - Sobolew - Żelechów - Łuków na odc. od km 48+335 do km 49+350 o dł. 1,015 km,
- Przebudowa drogi Nr **813** Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski - Łęczna na odc. Żelazna - Komarówka Podlaska od km 22+900 do km 24+050 o dł. 1,150 km,
- Rozbudowa drogi Nr **836** Bychawa - Kęblów w zakresie rozbudowy mostu na rz. Sierotka w m. Piaski wraz z dojazdami do mostu,
- Modernizacja drogi Nr **855** Olbiecin - Zaklików - Stalowa Wola na odc. od km ok. 8+250 do km ok. 9+500 o dł. ok. 1,250 km,
- Rozbudowa drogi Nr **824** Żyrzyn - Puławy - Opole Lubelskie - Józefów - Annopol na odc. od km ok. 71+590 do km ok. 73+900 o dł. ok. 2,310 km,
- Budowa **mostu** na rz. Włodawka, w m. Włodawa w ciągu drogi Nr **812**.

Fundusze rządowe

- Rozbudowa drogi Nr **840** Stacja kolejowa Zarzeka - droga Nr 801 od stacji kolejowej Zarzeka do miejscowości Borowa o dł. 0,670 km,
- Rozbudowa drogi Nr **851** od drogi wojewódzkiej Nr 874 do stacji kolejowej Puławy Ruda o dł. 0,490 km,
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego Lubelszczyzny poprzez modernizację odcinków dróg: Nr **812** – 14,145 km, Nr **849** – 9,408 km, Nr **853** – 4,730 km, Nr **855** – 5,134 km, Nr 842 – 0,550 km o łącznej dł. 33,967 km,
- Budowa drogi wojewódzkiej Nr **801** w m. Dęblin (obwodnica) o dł. 4,700 km,
- **Rozbudowa drogi Nr 741 na odc. od drogi Nr 738 do rz. Wisły o dł. 4,700 km (w trakcie realizacji),**
- Rozbudowa drogi Nr **820** Sosnowica Dwór - Łęczna od km 19+050 do km 28+460 o dł. 9,410 km,
- **Rozbudowa drogi Nr 828 w m. Niemce (w trakcie realizacji),**
- Rozbudowa drogi Nr **833** od km 12+980 do m. Kraśnik o dł. 6 km,
- **Rozbudowa drogi Nr 860 od drogi Nr 830 do stacji kol. Sadurki o dł. 2,600 km (w trakcie realizacji),**
- **Budowa obwodnicy Nałęczowa i rozbudowa drogi Nr 830 Lublin - Bochotnica na odc. Płuszczyce - Nałęczów (w trakcie realizacji, wykonana obwodnica o dł. 5,2 km),**
- **Budowa obwodnicy Opola Lubelskiego w ciągu drogi Nr 824 (w trakcie realizacji),**
- **Budowa obwodnicy miasta Tarnogród w ciągu drogi Nr 835 (w trakcie realizacji),**
- **Budowa obwodnicy Hrubieszowa w ciągu drogi Nr 844 (w trakcie realizacji),**
- **Poprawa bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu w ciągu dróg wojewódzkich (18 odcinków: 8 zrealizowano, 10 w realizacji).**

Regionalny Program Operacyjny WL / Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

- Rozbudowa drogi Nr **835** Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska na odc. od km 26+000 do km 43+162 (Piotrków - Wysokie) o dł. 17,162 km,
- Rozbudowa drogi Nr **801** Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin - Puławy na odc. od km 84+085 do km 122+770, od granicy województwa do S12 o dł. 38,685 km (Etap I budowa obwodnicy m. Stężycy, dł. 6,160 km),
- Rozbudowa drogi Nr **815** Wisznice - Parczew - Siemień - Lubartów od km 26+662 do km 61+565 o dł. 34,903 km,
- Rozbudowa drogi Nr **836** Bychawa - Kęblów na odc. od km 8+590 do km 17+205 o dł. ok. 8,615 km,
- Rozbudowa drogi Nr **837** Piaski - Żółkiewka Wieś - Nielisz - Sitaniec na odc. Nielisz - Sitaniec od km 48+000 do km 64+389 o dł. 16,389 km,

- Rozbudowa drogi Nr **833** Chodel - Kraśnik od km 0+000 do km 26+679 – Etap I Połączenie z obwodnicą Chodla (droga wojewódzka Nr 747) o dł. 1,000 km,
- Rozbudowa drogi Nr **833** Chodel - Kraśnik od km 0+000 do km 26+679 – rozbudowa i przełożenie drogi w m. Kraśnik o dł. 8,277 km,
- Rozbudowa drogi Nr **835** Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska od km 90+490 do km 115+875 na odc. Biłgoraj - gr. województwa o dł. 25,385 km.
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 od km 1+326 do km 12+980 na odc. Chodel – Urzędów o dł. 11,654 km (w trakcie realizacji).**

Program Operacyjny Polska Wschodnia

- Budowa drogi Nr **747** na odc. Radawiec – węzeł Konopnica (S19) o dł. 3,760 km,
- Rozbudowa drogi Nr **835** Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska od km 10+014 do km 26+000 o dł. 15,986 km.

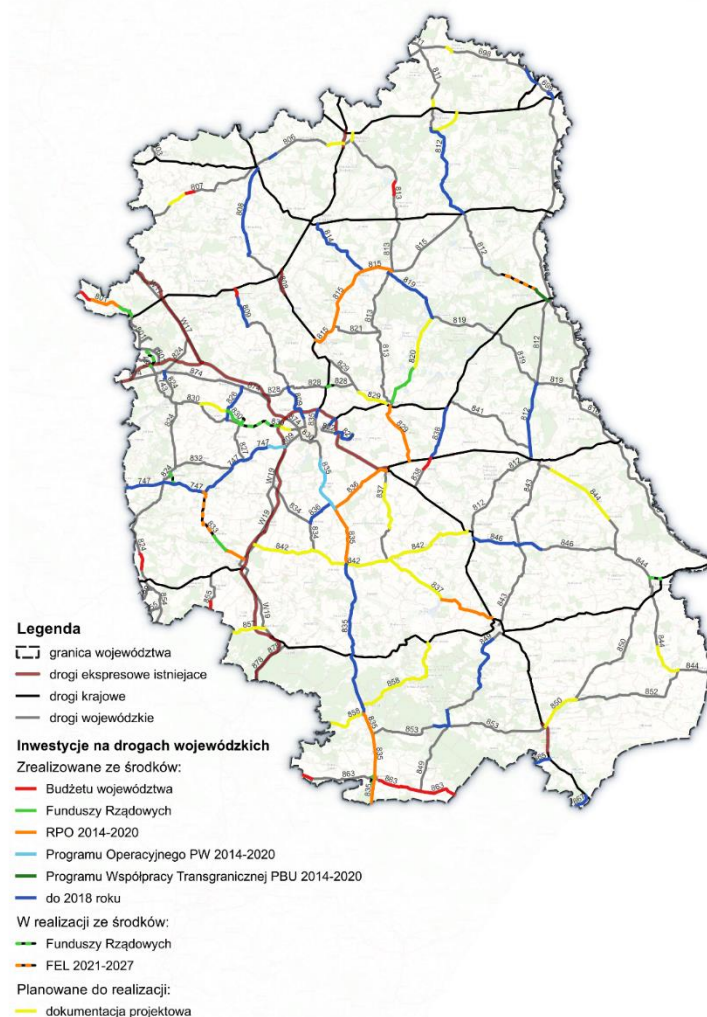
Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina

- Rozbudowa drogi Nr **812** Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec - Krasnystaw na odc. Korolówka - Włodawa od km 70+550 do km 75+700 z wyłączeniem skrzyżowania z drogą krajową Nr 82 (odc. od km ok. 74+885 do km ok. 75+150) o dł. ok. 4,885 km.

Źródło: Oprac. własne DliMW UMWL 2025 r.

***pogrubioną czcionką oznaczono inwestycje, które były w trakcie realizacji w 2024 r.**

Mapa 29 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do końca 2024 r.

Źródło: Oprac. własne na podst. danych DliMW UMWL 2025 r.

4.8.2. Infrastruktura kolejowa

Stan rozwoju

Na stan **dostępności kolejowej** regionu wpływa długość i gęstość linii kolejowych, ich stan techniczny (w tym elektryfikacja linii), a także organizacja kierunków połączeń oraz lokalizacja miejsc przesiadkowych.

W województwie lubelskim **międzynarodowe znaczenie** posiadają linie kolejowe:

- nr **2/E20, C-E20** Berlin – Warszawa – Terespol – Mińsk – Moskwa, z torem do terminalu towarowego Małaszewicze,
- nr **12/C-E20** Łowicz – Skierniewice – Pilawa – Łuków,
- nr **7/C28** Warszawa – Dorohusk, która stanowi najkrótsze kolejowe połączenie na kierunku Warszawa – Kijów,
- nr **65** Sławków – Sędziszów – Zamość – Hrubieszów – granica państwa (Włodzimierz Wołyński, Kowel), tzw. **Linia Hutnicza Szerokotorowa** (LHS)⁸⁷.

Ważnymi w skali kraju **węzłami kolejowymi** są: **Lublin** (skrzyżowanie 4 linii: 7, 30, 67, 68, łącznice nr 561 i 562 oraz tory łączące nr 930 i 935) i **Łuków** (skrzyżowanie 4 linii: 2, 12, 26, 30 oraz łącznica nr 523).

Stan ilościowy oraz parametry techniczne linii kolejowych w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2018-2023⁸⁸ ulegały niewielkim zmianom i przedstawiają się następująco:

- nastąpił **wzrost o 4,1%** długości eksploatowanych linii normalnotorowych z 1 048 km w 2018 r. do **1 091 km** w 2023 r.,
- nastąpił **wzrost o prawie 20%** długości linii zelektryfikowanych z 416 km w 2018 r. do **497 km** w 2023 r.,
- nastąpił **wzrost o 2,4%** gęstości linii kolejowych z 4,2 km/100 km² w 2018 r. do **4,3 km/100 km²** w 2023 r.

W 2023 r. **linie zelektryfikowane** stanowiły **ponad 45%** ogólnej długości eksploatowanych linii kolejowych w województwie (w 2018 r. – niecałe 40%).

Linie kolejowe w 2023 r.

↑ **1 091 km** linii kolejowych

↑ **497 km** linii zelektryfikowanych

↑ **4,3 km/100km²** – gęstość sieci kolejowej

↑ **ok 20% wzrost** udziału linii normalnotorowych zelektryfikowanych (w stosunku do 2018 r.)

Międzynarodowe terminale kolejowe:

- Małaszewicze
- Lublin

⁸⁷ Diagnoza prospektywna województwa lubelskiego, UMWL 2019

⁸⁸ Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 2024

Mapa 30 Przebieg linii kolejowych na terenie województwa lubelskiego

Źródło: Oprac. własne, DSiR UMWL, 2025 r.

W ramach kolejowych przewozów pasażerskich w 2024 roku przewieziono ponad **3,1 mln pasażerów**, co oznacza **wzrost o ok. 35%** w stosunku do 2018 r. przy łącznym rocznym przebiegu wynoszącym **3,4 mln pockm** (dla porównania w 2018 r. – 2,3 mln pasażerów/przebieg 2,8 mln pockm).

■ Realizowane działania

Zadania inwestycyjne na sieci kolejowej determinowane są kierunkami kształtowania układu powiązań kolejowych, które na poziomie krajowym wyznaczają zadania wynikające z inwestycji planowanych do realizacji przez CPK Sp. z o.o., natomiast w aspekcie lokalnym wynikają z pięciu projektów realizowanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. we współpracy z Województwem Lubelskim w zakresie inwestycji zgłoszonych przez Samorząd do Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej+.

Samorząd Województwa Lubelskiego w 2024 r. realizował następujące działania:

- organizował **przewozy kolejowe** o charakterze użyteczności publicznej na **10 liniach kolejowych** (nr: 2, 7, 26, 30, 68, 69, 72, 81, 101 i 581),
- monitorował procesy w zakresie m.in. przygotowywania dokumentacji oraz realizacji zadań inwestycyjnych w obszarze kolei, realizowanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., CPK Sp. z o.o., PKP S.A.,
- współpracował z PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w ramach realizacji projektów zgłoszonych przez Województwo Lubelskie do **Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej+**.

Fot. 25 Elektryczny zespół trakcyjny – pojazd typu EN98A serii Impuls 2

Źródło: fot. archiwum UMWL

4.8.3. Przejścia graniczne

Stan rozwoju

Przejścia graniczne, obok szczególnego znaczenia dla bezpieczeństwa państwa, mają istotny wpływ na społeczno-gospodarcze funkcjonowanie obszaru przygranicznego, m.in. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury transportowej, transportu i logistyki, handlu, turystyki transgranicznej.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują przejścia graniczne: **7 drogowych**, **4 kolejowe** i **1 lotnicze** o charakterze międzynarodowym, którymi zarządza Lubelski Zarząd Obsługi Przejść Granicznych.

Na granicy z **Ukrainą** zlokalizowane są przejścia:

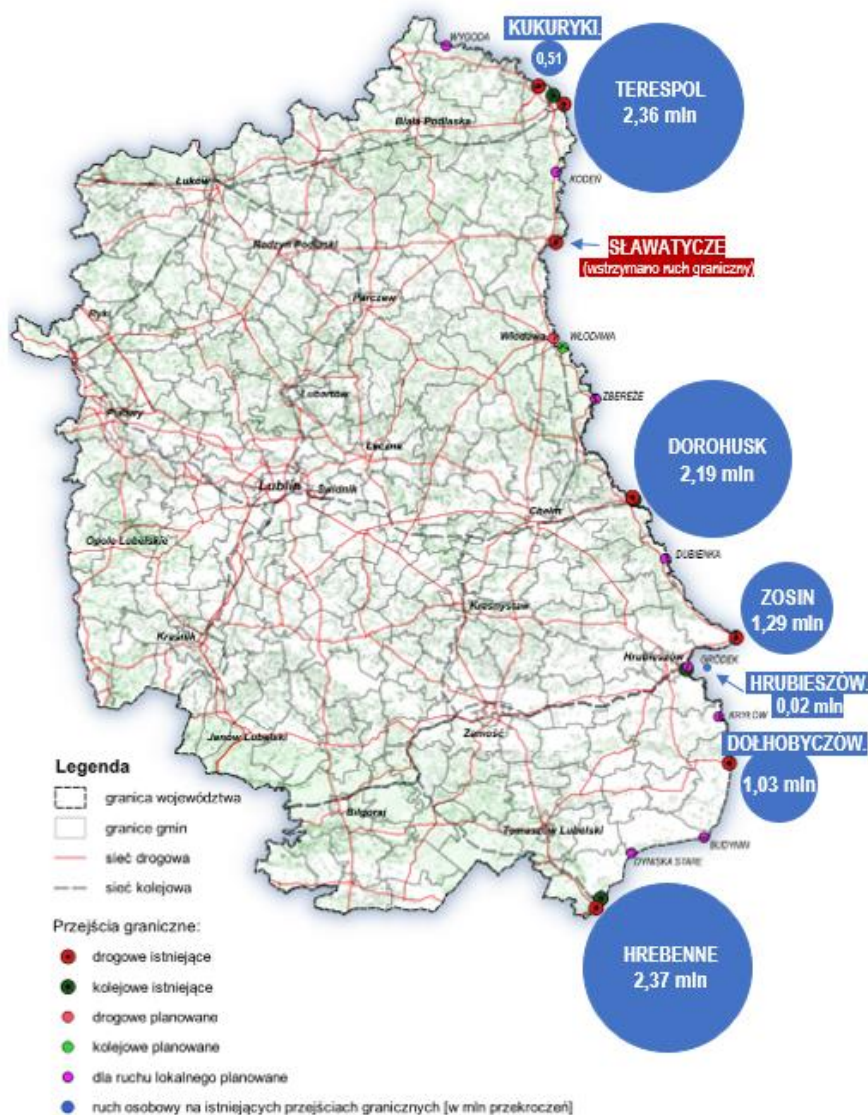
- **drogowe** w: Dorohusku, Zosinie, Dołhobyczowie i Hrebennem,
- **kolejowe** w: Dorohusku, Hrubieszowie, Hrebennem.

Na granicy z **Białorusią** zlokalizowane są przejścia:

- **drogowe** w: Kukurykach, Terespolu i Sławatyczach,
- **kolejowe** w: Terespolu⁸⁹.

⁸⁹ <https://www.lzopg.bip.mbnet.pl/>

Mapa 31 Ruch osobowy na przejściach granicznych w województwie lubelskim w 2024 r.

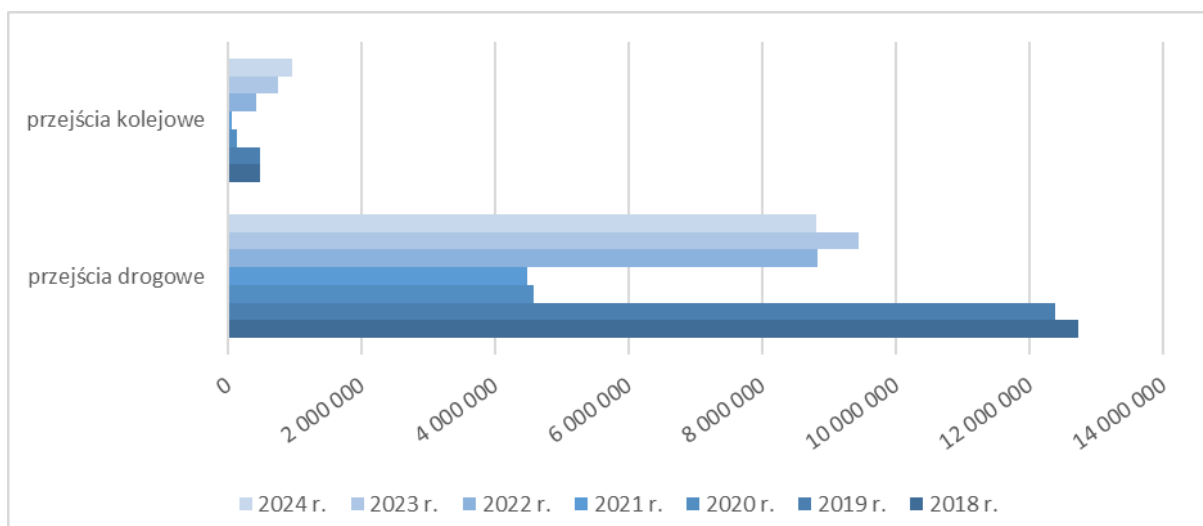

Źródło: Oprac. własne, DSIR UMWL, 2025 r.

Na przestrzeni ostatnich lat, istotny **wpływ na wielkość ruchu granicznego** miały:

- **ograniczenia** wprowadzone z powodu **pandemii Covid-19**,
- radykalne **ograniczenie** przekraczania granicy **na przejściach z Białorusią**,
- **migracja uchodźców** po wybuchu wojny na Ukrainie.

Wykres 21 Ruch osobowy na przejściach granicznych w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej

W latach **2018-2024** ruch na przejściach granicznych zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego przedstawiał się następująco:

- w 2024 r. odprawiono ok. **9,8 mln** osób (**spadek o 26%** w stosunku do 2018 r.), w tym:
 - przez **przejścia drogowe 8,8 mln osób** (**spadek o 31%** od 2018 r.),
 - przez **przejścia kolejowe 965,8 tys. osób** (**dwukrotny wzrost** od 2018 r.),
- w 2024 r. łącznie odprawiono niecałe **2,5 mln pojazdów** (**spadek o 49%** w stosunku do roku 2018), w tym:
 - **1,1 mln** stanowiły **samochody ciężarowe** (**wzrost o 10%** w stosunku do 2018 r.),
 - **1,2 mln** – **samochody osobowe** (**spadek o 67%** od 2018 r.),
 - **141 tys.** – **autobusy** (**wzrost o 14%** od 2018 r.) (Wykres 22),
- w 2024 r. odprawiono łącznie **24,2 tys. pociągów** (**spadek o 11%** w stosunku do roku 2018), w tym:
 - **20,4 tys.** pociągów towarowych (**spadek o 10%** w stosunku do 2018 r.),
 - **3,8 tys.** pociągów osobowych (**spadek o 14%** w stosunku do 2018 r.).

Ruch graniczny w 2024 r.

↔ **12** przejść granicznych

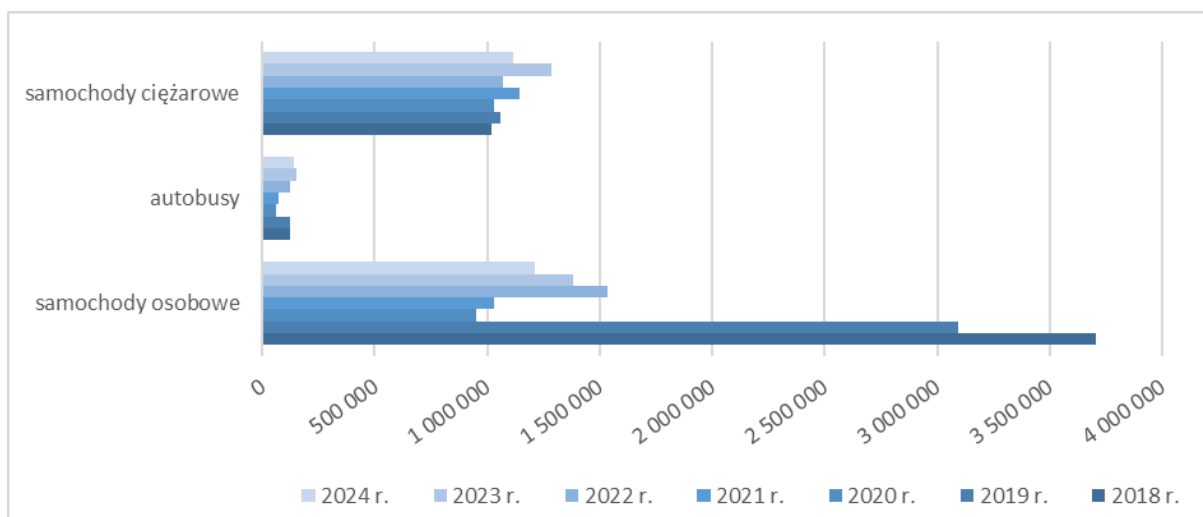
↓ **8,8 mln os.** – ruch osobowy na przejściach drogowych

↓ **2,5 mln** odprawionych pojazdów

↑ **965,8 tys. os.** – ruch osobowy na przejściach kolejowych

↓ **20,4 tys.** pociągów – ruch towarowy na przejściach kolejowych

Wykres 22 Ruch pojazdów na przejściach granicznych w latach 2018-2023

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej

Osobowy ruch graniczny był stosunkowo równomiernie rozłożony na poszczególne przejścia, przy czym najwięcej osób przekroczyło granicę w **Hrebennem** i **Terespolu** (po ok. 2,4 mln osób). Najwięcej samochodów ciężarowych przekroczyło granicę w Kukurykach (488 tys.), samochody osobowe najczęściej odprawiane były w Terespolu (451 tys.), Hrebennem (349 tys.), i Zosinie (235 tys.), natomiast autobusy w Terespolu (55 tys.) i Hrebennem (32 tys.).

Od kilku lat największy udział w kolejowym ruchu granicznym w regionie ma **kolejowy transport towarowy**, przy czym najwięcej odpraw odbywa się na przejściu w **Terespolu**. Natomiast w **kolejowym ruchu osobowym** na przełomie ostatnich kilku lat występowały tendencje spadkowe. Zmiana nastąpiła w 2022 r. i miała związek z wybuchem konfliktu zbrojnego za wschodnią granicą Polski.

Fot. 26 Drogowe przejście graniczne w Dołhobyczowie

Źródło: Lubelski Zarząd Obsługi Przejść Granicznych

■ Realizowane działania

Samorząd Województwa Lubelskiego realizuje zadania w obszarze rozwoju przejść granicznych obejmujące monitorowanie i udział w procesach koncepcyjnych dotyczących rozwoju infrastruktury granicznej oraz infrastruktury towarzyszącej jak np. drogi dojazdowe do przejść granicznych (kategorii wojewódzkiej).

Przedstawiciele Zarządu Województwa Lubelskiego uczestniczyli w pracach nad dalszą rozbudową przejść w Hrebennem, Zosinie, budową przejścia w Dołhobyczowie oraz w spotkaniach roboczych dotyczących utworzenia przejścia granicznego z Ukrainą w Zbereżu.

4.8.4. Transport lotniczy

Stan rozwoju

Rozwój transportu lotniczego obejmuje działania służące wzmocnieniu pozycji regionalnego **Portu Lotniczego Lublin** w systemie powiązań krajowych i międzynarodowych, a także jego rozwój funkcjonalny.

Lotnisko konsekwentnie buduje siatkę połączeń, **poszerzając** z roku na rok **ofertę lotów** (Mapa 32). Do kierunków regularnych należą: **Warszawa, Gdańsk, Mediolan, Londyn, Dublin**. Od 2025 r. planowane jest uruchomienie połączeń z **Rzymem i Barceloną**. Ponadto cyklicznie w sezonie letnim w ramach akcji Wakacje, uruchamiane są połączenia lotnicze do popularnych miejscowości turystycznych zlokalizowanych nad Morzem Czarnym i Morzem Śródziemnym. W 2024 r. siatka połączeń wakacyjnych obejmowała następujące kierunki: **Burgas, Split, Hurghada, Heraklion, Monastyr** oraz **Antalya**.

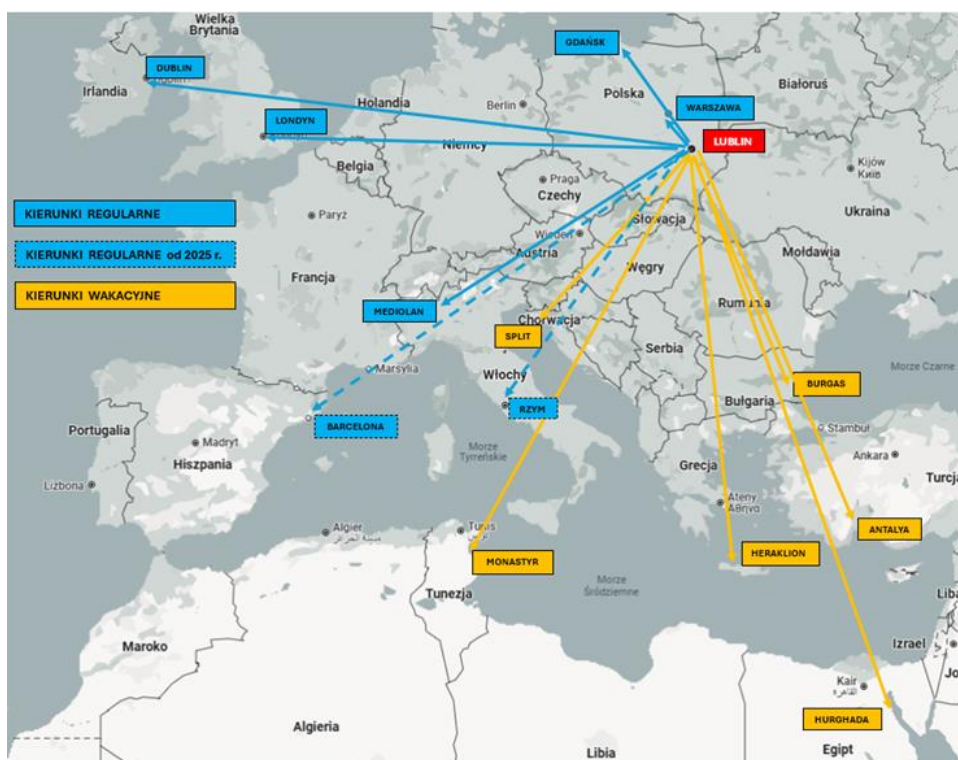

Ruch lotniczy w 2024 r.

425,8 tys. odprawionych pasażerów:

↑ **7% wzrost** liczby pasażerów w stosunku do 2023 r.

Mapa 32 Siatka połączeń lotniczych z Portu Lotniczego Lublin w 2024 r.

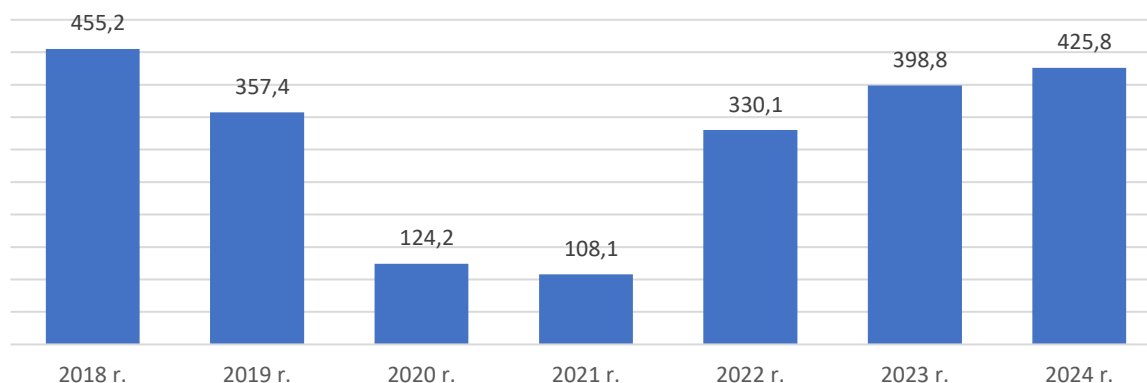
Źródło: Oprac. własne, DSiR UMWL, 2025 r.

Od roku 2022 (tj. okresu wyraźnego spadku przewozów ze względu na Covid-19) następuje sukcesywny wzrost liczby odprawionych pasażerów. W 2024 r. odprawiono **425,8 tys. osób**, tj.:

- o **7% więcej** niż w roku 2023 (Wykres 23),

- liczba odprawionych pasażerów nadal nie osiągnęła wielkości sprzed pandemii.

Wykres 23 Liczba odprawionych pasażerów w Porcie Lotniczym Lublin (w tys.) w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych ze strony www.airport.lublin.pl/statystyki

Lotnisko w Lublinie posiada szereg atutów, które sprzyjają prowadzeniu **usług cargo**. Port ma status lotniska międzynarodowego, dostępnego przez 24 godziny na dobę. Wyposażony jest w urządzenia nawigacyjne umożliwiające wykonywanie operacji lotniczych w ograniczonych warunkach pogodowych.

Port może obsługiwać samoloty do kodu D, czyli wielkości samolotów typu Boeing 767 czy Airbus A310. Ponadto lotnisko jest świetnie skomunikowane z siecią dróg szybkiego ruchu (A2, S12, S17, S19) oraz z koleją. Atutem jest również lokalizacja Portu Lotniczego Lublin przy wschodniej granicy Unii Europejskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie najważniejszych przejść granicznych i terminali przeładunkowych.

Fot. 27 Port Lotniczy Lublin

Źródło: fot. archiwum UMWL

■ Realizowane działania

W 2021 roku Port Lotniczy Lublin otrzymał pozwolenie Urzędu Lotnictwa Cywilnego na prowadzenie dodatkowej działalności lotniczej w zakresie **usług cargo**. W 2024 r. uruchomiony został **terminal Cargo**, który pozwala na świadczenie usług w najwyższym standardzie **obsługi przeładunkowej, importowej, eksportowej** oraz **magazynowej** różnorodnych ładunków (w tym materiałów niebezpiecznych oraz towarów nietypowych) na terenie Polski, Europy oraz obszaru poza unijnego. W skład terminala wchodzi nowoczesna hala magazynowo-przeładunkowa o powierzchni blisko 2 tys. m² z dedykowanymi pomieszczeniami do obsługi towarów specjalnych, budynek biurowy oraz plac manewrowy wraz z drogą dojazdową i chodnikami. Magazyn terminalu wyposażony jest w zaawansowane technologie (skaner wielkogabarytowy, chłodnia) oraz w 5 ramp załadunkowo-rozładunkowych. Obiekt jest przystosowany do jednoczesnej obsługi 3 samochodów ciężarowych (do 24 ton każdy) po stronie przyjęcia towaru oraz 2 samochodów ciężarowych po stronie wydania towaru.

W 2023 roku Port Lotniczy Lublin wspólnie **z wojskiem** podjął **inicjatywę** utworzenia **bazy śmigłowcowej** oraz **POL-HUB-u**. Inicjatywa ta przyczyni się do integracji funkcji cywilnych

i wojskowych w ramach prowadzonej przez spółkę działalności. Współdzielenie infrastruktury pomiędzy obiekty cywilne i wojskowe wpłynie na **podniesienie poziomu bezpieczeństwa** oraz umożliwi dywersyfikację źródeł przychodów oraz stabilizację inwestycyjną. Koncepcja współdzielenia lotniska przez cywilne i wojskowe podmioty zakłada także efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury Portu Lotniczego Lublin. Współpraca ta może przynieść korzyści obu stronom, umożliwiając rozwój usług cargo oraz zwiększając zdolności obronne kraju.

Uruchomienie terminala cargo oraz współpraca z wojskiem stwarzają podstawy dla dalszego rozwoju Portu Lotniczego Lublin, a także wzmacniają pozycję Lublina jako **hubu logistycznego**. Od początku działalności z usług cargo skorzystało 40 firm. Towary nadawane były do USA, Japonii, Islandii, Belgii, Włoch, Niemiec, Hiszpanii, Ukrainy oraz Izraela.

Fot. 28 Terminal Cargo

Źródło: <https://www.airport.lublin.pl/cargo>

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **transportu** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.9. Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zakres zadań i kompetencji w dziedzinie obrony bezpieczeństwa i porządku publicznego jest wyraźnie zróżnicowany w odniesieniu do poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego. Samorządowi województwa przypisano ogólną odpowiedzialność za sprawy związane z wykonywaniem zadań dotyczących obronności i bezpieczeństwa publicznego, co wynika z art. 14 ust. 1 pkt 13 ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581).

Działania realizowane w regionie przy udziale Samorządu Województwa Lubelskiego dotyczą:

- **obronności państwa** – w zakresie zapewnienia gotowości jednostek i komórek organizacyjnych UMWL do udziału w zadaniach obronnych państwa,
- **zarządzania kryzysowego** – w zakresie przygotowania podmiotów zarządzanych przez Województwo do właściwych reakcji w sytuacjach kryzysowych,
- **bezpieczeństwa publicznego** – w zakresie wspierania organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne oraz rozwiązań technicznych i organizacyjnych wpływających na poprawę bezpieczeństwa ruchu na drogach;
- **przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym** – w zakresie udziału samorządu województwa w projektowaniu rozwiązań planistycznych ukierunkowanych na minimalizowanie negatywnego oddziaływania zjawisk naturalnych oraz wspierania działań służb odpowiedzialnych za usuwanie skutków zdarzeń.

Tereny i obiekty o znaczeniu obronnym w 2024 r.

12 przejść granicznych
7 garnizonów wojskowych
2 posterunki radarowo – pomiarowe
2 lotniska wojskowe
5 stref ochronnych terenu zamkniętego MON

Obronność państwa

Szczególne zadania w zakresie obronności wynikają z przygranicznego położenia województwa lubelskiego. Wschodnia granica regionu stanowi jednocześnie **granice państwa z Ukrainą i Białorusią**, granicę **Unii Europejskiej** oraz **NATO**. Organizacyjnie, jednostką odpowiedzialną za ochronę granicy na terenie województwa jest Nadbużański Oddział Straży Granicznej (NOSG) w Chełmie, w ramach którego w 2024 r. funkcjonowało 20 Placówek Straży Granicznej. **NOSG** ochrania granicę państwową z Republiką Białorusi i Ukrainą o łącznej długości odcinka **467 km**, w tym z **Republiką Białorusi – 171 km** i z **Ukrainą – 296 km**. Na terenie województwa zlokalizowanych jest **12 przejść granicznych**, w tym **7 drogowych i 4 kolejowe oraz 1 lotnicze** przejście graniczne dla ruchu osobowego i towarowego w ramach działalności **Portu Lotniczego Lublin w Świdniku**⁹⁰.

⁹⁰ Raport 2022 Przegląd Zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym Województwa Lubelskiego Część I Stan Zagospodarowania Przestrzennego, Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin, czerwiec 2022

Realizacja zadań w zakresie ochrony granicy państwowej w głównej mierze skupia się na bezpośredniej ochronie granicy państwowej pomiędzy przejściami granicznymi, dokonywaniu kontroli ruchu granicznego na przejściach granicznych, prowadzeniu kontroli legalności pobytu oraz zatrudnienia cudzoziemców na terytorium RP, a także wykrywaniu i ściganiu przestępstw transgranicznych.

W 2024 r. polską granicę państwową na odcinku lubelskim przekroczyło **10,1 mln** osób. Przez przejścia graniczne z **Ukrainą** odprawiono **6,8 mln** osób, a z **Białorusią** – **2,8 mln** osób⁹¹.

W 2024 r. Straż Graniczna **zatrzymała 2 344 osoby** za **nielegalny pobyt**, co stanowi **9% wzrost** w stosunku do roku 2023 r. Najliczniej zatrzymaną grupą byli obywatele Białorusi - 52% i Rosji - 18%⁹².

W 2024 r. nasiliły się próby nielegalnego przekroczenia polskiej granicy państwowej. Straż Graniczna odnotowała **465 cudzoziemców** próbujących **nielegalnie** przekroczyć polsko-białoruską granicę w woj. lubelskim, co stanowi **wzrost o 307%** w porównaniu do roku poprzedniego. Ze względu na kraj pochodzenia dominowali obywatele Afganistanu, Syrii, Iraku, Iranu, Pakistanu, a także Somalii, Jemenu, Indii, Turkmenistanu, Egiptu i Sudanu. Cudzoziemcy najczęściej przekraczali granicę wyznaczoną korytem rzeki Bug korzystając z pontonów, kajaków lub wpraw. Jednocześnie na polsko – białoruskim odcinku granicy w 2024 r. obserwowany był **spadek o 23,5% ilości wniosków** od cudzoziemców **o ochronę międzynarodową w RP** w stosunku do roku poprzedniego. Z **602** zarejestrowanych wniosków najwięcej złożyli obywatele Tadżykistanu i Rosji.

W celu zabezpieczenia polskiej granicy państwowej, będącej jednocześnie zewnętrzną granicą UE, podejmowane są różne działania na terenie województwa lubelskiego. Przy granicy polsko-białoruskiej trwa **budowa bariery elektronicznej**, której zakończenie planowane jest na drugi kwartał br. W jej skład wejdzie m.in. około 1,8 tys. słupów kamerowych, 4,5 tys. kamer dzieńno-nocnych i termowizyjnych oraz czujniki zapewniające wykrywanie różnych cech fizycznych obiektów. Centrum nadzoru nad barierą będzie mieścić się w Komendzie NOSG w Chełmie. W skład bariery wejdzie także siedem stanowisk końcowych zlokalizowanych na terenie placówek oddziału. Dodatkowo system ma być zintegrowany z już istniejącymi wieżami obserwacyjnymi oraz siecią teleinformatyczną SG⁹³.

■ Realizowane działania

W 2024 r. kontynuowano zadania podjęte w latach poprzednich obejmujące m.in. aktualizację „**Planu operacyjnego funkcjonowania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny**” wraz z załącznikami, adekwatnie do wytycznych Wojewody Lubelskiego, jak również zmian w UMWL. Sporządzono, przy udziale dyrektorów

⁹¹ <https://nadbuzanski.strazgraniczna.pl/nos/komenda/granice/statystyki/statystyki-zbiorcze/15885,Statystyki-zbiorcze.html>

⁹² Straż Graniczna Informacja statystyczna za 2024 r. Warszawa, styczeń 2025

⁹³ <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spolescenstwo/lubelskie-wzroslo-liczba-prob-nielegalnego-przekroczenia-granicy-z-bialorusia,591584.html?mp=promo>

departamentów, na które nałożone zostały zadania obronne, nowe karty realizacji zadań operacyjnych (KRZO), stanowiące załącznik do Planu.

Ponadto opracowano i zaktualizowano:

- „Ankieta Narodowego Kwestionariusza Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych”.
- Sprawozdanie z przeprowadzonych kontroli realizacji zadań obronnych.
- „Plan przygotowań podmiotów leczniczych podległych Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Lubelskiego w Lublinie na potrzeby obronne państwa” w zakresie planu rozwinięcia łóżek szpitalnych, opracowania bilansu personelu medycznego oraz przechowywania zestawów rezerw strategicznych.

W 2024 r. przeprowadzono także **kontrole problemowe z realizacji zadań obronnych** w trzech podmiotach podległych Marszałkowi Województwa Lubelskiego, tj. w:

- Samodzielnej Publicznej Stacji Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu,
- Zarządzie Dróg Wojewódzkich w Lublinie,
- Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lublinie.

W ramach lepszego przygotowania jednostek Samorządu WL do reagowania i zarządzania w sytuacjach kryzysowych, w 2024 rok zorganizowano szereg ćwiczeń. Przeprowadzono ćwiczenie doskonalące **pk. DANIEL- 24**, którego tematem było „Osiągnięcie wyższych stanów gotowości obronnej oraz realizacja przedsięwzięć wynikających z planów operacyjnych funkcjonowania organów administracji publicznej województwa lubelskiego”. Działanie było połączone z ćwiczeniem kompleksowym służb Wojewody Lubelskiego **pk. BYSTRZYCA-24**. Celem ćwiczenia było sprawdzenie przygotowania oraz zgrywanie elementów systemu obronnego państwa w trakcie realizacji zadań obronnych, a także poprawności przyjętych rozwiązań w zakresie procedur w opracowanych dokumentach planistycznych, w tym w wybranych kartach realizacji zadań operacyjnych, systemów łączności oraz alarmowego obiegu informacji. W trakcie realizacji ćwiczenia skupiono się na:

- uruchomieniu Stałego Dyżuru,
- rozwinięciu stanowisk kierowania Marszałka Województwa Lubelskiego,
- realizowaniu zadań wsparcia państwa-gospodarza na rzecz wojsk sojuszniczych,
- ewakuacji zbiorów muzealnych,
- wydzieleniu bazy łóżkowej na potrzeby Sił Zbrojnych RP,
- osłonie technicznej dróg.

Ćwiczeniem objęto komórki organizacyjne UMWL oraz następujące wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne:

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lublinie,
- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu,
- Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym,
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie,

przy udziale:

- 2 Lubelskiej Brygady Obrony Terytorialnej,

- Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie,
- Przedsiębiorstwa Robót Drogowych Lubartów S.A.

oraz w roli obserwatora przedstawiciela Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu.

W obszarze **działań antyterrorystycznych**, w minionym roku Biuro Bezpieczeństwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie koordynowało przedsięwzięcia związane z wprowadzaniem **stopniami alarmowymi i stopniami alarmowymi CRP**. Drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO) obowiązywał przez cały 2024 r., natomiast do 29 lutego 2024 r. obowiązywał trzeci stopień alarmowy CRP (stopień CHARLIE-CRP), a następnie 1 marca został obniżony do drugiego stopnia alarmowego CRP (stopień BRAVO-CRP). Wprowadzanie poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP związane było z trwającymi działaniami zbrojnymi Federacji Rosyjskiej na obszarze Ukrainy oraz agresywnymi działaniami hybrydowymi przeciwko Polsce m.in. na granicy polsko-białoruskiej. Powyższe działania miały związek z licznymi próbami cyberataków na ważne i krytyczne systemy teleinformatyczne RP. Podejmowane działania oraz raportowanie realizowane było zgodnie z wytycznymi Wojewody Lubelskiego. W przypadku wystąpienia incydentu (np. przekazania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego) na bieżąco informowano Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego (WCZK).

Działania Samorządu Województwa w aspekcie obronności obejmują również zadania związane z procesem planowania przestrzennego. Dotyczą one potrzeby zachowania ograniczeń w zagospodarowaniu służącym właściwemu funkcjonowaniu obszarów:

- **7 garnizonów** (Puławy, Dęblin, Lublin, Chełm, Hrubieszów, Zamość, Biała Podlaska),
- **2 posterunków radarowo – pomiarowych** („Roskosz”, „Zamość”),
- **obiektów i terenów wojskowych** (lotnisko w Dęblinie, poligon w Jagodnem),
- **5 stref ochronnych terenów zamkniętych** resortu obrony narodowej: **Biała Podlaska** - na terenie m. Biała Podlaska, **Srebrzyszcze** - na terenie gmin: Chełm, Ruda-Huta, Dorohusk, **Sitaniec – Wolica** - na terenie gmin: Zamość, Stary Zamość, Nielisz, **Stawy** - na terenie m. Dęblin, gminy Ryki; **Bezwola** - na terenie gmin: Komarówka Podlaska, Milanów, Wohyń.

W odniesieniu do wyznaczonych stref, Zarząd Województwa Lubelskiego formułuje **wnioski z PZPWL do lokalnych dokumentów planistycznych**, tj. przede wszystkim planów ogólnych oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obowiązku ograniczenia zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do terenów istotnych dla bezpieczeństwa państwa.

Zarządzanie kryzysowe

Na obszarze województwa działaniami z zakresu zarządzania kryzysowego kieruje Wojewoda Lubelski przy pomocy **Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (WZZK)**, w którym Samorząd Województwa Lubelskiego posiada swojego **przedstawiciela**, wyznaczonego przez Marszałka Województwa. W realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego współuczestniczą wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, tj.: **podmioty lecznicze** (szpitale, pogotowia ratunkowe, zakład opiekuńczo-leczniczy), Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie, a także **instytucje kultury** i inne podmioty posiadające w swoich zasobach **obiekty zabytkowe** i podlegające ochronie dobra kultury.

■ Realizowane działania

W 2024 r. Samorząd Województwa Lubelskiego kontynuował **wsparcie obywateli ukraińskich** uciekających przed wojną. W wyniku nowelizacji ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (tj.. Dz. U. z 2025 r. poz. 337, z późn. zm.) **przeorganizowano system zapewniania miejsc zbiorowego zakwaterowania**. Pozostawiono jeden obiekt zlokalizowany w budynku byłego internatu zlikwidowanej szkoły policealnej (Medycznego Studium Zawodowego im. Zofii Bagińskiej) w Parczewie. Jednakże w związku z brakiem zainteresowania obywateli Ukrainy zakwaterowaniem w tym miejscu, dokonano relokacji uchodźców do innego obiektu na terenie miasta Parczew. Działania te były zgodne z zaleceniami Wojewody Lubelskiego dotyczącymi konsolidacji miejsc zbiorowego zakwaterowania. Ostatecznie od 30 listopada 2024 r. **UMWL nie prowadzi** żadnego obiektu zbiorowego **zakwaterowania** dla **obywateli Ukrainy**.

Istotne znaczenie dla podejmowania działań w zakresie bezpieczeństwa publicznego miało zakończenie prac legislacyjnych i przyjęcie w dniu 5 grudnia 2024 roku **ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej**⁹⁴. Przedmiotowa ustawa nałożyła szereg zadań na organy Samorządu Województwa, tj. marszałka województwa oraz sejmik województwa.

Istotnym aspektem w działaniach realizowanych przez Samorząd WL jest zapewnienie **bezpieczeństwa informacji niejawnych**⁹⁵. Działania w tym zakresie polegają przede wszystkim na ochronie tych informacji, stosowaniu środków bezpieczeństwa fizycznego, ochronie systemów teleinformatycznych, zarządzaniu ryzykiem bezpieczeństwa, prowadzeniu szkoleń z zakresu ochrony informacji niejawnych oraz prowadzeniu zwykłych postępowań sprawdzających. W 2024 r. zadania w tym zakresie były realizowane w sposób ciągły, przy zachowaniu wszelkich wymagań prawnych i zastosowaniu adekwatnych środków bezpieczeństwa.

Biuro Bezpieczeństwa pełni również **nadzór** nad Lubelskim Centrum Innowacji i Technologii (LCiIT/Centrum) w zakresie realizacji zadań związanych **z teleinformatyką i cyberbezpieczeństwem**, tj.:

- zapewnieniem wspólnej obsługi teleinformatycznej i eksperckiej jednostkom obsługiwanych,
- realizacją zadań Województwa Lubelskiego jako operatora infrastruktury regionalnej sieci szerokopasmowej,
- wspieraniem rozwoju informatyzacji i telekomunikacji na terenie województwa lubelskiego.

W 2024 r. roku, Biuro Bezpieczeństwa wykonywało czynności związane z monitorowaniem i sprawdzaniem realizacji przez LCiIT zadań wynikających z zapisów dokumentacji Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji, w tym Polityki Bezpieczeństwa Informacji Lubelskiego Centrum Innowacji i Technologii oraz jednostek obsługiwanych wersja 2.0 oraz pozostałych dokumentów, obowiązujących w LCiIT oraz jednostkach obsługiwanych, a także realizacji innych zadań wynikających z przedmiotu i zakresu działania Centrum ujętego w Statucie LCiIT.

⁹⁴ (Dz.U. z 2024 r. poz. 1907)

⁹⁵ Realizowane przez Biuro Bezpieczeństwa w oparciu o przepisy ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych

W celu podniesienia świadomości pracowników UMWL w Lublinie oraz innych jednostek samorządowych w regionie, w 2024 r. LCIT we współpracy z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym (NASK) zorganizował szkolenie dotyczące cyberbezpieczeństwa w jednostkach samorządu terytorialnego, zasad cyberhigieny oraz najpowszechniejszych zagrożeń w sieci.

Podjęte przez Samorząd WL działania umożliwiły **łagodzenie skutków** sytuacji kryzysowych oraz **przygotowanie** UMWL do funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych.

Bezpieczeństwo publiczne

Stan bezpieczeństwa publicznego determinowany jest przede wszystkim przez:

- poziom **przestępczości**,
- ilość **wypadków** komunikacyjnych,
- organizację **systemu ratownictwa**.

Stan bezpieczeństwa publicznego w regionie ulega sukcesywnej **poprawie**. W 2024 roku odnotowano 31 559 przestępstw, tj. **o 5,7%** mniej niż w roku poprzednim. Jednocześnie nastąpił **wzrost wskaźnika wykrywalności** popełnianych przestępstw, który w 2024 r. kształtował się na poziomie **80%**.

W 2024 r. funkcjonariusze z pionu kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie osiągnęli rekordowe wyniki, tj. **wykryto 100% zabójstw, 96% przestępstw rozboju, 95% bójek oraz 94% przestępstw związanych z uszczerbkiem na zdrowiu**. Natomiast wykrywalność **kradzieży samochodów** wyniosła ponad **75%**.

Znaczącym osiągnięciem było również zatrzymanie 950 osób podejrzanych o przestępstwa narkotykowe oraz wyeliminowanie z rynku 817 kg narkotyków, co stanowi wzrost o ponad 100 kg w porównaniu z rokiem poprzednim.

Poprawa bezpieczeństwa na drogach stanowi jeden z **priorytetów** lubelskich funkcjonariuszy. W 2024 r. przeprowadzono liczne działania prewencyjne dotyczące kontroli trzeźwości kierowców czy walki z piratami drogowymi. Policjanci z grupy „Speed” skontrolowali ponad 44,5 tys. pojazdów, ujawniając ponad 47 tys. wykroczeń. Zatrzymano także 429 praw jazdy, w tym 312 za przekroczenie prędkości powyżej 50 km/h w obszarze zabudowanym.

Podejmowane działania skutkowały **poprawą bezpieczeństwa na drogach** oraz sukcesywnym **spadkiem liczby ofiar śmiertelnych** wypadków (Wykres 24). W 2024 r. na drogach województwa lubelskiego odnotowano **856 wypadków drogowych**, w których zginęło 117 osób, a 880 zostało rannych⁹⁶.

Bezpieczeństwo publiczne w 2024 r.

Przestępczość:

↓ **31, 5 tys.** stwierdzonych przestępstw

↑ **80%** wskaźnik wykrywalności przestępstw kryminalnych

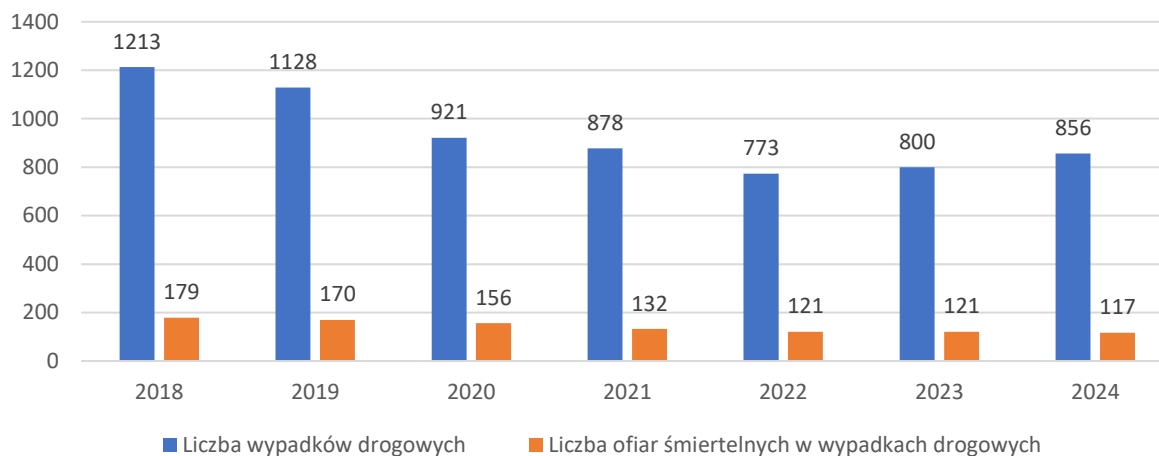
Bezpieczeństwo na drogach:

↑ **856** wypadków

↓ **117** ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych

⁹⁶<https://www.lublin112.pl/odprawa-w-kwp-lublin-i-podsumowanie-roku-2024-pod-wzgledem-wykrywalnosci-przestepstw-kryminalnych-woj-lubelskie-pierwsze-w-kraju-wideo/>

Wykres 24 Wypadki drogowe i ich ofiary śmiertelne w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie, 2025 oraz <https://www.gov.pl/web/uw-lubelski/najlepsza-w-kraju-wykrywalnosc-przestepstw-kryminalnych-taki-byl-2024-rok-w-lubelskiej-policii>

Organizacja **systemu ratownictwa medycznego** obejmuje funkcjonowanie podstawowych i specjalistycznych zespołów ratownictwa medycznego. W 2024 r. w województwie uruchomiono **5 nowych zespołów ratownictwa medycznego**, natomiast **11 zespołów przekształcono** ze specjalistycznych w podstawowe, co ma usprawnić podejmowanie działań ratunkowych. Od stycznia 2025 r. w powiecie lubartowskim działa nowy, całodobowy zespół ratownictwa medycznego. Wprowadzone zmiany są odpowiedzią na rosnące potrzeby regionu w zakresie ratownictwa oraz rozwój infrastruktury. Mają zapewnić mieszkańcom wyższy poziom bezpieczeństwa oraz dostępność do szybkiej i profesjonalnej pomocy medycznej.⁹⁷

Samorząd WL jest podmiotem tworzącym dla **17 podmiotów leczniczych** funkcjonujących w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, w tym:

- **12** jednostek leczenia **stacjonarnego**,
- **1** zakładu leczenia **ambulatoryjnego**,
- **4** jednostek **ratownictwa medycznego**.

Uwzględniając kierunki wydatków majątkowych zrealizowanych w ramach budżetu województwa oraz w odpowiedzi na potrzeby rozwojowe regionu, **wydatki na ochronę zdrowia** stanowią **35,5%** ogółu wydatków budżetu województwa⁹⁸.

■ Realizowane działania

Działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego dotyczą przede wszystkim:

- **wspierania** służb publicznych w zakresie **przeciwdziałania przestępczości**,
- **zadań inwestycyjnych** ukierunkowanych na poprawę **parametrów technicznych i funkcjonalnych dróg**, a także organizacji ruchu,

⁹⁷ <https://lublin.tvp.pl/82607594/w-lubelskiem-uruchomiono-5-nowych-zespolow-ratownictwa-medycznego>

⁹⁸ Departament Finansów, UMWL 2025

- wspierania funkcjonowania specjalistycznych jednostek z zakresu **ratownictwa medycznego**.

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym, a przede wszystkim życie i zdrowie wszystkich **uczestników** ruchu drogowego stanowi priorytet w działaniach Samorządu Województwa Lubelskiego. W 2024 r. nadal realizowany był **Lubelski Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2021-2030**. Głównym celem programu jest wizja zero, czyli zero ofiar śmiertelnych na drogach województwa lubelskiego. Główne obszary interwencji zawarte są w pięciu filarach obejmujących działania infrastrukturalne, zmieniające zachowania uczestników ruchu, poprawiające bezpieczeństwo pojazdów oraz zwiększające efektywność ratownictwa i opieki powypadkowej.

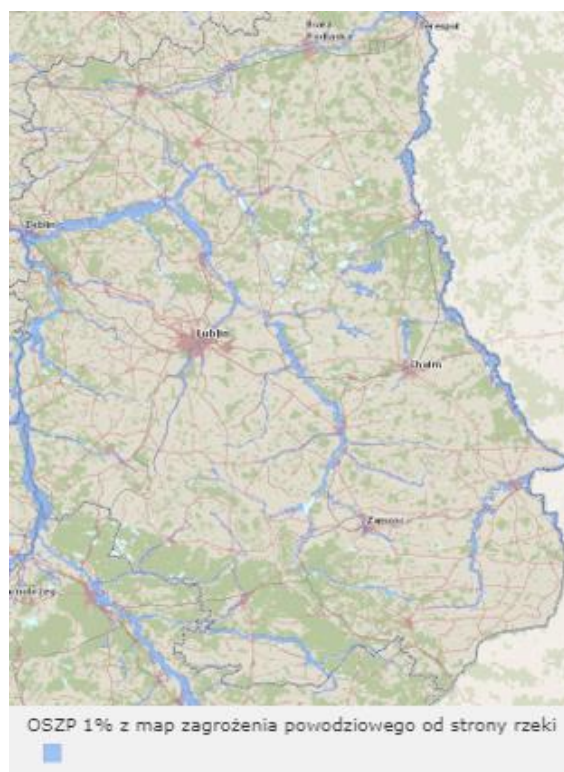
Zagrożenia naturalne

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego są również **zjawiska** pochodzenia **naturalnego**, do których na terenie województwa lubelskiego zalicza się przede wszystkim:

- powódzie,
- susze,
- pożary,
- osuwiska.

Zagrożenie powodziowe stwarzają głównie największe rzeki regionu, tj. **Wisła, Bug i Wieprz**. Ponadto obszary szczególnego zagrożenia powodzią zidentyfikowano na odcinkach rzek: Krzna, Świder, Wilga, Okrzeja, Bystrzyca, Tyśmienica, Piwonia, Włodawka, Uherka, Gielczewka, Chodelka, Wyżnica, Łabuńka, Huczwa, Tanew⁹⁹ (Mapa 33). Region lubelski ze względu na położenie geograficzne i uwarunkowania naturalne należy do obszarów **o bardzo dużym zagrożeniu skutkami powodzi**. Mając na względzie ochronę życia i zdrowia mieszkańców, a także dóbr materialnych i dziedzictwa kulturowego, jako podstawę planowania rozwoju na obszarach szczególnego zagrożenia powodziowego wskazuje się plany **zarządzania ryzykiem powodziowym** oraz mapy zagrożenia powodziowego.

Mapa 33 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w województwie lubelskim

Źródło:

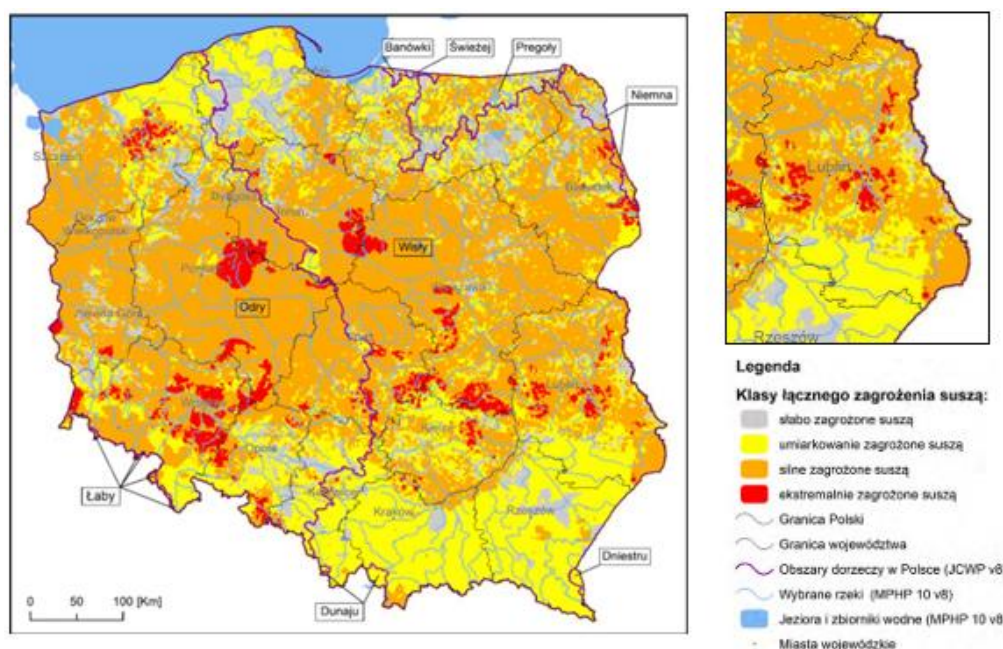
https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

⁹⁹ https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP

Wobec postępujących **zmian klimatu** oraz procesów pustynnienia, **problem suszy** oraz wynikających z niej konsekwencji, odgrywa coraz większe znaczenie w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. **Stan zagrożenia suszą** w regionie charakteryzują strefy wyznaczone przez Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, tj.: **strefa największych zagrożeń**, obejmująca **47,5%** województwa, **strefa o dużym zagrożeniu suszą (1,35%)** oraz **o umiarkowanym zagrożeniu suszą (50,8%)**. Zjawisko **suszy atmosferycznej** obserwowane jest przede wszystkim na **Polesiu Lubelskim, Południowym Podlasiu i wschodniej części Wyżyny Lubelskiej**¹⁰⁰ (Mapa 34).

Konsekwencją występowania zjawiska suszy jest m.in. **zagrożenie pożarowe**. Do najbardziej zagrożonych obszarów należą duże kompleksy leśne przede wszystkim w **nadleśnictwach: Łuków i Parczew**, zakwalifikowane do I kategorii zagrożenia pożarowego. Pożarami zagrożone są również duże **kompleksy torfowiskowe**: Krowie Bagno, Bagno Serebryskie, Brzeźno, Sobowice.

Mapa 34 Stan łącznego zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną (1987-2018)

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy, 2021 r.

Nasilenie występowania zjawiska suszy przekłada się na **zwiększone** potrzeby w zakresie **ochrony przeciwpożarowej**. W 2024 roku jednostki straży pożarnej na terenie województwa lubelskiego interweniowały **23 674** razy, tj. o **9,3%** więcej niż w roku poprzednim (Wykres 25), w tym do:

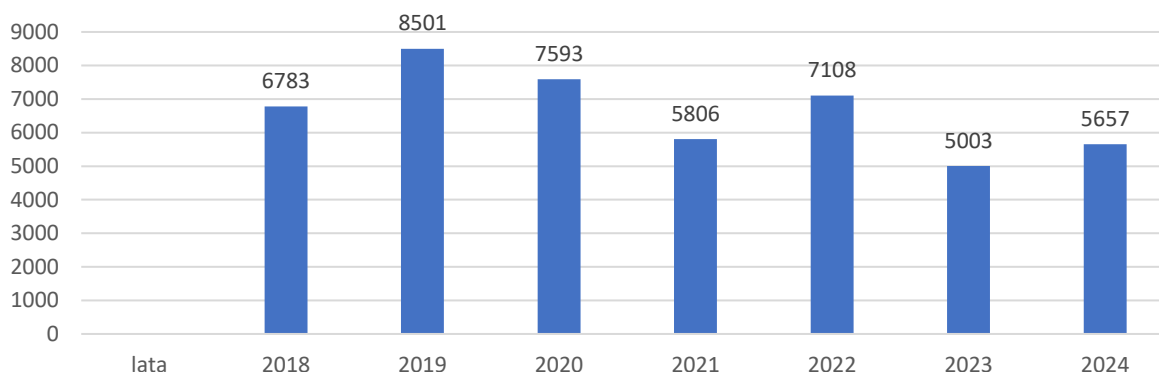
- **5 657** pożarów,
- **16 344** miejscowych zagrożeń,
- **1 673** fałszywych alarmów.

Każdego dnia strażacy podejmowali średnio 65 interwencji¹⁰¹.

¹⁰⁰ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

¹⁰¹ <https://www.gov.pl/web/kgpsp/narada-roczna-kadry-kierowniczej-ppsp-województwa-lubelskiego>

Wykres 25 Pożary w województwie lubelskim w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie, 2025 <https://www.gov.pl/web/kgpsp/narada-roczna-kadry-kierowniczej-psp-województwa-lubelskiego>

Na terenach wyżynnych województwa lubelskiego występują zagrożenia **powierzchniowymi ruchami masowymi**, do których należą osuwiska, obrywy i speływanie, a zwłaszcza procesy erozji wąwozowej. Do szczególnie zagrożonych obszarów zalicza się **środkową i południową część regionu** obejmującą powiaty: **puławski, kraśnicki, janowski, biłgorajski, zamojski, lubelski, krasnostawski, tomaszowski, opolski, hrubieszowski, chełmski i łączyński**. Obszary te należy w pierwszej kolejności objąć realizacją zabezpieczeń.

Głównymi **potrzebami** w zakresie ochrony przeciw **zagrożeniom naturalnym** są działania z zakresu:

- rozwoju i modernizacji infrastruktury przeciwpowodziowej i urządzeń hydrologicznych,
- utrzymania warunków naturalnej retencji,
- ograniczania rozwoju zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz osuwiskami.

■ Realizowane działania

Ze względu na obserwowany wzrost liczby incydentów wymagających interwencji służb, kluczowe jest właściwe **przygotowanie i wyposażenie** jednostek, ze szczególnym uwzględnieniem Straży Pożarnej, która podejmuje najszerszy zakres działań ratowniczych, ratowniczo-gaśniczych czy minimalizujących negatywne skutki zdarzeń. Wzmocnienie zasobów sprzętowo-technicznych jednostek Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczej Straży Pożarnej włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego wpływa pozytywnie na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców województwa lubelskiego, jak również przekłada się na efektywne prowadzenie działań strażaków oraz ograniczone koszty utrzymania sprzętu, ze względu na mniejszą awaryjność nowego wyposażenia.

W odpowiedzi na rosnące potrzeby, w **2024 r. Sejmik Województwa Lubelskiego podwoił pulę budżetu** na dotacje przeznaczone dla **Ochotniczych Straży Pożarnych**. W ramach projektu „**Lubelskie wspiera OSP**” rozdysponowano kwotę **12 mln zł** wśród **1 211 jednostek OSP**.

Ponadto Województwo lubelskie aktywnie włączyło się w **działania pomocowe** dla innych regionów dotkniętych katastrofami naturalnymi. W tym zakresie udzielono pomocy finansowej w kwocie 1 mln zł województwom: **dolnośląskiemu i opolskiemu** w związku z wystąpieniem **powodzi**.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie organizacji systemu **bezpieczeństwa publicznego** przedstawiono w Załączniku nr III.

4.10. Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

W 2024 r. w województwie lubelskim zaobserwowano **poprawę sytuacji na rynku pracy**. W ujęciu rocznym zanotowano **zmniejszenie** się ogólnej liczby zarejestrowanych **osób bezrobotnych** oraz spadek stopy bezrobocia. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się liczba ofert zatrudnienia, którymi dysponowały urzędy pracy.

Bezrobotni

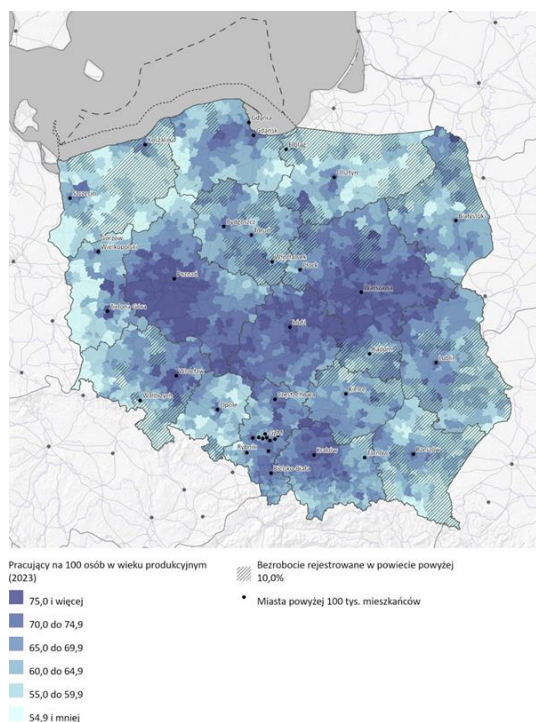
Na koniec 2024 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego **zarejestrowanych** było **55,8 tys. bezrobotnych**, którzy stanowili 7,1% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z końcem 2023 r. liczba bezrobotnych **zmniejszyła się** w województwie o 2,8%, a w kraju o 0,3%.

korzystny bilans
bezrobotnych

W 2024 r. urzędy pracy zarejestrowały **81,3 tys. nowych bezrobotnych**, którzy stanowili 6,5% wszystkich zarejestrowanych w tym okresie w kraju. Było ich o 1,4% mniej niż w 2023 r. Większość rejestrujących się stanowili mężczyźni. W 2024 r. z ewidencji urzędów pracy województwa lubelskiego **wyłączono 82,9 tys. bezrobotnych**, którzy stanowili 6,6% wszystkich wyrejestrowanych w kraju. Wyrejestrowanych bezrobotnych było mniej o 3,9% niż w 2023 r.

W 2024 r., w województwie lubelskim **bilans bezrobotnych kształtował się korzystnie**, tzn. zarejestrowano mniej osób niż wyłączono z ewidencji (o 1,6 tys.). Relacja napływu do odpływu z bezrobocia ukształtowała się na poziomie 98,1%, podczas gdy w Polsce wskaźnik ten wyniósł 99,8%.

Mapa 35 Aktywność zawodowa i bezrobocie w 2023 roku

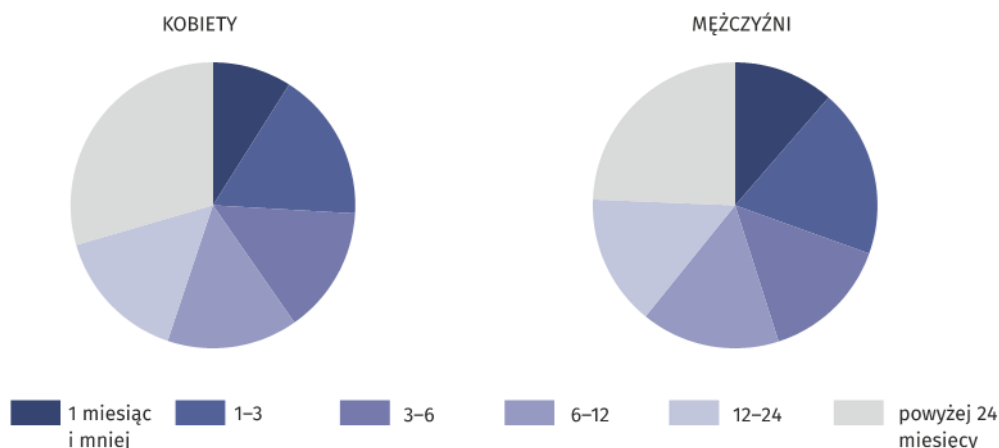

Źródło: opracowanie IRMiR

Struktura bezrobotnych

Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych pod względem **czasu pozostawania bez pracy** (od momentu rejestracji w urzędzie pracy) stanowią osoby niepracujące przez ponad 1 rok (41,9% wszystkich bezrobotnych, a na wsi – 43,0%). Natomiast 26,8% bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 2 lata (na wsi – 27,9%). Najmniej liczną grupę, czyli 10,2% wszystkich bezrobotnych, stanowiły osoby pozostające bez pracy przez 1 miesiąc lub krócej (Wykres 26).

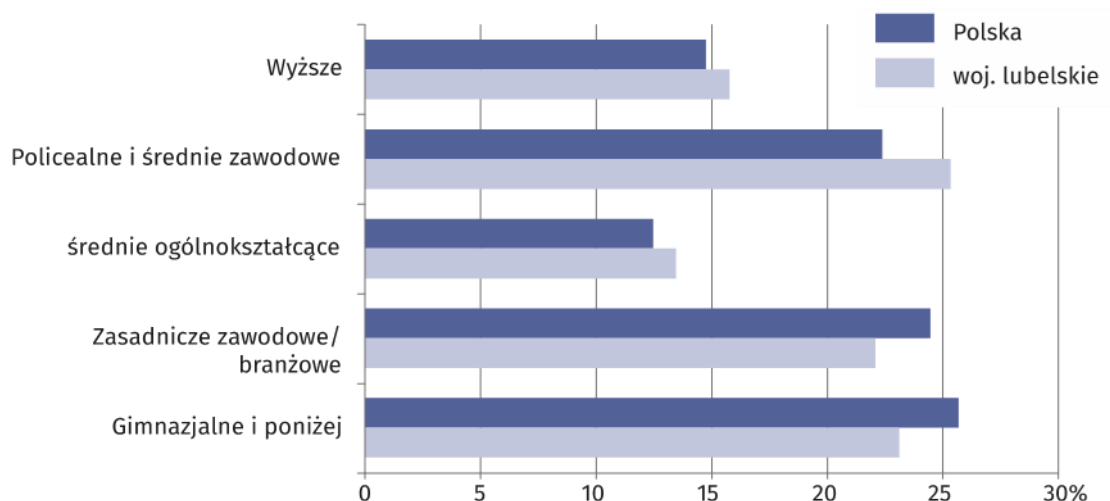
Wykres 26 Bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy i płci

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Pod koniec 2024 r. wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy **najwięcej** było osób z **wykształceniem policealnym i średnim zawodowym** 25,4% (Wykres 27) (na wsi – 26,4%) oraz gimnazjalnym i bez wykształcenia szkolnego 23,2% (na wsi – 24,6%), a najmniej ze średnim ogólnokształcącym – 13,5% (na wsi – 12,5%). W porównaniu z tym samym okresem 2023 r. największy spadek liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i bez wykształcenia szkolnego (o 4,6%) oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (o 4,4%).

Wykres 27 Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Stopa bezrobocia

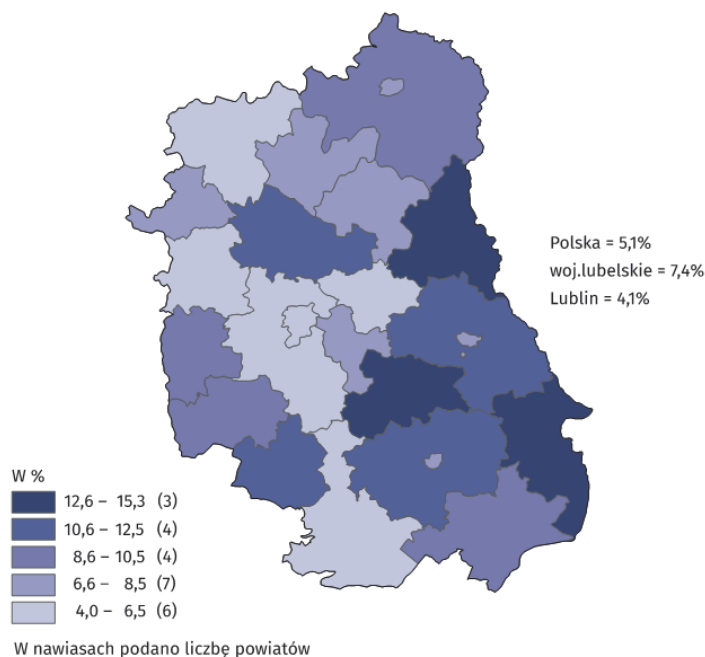
Pod koniec 2024 r. **stopa bezrobocia** w województwie lubelskim wyniosła **7,4%** i była **niższa** o 0,2 p. proc. niż przed rokiem. W Polsce stopa bezrobocia w stosunku do grudnia 2023 r. pozostała na niezmiennym poziomie i wyniosła 5,1%. W rankingu województw, lubelskie pod względem wysokości stopy bezrobocia, plasowało się na **13 miejscu**. W kraju najniższy poziom bezrobocia odnotowano w

województwie wielkopolskim (3%), śląskim (3,6%) oraz mazowieckim (4%), a najwyższy w województwie podkarpackim (8,7%), warmińsko-mazurskim (8,3%) oraz świętokrzyskim (7,5%).

W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: hrubieszowski (15,3%), włodawski (15,1%) oraz krasnostawski (13,4%), o najniższej zaś: łukowski (4%), Lublin (4,1%) i łęczyński (5,3%) (Mapa 36).

Mapa 36 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Według stanu na koniec 2024 r. zarejestrowanych było **2 543 osób niepełnosprawnych (4,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych)**, z czego 39,3% stanowiły kobiety. W porównaniu z 2023 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się o 27,9%. Spośród zarejestrowanych niepełnosprawnych 89,8% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Dla osób niepełnosprawnych przygotowano 66 ofert pracy, co oznacza, że na 1 wolne miejsce pracy przypadało 39 osób niepełnosprawnych, w kraju zaś 24.

Osoby będące **w szczególnej sytuacji na rynku pracy** w końcu 2024 r. stanowiły 83,2% ogółu bezrobotnych (przed rokiem 84,1%). Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne¹⁰².

¹⁰² Do długotrwale bezrobotnych zalicza się osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Oferty pracy

wzrost liczby
ofert pracy

Do urzędów pracy w 2024 r. zgłoszono **46,2 tys. ofert pracy**, co stanowiło 4,5% wszystkich ofert w kraju. W porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku liczba ofert pracy **zwiększyła się** o 0,3%. Większość ofert pracy pochodziła z jednostek sektora prywatnego (80,6%). Ponad 28% ofert pracy dotyczyło pracy subsydiowanej. Spośród wszystkich ofert: 17,8% dotyczyło staży, 2,3% –

osób niepełnosprawnych, 0,1% – osób, które w okresie ostatnich 12 miesięcy ukończyły naukę.

W końcu 2024 r. **na 1 ofertę przypadało 46 bezrobotnych**, tj. więcej o 7 niż przed rokiem. W tym czasie średnio w kraju na 1 wolne miejsce pracy przypadało 21 bezrobotnych. W urzędach pracy na koniec 2024 r. pozostawało 390 ofert niewykorzystanych dłużej niż jeden miesiąc (wobec 453 w 2023 r.).

Wydatki z Funduszu Pracy

W 2024 r. **wydatki z Funduszu Pracy wyniosły 430,3 mln zł** (więcej o 8,4% niż rok wcześniej), z tego 29,7% stanowiły zasiłki dla bezrobotnych (127,7 mln zł). Na programy przeciwdziałania bezrobociu z Funduszu Pracy przeznaczono 265,5 mln zł (w analogicznym okresie 2023 r. – 253,2 mln zł), w tym 32,4% środków wydatkowano na stypendia wypłacane w okresie przygotowania zawodowego i stażu. Najwięcej środków wydano na:

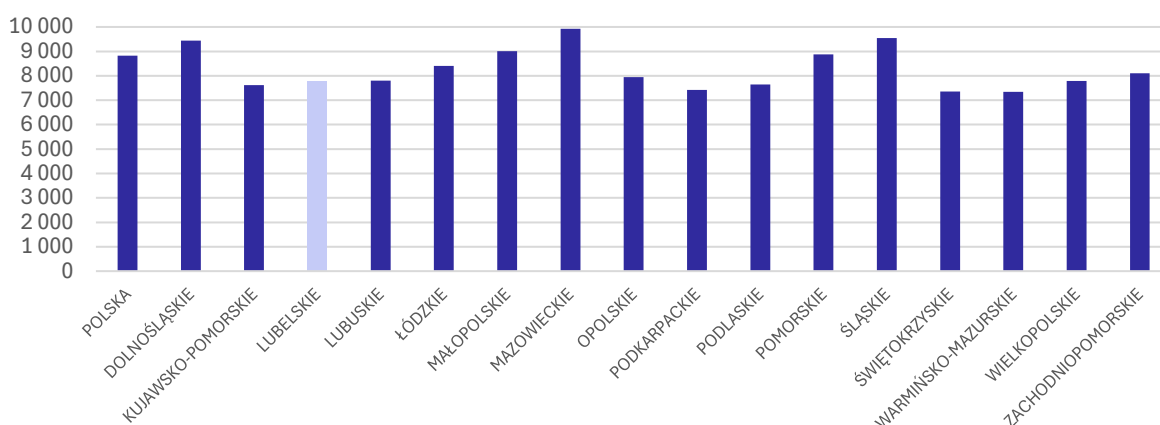
wzrost wydatków z
Funduszu Pracy

- dofinansowanie podejmowania **działalności gospodarczej** – 63,8 mln zł (24%),
- refundację kosztów **wyposażenia i dopasowania** stanowiska pracy – 33 mln zł (12,5%),
- prace **interwencyjne** – 16,6 mln zł (6,3%),
- **szkolenia** – 12 mln zł (4,5%),
- roboty **publiczne** – 15 mln zł (5,7%),
- bon na **zasiedlenie** – 12,5 mln zł (4,7%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Przeciętne miesięczne **wynagrodzenie brutto** w sektorze przedsiębiorstw na koniec 2024 r. w województwie lubelskim wynosiło **7 771 zł** i było niższe o 1.051 zł od średniego wynagrodzenia dla kraju (Wykres 28). W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano natomiast **wzrost** przeciętnego wynagrodzenia o 8,3% (w kraju o 9,8%).

Wykres 28 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wg województw

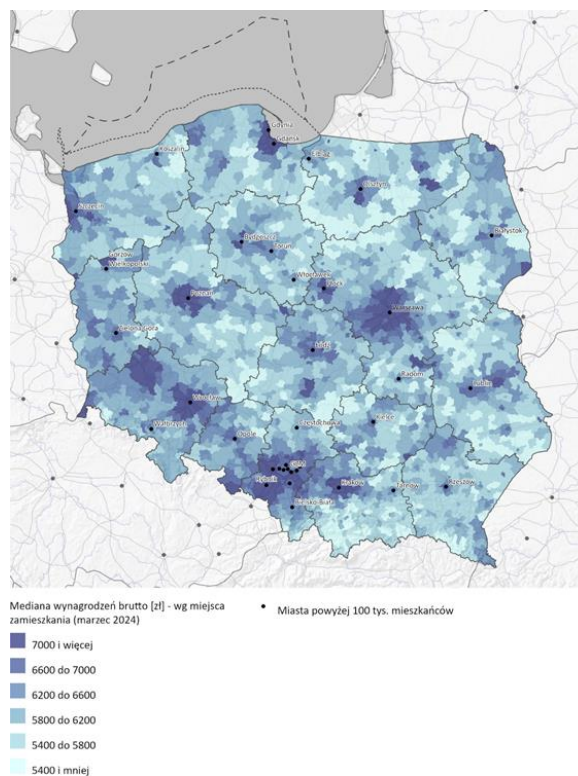

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

W porównaniu z końcem 2023 r. **wzrost** przeciętnych **wynagrodzeń** odnotowano w większości sekcji. W największym stopniu wynagrodzenia wzrosły w sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 24,7%), obsługa rynku nieruchomości (o 20,8%), transport i gospodarka magazynowa (o 14,5%), przetwórstwo przemysłowe (o 14,1%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 12,4%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 10,3%). Spadek odnotowano w sekcji informacja i komunikacja (o 8,2%).

Cechą rynku pracy jest jego silne **regionalne zróżnicowanie**. Wynika to z faktu, że posiada wyraźny wymiar przestrzenny, a jego funkcjonowanie zależy od potencjału społeczno-ekonomicznego i uwarunkowań naturalnych poszczególnych obszarów.

Mapa 37 Mediana wynagrodzeń brutto [%]

Źródło: opracowanie IRMiR

Zadania Samorządu Województwa

Do zadań Samorządu Województwa w obszarze bezrobocia i rynku pracy należy określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia. Pomocne w kreowaniu polityki w tym zakresie jest prowadzenie systemowych i systematycznych analiz i badań popytu na prace. Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy podstawowym źródłem finansowania jest Fundusz Pracy, dzięki któremu mogą być łagodzone skutki bezrobocia. Plan wydatków Funduszu Pracy każdego roku zostaje ujęty w Planie Finansowym Funduszu Pracy, stanowiącym integralną część ustawy budżetowej.

Ponadto, do ustawowych zadań Samorządu Województwa, które corocznie realizuje Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie należy opracowanie Wykazu zawodów, w których za przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Regionalny Plan Działań Na Rzecz Zatrudnienia

Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia (RPDZ) to corocznie aktualizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie dokument o charakterze operacyjnym. Określa on priorytetowe grupy bezrobotnych i osób wymagających wsparcia na regionalnym rynku pracy, prezentuje kierunki interwencji na ich rzecz, jak również dostarcza informacji o charakterze i zakresie działań międzysektorowych na rzecz rozwoju rynku pracy w województwie.

W 2024 r. w ramach RPDZ przyjęto następujące priorytety i główne działania:

➤ **Priorytet I Wzmocnienie pozycji osób młodych na regionalnym rynku pracy:**

- wspieranie rozwoju indywidualnego potencjału i predyspozycji zawodowych osób do 30 roku życia,
- aktywizacja zawodowa osób do 30 roku życia,
- dostosowanie kwalifikacji i kompetencji młodych osób do potrzeb rynku pracy.

➤ **Priorytet II Wyrównywanie szans na rynku pracy osób długotrwale bezrobotnych, do czego przyczyni się:**

- wzmocnienie samodzielności społecznej i zdolności do podjęcia pracy przez osoby długotrwale bezrobotne,
- poprawa szans na zatrudnienie osób długotrwale bezrobotnych.

W kontekście sytuacji na regionalnym rynku pracy oraz uwzględniając założenia zawarte w Krajowym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia (KPDZ) i Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r., w ubiegłym roku kontynuowano działania wspierające na rynku pracy osoby do 30 roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne. Rozszerzono też zakres interwencji o zagadnienia dotyczące roli kompetencji miękkich, postaw przedsiębiorczych oraz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie.

Programy regionalne

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie wraz z powiatowymi urzędami pracy z terenu województwa lubelskiego każdego roku inicjuje i realizuje Programy Regionalne. W 2024 roku realizowane były następujące programy:

- Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych.
- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych do 30 roku życia.

Główne założenia Programów regionalnych:

- aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych,
- mobilizacja i aktywizacja zawodowa osób biernych zawodowo,
- wspieranie zatrudnienia osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji na rynku pracy,

- nabywanie lub uzupełnianie doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania danego zawodu, np. poprzez staże,
- propagowanie koncepcji uczenia się przez całe życie jako sposobu podniesienia atrakcyjności na rynku pracy,
- upowszechnienie idei zielonych miejsc pracy i zachęcanie do ich tworzenia,
- tworzenie zielonych miejsc pracy,
- aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych do 30 roku życia zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy,
- kształtowanie odpowiednich postaw związanych z podjęciem zobowiązań pracowniczych (etos pracy),
- aktywne wsparcie i pomoc dla osób zainteresowanych podejmowaniem pracy na własny rachunek,
- dostosowanie kwalifikacji i kompetencji zawodowych osób bezrobotnych do potrzeb i problemów regionalnego rynku pracy,
- podejmowanie działań ukierunkowanych na kształtowanie kompetencji miękkich,
- umożliwienie zdobycia doświadczenia zawodowego pozwalającego na znalezienie i utrzymanie zatrudnienia zgodnie z potrzebami pracodawców,
- zapewnienie osobom bezrobotnym szkoleń zawodowych oraz staży zawodowych umożliwiających zdobycie konkretnych umiejętności, wymaganych na określonym stanowisku pracy,
- wsparcie zatrudnienia osoby bezrobotnej u pracodawcy, stanowiące zachętę do zatrudnienia, między innymi poprzez refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy,
- rozwój potencjału osób młodych poprzez kształtowanie kompetencji miękkich (komunikatywność, umiejętność pracy w zespole, przejmowanie inicjatywy, elastyczność działania).

Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS)

Współczesna gospodarka, oparta na nowych technologiach i zdobyczach techniki wymusza na firmach inwestowanie w ciągłe **poszerzanie i dopasowanie kompetencji** swoich pracowników i aktualizowanie ich wiedzy. Specjalistyczne szkolenia i kursy są bardzo kosztowne i nie każdy pracodawca jest w stanie finansować kształcenie ustawiczne swoich kadr, dlatego wsparcie dla pracodawców, w podnoszeniu kwalifikacji swoich i pracowników stanowi Krajowy Fundusz Szkoleniowy.

Na finansowanie kształcenia ustawicznego w ramach KFS w 2024 roku województwo lubelskie, dysponowało środkami w kwocie 11,8 mln zł w ramach decyzji MRPIPS oraz 1,5 mln zł w ramach rezerwy. Środki KFS przeznaczone są dla pracodawców, którzy wpisują się w priorytety wydatkowania środków KFS w danym roku.

Projekty własne

W 2024 r. kontynuowane były 4 **projekty własne** Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, który rozpoczęły się w roku poprzednim.

➤ **Projekt 1: Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy I (FEL 2021-2027)**

Od 5 grudnia 2023 roku ruszył projekt pod nazwą **LORP I, czyli Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy I**. Celem projektu jest przede wszystkim uaktualnienie obecnego stanu wiedzy i umiejętności pracowników Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ) i innych regionalnych instytucji rynku pracy (IRP) oraz dostosowanie ich do obowiązujących standardów oraz przepisów. **Wśród kluczowych badań znajdują się m.in.**

- Rozwój branży transport, spedycja logistyka do roku 2040,
- Kwalifikacje i kompetencje przyszłości w IT,
- Zawody wygasające i potencjalne ścieżki przekwalifikowania,
- Losy absolwentów szkół branżowych,
- Badanie niszy rynkowych z potencjałem do zakładania działalności gospodarczej.

Wartość projektu wynosi: **10,9 mln zł**, natomiast wysokość wkładu z Funduszy Europejskich to: **9,3 mln zł (85%)**.

➤ **Projekt 2: Aktywni i bezpieczni na europejskim rynku pracy. Podnoszenie potencjału kadry EURES woj. lubelskiego (FEL 2021-2027)**

Kadra EURES z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie uczestniczy w realizacji projektu „**Aktywni i bezpieczni na europejskim rynku pracy. Podnoszenie potencjału kadry EURES woj. lubelskiego**”. Projekt skierowany jest do pracowników zatrudnionych w PSZ, świadczących usługi EURES w naszym regionie, a jego głównym celem jest wzmocnienie umiejętności i kompetencji.

Całkowita wartość wynosi **1 mln zł**, z czego **0,9 mln zł (85%)** stanowi wkład z Funduszy Europejskich.

➤ **Projekt 3: „EURES i wszystko jasne!” (FEL 2021-2027)**

Projekt, z uwagi na specyfikę zaplanowanych do realizacji działań skoncentrowany jest na wsparciu instytucji świadczącej usługi sieci EURES dla ostatecznych odbiorców efektów realizacji przedsięwzięcia czyli osób bezrobotnych, poszukujących pracy, migrantów powrotnych, uczniów szkół i placówek ponadpodstawowych, studentów oraz pracodawców.

Całkowita wartość projektu wynosi: **1,8 mln zł**, z czego **1,5 mln zł (85%)** stanowi wkład z Funduszy Europejskich.

➤ **Projekt 4: Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych (KPO)**

Sieciowanie dla Lubelszczyzny – Rozwój nowoczesnej edukacji i doradztwa zawodowego w 2024 roku

Celem projektu jest rozwój nowoczesnego systemu kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie. Projekt stanowi odpowiedź na dynamicznie zmieniające się potrzeby rynku pracy i rosnące znaczenie współpracy między edukacją,

biznesem i instytucjami rynku pracy. Jego realizacja skupia się na tworzeniu trwałych mechanizmów koordynacji działań edukacyjnych, wspieraniu doradztwa zawodowego oraz dostosowywaniu oferty edukacyjnej do potrzeb gospodarki regionalnej.

Działania Wojewódzkiego Zespołu Koordynacji (WZK) w 2024 roku w ramach projektu

W 2024 roku Wojewódzki Zespół Koordynacji ds. wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 spełnił ważną rolę w realizacji projektu, którego celem było wsparcie regionalnych inicjatyw edukacyjnych, monitorowanie ich postępów oraz opracowywanie rekomendacji dla Zarządu Województwa Lubelskiego. Głównymi inicjatywami mającymi na celu poprawę jakości kształcenia zawodowego, dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz rozwój współpracy między edukacją a sektorem biznesowym były:

- doradztwo i przygotowywanie rekomendacji,
- analiza i monitoring działań edukacyjnych,
- wspieranie współpracy międzysektorowej,
- organizacja posiedzeń i konsultacji,
- promowanie dobrych praktyk,
- badania przeprowadzone przez Wydział Badań i Analiz WUP w Lublinie.

Działania Sieci I: Współpraca na rzecz kształcenia zawodowego

W 2024 roku Sieć I: Kształcenie Zawodowe – spełniła kluczową rolę w rozwijaniu współpracy między instytucjami edukacyjnymi, pracodawcami oraz instytucjami rynku pracy. Celem tych działań było stworzenie nowoczesnego i efektywnego systemu kształcenia zawodowego, dostosowanego do realnych potrzeb gospodarki województwa lubelskiego. Działania Sieci I miały charakter międzysektorowy i obejmowały szereg inicjatyw, które przyczyniły się do lepszego powiązania edukacji z rynkiem pracy. Dzięki licznym inicjatywom uczniowie i nauczyciele zyskali dostęp do nowoczesnych technologii oraz praktycznego wsparcia ze strony lokalnych przedsiębiorców.

LIFELONG LEARNING
lubelskie

Działania Sieci II: Doradztwo zawodowe w 2024 roku

W 2024 roku Sieć II, czyli Doradztwo zawodowe, skupiła się na rozwijaniu i integracji systemu doradztwa zawodowego w województwie lubelskim. Celem podejmowanych działań było stworzenie trwałych mechanizmów współpracy między doradcami zawodowymi z różnych szczebli edukacji (szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, uczelnie wyższe) oraz instytucjami rynku pracy, stworzono regionalną bazę kontaktów, przeprowadzono konsultacje strategiczne z przedstawicielami szkół, uczelni oraz publicznych służb zatrudnienia, które pozwoliły na opracowanie spójnych działań doradczych dostosowanych do lokalnych potrzeb.

Działania w ramach Kuponu Doradztwa Zawodowego w 2024 roku

Kupon Doradztwa Zawodowego to innowacyjne narzędzie wspierające rozwój doradztwa zawodowego w województwie lubelskim, którego celem jest zapewnienie uczestnikom możliwości zdobycia praktycznej wiedzy o wybranym zawodzie poprzez bezpośrednią współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami. Program łączy teorię z praktyką, umożliwiając uczniom, studentom oraz osobom dorosłym doświadczenie realiów pracy w rzeczywistych warunkach

KUPON DORADZTWA ZAWODOWEGO

LIFELONG LEARNING
lubelskie

zawodowych. Kupon pozwala uczestnikom lepiej zrozumieć specyfikę danego zawodu, zdobyć cenne doświadczenie oraz świadomie planować swoją przyszłość zawodową.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **bezrobocia i rynku pracy** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.11. Obszar: TELEKOMUNIKACJA I CYFRYZACJA

Aktualne uwarunkowania rozwoju

Główne cele i priorytety rozwoju w zakresie szeroko rozumianych technologii teleinformatycznych zostały określone na szczeblu krajowym w **Programie Zintegrowanej Informatyzacji Państwa (PZIP)**. Transformacja cyfrowa państwa zostanie osiągnięta poprzez równoczesną realizację szeregu działań zawartych w dokumentach programowych, tj. w:

- Narodowym Planie Szerokopasmowym ukierunkowanym na rozwój infrastruktury sieci telekomunikacyjnych stacjonarnych i mobilnych,
- Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019-2024,
- Programie otwierania danych publicznych (na lata 2021-2027),
- Strategii rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce,
- Krajowym planie działania do programu polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” do 2030 r.
- Planie dostosowania organów administracji państwowej do współpracy z wielkoskalowymi systemami informacyjnymi UE.

W 2024 roku kontynuowane były prace nad **Strategią Cyfryzacji Państwa** z horyzontem czasowym do 2035 r., która zastąpi PZIP. W dokumencie wskazano priorytetowe obszary cyfryzacji obejmujące:

- **transformację usług publicznych** w celu uproszczenia procedur administracyjnych i zwiększenia dostępności e-usług dla obywateli i przedsiębiorców,
- **rozwój infrastruktury cyfrowej** poprzez budowę nowoczesnych sieci teleinformatycznych, w tym technologii 5G, a także bezpiecznych centrów danych,
- **wzmocnienie kompetencji cyfrowych** przez podnoszenie umiejętności cyfrowych zarówno wśród obywateli, jak i pracowników administracji,
- **zwiększenie bezpieczeństwa cybernetycznego** poprzez wdrożenie zaawansowanych mechanizmów ochrony danych i systemów informatycznych przed cyberzagrożeniami.

Stan rozwoju i wykorzystanie infrastruktury teleinformatycznej

Dynamiczny i wyraźny rozwój technologii teleinformatycznych w ostatnich latach sprawia, że zapewnienie szybkiego dostępu do informacji, a także możliwość ich wykorzystania, przetwarzania i wytwarzania, stały się bardzo ważnym czynnikiem rozwoju technologicznego, ekonomicznego, przestrzennego i kulturowego. **Dostępność teleinformatyczna regionu** uzależniona jest od poziomu rozwoju infrastruktury oraz usług telekomunikacyjnych, a także stopnia ich wykorzystania.

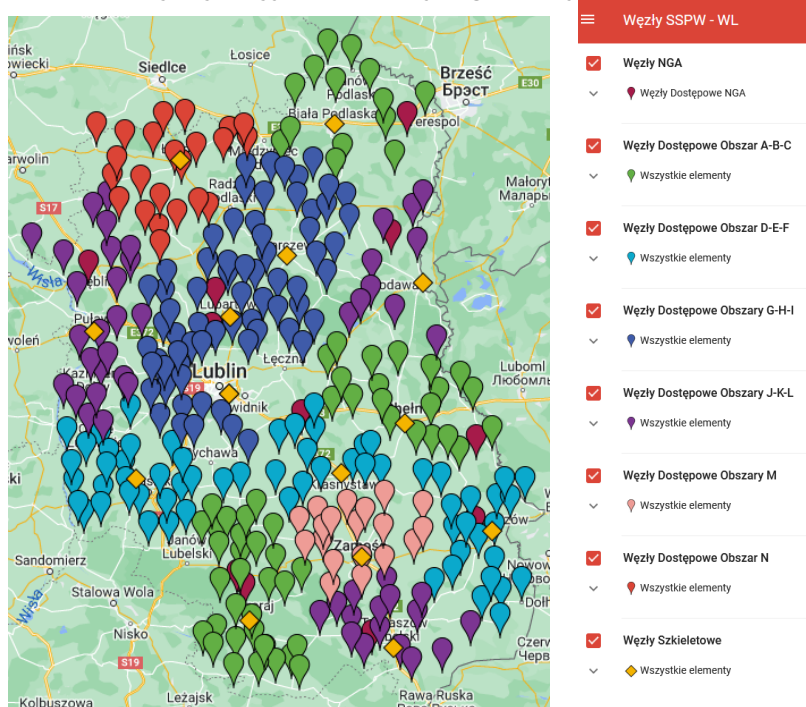
Odsetek gospodarstw domowych w Polsce objętych **stacjonarnymi sieciami** o przepustowości dosyłowej łączy wynoszącej co najmniej 100 Mb/s (z możliwością jej zwiększenia do przepustowości mierzonej w gigabitach) stale rośnie i w 2024 r. wyniósł **83,6%** (**wzrost o 18,6%** od 2020 r.)¹⁰³.

¹⁰³ <https://bip.uke.gov.pl/kontrola-zaradcza>

Zadania Samorządu WL związane z prowadzeniem działalności w zakresie telekomunikacji, a w szczególności z zarządzaniem infrastrukturą regionalnej sieci szerokopasmowej i świadczeniem usług hurtowego dostępu do tej infrastruktury realizuje **Lubelskie Centrum Innowacji i Technologii**.

Regionalna Sieć Szerokopasmowa w województwie lubelskim świadczy usługi przedsiębiorcom telekomunikacyjnym w oparciu o węzły szkieletowe i dystrybucyjne rozmieszczone na terenie regionu (Mapa 38).

Mapa 38 Węzły szkieletowe i dystrybucyjne Lubelskiej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej

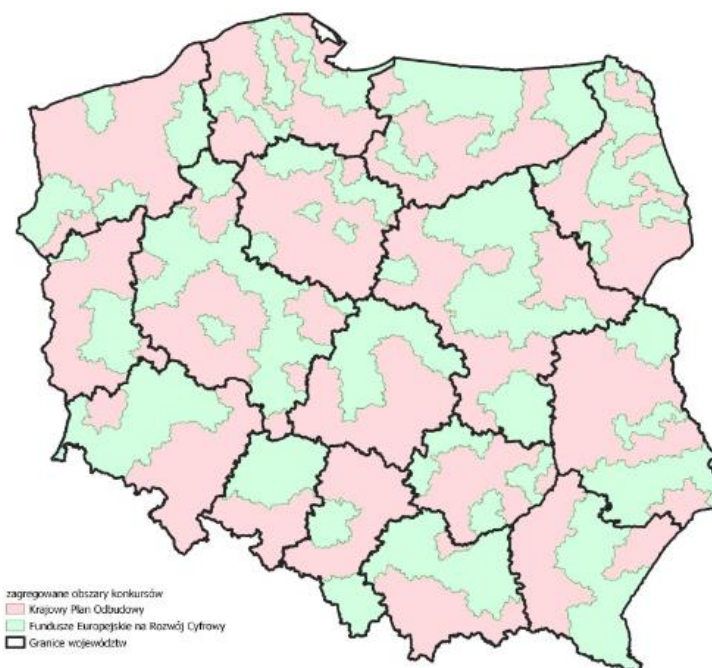
Źródło: <https://szerokopasmowe.lubelskie.pl/dla-operatorow/>

W województwie lubelskim systematycznie rozbudowywana jest infrastruktura teleinformatyczna umożliwiającą mieszkańcom **dostęp do Internetu**. Zakończono budowę sieci szerokopasmowej w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC) na lata 2014-2020. W obecnej perspektywie finansowej 2021-2027 realizowane są dwa programy dedykowane rozwojowi **infrastruktury szerokopasmowej**, tj.:

- C 1.1.1 **Zapewnienie dostępu** do bardzo **szybkiego Internetu** na obszarach **białych plam** w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności,
- FERC.01.01 **Zwiększenie dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego** w ramach Funduszy Europejskich na Rozwój Cyfrowy (FERC) Priorytet I.

Program pomocowy FERC jest kontynuacją projektu POPC, natomiast inwestycja C.1.1.1 KPO jest częścią komponentu C „Transformacja cyfrowa”, stanowiącego obszar koncentracji reform i inwestycji w ramach KPO. Równolegle do polityki spójności, KPO jest dodatkowym źródłem finansowania inwestycji w zakresie infrastruktury szerokopasmowej.

Mapa 39 Pokrycie obszarów programami pomocowymi na terenie Polski

Źródło: Prezentacja Centrum Projektów Polska Cyfrowa pn. „Warsztaty dot. nowej interwencji na budowę ultraszybkich sieci w ramach KPO”

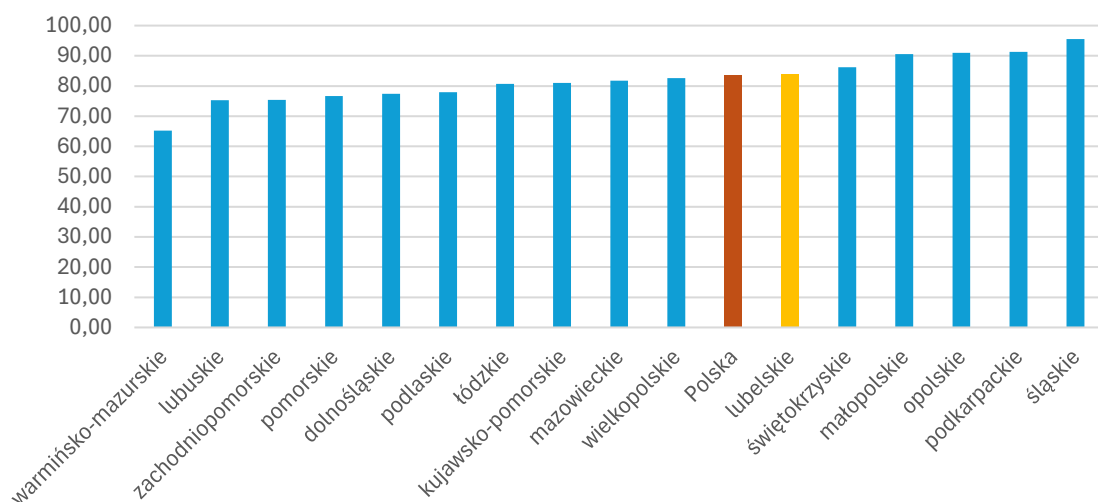
W efekcie realizowanych działań, do 2026 r. **zasięg sieci stacjonarnej** powinien zostać rozszerzony w skali całego kraju o około 1,6 mln gospodarstw domowych (931 tys. punktów adresowych z KPO, 695 tys. punktów adresowych z FERC). Inwestycje szerokopasmowe w programach pomocowych FERC i KPO będą realizowane wyłącznie w miejscach, w których nie będą realizowane inwestycje komercyjne.

Pomimo możliwości szerokiego oddziaływania infrastruktury sieci regionalnej (LRSS), dostęp mieszkańców województwa do szerokopasmowego Internetu **warunkowany** jest działalnością przedsiębiorców telekomunikacyjnych, tzw. **Operatorów Sieci Dostępowych**, którzy świadczą usługi detaliczne na rzecz użytkowników końcowych.

Na koniec 2024 r. w Polsce w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było ponad 7,6 mln punktów adresowych, co stanowiło 83,6% wszystkich punktów adresowych. W tym zakresie **województwo lubelskie** plasuje się nieco **powyżej średniej dla kraju**, tj. prawie **551 tys. punktów adresowych** objętych zostało zasięgiem, co stanowi 83,8% adresów ogółem (6 miejsce w kraju) (Wykres 29). Nadal ponad 106 tys. punktów adresowych pozostaje bez dostępu do sieci szerokopasmowej¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Raport Ministerstwa Cyfryzacji i Instytutu Łączności „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu IV kwartał 2024”

Wykres 29 Udział punktów adresowych z dostępem do usług szerokopasmowych w ogólnej liczbie punktów adresowych wg województw w 2024 r. [%]

Źródło: Raport Ministerstwa Cyfryzacji i Instytutu Łączności „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu IV kwartał 2024”

Działalność telekomunikacyjna prowadzona jest zarówno przez **przedsiębiorców**, jak również przez **jednostki samorządu terytorialnego**. Liczba przedsiębiorców świadczących usługi telekomunikacyjne w regionie stopniowo rośnie, aczkolwiek widoczny jest też trend przejmowania małych przedsiębiorstw przez średnich i dużych przedsiębiorców telekomunikacyjnych. Na koniec 2024 r. na terenie województwa lubelskiego działało **146 przedsiębiorców telekomunikacyjnych**, świadczących usługi stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych, w tym:

- **93** podmioty świadczące wyłącznie **usługi detaliczne**,
- **10** podmiotów świadczących wyłącznie **usługi hurtowe**,
- **43** podmioty świadczące **usługi hurtowo-detaliczne**.

Ponadto **52 jednostki samorządu terytorialnego** prowadziły działalność telekomunikacyjną, polegającą na świadczeniu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych mieszkańcom województwa lubelskiego, w tym:

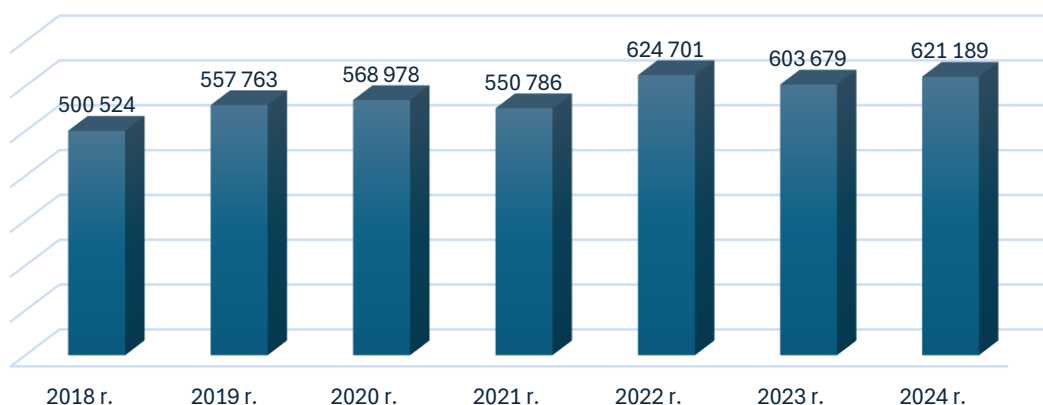
- **6 powiatów**: bialski, lubartowski, łęczyński, świdnicki, tomaszowski, włodawski,
- **46 gmin**, przy czym najwięcej z powiatów: tomaszowskiego (7), włodawskiego (7) i łęczyńskiego (6)¹⁰⁵.

Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu ma wzrost dostępności do usług internetowych wśród przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych. W latach 2018-2024 nastąpiła wyraźna **poprawa dostępności**, tj.:

¹⁰⁵ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/580,jednostki-samorządu-terytorialnego-wykonujace-działalność-w-zakresie-telekomunikacji> (stan na 31.10.2024 r.)

- o **5,5%** wzrosła ilość przedsiębiorstw sektora niefinansowego posiadających dostęp do Internetu,
- o **24,1%** wzrosła liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata, posiadających dostęp do Internetu (dostęp posiada **93,6%** wszystkich gospodarstw domowych (Wykres 30).

Wykres 30 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu w woj. lubelskim

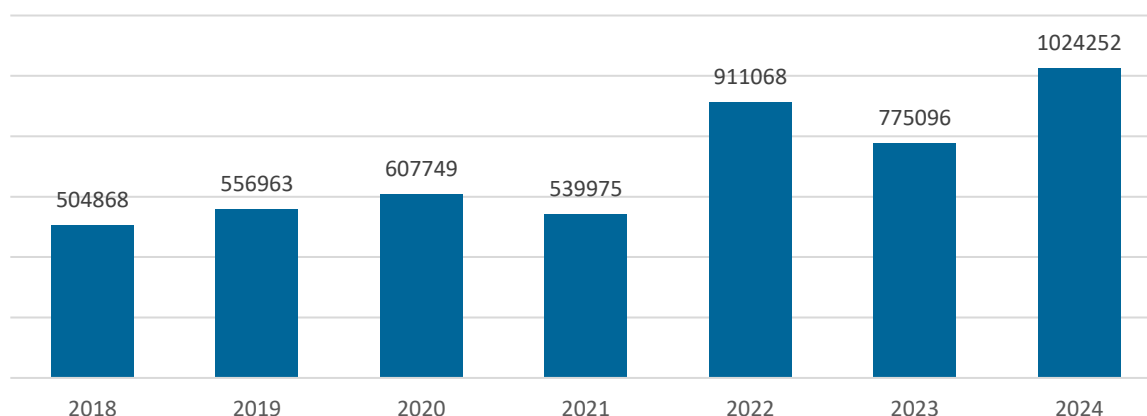

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. GUS 2025 r.

Na terenie województwa lubelskiego zgłoszono **plany inwestycyjne** obejmujące ponad **86 tys. punktów adresowych** finansowanych ze środków własnych inwestorów¹⁰⁶.

Rozwój **usług e-administracji** stworzył nowe możliwości szybszej obsługi interesantów w administracji publicznej oraz umożliwił załatwianie spraw bez wychodzenia z domu. W województwie lubelskim obserwowany jest sukcesywny **wzrost zainteresowania e- usługami** (Wykres 31).

Wykres 31 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2025 r.

¹⁰⁶System Informacyjny o Dostępności Usług Stacjonarnego Internetu Szerokopasmowego (SIDUSIS), www.internet.gov.pl

W 2024 r. ponad **1 mln osób** korzystało z **usług e-administracji** (wzrost o **4%** w stosunku do roku poprzedniego), co stanowiło **57% mieszkańców regionu** w wieku 16-74 lat. Najpopularniejszymi usługami e-administracji były:

- obywatel.gov.pl/mObywatel,
- ePUAP.gov.pl,
- pacjent.gov.pl,
- pue.zus.pl.

Głównym celem osób korzystających ze stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej było¹⁰⁷:

- wyszukiwanie informacji na stronach administracji publicznej (34,8%),
- wysyłanie, edytowanie, zweryfikowanie lub zaakceptowanie deklaracji podatkowych (33,8%),
- pobieranie lub drukowanie formularzy urzędowych (28,7%),
- otrzymanie urzędowej korespondencji lub dokumentów na swoje konto (28,2%),
- uzyskiwanie dostępu do informacji osobistych przechowywanych (21,1%).

■ Realizowane działania

W celu zapewnienia pełnego dostępu do informacji oraz jej przetwarzania dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w regionie, samorząd województwa:

- **zapewnia dostęp do szybkiego Internetu** poprzez udostępnianie i rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej, w tym w szczególności sieci szerokopasmowego Internetu w obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym;
- **zwiększa ilość** podmiotów świadczących usługi teleinformatyczne;
- **zwiększa wykorzystanie usług e-administracji.**

W celu zwiększenia dostępu do **Internetu szerokopasmowego**, w tym przede wszystkim na obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, Województwo Lubelskie w 2024 r. realizowało zadania w zakresie **zarządzania, eksploatacji, utrzymania i świadczenia usług hurtowych dostępu do sieci na rzecz przedsiębiorców telekomunikacyjnych.**

Zakończono **modernizację** wszystkich **14 węzłów szkieletowych** sieci szerokopasmowej architektury optycznej urzędzeń, co pozwoliło na uproszczenie obecnej architektury systemu DWDM, zwiększenie obsługiwanej liczby kanałów optycznych (obecnie 88) w siatce 50 GHz. W efekcie podjętych działań:

- **zwiększono pojemność systemu,**
- **zwiększono przepustowość** usług oferowanych klientom,
- **ograniczono zużycie energii** elektrycznej.

Sieć Szerokopasmowa
Polski Wschodniej
LUBELSKIE

Zrealizowano także zadania dotyczące działalności podstawowej w ramach operowania siecią szerokopasmową, tj.: zlecono i nadzorowano realizację usługi przeglądów serwisowo-konserwacyjnych urzędzeń, zakupiono części zamienne i urządzenia niezbędne do

¹⁰⁷ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-komunikacyjnych-w-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2024-roku,3,24.html>

funkcjonowania i obsługi, które pomogą w utrzymaniu **ciągłości operacyjnej i zwiększą efektywność** prowadzonych działań.

Ponadto, w ramach dotychczas zawartych umów ramowych **kontynuowano współpracę** z beneficjentami konkursu **Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 (POPC)** oraz obsługiwano mieszkańców województwa lubelskiego, w szczególności udzielano pomocy i niezbędnych informacji na temat ww. projektu oraz budowy sieci szerokopasmowych tzw. „**ostatniej mili**” w województwie lubelskim. Uczestniczono w spotkaniach i warsztatach związanych z budową sieci szerokopasmowych realizowanych w ramach programu **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027** oraz **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności**.

W ramach wspierania wykorzystania Internetu zrealizowano następujące projekty:

- **działania szkoleniowe** na rzecz rozwoju **kompetencji cyfrowych** w celu poprawy umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych (**e – doręczenia**),
- **Cyfrowe Lubelskie**, którego głównym celem było podniesienie poziomu usług oraz informatyzacji Województwa Lubelskiego;
- **budowa** i utrzymanie **serwisu internetowego** programu FEL 2021-2027,
- rozbudowa i wdrożenie **platformy szkoleniowej** dla Lubelskiego Centrum Innowacji i Technologii, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego i jednostek realizujących zadania związane z FEL 2021-2027 oraz ich Beneficjentów,
- **działania szkoleniowe** w zakresie **cyberbezpieczeństwa** oraz z **cyberhigieny** dla pracowników wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych,
- **wdrożenie** w jednostkach samorządu województwa **zintegrowanych systemów** i podsystemów dziedzinowych (uruchomiono 3 nowe systemy: Rozbudowa systemu do ochrony DNS, Platforma ArcGis Online, System Network Access Control).

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2024 r. w obszarze **telekomunikacji** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

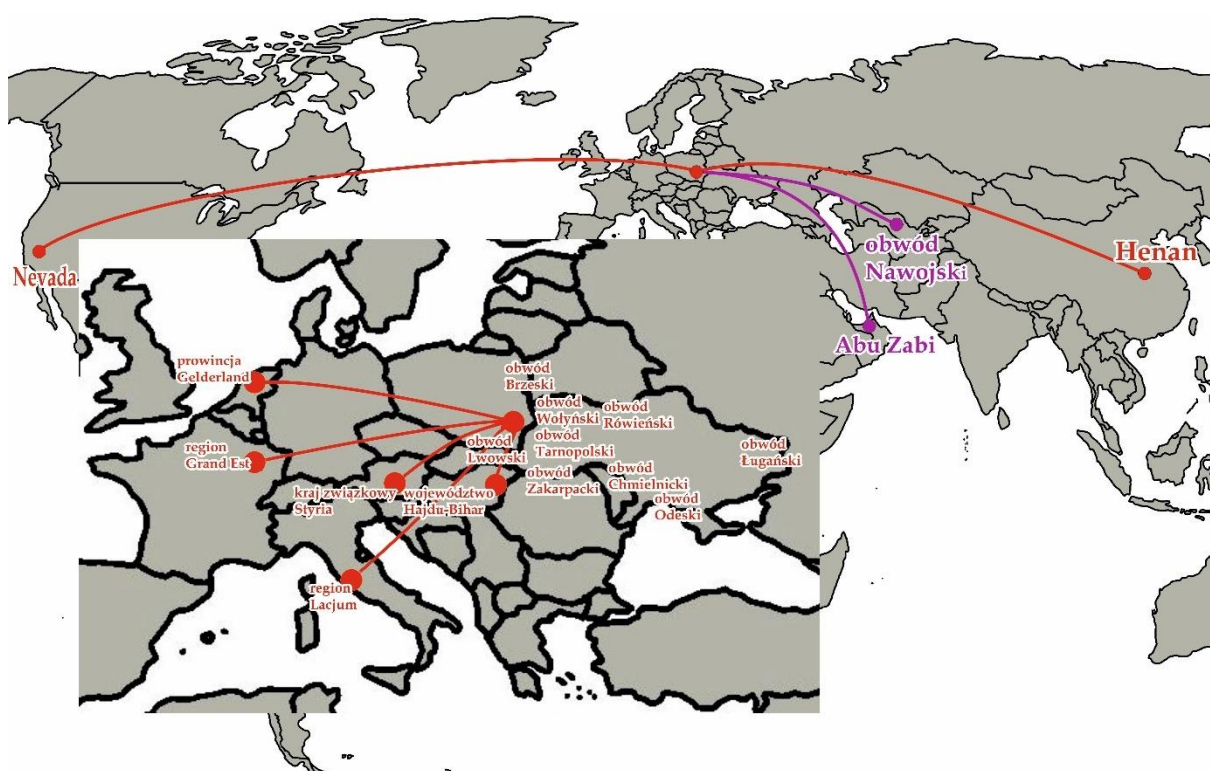
4.12. Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

4.12.1. Współpraca zagraniczna

Województwo Lubelskie realizuje **cele współpracy zagranicznej** w oparciu o przyjęte przez Sejmik Województwa Lubelskiego w 2020 roku Priorytety Współpracy Zagranicznej Województwa Lubelskiego.

W 2024 roku wszystkie z zawartych 17 umów i porozumień z regionami partnerskimi wymienionymi w priorytetach realizowane były poprzez w wizyty studyjne, organizację konferencji i misji gospodarczych, a także wdrażanie wspólnych projektów międzynarodowych.

Mapa 40 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

Aktualnie Województwo Lubelskie posiada **zawarte porozumienia** z następującymi partnerami: Prowincja Gelderland (Holandia), Region Grand Est (Francja), Kraj Związkowy Styria (Austria), Komitat Hajdu-Bihar (Węgry), Prowincja Henan (Chiny), Obwód Lwowski (Ukraina), Obwód Ługański (Ukraina), Obwód Odeski (Ukraina), Obwód Rówieński (Ukraina), Obwód Tarnopolski (Ukraina), Obwód Wołyński (Ukraina), Stan Nevada (USA), Region Veneto (Włochy), Obwód Zakarpacki (Ukraina), Obwód Chmielnicki (Ukraina).

W 2024 roku nawiązane zostały **trzy nowe partnerstwa** z:

- **Regionem Lacjum** (Włochy) – Memorandum o współpracy
- **Departamentem Rozwoju Gospodarczego Abu Zabi** (Zjednoczone Emiraty Arabskie) - List intencyjny z Departamentem Rozwoju Gospodarczego Abu Zabi;
- **Obwodem Nawojkim** (Uzbekistan) – Umowa o współpracy

W 2024 roku realizowano następujące **wydarzenia**:

- Województwo Lubelskie zakończyło realizację projektu ME-Health „Wsparcie zdrowia psychicznego młodzieży w dobie koronawirusa” realizowanego w kooperacji z partnerami z Austrii (Kraj Związkowy Styria), Czech (Region Morawsko-Śląski) oraz Francji (Region Grand Est), który zakładał współpracę w dziedzinie edukacji szkolnej, przy zaangażowaniu administracji regionalnych, szkół, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz organizacji pozarządowych. Efektem projektu jest podręcznik dobrych praktyk, który prezentuje najczęstsze problemy psychologiczno-pedagogiczne, z jakimi borykali i nadal zmagają się młodzi ludzie w kontekście pandemii COVID-19 oraz rekomendacje ich rozwiązań;
- udział delegacji radnych Województwa Lubelskiego w obchodach upamiętniających żołnierzy 1. Dywizji Pancerniej generała Stanisława Maczka, z okazji 80-lecia wyzwolenia Belgii spod niemieckiej okupacji;
- spotkanie władz Województwa z przedstawicielami Regionu Grand Est. Rozmowy dotyczyły współpracy gospodarczej, uniwersyteckiej, w obszarze biogospodarki oraz wsparcia na rzecz Ukrainy;
- wizyta delegacji z Prowincji Gelderland (Holandia) – partnerskiego regionu Województwa Lubelskiego. Celem była wizyta w Sobiborze w związku z 81. rocznicą powstania więźniów oraz spotkanie z przedstawicielami Województwa Lubelskiego;
- udział lubelskiej drużyny młodzieżowej (U15) w Międzynarodowym Turnieju Piłkarskim, organizowanym w Las Vegas, w którym wzięło udział ponad 900 drużyn;
- pierwsza wizyta delegacji z Autonomicznego Regionu Tybetu, której celem było omówienie możliwości współpracy poprzez organizację misji gospodarczej w Tybecie, promowanie wysokiej jakości rozwoju gospodarczego na płaskowyżu tybetańskim oraz wzmocnienie współpracy rolniczej między stronami;
- w 2024 r. w Lublinie podpisano Memorandum o Współpracy pomiędzy Województwem Lubelskim a Regionem Lacjum we Włoszech. Strony określiły kluczowe obszary współpracy, obejmujące promocję relacji gospodarczych, rozwój edukacji i nauki, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz wsparcie dla sektora rolniczo-spożywczego, turystyki i energii odnawialnej. Podczas spotkania zainaugurowano możliwość uruchomienia bezpośrednich połączeń lotniczych między Lublinem a Rzymem, co wzmocni relacje gospodarcze i turystyczne między regionami.

W 2024 roku Marszałek Województwa Lubelskiego przyjął Ambasadorków z 9 krajów: Francji, Węgier, Czech, Wielkiej Brytanii, Gruzji, Izraela, Wietnamu, Chorwacji i Ugandy.

Współpraca regionalna z Ukrainą

Województwo Lubelskie prowadzi aktywną współpracę z Ukrainą w oparciu o zawarte na przestrzeni lat umowy partnerskie i listy intencyjne z ukraińskimi obwodami. Do „najnowszych” partnerów należy: Obwód Zakarpacki oraz Obwód Chmielnicki.

Mapa 41 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego na Ukrainie

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

- W 2024 odbyła się wizyta przedstawicieli Województwa Lubelskiego w Obwodzie Zakarpackim z udziałem najwyższych władz partnerskich regionów. Podsumowano dotychczasową współpracę w kontekście realizacji wspólnych inicjatyw, w tym w ramach Programu Interreg Next Polska-Ukraina 2021-2027 oraz dokonano bilansu pomocy przekazanej przez Województwo Lubelskie od pierwszych dni wojny. Ustalono priorytety współpracy w obszarze zdrowia, turystyki i dziedzictwa kulturowego.
- Województwo Lubelskie zadeklarowało wsparcie i pomoc w nawiązaniu współpracy partnerskiej samorządów Obwodu Chmielnickiego z samorządami z terenu województwa lubelskiego jako ważny element w kształtowaniu stosunków i relacji partnerskich. Samorządy z województwa lubelskiego zadeklarowały gotowość do podpisania umów o współpracy z samorządami ukraińskimi. Są to: Gmina Hrubieszów i Żwaniecka Gromada Terytorialna; Gmina Kraśnik i Narkiewicka Gromada Terytorialna oraz Gmina Tarnawatka i Krupetska Gromada Terytorialna.

Członkostwo w stowarzyszeniach i wielostronnych inicjatywach

Realizacja celów współpracy zagranicznej Województwa Lubelskiego następuje także poprzez członkostwo w stowarzyszeniach i wielostronnych inicjatywach, takich jak:

- **Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug**
- **Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Rostocze**
- **Stowarzyszenie Instytut Rozwoju Samorządu Terytorialnego Województwa Lubelskiego**

- **Dom Polski Wschodniej (DPW) w Brukseli (East Poland House)**

Województwo Lubelskie aktywnie uczestniczyło w działalności instytucji opiniotwórczych i konsultacyjnych zaangażowanych w przygotowanie dokumentów prawnych z zakresu prawa unijnego i krajowego tj. Europejskiego Komitetu Regionów (CoR), Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Europy (CLRAE), Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZWRP) i Związku Samorządów Polskich (ZSP).

Sieć Regionów Trójmorza

Województwo Lubelskie oprócz form współpracy bilateralnej, realizuje również współpracę multilateralną, którą inicjuje i koordynuje w ramach **Samorządowego Kongresu Trójmorza i Sieci Regionów Trójmorza**.

- Samorządowy Kongres Trójmorza został zorganizowany po raz czwarty przez Samorząd Województwa Lubelskiego pod patronatem honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Andrzeja Dudy. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 900 uczestników z 20 krajów m.in. z Litwy, Słowacji, Bułgarii, Chorwacji, Łotwy, Rumunii, Ukrainy, Mołdawii, ale także USA i Grecji. Kluczowe zagadnienia obejmowały bezpieczeństwo, sztuczną inteligencję, gospodarkę wodorową oraz cyfryzację. Równoległe z Kongresem odbywało się Forum Gospodarcze, będące przestrzenią do współpracy przedsiębiorców i ekspertów łączących naukę z biznesem. W Kongresie uczestniczyło ponad 180 prelegentów prowadzących dyskusje w 30 panelach tematycznych, a także Ambasadorzy: Japonii, Łotwy, Bułgarii, Argentyny oraz delegacje zagraniczne z ponad 20 regionów Europy Środkowej.

Fot. 29 IV Samorządowy Kongres Trójmorza, 12-13 czerwca 2024 r.

Źródło: UMWL, Lublin 2025 r.

Do Sieci Regionów Trójmorza w 2024 r. przystąpiły regiony z Ukrainy: Obwód Wołyński, Rówieński, Tarnopolski, Ługański i Odeski. Obecnie Sieć skupia 27 członków z 7 krajów.

- W Brukseli podpisano Deklarację o Partnerstwie i Współpracy Członków Sieci Regionów Trójmorza na rzecz wsparcia i przygotowania budowy międzynarodowego korytarza transportowego Via Carpatia pomiędzy Województwem Lubelskim, Województwem Podkarpackim oraz Samorządowym Krajem Preszowskim w ramach Sieci Regionów Trójmorza.

4.12.2. Współpraca ponadnarodowa i międzyregionalna

Ważną częścią współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej jest udział Województwa Lubelskiego w **projektach** realizowanych w ramach programów **Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT)**.

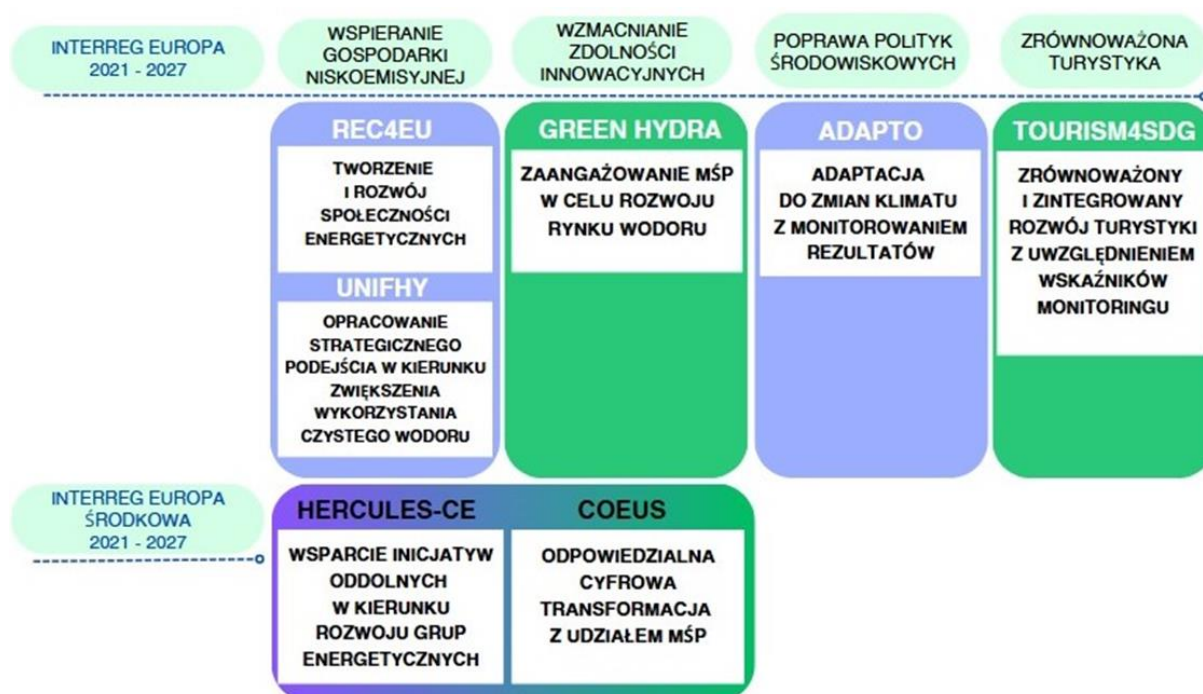
EWT jest celem unijnej polityki spójności służącym wspieraniu, promocji oraz realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym w obrębie Unii Europejskiej. Projekty te służą wzajemnej wymianie dobrych praktyk, osiągnięć, wiedzy i doświadczeń pomiędzy partnerami z różnych krajów i regionów europejskich oraz wypracowywaniu narzędzi i rozwiązań, mających na celu poprawę wdrażania lokalnych polityk.

Województwo Lubelskie współpracuje z **54 partnerami z 26 krajów Europy**, biorąc aktywny udział w projektach współfinansowanych ze środków następujących programów:

- **INTERREG Europa 2021-2027** – REC4EU, ADAPTO, TOURISM4SDG, UNIFHY, GreenHydra;
- **INTERREG Europa Środkowa 2021-2027** – HERCULES-CE, COEUS.

Projekty realizowane są w następujących obszarach tematycznych:

Ryc. 5 Infografika obszary tematyczne projektów

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

4.12.3. Współpraca transgraniczna

Jednym z ważniejszych dla Województwa Lubelskiego Programów, dającym szansę na wzmacnianie relacji w ramach Partnerstwa Wschodniego, kontynuowanie współpracy z partnerami z Ukrainy oraz rozwój obszarów objętych współpracą jest obecnie **Program Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027 (PL-UA)**, którego alokacja wynosi **262 mln EUR**. Środki finansowe pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Instrumentu Sąsiedztwa, Rozwoju i Współpracy Międzynarodowej.

Program obejmuje swoim zasięgiem regiony przygraniczne Polski i Ukrainy.

- **po stronie polskiej** województwa: podlaskie, lubelskie, podkarpackie, część mazowieckiego
- **po stronie ukraińskiej** obwody: wołyński, lwowski, zakarpcki, rówieński, tarnopolski i iwanofrankiowski

Projekty w Programie realizowane są w **6 priorytetach**:

- **Środowisko**
- **Zdrowie**
- **Turystyka**
- **Współpraca**
- **Granice**
- **Dostępność**

29 partnerów z województwa lubelskiego realizuje **20 projektów** na łączną kwotę dofinansowania **ponad 30 mln EUR**. Świadczy to o bardzo dużej aktywności województwa, a wypracowane partnerstwa z Ukrainą wpływają pozytywnie na rozwój obszarów przygranicznych.

Priorytet Środowisko i Zdrowie:

- W Priorytecie **ZDROWIE** – realizowanych jest 20 projektów (spośród 115 złożonych wniosków aplikacyjnych) w tym **4 projekty** z udziałem **5 podmiotów medycznych z województwa lubelskiego** przy dofinansowaniu UE w kwocie **ok. 5,5 mln EUR**.
- W Priorytecie **ŚRODOWISKO** – realizowane są 44 projekty (spośród 132 złożonych wniosków aplikacyjnych). W tym Priorytecie województwo lubelskie uzyskało wsparcie dla **13 projektów** z udziałem **21 polskich partnerów** przy dofinansowaniu UE w kwocie **ok. 11,5 mln EUR**.

Tabela 11 Wartość wybranych do dofinansowanie projektów w priorytecie Środowisko

Cel szczegółowy	Liczba projektów	Wsparcie UE (EUR)	Liczba partnerów	
			PL	UA
Bezpieczeństwo	16	28 535 205	25	24
Gospodarka wodna	17	34 969 706	19	18
Bioróżnorodność	11	18 391 578	17	18

Razem Środowisko	44	81 896 489	61	60
w tym Lubelskie	13	11 510 277	21	18

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

Środki na transgraniczne działania w priorytecie środowisko pozwolą m.in. na:

- zakup pojazdów strażackich i sprzętu ratowniczo-gaśniczego;
- budowę i modernizację sieci wodociągowo-kanalizacyjnych;
- rewitalizację i promocję obiektów przyrodniczych.

Fot. 30 Projekt FireFighters „Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego”

Źródło: <https://pl-ua.eu/pl/projects2020a/1000>

Ważną decyzją Komitetu Monitorującego Programu było umożliwienie wdrażania **Dużych Projektów Infrastrukturalnych**:

W województwie lubelskim są to:

- **Utworzenie Wschodniego Centrum Badań Profilaktycznych w WOMP CP-L w Lublinie.** Projekt jest realizowany w partnerstwie transgranicznym z Wołyńskim Obwodowym Centrum Zdrowia Matki i Dziecka w Łucku (Ukraina), gdzie zorganizowany zostanie Ośrodek Badań Profilaktyczno-Konsultacyjnych.

Fot. 31 WOMP w Lublinie

Źródło: UMWL, Lublin 2025 r.

Partnerskie ośrodki zostaną wyposażone w sprzęt medyczny konieczny do prowadzenia badań profilaktycznych i wczesnej diagnostyki z zakresu np.: kardiologii, okulistyki, diagnostyki słuchu oraz ultrasonografii. Poza działaniami infrastrukturalnymi partnerzy projektu planują ścisłą współpracę nad wypracowywaniem programów

profilaktycznych dla mieszkańców Wołynia i Lubelszczyzny oraz wspólne działania związane z promocją zdrowia w obszarze transgranicznym.

- **„Zrównoważone Zarządzanie wodą. Rewitalizacja Zachodniej Ukrainy i Wschodniej Polski”.** Gmina Skierbieszów z województwa lubelskiego uczestniczy w charakterze partnera w Dużym Projekcie Infrastrukturalnym realizowanym przez Obwód Wołyński (Ukraina). Projekt realizowany jest również w szerokim partnerstwie ukraińskich obwodów: rówieńskiego, tarnopolskiego oraz zakarpackiego.
- **Duży projekt infrastrukturalny z zakresu infrastruktury drogowej.** W 2023 r. Komisja Europejska przyznała Programowi Interreg NEXT Polska-Ukraina dodatkowe środki finansowe w wysokości 48,5 mln EUR. Środki te pochodzą z alokacji anulowanych programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Rosji i Białorusi. Zgodnie z decyzją Komitetu Monitorującego Programu dodatkowe środki przeznaczone na sfinansowanie pozakonkursowych projektów strategicznych w nowym Priorytecie DOSTĘPNOŚĆ oraz w Priorytecie GRANICE.

Każdy z polskich regionów uczestniczących w Programie otrzymał możliwość zgłoszenia **projektu strategicznego**. Województwo Lubelskie w **Priorytecie Dostępność** zgłosiło Projekt, który będzie realizowany przez **Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie** w partnerstwie transgranicznym z **Rówieńską Obwodową (Wojskową) Administracją Państwową**. Po stronie polskiej będzie to: **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 850 ul. Łaszczowiecka w Tomaszowie Lubelskim**. Celem projektu jest m.in. poprawa regionalnej i transgranicznej infrastruktury drogowej poprzez przebudowę i modernizację dróg, w tym S74 w Polsce i połączeń H-22 na Ukrainie, a także wzmocnienie transportu multimodalnego poprzez zapewnienie lepszego dostępu drogowego do terminala towarowego w Klewaniu (Ukraina).

Interreg Post 2027

W 2024 roku prowadzone były prace konsultacyjne zmierzające do przygotowania nowego **Programu Interreg Polska Ukraina po 2027** roku tzw. **Interreg Post**. W październiku 2024 roku w Lubelskim Centrum Konferencyjnym odbyło się **Spotkanie Konsultacyjne** z udziałem **Interesariuszy Programu** Interreg NEXT PL-UA z województwa lubelskiego dotyczące przygotowania **nowego Programu po 2027 r.** Celem spotkania było zebranie wniosków i opinii Interesariuszy nt. potrzeb i kierunków współpracy w ramach Interreg w polsko-ukraińskim obszarze transgranicznym. Na tym etapie istotne było określenie i przeanalizowanie kluczowych spraw i problemów w regionie, które wymagają rozwiązań, a zarazem mogą zostać uwzględnione w ramach programu Interreg po 2027 r. Ocena warunków i zlokalizowanie kluczowych aspektów współpracy będą podstawą do sformułowania propozycji i określenia optymalnych celów i kierunków Programu Interreg po 2027 roku. Organizatorem spotkania był Wspólny Sekretariat Programu Interreg NEXT PL-UA 2021-2027; Centrum Projektów Europejskich oraz Departament Strategii i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie wdrażania programów i projektów UE w 2024 r., **obszar EWT i EIS**, przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

4.13. Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY

Rozwój gospodarczy ma podstawowe znaczenie dla rozwoju województwa, powodując zmiany w strukturze tworzenia PKB i zmiany w strukturze zatrudnienia. W efekcie wpływa na standard życia mieszkańców regionu, wzrost produkcji, a także większe bezpieczeństwo publiczne.

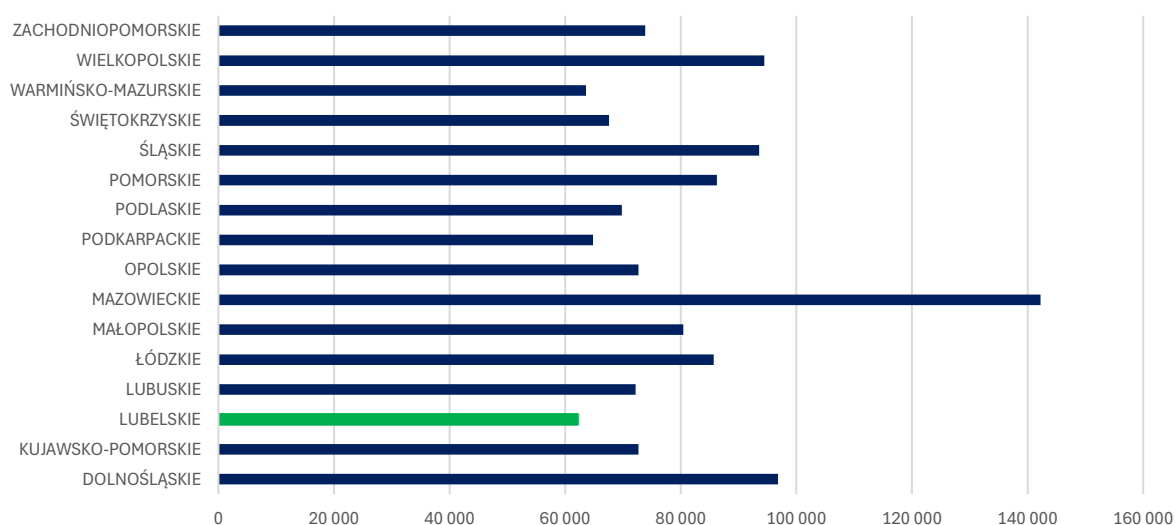
Produkt krajowy brutto

W 2023 r. (według wstępnych szacunków) wartość **produktu krajowego brutto** wytworzonego w województwie lubelskim wyniosła **122,9 mld zł** i w stosunku do 2022 r. **wzrosła o 7,5%**. W kraju wartość PKB kształtowała się na poziomie 3.401,6 mld zł i w porównaniu z poprzedzającym go rokiem wzrosła o 9,7%. **Udział** województwa w wytworzeniu krajowego PKB wyniósł **3,6%**. Usytuowało to województwo lubelskie na **10. miejscu wśród regionów** Polski.

Miernikiem poziomu rozwoju i wzrostu gospodarczego jest też wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Województwo lubelskie, z wartością **PKB na 1 mieszkańca** wynoszącą **62,2 tys. zł**. (Wykres 32). Wskaźnik ten stanowił 68,8% wartości średniej krajowej.

Wykres 32 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według regionów w 2023 r. w zł

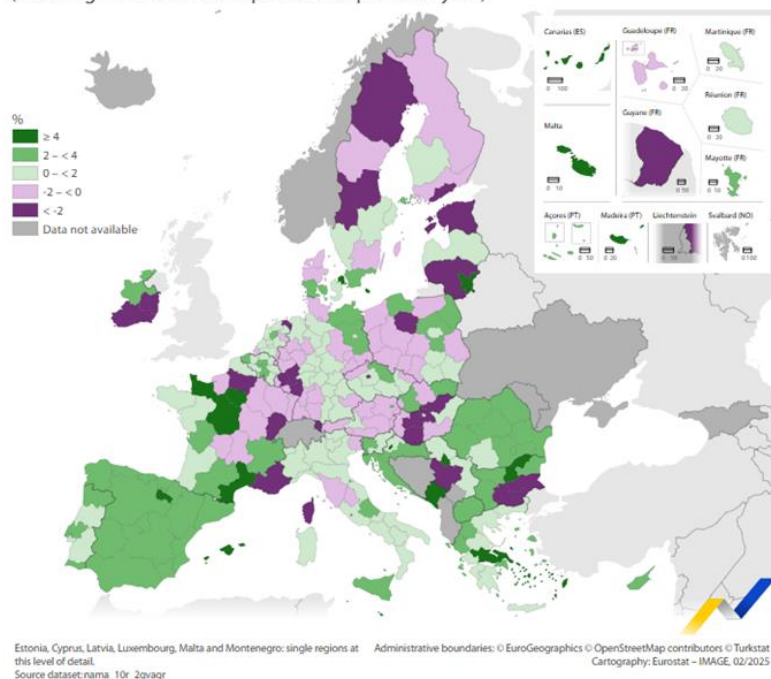

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

W 2023 r. **regionalny PKB na mieszkańca wyrażony w standardach siły nabywczej (PPS) w odniesieniu do średniej UE** wahał się od 27,6% na Majotcie, zamorskim regionie Francji, do 244,7% we wschodniej i środkowej Irlandii. W województwie lubelskim osiągnął poziom 53% i był na zbliżonym poziomie (-0,2%) jak rok wcześniej (Mapa 42, Mapa 43).

Mapa 42 Zmiany realnego PKB w regionach UE w roku 2023 względem roku 2022

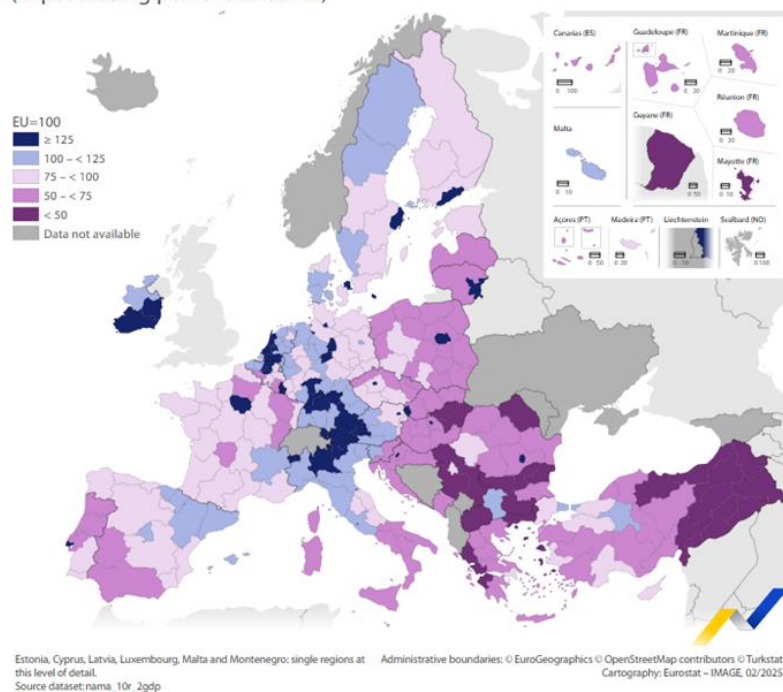
GDP change by NUTS 2 regions, 2023
(% change in volume compared with previous year)

Źródło: Eurostat, 2025 r.

Mapa 43 Regionalny PKB na mieszkańca w standardach siły nabywczej (PPS) w 2023 r.

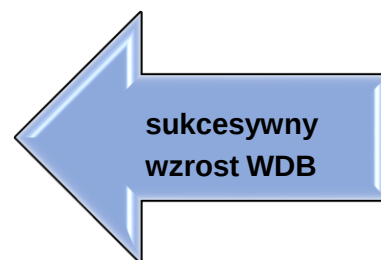
GDP per capita by NUTS 2 regions, 2023
(in purchasing power standards)

Źródło: Eurostat, 2025 r.

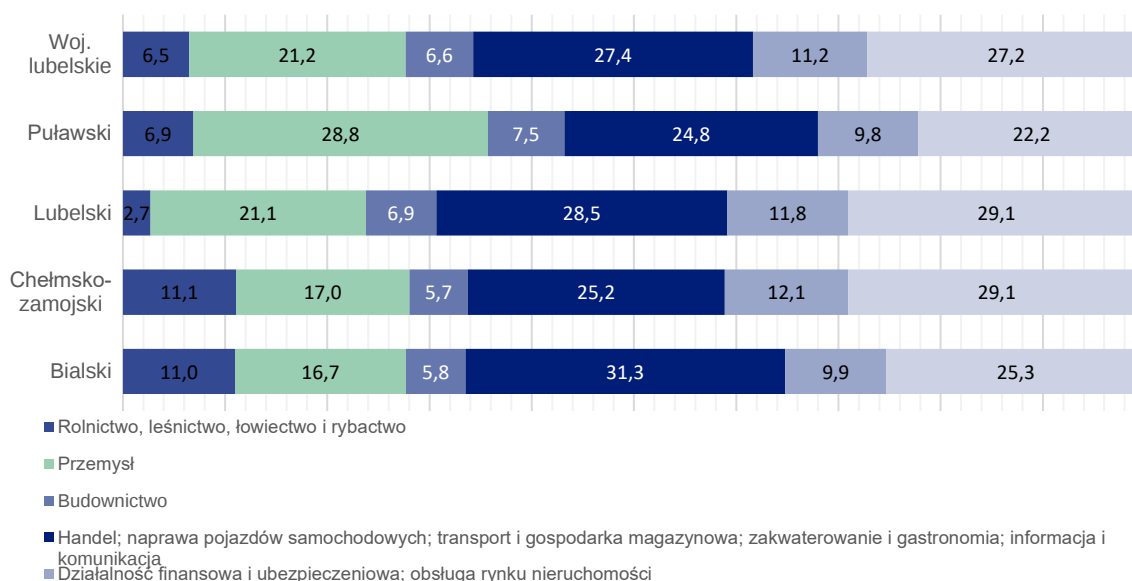
Wartość dodana brutto

W 2023 r. (według wstępnych szacunków) **wartość dodana brutto** w województwie lubelskim wyniosła **111 017 mln zł**, co stanowiło 3,6% wielkości krajowej. W porównaniu z 2022 r. była ona **wyższa o 8,9%**.

Największą część wartości dodanej brutto w województwie lubelskim w 2022 r. wygenerowały jednostki z grupy handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia oraz informacja i komunikacja - 27,4%, w kraju – 28,2% (największy udział w kraju). Pod względem udziału w tworzeniu WDB w województwie lubelskim **drugą grupę** stanowiły jednostki z sekcji: pozostałe usługi - 27,2%, w kraju 23,9%. **Kolejną grupą** były jednostki przemysłowe (tj. z sekcji: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja). W 2022 r. wygenerowały one 21,2% wielkości wojewódzkiej, wobec 27,1% przeciętnie w kraju (Wykres 33).

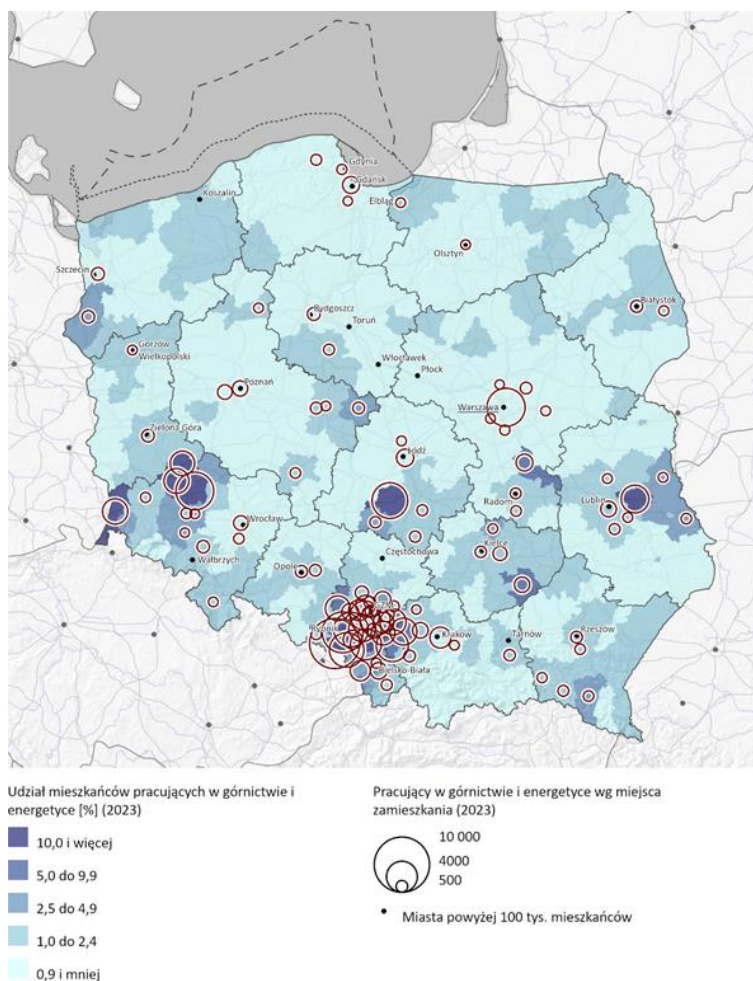
Wykres 33 Wartość dodana według rodzajów działalności i podregionów w 2022 r. w % w woj. lubelskim

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Strukturę wojewódzką wartości dodanej brutto różni od struktury krajowej niższy o 14 p. proc. udział sektora przedsiębiorstw niefinansowych, a wyższy o 6,4 p. proc. udział sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz o 8,3 p. proc. sektora gospodarstw domowych. W przeliczeniu **na 1 pracującego wartość dodana brutto** w województwie lubelskim wyniosła **141 158 zł**. Wskaźnik ten stanowił 76,4% średniej krajowej, podczas gdy w 2021 r. był o 1,0 p. proc. wyższy.

Mapa 44 Odsetek mieszkańców pracujących w górnictwie i energetyce [%] w 2023 roku

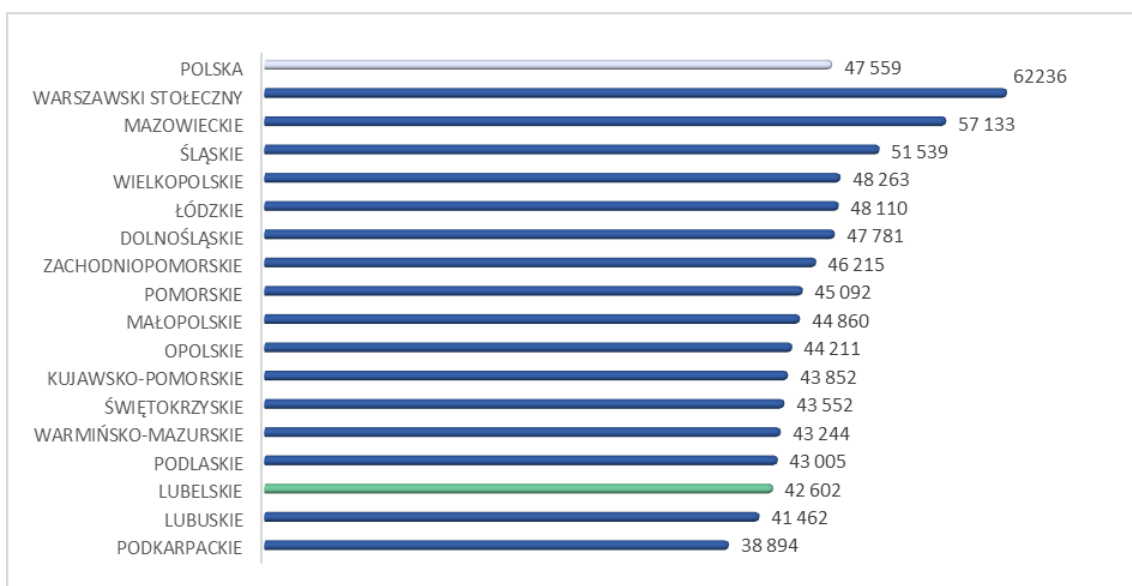

Źródło: opracowanie IRMiR

Dochody gospodarstw domowych

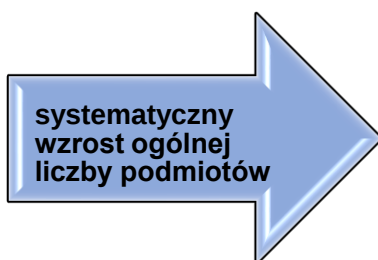
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w 2022 r. wyniosły w województwie lubelskim **84 739 mln zł** i były **większe o 14,6%** niż w 2021 r. W kraju natomiast wzrosły o 14,8%. Udział województwa w dochodach w kraju wyniósł 4,7% i pozostał na takim samym poziomie jak w roku poprzednim. Nominalny dochód do dyspozycji brutto gospodarstw domowych przypadający na 1 mieszkańca wyniósł w województwie 42 602 zł (Wykres 34). Wskaźnik ten stanowił 89,6% średniej krajowej.

Wykres 34 Nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca według regionów w 2022 r. w zł

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

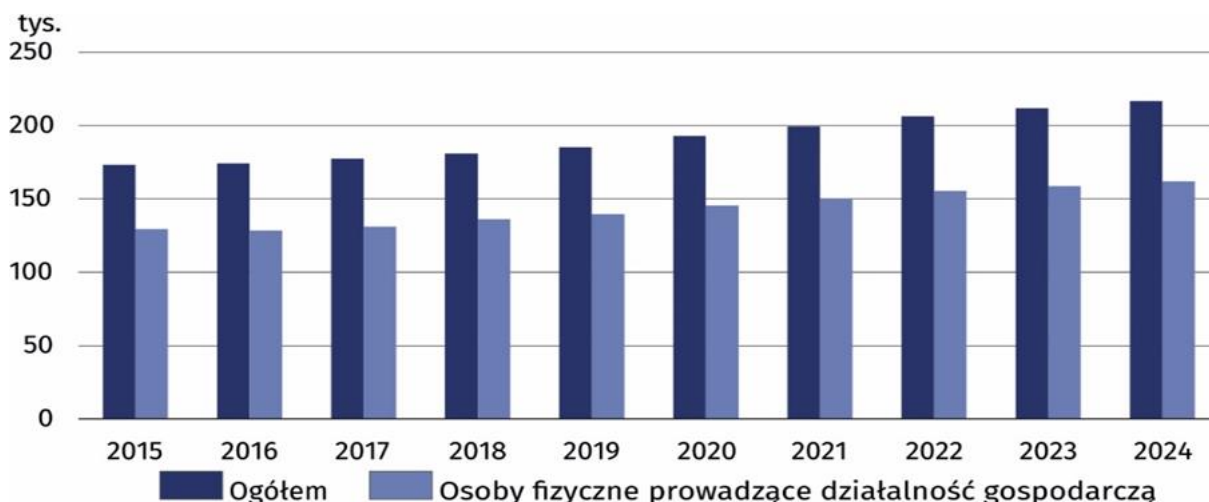
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

W województwie lubelskim 31 grudnia 2024 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowanych było **216,5 tys. podmiotów**, czyli 4,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju (Wykres 35). Odnotowano m.in. 161,8 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i 29,7 tys. spółek (w tym 19,8 tys. spółek handlowych). Ponadto rejestr zawierał 737 spółdzielni i 1 przedsiębiorstwo państwowe.

W ciągu roku liczba podmiotów **zwiększyła się o 2,3%**. W największym stopniu przyczynił się do tego wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 1,9%), spółek (o 3,0%), w tym spółek akcyjnych i z o.o. odpowiednio (o 11,5% i 7,5%). Zmniejszyła się natomiast liczba spółek cywilnych (o 3,4%) i spółek jawnych (o 1,7%).

Wykres 35 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

W strukturze podmiotów najliczniejszą grupę stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - 74,8% ogółu podmiotów. Znaczący udział w rejestrze miały również spółki - 13,7%. Ponad 60% spółek stanowiły spółki handlowe, a przede wszystkim spółki z o.o.

Wykres 36 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w woj. lubelskim

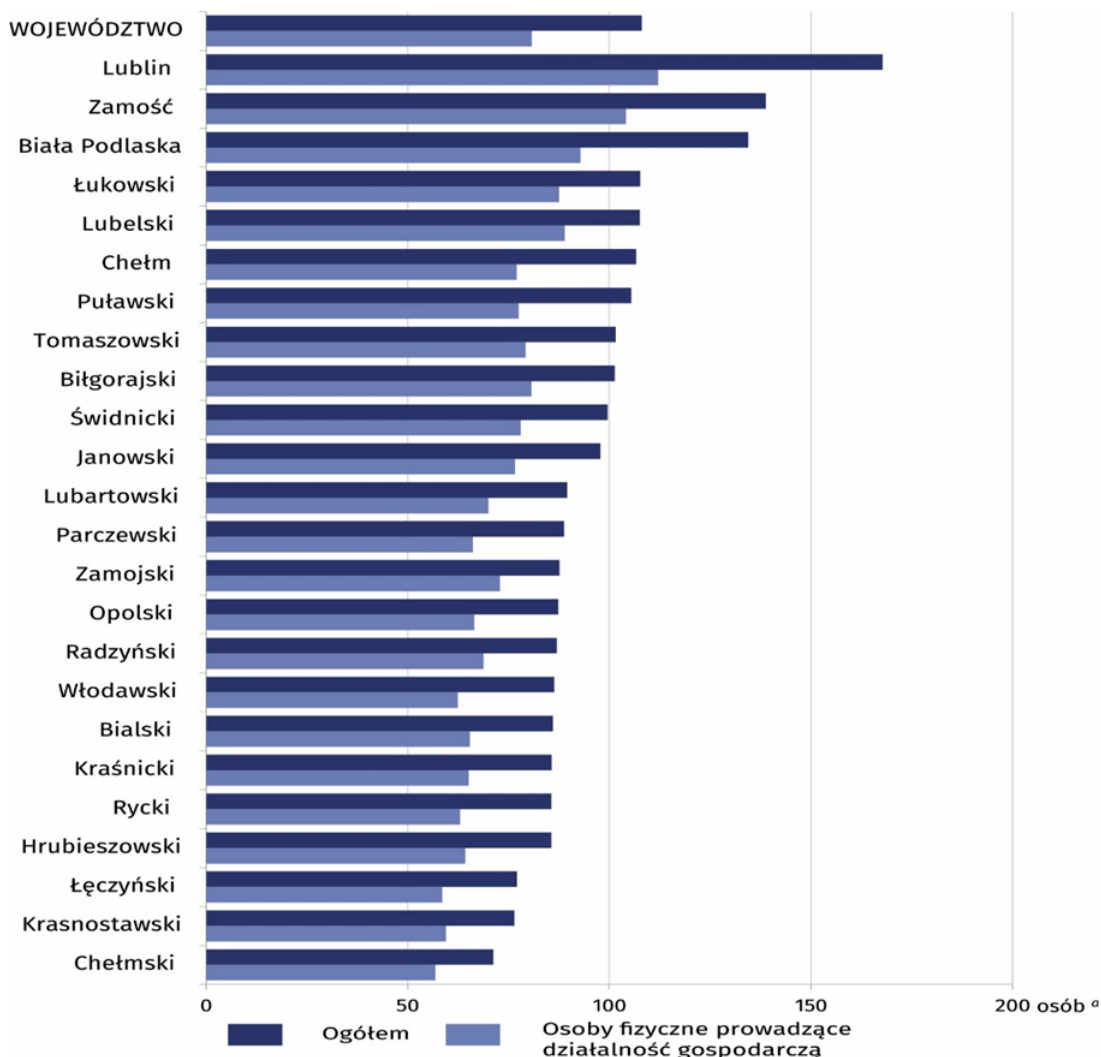
Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Zdecydowaną większość, bo **206,8 tys.** jednostek, tj. **95,5%** ogólnej liczby podmiotów, stanowiły jednostki **sektora prywatnego**. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (21,6%), budownictwo (16,7%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (9,3%). Natomiast wśród podmiotów sektora publicznego, których w końcu 2024 r. było 5,1 tys., dominowały podmioty zajmujące się edukacją (45%).

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przeważały podmioty zarejestrowane w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych – 22,5% ogółu osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w województwie lubelskim (35,7 tys.), budownictwo – 19,4% (30,9 tys.) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 10,3% (16,3 tys.). W 2024 r. w województwie lubelskim najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było zarejestrowanych w Lublinie – 36,9 tys. (22,8% ogółu zarejestrowanych osób fizycznych), natomiast najmniej w powiecie parczewskim 2,1 tys. (1,3%).

Na koniec grudnia 2024 r. na 10 tys. ludności przypadało 808 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 21 więcej niż rok wcześniej), w tym najwięcej w Lublinie – 1122. Najmniej było ich w powiecie chełmskim – 569 (Wykres 37).

Wykres 37 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w woj. lubelskim

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Wśród spółek handlowych zdecydowaną większość stanowiły spółki kapitałowe – 17,6 tys. (88,6% spółek handlowych), w tym spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – 17,2 tys. (98,1% spółek kapitałowych). Pozostałe 11,4% spółek handlowych stanowiły spółki osobowe (2,3 tys.), wśród których większość to spółki jawne (63,3%).

Przemysł i budownictwo

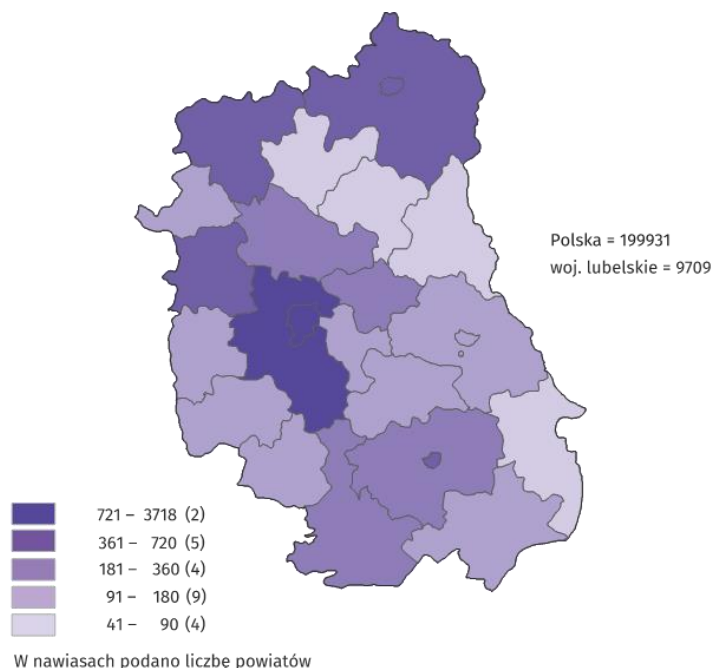
W 2024 r. **produkcja sprzedana przemysłu** wyniosła (w cenach bieżących) **64 363,9 mln zł** i była (w cenach stałych) **wyższa o 4,4%** niż w 2023 r. W kraju odnotowano jej wzrost o 0,3%. Wyższy niż w 2023 r. poziom produkcji sprzedanej odnotowano w 18 spośród 30 obserwowanych w województwie działach przemysłu. **Wydajność pracy** w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, na koniec 2024 r. wyniosła (w cenach bieżących) 53,3 tys. zł i była (w cenach stałych) o **1,6% wyższa** niż w roku poprzednim, przy spadku zatrudnienia (o 1%) i wzroście przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (o 7%).

W 2024 r. **produkcja budowlano-montażowa** wyniosła **7 035,1 mln zł** i zwiększyła się **o 9,3%** w porównaniu z 2023 r. Wzrost produkcji odnotowano we wszystkich działach

„Budownictwa”. W 2024 r. **oddano do użytkowania 9 709 mieszkań**, tj. **więcej o 7,3%** niż w 2023 r. Najwięcej mieszkań wybudowano na sprzedaż lub wynajem (60,8%).

Przeciętna **powierzchnia użytkowa mieszkania** oddanego do użytkowania w 2024 r. wyniosła 87,0 m² i była o 5,8 m² mniejsza niż w 2023 r. Największe mieszkania wybudowali inwestorzy indywidualni (140,2 m²), a ich powierzchnia użytkowa była większa niż przed rokiem o 3,6 m². Najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w Lublinie (3718), powiecie lubelskim (1147) oraz bialskim (661), a najmniej w powiecie hrubieszowskim (41), radzyńskim (68) i włodawskim (71) (Mapa 45).

Mapa 45 Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2024 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2025 r.

Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej wybudowano w powiecie radzyńskim (160,4 m²), ryckim (152,1 m²) i krasnostawskim (143,6 m²), z kolei najmniejsze wybudowano w Białej Podlaskiej (55,8 m²), Lublinie (58,4 m²) oraz Zamościu (58,7 m²).

Rynek wewnętrzny

W 2024 r. **sprzedaż detaliczna** była wyższa o **15,7%** niż w 2023 r., a największy wzrost sprzedaży detalicznej, spośród grup o znaczącym udziale w sprzedaży detalicznej, odnotowano w grupie „paliwa stałe, ciekłe i gazowe” (o 64%), natomiast największy spadek sprzedaży detalicznej odnotowano w grupie „pozostałe” (o 25,2%).

W 2024 r., w porównaniu z 2023 r., **sprzedaż hurtowa** w przedsiębiorstwach handlowych była niższa o 9,4%, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych – o 11,6%.

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

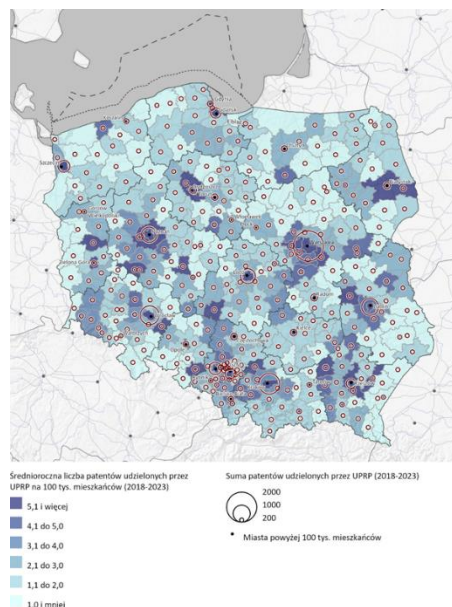
W badaniu z zakresu **działalności badawczej i rozwojowej** wg stanu na koniec 2023 r. 406 podmiotów w województwie lubelskim wykazało prowadzenie działalności badawczej i rozwojowej. W porównaniu z 2022 r. ich liczba wzrosła o 26,1%. Stanowiły one 5,4% wszystkich podmiotów tego typu w kraju.

Wartość **nakładów wewnętrznych** poniesionych na działalność badawczą i rozwojową w województwie lubelskim w 2023 r. wyniosła 1732,6 mln zł i stanowiła 3,3% wszystkich poniesionych tego typu nakładów w kraju. W porównaniu z 2022 r. wartość nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową zwiększyła się o 31,6%. W regionie 29,3% nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową było finansowanych ze środków sektora przedsiębiorstw.

W 2023 r. w Urzędzie Patentowym RP na terenie województwa lubelskiego odnotowano 347 zgłoszeń **wynalazków** dokonanych przez podmioty krajowe (w porównaniu z 2022 r. więcej o 5,8%). Stanowiły one 8,8% wszystkich zgłoszonych wynalazków w kraju.

W Urzędzie Patentowym przyznano 219 **patentów** na wynalazki przez podmioty krajowe, co stanowiło 9,9% wszystkich zgłoszonych patentów w kraju. W porównaniu z 2022 r. nastąpił wzrost liczby przyznanych patentów na wynalazki o 22,3%.

Mapa 46 Liczba patentów udzielonych przez UPRP w latach 2018-2023

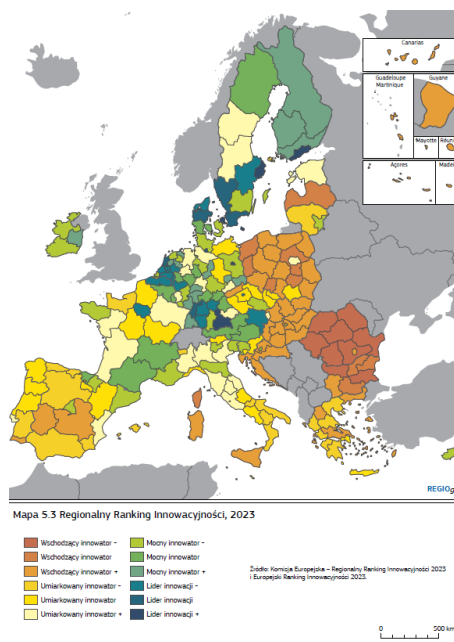

Źródło: opracowanie IRMiR

Według **Regionalnego Rankingu Innowacyjności** 2023, który ocenia poziom innowacyjności w różnych regionach Unii Europejskiej, a także w porównaniu do innych państw członkowskich, województwo lubelskie znalazło się w grupie "wschodzących innowatorów +", zajmując 202 miejsce.

Regionalny Indeks Innowacyjności (RII) dla województwa lubelskiego wyniósł w 2023 r. 0,322 i w stosunku do Polski stanowił - 93,8%, a w stosunku do średniej innowacyjności w UE - 58,9%. W okresie 2016-2023 nastąpiła zmiana wskaźnika w porównaniu do Polski o 8,3%, a do UE o 17%.

Mapa 47 Regionalny Ranking Innowacyjności 2023

Źródło: Komisja Europejska, Dziewiąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Realizowane działania

- **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku¹⁰⁸**

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku¹⁰⁹ jest **uszczegółowieniem** SRWL 2030, w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji.

Celem głównym RSI WL 2030 jest zwiększenie skali i zakresu wprowadzonych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców regionu. Dokument **definiuje** przede wszystkim regionalne **inteligentne**

specjalizacje.

W roku 2024¹¹⁰ kontynuowane były prace związane z **wdrażaniem ustaleń** zawartych w ww. dokumencie, w tym prowadzenia **procesu przedsiębiorczego odkrywania** m.in. poprzez współpracę z platformami startupowymi, szeregu rozmów i spotkań z przedstawicielami lubelskich uczelni, współpracy z parkami naukowo-technologicznymi, instytutami naukowymi oraz liczny gronem przedsiębiorców. W ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) realizowane były zarówno działania adresowane bezpośrednio do regionalnych interesariuszy, jak i wspierające organizację samego ekosystemu innowacji, w tym operacjonalizację modelu PPO zdefiniowano w RSI WL 2030 jako Regionalne Laboratorium Innowacji.

W ramach promocji gospodarczej podejmowany jest szereg inicjatyw na poziomie Samorządu Województwa Lubelskiego mających na celu rozwój przedsiębiorczości w regionie, wzmocnienie współpracy na rzecz wsparcia eksporterów oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

- **Marka LUBELSKIE**

Marka LUBELSKIE to projekt promocji gospodarczej realizowany przez Województwo Lubelskie od 2007 roku, którego celem jest **wspieranie lokalnych firm** oraz **budowanie silnej tożsamości**

Inteligentne specjalizacje:

- Żywność wysokiej jakości
- Zielona gospodarka
- Zdrowe społeczeństwo
- Cyfrowe społeczeństwo
- Technologie materiałowe, procesy produkcyjne i logistyczne

RSI 2030 – działania podjęte w 2024 r.:

- Raport Monitoringowy 2024 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku

¹⁰⁸ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.

¹⁰⁹ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r.

¹¹⁰ Raport Monitoringowy 2024 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Nr. Uchwały LXII/1330/2024 z dnia 17.12.2024 r. - <https://www.lubelskie.pl/wp-content/uploads/2023/06/RAPORT-MONITORINGOWY-2024.pdf>

regionalnej. W ramach projektu corocznie przyznawane są certyfikaty Marka LUBELSKIE – wyróżnienie to potwierdza wysoką jakość, innowacyjność oraz troskę o środowisko naturalne wybranych produktów i usług. Marka LUBELSKIE opiera się na efekcie miejsca pochodzenia (ang. place of origin effect), który podkreśla znaczenie regionu w procesie podejmowania decyzji zakupowych przez konsumentów.

Przedsiębiorstwa, które otrzymają certyfikat, zyskują prawo do posługiwania się zastrzeżonym **znakiem towarowym Marka LUBELSKIE**, stanowiącym symbol prestiżu i wiarygodności. Projekt promuje produkty i usługi pochodzące z Województwa Lubelskiego, wspierając tym samym lokalny patriotyzm, rozwój gospodarczy, inwestycje oraz ekspansję na rynki krajowe i zagraniczne. Do tej pory certyfikatem Marka LUBELSKIE wyróżniono **113 firm** z różnych branż, w tym spożywczej, medycznej, produkcyjno-mechanicznej, usługowej, budowlanej, informatycznej/IT, turystycznej, odzieżowej oraz ogrodniczej.

- **Ambasador Województwa Lubelskiego**

W ramach promocji regionu, co roku przyznawany jest Honorowy Tytuł **Ambasadora Województwa Lubelskiego**. Honorowy Tytuł przyznawany jest od 1999 roku, w trzech kategoriach – Osoba, Instytucja i Firma, które poprzez swoją działalność wnoszą szczególny wkład w promocję regionu. Województwo Lubelskie ma już **79 Ambasadorów** oraz **7 Ambasadorów Honorowych**. Samorząd Województwa Lubelskiego wyróżnia tych, którzy wnoszą wkład w rozwój regionu, angażują się w życie lokalnej społeczności, wyróżniają się swoimi dokonaniem, pomagają innym, stając się autorytetami dla lokalnej społeczności. Tytuł ma na celu promocję ludzi, którzy swoim talentem, pasją i codzienną ciężką pracą wzmacniają wizerunek Województwa Lubelskiego.

- **Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III**

Jednym z kluczowych działań jest realizacja projektu Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III, którego głównym założeniem jest **promocja MŚP** prowadzących działalność gospodarczą na terenie województwa lubelskiego, w celu ich umiędzynarodowienia i poprawy konkurencyjności. Celem projektu jest również:

- wzmocnienie potencjału eksportowego firm z sektora MŚP,
- realizacja działań z zakresu marketingu gospodarczego,
- poprawa ich atrakcyjności, rozpowszechnianiu informacji o produktach i usługach oferowanych przez MŚP z regionu,
- ukazanie możliwości inwestycyjnych i współpracy gospodarczej.

Projekt **Marketing Gospodarczy WL III w 2024 roku:**

27 misji gospodarczych (udział 212 przedsiębiorców)

Grupą docelową realizowanych w projekcie działań są **mikro, małe** oraz **średnie przedsiębiorstwa** prowadzące działalność gospodarczą, poszukujący rynków zbytu, sposobów na dotarcie do kontrahentów, potrzebujący wsparcia w zakresie informacji. Zadania, jakie realizowane są w ramach projektu to m.in. umożliwienie MŚP z województwa lubelskiego udziału w misjach gospodarczych, wydarzeniach targowo-

wystawienniczych, a także organizacja wydarzeń o charakterze gospodarczym, a także promocja MŚP w kraju i za granicą.

- **Biznes Lubelskie**

Powiatowe Biura Biznes Lubelskie to inicjatywa oparta na **sieciowej współpracy** na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego (województwo-powiat-gmina). Stworzenie takiego systemu umożliwia cykliczne przekazywanie i pozyskiwanie informacji gospodarczych oraz ofert od właścicieli poszczególnych ofert. System zapewnia wzajemną kooperację i umożliwia bardziej efektywną obsługę przedsiębiorców.

- **Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (COIE)**

Jednostką, której głównym celem działalności jest zwiększanie poziomu inwestycji krajowych i zagranicznych w regionie jest **Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (COIE)**. Jest to miejsce pierwszego kontaktu dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestowaniem w regionie. Ponadto COIE ułatwia firmom nawiązywanie kontaktów zagranicznych z potencjalnymi partnerami, uczestnictwo w zagranicznych targach i misjach gospodarczych, zdobycie kompleksowej i niezbędnej wiedzy dotyczącej interesujących ich rynków. COIE prowadzi bazę **terenów inwestycyjnych** w województwie lubelskim dostępną na stronie www.gospodarka.lubelskie.pl, a także zamieszcza i monitoruje aktualność **ofert inwestycyjnych** w ogólnopolskim Generatorze Ofert Inwestycyjnych Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu.

- **misje gospodarcze**

W ramach wzmocnienia wizerunku gospodarczego poprzez promocję lokalnych przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych zorganizowanych zostało **27 misji gospodarczych**¹¹¹ (działania o charakterze krajowym i międzynarodowym), w tym:

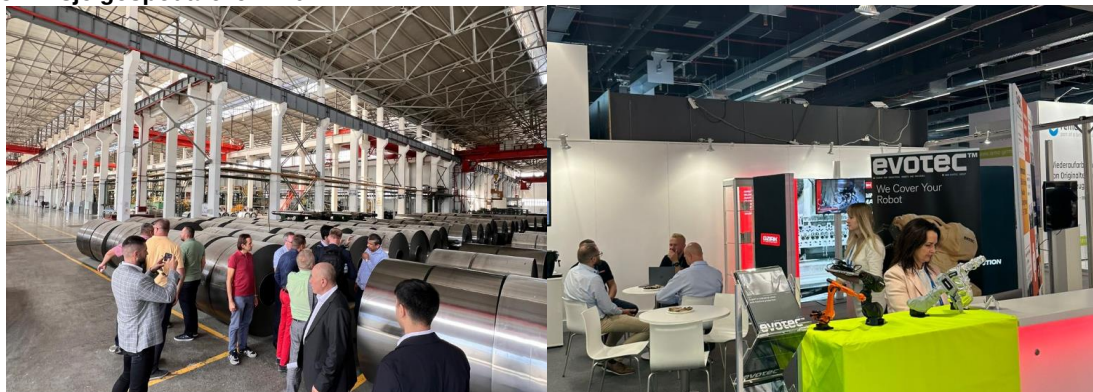
- **misje przyjazdowe** z Mongolii, Nevady, Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Japonii,
- **misje wyjazdowe ze stoiskiem dla MŚP z województwa lubelskiego:**
 - Niemcy – udział w targach Fruit Logistica w Berlinie,
 - Francja – udział w Międzynarodowych Targach Nieruchomości i Inwestycji MIPIM 2024 w Cannes,
 - Polska – udział w Międzynarodowych Targach Ochrony Pracy, Pożarnictwa i Ratownictwa SAWO w Poznaniu,
 - Polska – udział w Międzynarodowych Targach Żywności Warsaw Food Expo w Nadarzynie,
 - Niemcy – udział w Międzynarodowych Targach Automechanika Frankfurt we Frankfurcie,
 - Francja – udział w Międzynarodowych Targach SIAL 2024 w Paryżu,
 - USA – udział w targach High Point Market (Karolina Północna),
 - Niemcy – udział w targach MEDICA 2024 w Düsseldorfie
 - ZEA – udział w targach Big 5 Global w Dubaju,
 - ZEA – udział w targach Abu Dhabi International Food Exhibition (ADIFE) w Abu Zabi,

¹¹¹ W ramach Działania 2.7 Lubelskie MŚP na rynkach zagranicznych, Priorytetu II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu programu FEL 2021-2027 oraz projektu Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego III

- **misje wyjazdowe bez stoiska dla MŚP z województwa lubelskiego:**

- ZEA – udział w targach Gulfood w Dubaju,
- Chiny – udział w China International Food Additives and Ingredients Exhibition w Szanghaju,
- Niemcy – udział w targach Hannover Messe w Hannowerze,
- Szwecja – udział w targach NORDBYGG w Sztokholmie,
- Japonia – udział w targach Japan IT Week w Tokio,
- Holandia – udział w Międzynarodowych Targach Marek Własnych PLMA 2024 w Amsterdamie,
- Niemcy – udział w Międzynarodowych Targach ILA Berlin Air Show w Berlinie,
- Kanada – udział w targach Collision w Toronto,
- Uzbekistan – organizacja wielosektorowej misji gospodarczej do Navoi,
- Japonia – udział w targach Osaka Cosme Week w Osace,
- Australia – udział w wielosektorowej misji gospodarczej do Sydney,
- USA – udział w targach TechCrunch Disrupt w San Francisco,
- Włochy – udział w targach EIMA International 2024 w Bolonii.

Fot. 32 Misje gospodarcze w 2024 r

Źródło: <https://www.lubelskie.pl>

Działania z udziałem regionalnych interesariuszy

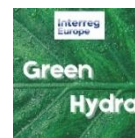
W 2024 roku w ramach prowadzonego PPO w regionie podjęto następujące działania:

- **udział w spotkaniach i konferencjach** - spotkania networkingowe odbywające się w trakcie różnych wydarzeń o zasięgu lokalnym, regionalnym, jak i ogólnopolskim. Do najważniejszych wydarzeń należy zaliczyć:
 - **Gospodarka Obiegu Zamkniętego** - już nie wybór, a konieczność (II 2024) – konferencja zorganizowana przez Lubelski Węgiel Bogdanka S.A., Województwo Lubelskie było partnerem wydarzenia.
 - **Check IT 2024** (III 2024) - była to 9 edycja konferencji Check IT organizowanej przez Urząd Miasta Lublin w ramach inicjatywy Lubelska Wyżyna IT, we współpracy z uczelniami wyższymi, kołami naukowymi i specjalistami branży IT.
 - **Forum Innowacji w obszarze cyfryzacji** (od V 2024) - spotkania z firmą Arcus Systemy Informatyczne Sp. z o.o. oraz firmą Utter One Sp. z o.o.

- **#BiznesForum** — po pierwsze gospodarka (VI 2024) – forum zorganizowane przez Stowarzyszenie Lubelski Klub Biznesu i Województwo Lubelskie.
- **Energia dla Lubelskiego** (VI 2024) – konferencja zorganizowana przez Towarzystwo Mediów Lokalnych pod patronatem honorowym Marszałka Województwa Lubelskiego poświęcona była tematyce transformacji energetycznej w województwie lubelskim.
- **Hackathon Hackology** (X 2024) - międzynarodowy konkurs akademicki z zakresu informatyki i zastosowania sztucznej inteligencji zorganizowany przez Politechnikę Lubelską. Województwo Lubelskie pełniło rolę partnera strategicznego wydarzenia.
- **Podniesienie jakości porzeczki czarnej** poprzez mniejsze wykorzystanie środków ochrony roślin w procesie uprawy, dzięki zastosowaniu technologii selektywnego oprysku (XI 2024) – konferencja podsumowująca projekt realizowany przez Grupę Operacyjną OWOCE 4.0.
- **Spotkania z przedstawicielami lubelskich uczelni** (PL, UMCS) - Debaty dotyczyły kierunków realizacji projektów międzynarodowych w tym dobrych praktyk pochodzących z regionu, potencjału naukowego i innowacyjnego, wspierającego wdrażanie inteligentnych specjalizacji w regionie, wspólnych obszarów potencjalnej współpracy oraz udziału w konferencjach i spotkaniach.
- **współpraca z Radą ds. Innowacji** – w ramach PPO w regionie prowadzony jest systematyczny dialog z członkami Rady ds. Innowacji.
- **funkcjonowanie grup tematycznych w ramach inteligentnych specjalizacji województwa lubelskiego.**
- **działania w ramach prowadzonej polityki klastrowej** – funkcjonowanie następujących klastrów, których inicjatorem i współzałożycielem jest Województwo Lubelskie: Lubelski Klaster Gospodarki Obiegu Zamkniętego, Klaster Lubelska Dolina Wodorowa, Klaster Eastern Bioactives Cluster.
 - prowadzenie współpracy międzynarodowej - w Lubelskim Centrum Badań nad Innowacyjnością
- **udział w projektach międzynarodowych** – w 2024 roku Województwo Lubelskie kontynuowało pracę w ramach międzynarodowych projektów oraz rozpoczęło działania w ramach nowych międzynarodowych projektów:
 - projekt **ACTT4Cosmetics** - Interconnected innovation ecosystems supporting Actions for Citizen awareness and Twin Transition in the entire cosmetic value chain,
 - projekt **MainstreamBIO**,
 - projekt **REINITIALISE** – preserving fundamental rights in the use of digital technologies for e-health services (Zapewnienie podstawowych praw w zakresie korzystania z technologii cyfrowych w usługach e-zdrowia),

- o projekt „**Green Hydra** – Improving policies for engaging SMEs in the green hydrogen ecosystem” (Green Hydra — Poprawa polityki angażowania MŚP w ekosystem zielonego wodoru),
- o „**COEUS** – COrporate digital responsibility skills in central EUropean Smart specialisation” (COEUS – korporacyjna odpowiedzialność umiejętności cyfrowych w środkowoeuropejskiej specjalizacji Smart),
- o projekt „**BBioNets** – Upowszechnianie technologii opartych na bio– rozwiązaniach w rolnictwie i leśnictwie”,

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

COEUS

BBioNets
Boosting the adoption
of Bio-Based Technologies

- **złożone projekty międzynarodowe:**

- o projekt „**CosmetoHUB**”¹¹² – kompleksowe zbadanie potrzeb rynku, spotkania i wymiany dobrych praktyk z przedstawicielami różnych środowisk z innych regionów włączonych do projektu, a także szersze rozpropagowanie działań skupionych wokół kosmetyków,

- **udział w inicjatywach międzynarodowych:**

- o **Regionalne Doliny Innowacji** - celem inicjatywy jest powołanie Regionalnych Dolin Innowacji i współpraca regionów w ramach strategii inteligentnych specjalizacji, przyczyniających się do realizacji strategicznych priorytetów UE.

Województwo Lubelskie w dniu 19 czerwca 2024 r. jako jeden ze 151 regionów europejskich otrzymało tytuł **Regionalnej Doliny Innowacji** (Regional Innovation Valleys) przyznawany przez Komisję Europejską w ramach Nowego Europejskiego Planu na rzecz Innowacji (NEIA).

- **organizacja wydarzeń:**

- o **Forum Gospodarcze w ramach Samorządowego Kongresu Trójmorza** – międzynarodowe wydarzenie gospodarcze skupiło przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, sektora nauki i biznesu z 13 państw członkowskich Inicjatywy Trójmorza (Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Grecji, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier), przedstawicieli partnerów strategicznych: Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych oraz regionów partnerskich z Ukrainy.
- o „**Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027: wsparcie dla przedsiębiorców i samorządu terytorialnego**” – konferencja „Innowacje w praktyce – zastosowanie

¹¹² Zarząd Województwa Lubelskiego uchwałą z dnia 5 marca 2024 r. nr DLVIII/9848/2024 wyraził zgodę na przystąpienie Województwa Lubelskiego w charakterze partnera do projektu o nazwie „CosmetoHUB”, finansowanego ze środków Programu Horyzont Europe

nowoczesnych technologii w działalności przedsiębiorstwa”.

Szczegółowe informacje na temat tych działań zawarte są w Raporcie Monitoringowym 2024 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku ¹¹³.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zrealizowane w 2024 r. zadania w obszarze **rozwoju gospodarczego** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

¹¹³ Raport Monitoringowy 2022 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (informacje zawarte w raporcie - stan na dzień 30 listopada 2022)

4.14. Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ

Działania w zakresie Geodezji i Regionalnej Infrastruktury Informacji Przestrzennej prowadzone są w regionie w dwóch aspektach:

- **zapewnienia dostępu** do wysokiej jakości **danych przestrzennych** w województwie w ramach prowadzenia wojewódzkiej części Państwowego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego,
- **programowania i koordynacji** oraz **realizacji prac urządzeniowo-rolnych**.

Stan zasobów oraz udostępnianie informacji geodezyjnej i kartograficznej

Państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny stanowi zbiór cyfrowych i analogowych materiałów geodezyjnych i kartograficznych, służący gospodarce narodowej, obronności państwa, ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego, nauce, kulturze, ochronie przyrody i potrzebom obywateli. Składa się z części centralnej, wojewódzkiej i powiatowej. Obejmuje zbiory danych prowadzone na podstawie ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne przez organy Służby Geodezyjnej i Kartograficznej i utworzone na podstawie tych zbiorów danych opracowania kartograficzne, rejestry, wykazy i zestawienia, dokumentację zawierającą wyniki prac geodezyjnych lub kartograficznych oraz dokumenty utworzone w wyniku tych prac, a także zobrażenia lotnicze i satelitarne.

Wojewódzki **Zasób Geodezyjny i Kartograficzny** gromadzi i udostępnia m. in.:

- **zbiory danych przestrzennych** - baza danych obiektów topograficznych o szczegółowości zapewniającej tworzenie standardowych opracowań kartograficznych w skalach 1:10 000 – 1:100 000 (BDOT10k),
- utworzone na podstawie zbiorów danych **standardowe opracowania kartograficzne** w skali 1:10 000,
- **mapy topograficzne** w skalach 1:10 000 i mniejszych,
- **mapy tematyczne**: hydrograficzne, sozologiczne, glebowo-rolnicze i inne.

W związku z rosnącym znaczeniem **zabezpieczenia mapowego** oraz dostępności do **bazy danych obiektów topograficznych** (BDOT10k) dla potrzeb gospodarki narodowej, obronności państwa oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego priorytetowe znaczenie mają:

- **utrzymywanie w aktualności bazy danych** obiektów topograficznych,
- zapewnienie **powszechnej dostępności** do informacji przestrzennej.

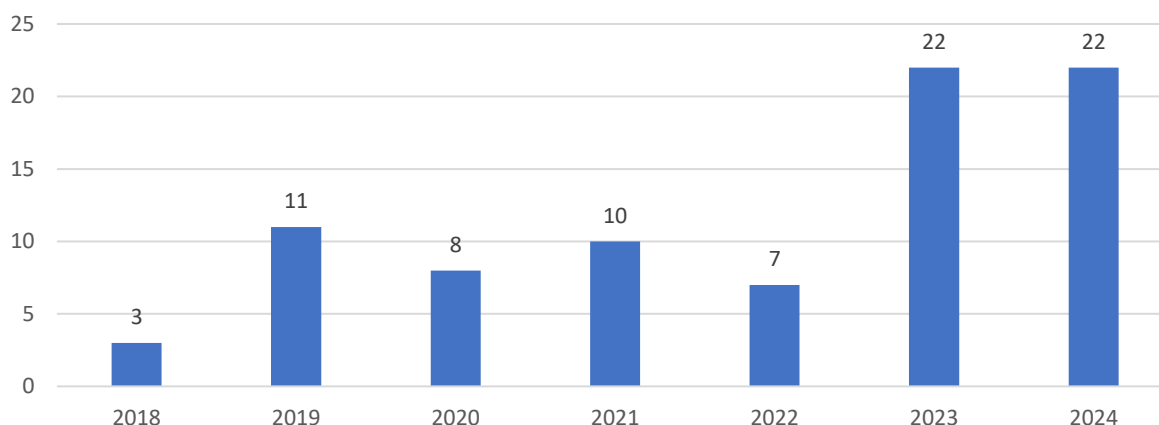
Samorząd Województwa Lubelskiego prowadzi działania zmierzające do **zapewnienia** najlepszej **jakości BDOT10k** poprzez jej **aktualizację**, która prowadzona jest:

- poprzez zlecenie jej wykonania jako przedmiotu zamówienia publicznego finansowanego z dotacji celowej z budżetu państwa otrzymywanej od Wojewody Lubelskiego,

- we współpracy z Głównym Geodetą Kraju – w wyniku zamówień publicznych realizowanych i finansowanych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii¹¹⁴,
- w ramach zadań własnych, przez pracowników Departamentu - korzystając z wprowadzonej ustawą PGiK możliwości aktualizacji nierealizowanej jako zamówienie publiczne.

W ramach działań własnych przeprowadzono zamówienia na aktualizację w zakresie opracowania obiektów kategorii „rzeźba terenu” **5 powiatów** oraz wykonano 34 aktualizacje wybranych obiektów BDOT10k w **17 powiatach**.

Wykres 38 Liczba powiatów w województwie lubelskim ze zaktualizowanymi danymi w BDOT10k w latach 2018- 2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DGiK UMWL, 2025 r.

W związku z **nowelizacją ustawy** prawo geodezyjne i kartograficzne baza BDOT10k została **udostępniona** bez ograniczeń i bez pobierania opłat. Wpłynęło to na **bardzo duży wzrost ilości udostępnień** bazy BDOT10k z **12** w roku 2018 do **732** w roku 2024.

Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej integruje oraz udostępnia dane przestrzenne rejestrów publicznych departamentów UMWL oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych wraz z bazami referencyjnymi BDOT10k, EGİB, PRG, PRNG, ORTO, NMT, tworząc zestandaryzowane, zintegrowane, zharmonizowane środowisko do prezentacji, analiz i wymiany danych. Większa dostępność zintegrowanych danych podnosi prawdopodobieństwo podejmowania właściwych decyzji w oparciu o większą ilość parametrów i lepszy model rzeczywistości, przynosząc korzyści zarówno administracji, przedsiębiorcom i inwestorom, a także przedstawicielom służb i straży oraz mieszkańcom województwa lubelskiego. Decyzje podejmowane przez nowoczesną administrację w większości przypadków wymagają wykorzystania

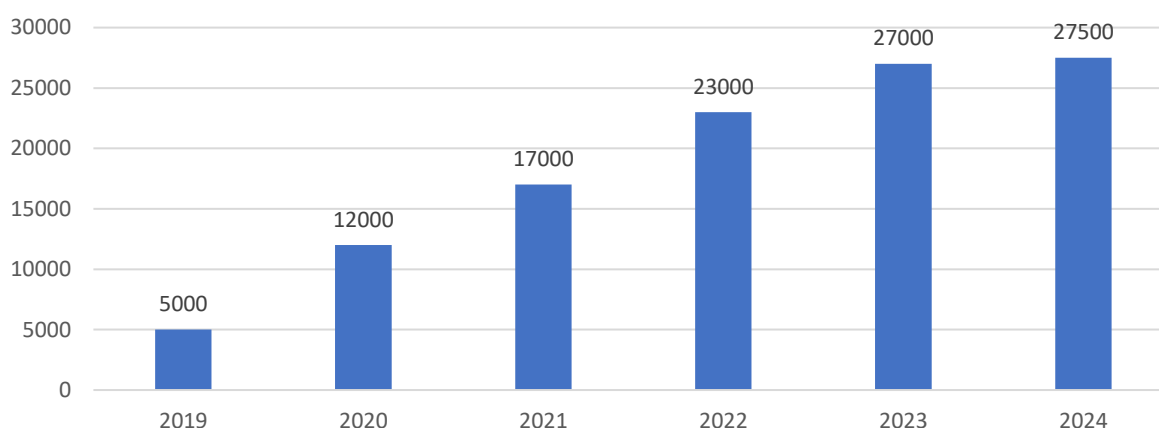

¹¹⁴ 28 grudnia 2021 roku pomiędzy Głównym Geodetą Kraju i Marszałkiem Województwa Lubelskiego zawarto porozumienie zobowiązujące do wzajemnej współpracy przy aktualizacji bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k) oraz przy wymianie wiedzy i danych służących rozwojowi infrastruktury danych przestrzennych

danych przestrzennych. Powszechny i nieodpłatny dostęp za pomocą usług do wiarygodnych danych przestrzennych jest niezbędny również do prawidłowego zarządzania przestrzenią na każdym szczeblu zarządzania.

W celu **zapewnienia** powszechnego, bezpiecznego i stałego dostępu do geodezyjnych i kartograficznych zbiorów danych przestrzennych oraz do danych i usług udostępniania rejestrów publicznych prowadzonych przez samorząd województwa od 2019 roku funkcjonuje **nowa wersja portalu** wojewódzkiego <http://www.gis.lubelskie.pl/portal>

Wykres 39 Liczba odwiedzających portal wojewódzki <http://gis.lubelskie.pl> w latach 2019-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DGiK UMWL, 2025 r.

Od uruchomienia portalu liczba odwiedzających **wzrosła o 450%** (Wykres 39) i w 2024 r. przekroczyła **27,5 tys. użytkowników**.

Najważniejsze działania zrealizowane w 2024 r. dotyczyły:

- **zapewnienia trwałości i niezawodności** działania portalu,
- **aktualizacji** w ramach **istniejącego portalu** nowych kompozycji mapowych, zaspokajających zgłaszane bieżące potrzeby (**5** kompozycji mapowych, **350** warstw w kompozycjach); przetworzono i zintegrowano powiatowe bazy danych przestrzennych (EGiB, GESUT, BDOT500) oraz centralne bazy danych przestrzennych (NMT, Ort) na potrzeby weryfikacji poprawności i aktualizacji baz danych obiektów topograficznych BDOT10k na obszarze 22 powiatów województwa lubelskiego,
- prac inicjujących **nową odsłonę geoportalu** województwa lubelskiego, w tym obejmujących **monitorowanie i aktualizowanie usług danych przestrzennych** na rzecz departamentów UMWL i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, m.in. w zakresie rolnictwa, rynku pracy, turystyki, środowiska, planowania przestrzennego.

Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej w 2024 r.

27,5 tys. klientów portalu
www.gis.lubelskie.pl

↑ **450%** wzrost liczby
użytkowników portalu od 2019 r.

Prace urządzeniowo – rolne

Struktura gospodarstw rolnych w województwie lubelskim jest **rozdrobniona** - przeważają gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha. Z punktu widzenia wydajności produkcji rolnej istotna jest nie tylko wielkość gospodarstwa, ale także liczba i kształt działek wchodzących w jego skład oraz ich rozłóg w odniesieniu do całego gospodarstwa, a także zapewnienie dojazdu do poszczególnych nieruchomości. W celu kompleksowej poprawy organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej prowadzone są **prace urządzeniowo – rolne**.

Samorząd Województwa koordynuje i wykonuje prace urządzeniowo – rolne, w wyniku których sukcesywnie poprawia się struktura gospodarstw, jednak potrzeby w tym zakresie pozostają nadal bardzo duże.

W 2024 r. prace scaleniowe obejmowały działania wynikające z **Programu Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z realizacją do 2024 roku)** wraz z Listą rezerwową oraz **Programu Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2024-2027** wraz z Listą rezerwową.

W tym zakresie prace scaleniowe realizowane były w **6 powiatach** na **12 obiektach** o łącznej powierzchni **10,1 tys. ha** (w tym **12 obiektów scaleniowych** mających status „**prace kończone**”), tj. w powiatach:

- chełmskim – 1 766 ha,
- hrubieszowskim – 2 404 ha,
- lubartowskim – 1 125 ha,
- łęczyńskim – 1 130 ha,
- parczewskim – 412 ha,
- włodawskim – 3 305 ha.

W 2024 r. dwukrotnie zaktualizowano Program Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2024-2027 wraz z Listą rezerwową. Przedmiotem aktualizacji była zarówno lista podstawowa jak i rezerwowa.

W odniesieniu do **listy podstawowej** na wniosek starosty powiatu lubartowskiego zaktualizowane zostały działania w trzech obiektach tj.:

- Brzeźnica Leśna – Kolonia, Górka Lubartowska, Klementynów, Niedźwiada, Niedźwiada Kolonia, Tarło (wspólnota gruntowa) gm. Niedźwiada oraz Leszkowice gm. Ostrówek,
- Maśluchy, Uścimów Nowy gm. Uścimów,
- Krasówka Żuków gm. Włodawa.

W odniesieniu do **listy rezerwowej**:

- dokonano zmiany obiektów scaleniowych na terenie gminy Ostrów Lubelski,

Prace urządzeniowo-rolne w 2024 r.

Realizowane na podst.
**Programu Prac Scaleniowych
dla województwa lubelskiego
na lata 2014-2020 (z realizacją
do 2024 r.)**

12 obiektów objętych pracami
scaleniowymi o łącznej
powierzchni 10,1 tys. ha

8,3 mln zł - wartość prac
scaleniowych

Realizowane na podst.
**Programu Prac Scaleniowych
dla województwa lubelskiego
na lata 2024-2027**

11 obiektów objętych pracami
scaleniowymi o łącznej
powierzchni 14,2 tys. ha

5,1 mln zł - wartość prac
scaleniowych

**Sporządzono 8 planów
urządzeniowo – rolnych o
łącznej powierzchni 76,5 tys. ha**

3,75 mln zł wartość prac
scaleniowych

- wprowadzono na listę rezerwową **118 obiektów** o łącznej powierzchni **93 325 ha**, w tym w powiatach:
 - bialskim o pow. 1 635 ha,
 - biłgorajskim o pow. 3 960 ha,
 - chełmskim o pow. 15 705 ha,
 - hrubieszowskim o pow. 7 870 ha,
 - kraśnickim o pow. 100 ha,
 - krasnostawskim o pow. 763 ha,
 - lubartowskim o pow. 17 171 ha,
 - łęczyńskim o pow. 5 063 ha,
 - łukowskim o pow. 2 856 ha,
 - parczewskim o pow. 3 615 ha,
 - ryckim o pow. 4 027 ha,
 - świdnickim o pow. 11 437 ha,
 - tomaszowskim o pow. 6 089 ha,
 - zamojskim o pow. 13 034 ha.

Zgodnie z Programem Planów i Projektów Urzędzeniowo-Rolnych dla Województwa Lubelskiego w 2024 r. zostały **sporządzone plany urzędzeniowo – rolne** dla **8 gmin** o łącznej pow. **76,5 tys. ha**, tj.:

- Leśna Podlaska, powiat bialski o pow. 9 822 ha,
- Frampol, powiat biłgorajski o pow. 10 764 ha,
- Fajstów, powiat krasnostawski o pow. 7 066 ha,
- Łopiennik Górny, powiat krasnostawski o pow. 10 622 ha,
- Trzydnik Duży, powiat kraśnicki o pow. 10 411 ha,
- Kock, powiat lubartowski o pow. 10 108 ha,
- Końskowola, powiat puławski o pow. 8 988 ha,
- Łabunie, powiat zamojski o pow. 8 731 ha.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze **geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

4.15. Obszar: ENERGETYKA

Celem strategicznym prowadzonej polityki rozwoju województwa lubelskiego w zakresie energetyki jest **wzmacnianie bezpieczeństwa energetycznego** regionu ukierunkowane na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększanie konkurencyjności gospodarki.

Formalne uwarunkowania rozwoju energetyki w układzie regionalnym determinowane są systemowymi rozwiązaniami kształtowanymi przez krajowe dokumenty strategiczne, planistyczne i programowe oraz obowiązujące regulacje prawne. W tym zakresie w 2024 r. istotne znaczenie miało:

- rozpoczęcie prac nad projektem aktualizacji Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030,
- uzgodnienie przez Prezesa URE Planu rozwoju sieci przesyłowej (PRSP) na lata 2025-2034, w którym na terenie województwa przewidziano przede wszystkim:
 - rozbudowę stacji 220/110 kV Mokre,
 - rozbudowę stacji 400/110 kV Lublin Systemowa dla przyłączenia magazynu energii Lublin Południe oraz instalacji fotowoltaicznej Lotnisko.

4.15.1. Elektroenergetyka

W strukturze **zaopatrzenia** województwa lubelskiego **w energię elektryczną** nadal istotne znaczenie mają **źródła zewnętrzne**, które w zestawieniu wielkości produkcji i zużycia energii odpowiadają za blisko 47% zapotrzebowania. Największym producentem energii elektrycznej w regionie jest **PGE Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków** z produkcją w 2024 r. szacowaną na poziomie 0,64 TWh¹¹⁵.

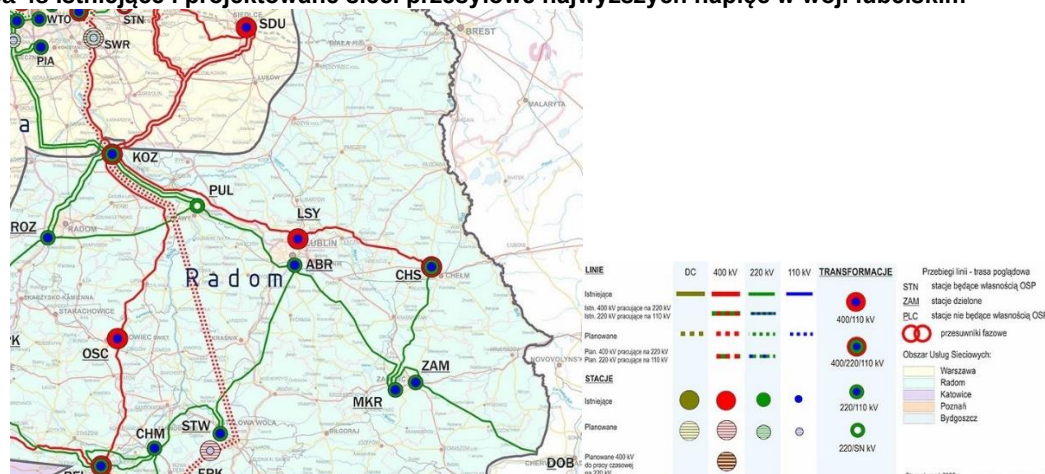
Zasilanie województwa w energię elektryczną z krajowego systemu elektroenergetycznego (KSE) następuje poprzez linie najwyższych napięć (NN), tj.:

- **400 kV** relacji: Kozienice – Lublin Systemowa – Chełm, Kozienice – Ostrowiec Świętokrzyski (charakter tranzytowy), Kozienice – Siedlce (charakter tranzytowy);
- **220 kV** relacji: Stalowa Wola – Abramowice, Kozienice – Puławy – Abramowice, Rożki (koło Radomia) – Puławy, Abramowice – Mokre, Mokre – Zamość, Mokre – Chełm oraz Zamość – Dobrotwór (Ukraina, obwód lwowski).

Wśród najważniejszych, zrealizowanych w ostatnich latach inwestycji w zakresie sieci najwyższych napięć, szczególne znaczenie ma oddana do użytkowania we wrześniu 2023 r., licząca 67 km linia 400 kV Chełm – Lublin Systemowa, która wyraźnie zwiększa funkcjonalność układu sieciowego wschodniej części województwa lubelskiego.

¹¹⁵ <https://pgeenergiasieci.pl/spolki-i-oddzialy/elektrociepownie/oddzial-elektrociepownia-w-lublinie>

Mapa 48 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim

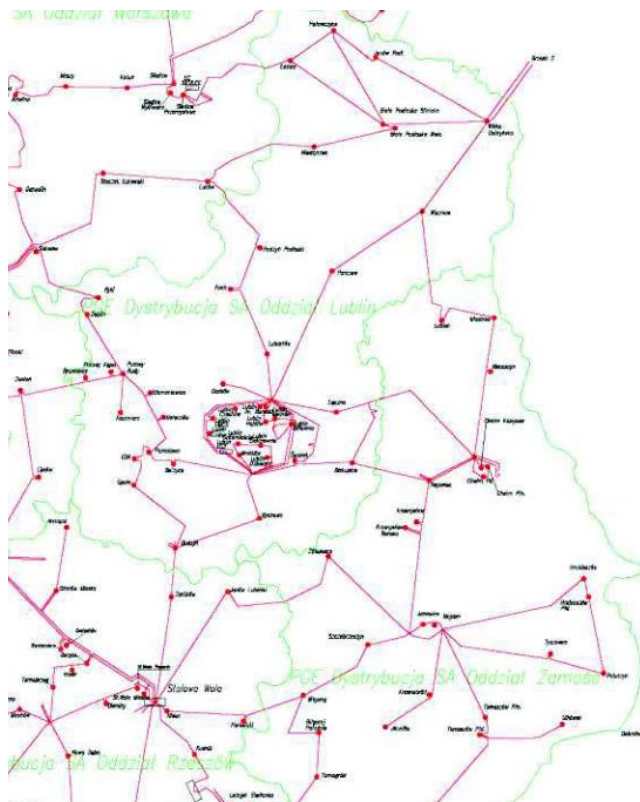

Źródło: <https://www.pse.pl/obszary-dzialalnosci/krajowy-system-elektroenergetyczny/plan-sieci-elektroenergetycznej-najwyzszych-napiec/planowana>

Przesył i dystrybucja energii elektrycznej w układzie wewnątrzregionalnym odbywa się poprzez zlokalizowane w województwie linie wysokich (WN), średnich (SN) i niskich napięć (nN), których długość w 2023 r. wynosiła odpowiednio:

- **WN (110 kV)** – ok. 1 896 km,
- **SN (od 10 do 30 kV)** - ok. 24 298 km,
- **nN (do 1 kV)** - 34 414 km.

Mapa 49 Schemat sieci przesyłowych i dystrybucyjnych PGE Dystrybucja w obszarze województwa lubelskiego

Źródło: Projekt Planu Rozwoju PGE Dystrybucja S.A. na lata 2023-2028, w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną – aktualizacja w latach 2024-2028

W odniesieniu do **potrzeb rozwojowych regionu** dotyczących infrastruktury elektroenergetycznej, w 2024 r. na obszarze województwa **realizowano inwestycje** obejmujące m.in.:

- **w zakresie działań PSE:**
 - rozbudowę stacji elektroenergetycznej 400/110 kV Lublin Systemowa,
 - rozbudowę stacji elektroenergetycznej 220/110 kV Chełm,
- **w zakresie działań PGE Dystrybucja:**
 - modernizację stacji 220/110/15 kV Zamość,
 - przebudowę stacji 110/30/15 kV Abramowice w Lublinie,
 - rozbudowę rozdzielni 110 kV GPZ Budzyń w Kraśniku.

Produkcja energii elektrycznej

Według danych GUS, w **2023** r. na terenie woj. lubelskiego **wyprodukowano 2,95 TWh energii**, co stanowiło 1,76% produkcji krajowej, przy czym:

- produkcja z **odnawialnych źródeł energii** wyniosła **1,56 TWh** i stanowiła blisko 53% produkcji ogółem,
- **moc zainstalowana elektryczna** wszystkich jednostek wytwórczych kształtowała się na poziomie **1 800,3 MW**, z czego **435,4 MW w elektrowniach zawodowych**.

W odniesieniu do 2018 r. odnotowano:

- **wzrost produkcji** ogółem o 43%,
- **wzrost produkcji energii z OZE** o ok. 230% (udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem zwiększył się o 30%),
- **wzrost mocy zainstalowanej** ogółem o 176%.

Zużycie energii elektrycznej

Zużycie energii elektrycznej w województwie lubelskim w **2023** r. wyniosło **5,5 TWh**, co stanowiło **3,44%** zużycia krajowego. W ujęciu sektorowym:

- **najwięcej**, ok. **40%** zużywał **sektor przemysłowy (2,22 TWh)**,
- **ok. 22% (1,24 TWh)** zostało wykorzystane przez **gospodarstwa domowe**,
- blisko **11% (0,58 TWh)** zużywały łącznie sektory: **energetyczny i transportowy**,
- zużycie energii w **rolnictwie** nieznacznie przekroczyło **1% (0,06 TWh)**,
- **w pozostałych sektorach** (obejmującym różne branże sektora usług) zużycie kształtowało się na poziomie **ok. 26%**.

W odniesieniu do 2018 r. odnotowano **spadek zużycia** energii elektrycznej ogółem o ok. 13%, przy czym:

- **wyraźny** spadek zużycia (o ok. 31%) charakteryzuje sektor energetyczny,

Bilans energii elektrycznej (dane za 2023 r.)

↑ **1800,3 MW** – moc

zainstalowana ogółem

2,95 TWh – produkcja energii

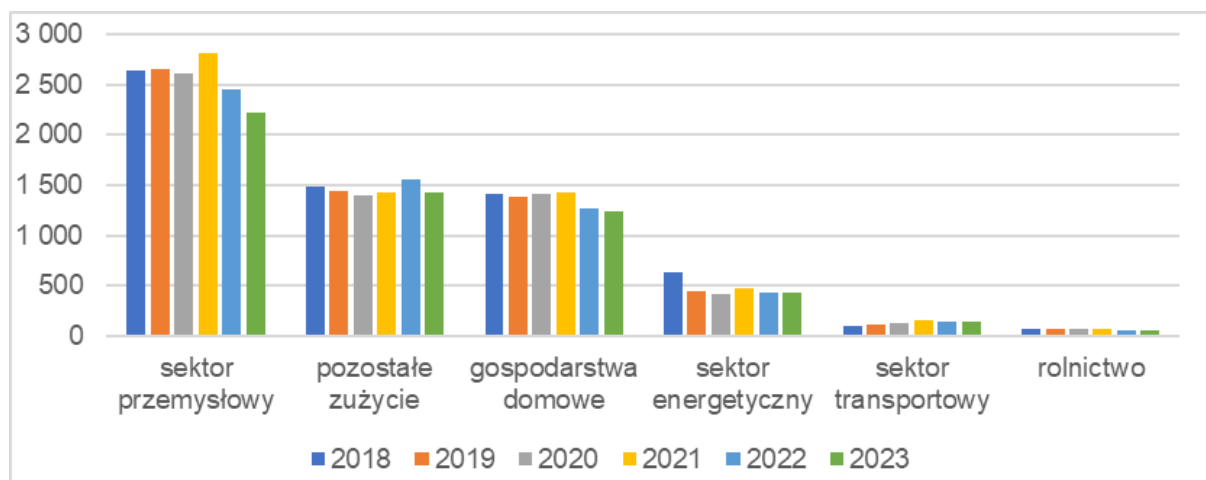
1,56 TWh – produkcja energii z OZE

5,5 TWh – zużycie energii

53,4% – stosunek produkcji energii do zużycia

- nastąpił ponad 34% wzrost zużycia w sektorze transportowym (Wykres 40)¹¹⁶.

Wykres 40 Zużycie energii [w GWh] w województwie lubelskim wg sektorów w latach 2018-2023

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, 2025 r.

Analiza wartości wskaźników produkcji i zużycia energii elektrycznej w województwie lubelskim w relacji do innych regionów oraz wartości średnich dla kraju wskazuje, że:

- w województwie lubelskim sukcesywnie **poprawia się bilans** udziału produkcji energii elektrycznej i jej zużycia (z 32,6% w 2018 r. do 53,4% w roku 2023) – 7 miejsce pod względem obserwowanej dynamiki wzrostu wśród wszystkich regionów w kraju,
- w 2023 r., mieszkaniec województwa lubelskiego zużywał wyraźnie mniej energii, tj. ok. 2 748 kWh niż statystyczny mieszkaniec kraju (średnia dla Polski na poziomie 4 267 kWh),
- od 2018 r. dynamika zmniejszania zużycia energii elektrycznej ogółem na 1 mieszkańca w regionie osiągnęła wartość 8% co wskazuje, że jest relatywnie wyższa niż średnia dla kraju kształtująca się na poziomie 1,8%.

4.15.2. Ciepłownictwo

Stan rozwoju sieci ciepłowniczej jest ściśle skorelowany ze strukturą osadniczą oraz gęstością zaludnienia w regionie. Według danych GUS, w ramach istniejącej w 2023 r. na terenie województwa **sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej** o łącznej **długości 841,3 km** (bez sieci niskoparametrowych służących zewnętrznym instalacjom odbiorczym):

- **770,6 km** sieci zlokalizowanych jest **na obszarach miejskich**,
- **70,7 km** funkcjonuje **na obszarach wiejskich**.

W odniesieniu do poszczególnych typów ośrodków w strukturze osadniczej województwa lubelskiego, w 2023 r.:

- w granicach miasta Lublin zlokalizowanych było 329,9 km sieci ciepłowniczej, co stanowi blisko 40% tego typu infrastruktury w regionie,

¹¹⁶ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/cechy/1675>

- spośród **miast subregionalnych**, najdłuższa sieć ciepłownicza charakteryzuje m. Chełm (66,7 km), a następnie: Puławy (60,1 km), Zamość (49,6 km) i Białą Podlaską (34,5),
- wśród **pozostałych miast powiatowych**, długością sieci ciepłowniczej przekraczającą 20 km wyróżnia się: Świdnik, Włodawa, Lubartów i Kraśnik.

W dominującej części powiatów, **dostęp do sieci ciepłowniczej** na terenach wiejskich ogranicza się do nielicznych stref zabudowy bezpośrednio sąsiadujących z obszarem miasta. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne w tym zakresie charakteryzuje:

- brak sieci ciepłowniczej na terenach wiejskich powiatów: parczewskiego, kraśnickiego i janowskiego,
- 16 powiatów, w których długość sieci w obszarach wiejskich nie przekracza 10 km,
- znacząca długość sieci ciepłowniczej na terenie powiatu łączyńskiego (blisko 38 km).

W perspektywie okresu 2018-2023, rozwój przesyłowej i rozdzielczej sieci ciepłowniczej na terenie województwa lubelskiego charakteryzował się stosunkowo niską dynamiką. W skali całego regionu przyrost długości sieci kształtował się na poziomie niespełna 1%. W tym zakresie wyraźnie wyróżniają się:

- powiaty, w których przyrost długości sieci przekroczył 10%, tj.: lubartowski (28,4%), lubelski (18,2%), świdnicki (13,2%), włodawski (10,1%) oraz biłgorajski (10,1%).

Obecne zaopatrzenie mieszkańców regionu w energię ciepłą odbywa się głównie przez **16** koncesjonowanych **przedsiębiorstw**, których źródła zlokalizowane są na terenie województwa lubelskiego. Największym producentem energii cieplnej w regionie jest **PGE Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków** z produkcją szacowaną w 2024 r. na 2 580 TJ¹¹⁷.

Według danych URE, w **2023** r. w regionie wyprodukowano **18 251,3 TJ energii cieplnej** co oznacza, że w stosunku do 2018 r. nastąpił spadek o blisko 13%¹¹⁸. Aktualnie, ponad **50%** całego ciepła produkowana jest w **kogeneracji**, tj. przy jednoczesnym wytwarzaniu energii cieplnej i elektrycznej, natomiast pozostałe ponad **49%** powstaje w przeważającej większości w ciepłowniach konwencjonalnych¹¹⁹.

Bilans energii cieplnej (dane za 2023 r.)

↓ 2 405 MW – moc

zainstalowana

18 251,3 TJ – produkcja energii

850,06 TJ – produkcja energii z OZE

20 008 TJ – zużycie energii

91,2% – stosunek produkcji energii do zużycia

¹¹⁷ <https://pgeenergiasciepla.pl/spolki-i-oddzialy/elektrociepownie/oddzial-elektrociepownia-w-lublinie>

¹¹⁸ Raport „Energetyka ciepła w liczbach – 2018 oraz 2023” <https://www.ure.gov.pl/pl/cieplo/energetyka-ciepna-w-l>, dane z 19 przedsiębiorstw, Tabela 131

¹¹⁹ Raport „Energetyka ciepła w liczbach – 2023” <https://www.ure.gov.pl/pl/cieplo/energetyka-ciepna-w-l>, dane z 19 przedsiębiorstw, Tabela 131

Produkcja energii cieplnej w województwie lubelskim w **2023** r. opierała się na wykorzystaniu różnych paliw, w tym¹²⁰:

- **węgla kamiennego 14 700 124 GJ** (80,54% produkcji w regionie),
- **gazu ziemnego wysokometanowego 2 676 695 GJ** (14,67%),
- **biomasy 849 469 GJ** (4,65%),
- **oleju opałowego lekkiego 17 738 GJ** (0,10%),
- **oleju opałowego ciężkiego 2 473 GJ** (0,01%),
- **gazu ziemnego zaazotowanego 2 972 GJ** (0,02%),
- **innych OZE 588 GJ** (0,003%),
- **pozostałych paliw 1 264 GJ** (0,01%).

W odniesieniu do **struktury paliwowej** produkcji ciepła w kraju, produkcja na terenie województwa charakteryzuje się przede wszystkim:

- wyższym udziałem węgla kamiennego (średnio w Polsce ok. 64%),
- mniejszym wykorzystaniem oleju opałowego ciężkiego (w kraju na poziomie 6,4%),
- brakiem wykorzystania odpadów komunalnych stałych jako paliwa do produkcji ciepła (w Polsce udział na poziomie 1,4%).

Moc zainstalowana źródeł ciepłowniczych w województwie lubelskim w roku 2023 r. wyniosła **2 405 MW**, co w relacji do 2018 r. wskazuje **spadek o ponad 9%**. Rejestrowany w województwie spadkowy trend zainstalowanej mocy jest zjawiskiem powszechnie obserwowanym w całym kraju (wskaźniki dla Polski przyjmowały wartości odpowiednio **55 209,6 MW** w 2018 r. i **52 681 MW** w roku 2023). Pomimo spadku całkowitej mocy zainstalowanej źródeł wytwarzających ciepło, moc wykorzystana w tym okresie utrzymywała się na podobnym poziomie i jej wahania miały głównie związek z różnicami temperatur w kolejnych latach (średnio **1 851 MW**). Oznacza to, że rosło wykorzystanie mocy zainstalowanej w systemach ciepłowniczych z ponad **69%** (2018 r.) do ponad **76%** (2023 r.)¹²¹.

Według danych GUS, w **2023** roku **całkowite zużycie ciepła** wynosiło **20 008 TJ** (spadek o ponad 27% w stosunku do 2018 r.), z czego zdecydowaną większość, bo aż blisko **11 891 TJ**, konsumował **sektor przemysłu i budownictwa**. Mniejsze, lecz istotne zapotrzebowanie pochodziło od **drobnych odbiorców, głównie gospodarstw domowych**, które zużyły blisko **6 579 TJ**¹²².

4.15.3. Gazownictwo

Województwo lubelskie zaopatrywane jest w **gaz ziemny** z krajowego systemu gazociągów wysokiego ciśnienia, tj. magistralami DN 700 mm: Nisko – Wronów i Wronów – Hołowczyce, magistralą DN 500 mm: Wronów – Rembelszczyzna oraz gazociągami: DN 250 mm: Lubaczów – Zamość – Krasnystaw, DN 400 mm: Lublin – Krasnystaw, DN 150 mm: Zaklików – Janów Lubelski – Biłgoraj, DN 500 mm: Jeziorzany – Lublin, DN 150 mm:

¹²⁰ Raport „Energetyka ciepła w liczbach – 2023” <https://www.ure.gov.pl/pl/cieplo/energetyka-ciepna-w-l/12424,2023.html> , dane z 16 przedsiębiorstw, Tabela 143

¹²¹ Raport „Energetyka ciepła w liczbach – 2018 - 2023” <https://www.ure.gov.pl/pl/cieplo/energetyka-ciepna-w-l> , dane z 16 przedsiębiorstw, Tabela 128

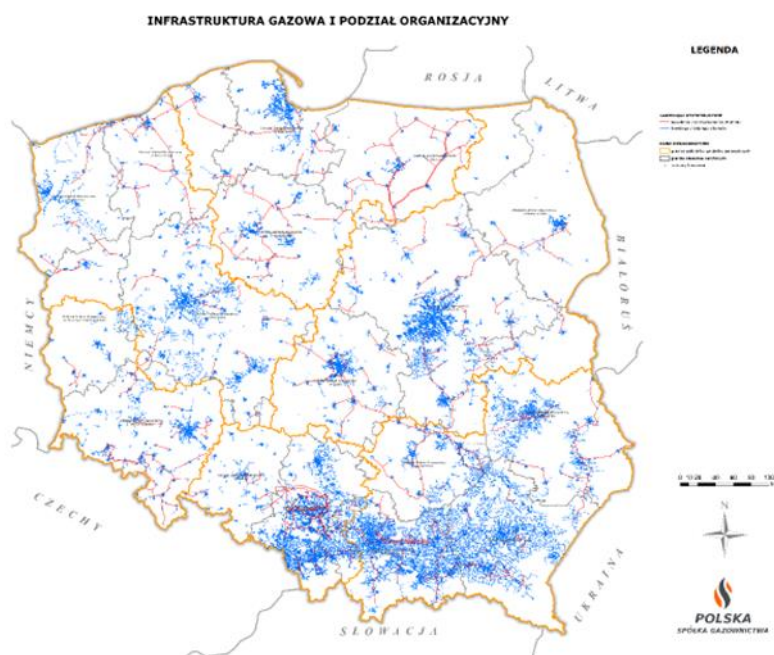
¹²² <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/zuzycie-paliw-i-nosnikow-energii-w-2023-roku,6,18.html> oraz <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/zuzycie-paliw-i-nosnikow-energii-w-2018-roku,6,13.html>

Krasnystaw – Chełm oraz układem mniejszych lokalnych odgałęzień do stacji redukcyjno - pomiarowych I stopnia.

Łączna **długość czynnej sieci gazowej** eksploatowanej w **2023 r.** na obszarze województwa wynosiła ponad 10 tys. km, z czego:

- **437 km** to odcinki sieci przesyłowej,
- blisko **9,7 tys. km** to **sieć dystrybucyjna** (bez przyłączy).

Mapa 50 Sieć gazowa w woj. lubelskim na tle Polski

Źródło: Plan Rozwoju Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. na lata 2024-2028 (wyciąg)

W latach 2021-2023¹²³, na terenie województwa lubelskiego zaobserwowano ponad **3,5% wzrost** długości **sieci dystrybucyjnej** przy utrzymującej się stałej długości sieci przesyłowej.

W ujęciu ogólnokrajowym region cechuje się:

- utrzymującą się **8 pozycją w kraju** pod względem **długości** czynnej **sieci gazowej** ogółem na 100 km²,
- **niższą** w województwie (na poziomie ok. 3,3%) w stosunku do średniej dla kraju (ok. 4,7%) **dynamiką przyrostu długości** czynnej sieci gazowej ogółem na 100 km².

W ujęciu wewnątrzregionalnym, realne wykorzystanie infrastruktury gazowej charakteryzuje liczba przyłączy do sieci gazowej. W tym zakresie:

¹²³ W 2021 r. zmianie uległa metodyka klasyfikacji oraz prezentacji danych statystycznych dotyczących sieci gazowej. Do 2021 r. stosowano pojęcia:

- sieć rozdzielcza - sieć gazowa służąca do przesyłania i dystrybucji paliw gazowych o ciśnieniu nie wyższym niż 0,5 MPa,
- sieć przesyłowa - sieć gazowa służąca do przesyłania (tranzytu) i dystrybucji paliw gazowych o ciśnieniu wyższym niż 0,5 MPa.

Po 2021 r., w statystyce publicznej obowiązują pojęcia określające funkcję gazociągu, tj.:

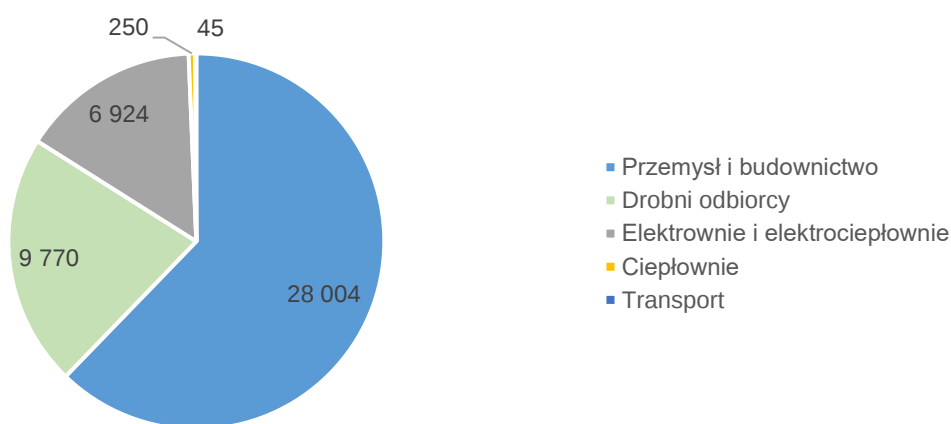
- sieć dystrybucyjna - system infrastruktury służący do rozprowadzania gazu ziemnego od sieci przesyłowej do odbiorców końcowych (bez przyłączy),
- sieć przesyłowa - infrastruktura techniczna służąca do transportu gazu ziemnego na duże odległości, od źródeł dostaw (np. terminali LNG, złóż gazowych) do sieci dystrybucyjnej oraz dużych odbiorców przemysłowych.

- w 2023 r. **najwięcej przyłączy** (powyżej 10 tys.) zarejestrowanych było w powiatach: lubelskim, m. Lublin, zamojskim, puławskim i kraśnickim,
- w latach 2018-2023, **największa dynamika wzrostu liczby przyłączy** sieci gazowej (przekraczającą 50%) miała miejsce w powiatach: parczewskim, włodawskim, hrubieszowskim i bialskim.

W najbliższych latach, tj. do 2028 r. Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. planuje na terenie województwa lubelskiego budowę **274 km sieci gazowej** i **3 stacji gazowych** związanych z gazyfikacją nowych obszarów i przyłączeniami odbiorców, a także **modernizację 403 km** istniejącej **sieci gazowej** oraz **5** istniejących **stacji gazowych**¹²⁴.

Według danych GUS, **zużycie gazu ziemnego** w regionie lubelskim **w 2023 r.** wynosiło **44 993,34 TJ** i było mniejsze w stosunku do 2018 r. o blisko 24%.

Wykres 41 Udział sektorów w zużyciu gazu ziemnego [w TJ] na terenie województwa lubelskiego w 2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, 2025 r.

W odniesieniu do struktury odbiorców, zużycie gazu kształtowało się odpowiednio (Wykres 41)¹²⁵:

- **62,2%** w sektorze **przemysłu i budownictwa**,
- **21,7%** przez **drobnych odbiorców**, tj. gospodarstwa domowe oraz pozostałych odbiorców,
- **15,4%** w **elektrowniach i elektrociepłowniach**,
- w **ciepłowniach** – **0,6%** oraz **transporcie** – **0,1%**.

Według danych GUS w województwie lubelskim w 2023 r. z **gazu sieciowego korzystało 47,1%** ogółu **ludności** regionu, co stanowi relatywnie niższą wartość wskaźnika niż średnia dla kraju wynosząca 56,3%. Pomimo utrzymującego się niższego wskaźnika wykorzystania gazu sieciowego przez mieszkańców, województwo lubelskie jest obszarem **większej dynamiki** zmian w tym zakresie. W odniesieniu do 2018 r., przyrost liczby ludności

¹²⁴ Plan Rozwoju Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. na lata 2024-2028 (wyciąg), Warszawa, Luty 2024, Schematy 5-8 <https://www.psgaz.pl/pobierz/acfd925-736b-47cc-a540-a2b36360c51f/page>

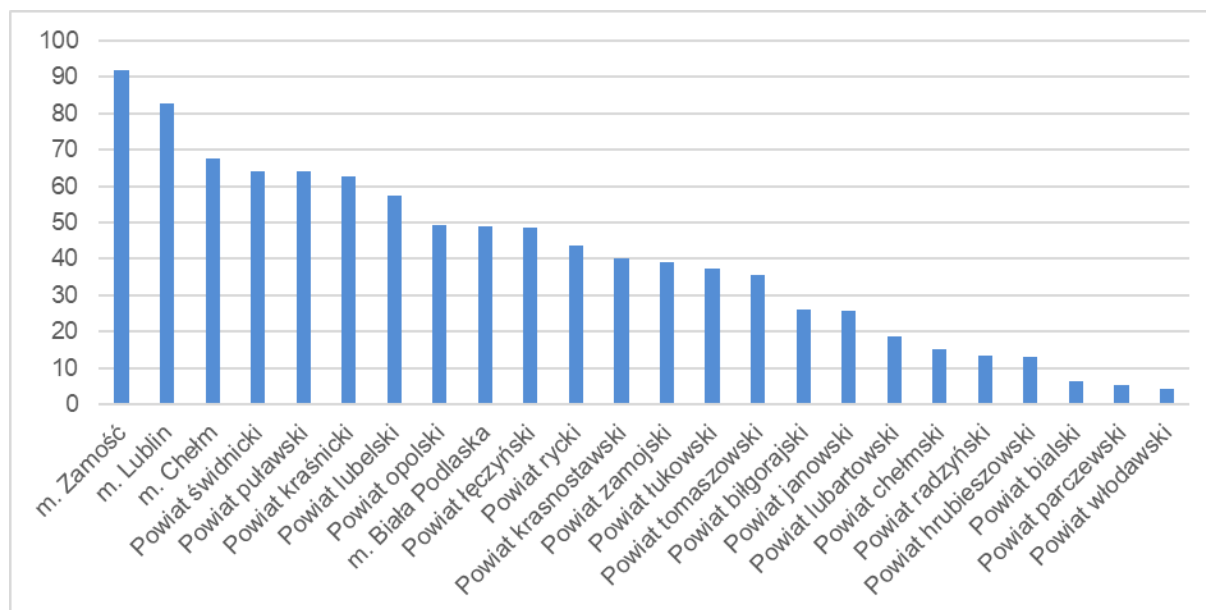
¹²⁵ Zużycie paliw i nośników energii w 2023 oraz 2018 roku, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/zuzycie-paliw-i-nosnikow-energii-w-2023-roku,6,18.html> , <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/zuzycie-paliw-i-nosnikow-energii-w-2018-roku,6,13.html>

korzystającej z sieci gazowej w regionie osiągnął wartość bliską 9%, natomiast średnia dla Polski nieznacznie przekroczyła 5%.

W ujęciu wewnątrzregionalnym, możliwości wykorzystania gazu sieciowego przez mieszkańców jest bardzo zróżnicowane (Wykres 42)¹²⁶:

- największe wykorzystanie (przekraczające 65%) charakteryzuje powiaty grodzkie: m. Zamość, m. Lublin oraz m. Chełm,
- w grupie powiatów ziemskich relatywnie dobre wskaźniki (powyżej 50%) cechują powiaty: świdnicki, puławski, kraśnicki i lubelski,
- najmniejszy udział mieszkańców (nieprzekraczający 10%) posiadających dostęp do sieci gazowej występuje w powiatach: włodawskim, parczewskim i bialskim.

Wykres 42 Udział ludności korzystającej z gazu [w %] w woj. lubelskim wg powiatów w 2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, 2025 r.

4.15.4. Stan rozwoju instalacji OZE

Rozmieszczenie instalacji **odnawialnych źródeł energii (OZE)** w regionie warunkowane jest zróżnicowanym w skali lokalnej występowaniem potencjałów środowiskowych (uśłonecznienie, wietrzność) oraz możliwościami przyłączeniowymi do sieci energetycznej.

Według danych URE, na koniec **2024** r. na terenie **województwa lubelskiego zlokalizowanych było 447** (spośród **8 703** funkcjonujących w Polsce) instalacji OZE.

Odnawialne źródła energii (dane za 2024)

↑ **793,7 MW** moc instalacji OZE zarejestrowanych w URE

57,3% mocy w farmach fotowoltaicznych

35,4% mocy w farmach wiatrowych

7,3% mocy w biogazowniach i elektrowniach wodnych i przy współspalaniu

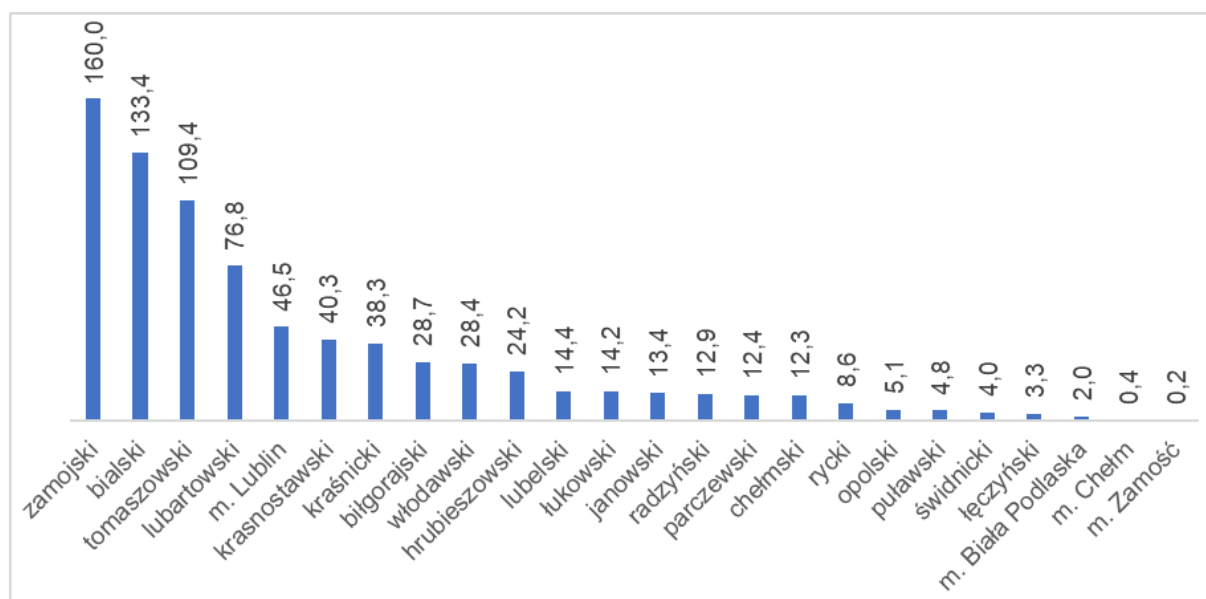
¹²⁶ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/cechy/2433>

W efekcie dynamicznego rozwoju inwestycji w regionie, w latach **2018-2024** wzrost mocy instalacji OZE przekroczył **318%**:

- w 2018 r. łączna wartość zainstalowanej mocy wynosiła 189,8 MW, natomiast w 2024 r. - **793,7 MW (2,24% mocy krajowych)**.

Instalacje o największej łącznej mocy znajdują się na terenie powiatów: **zamojskiego (160 MW)** oraz **bialskiego (133,4 MW)**, głównie w funkcjonujących tam instalacjach fotowoltaicznych oraz farmach wiatrowych (Wykres 43).

Wykres 43 Łączna moc instalacji OZE [w MW] w województwie lubelskim wg powiatów w 2024 r.

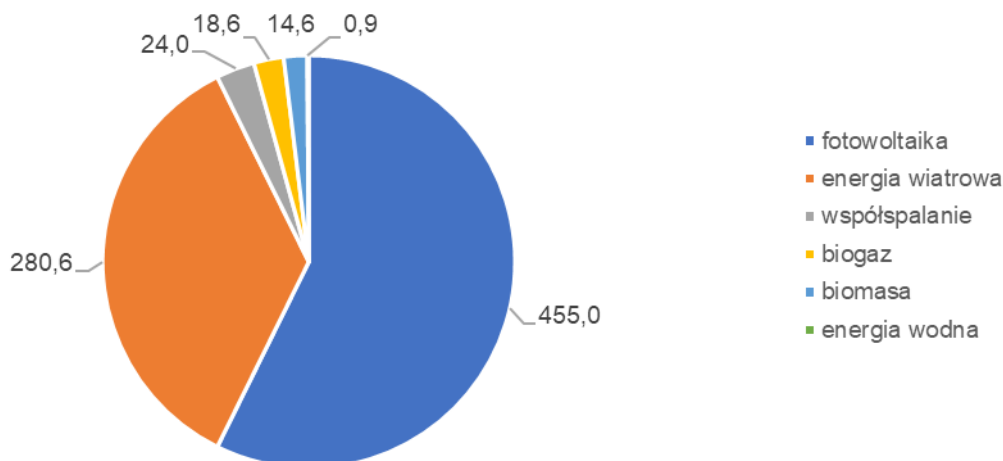
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych URE, 2025 r.

Uwzględniając **zróżnicowany potencjał** oraz wykorzystanie poszczególnych odnawialnych źródeł energii w regionie¹²⁷:

- **57,3%** mocy (455 MW) zainstalowane jest w **farmach fotowoltaicznych**,
- **35,4%** mocy w **farmach wiatrowych** (280,6 MW),
- **7,2%** mocy (57,2 MW) w instalacjach wykorzystujących biogaz, biomasę, współspalanie paliwa konwencjonalnego i biomasy lub biogazu,
- **0,1%** mocy (0,9 MW) w funkcjonujących **6 małych elektrowniach wodnych**, które ze względu na ograniczony potencjał energetyczny rzek mają relatywnie niewielkie znaczenie (Wykres 44).

¹²⁷ <https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-stand-na-31-grudnia-2024-r.html> , stan na dzień 31.12.2024 r.

Wykres 44 Udział mocy instalacji OZE [w MW] w woj. lubelskim wg rodzajów w 2024 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych URE, 2025 r.

Energia z wiatru wytwarzana jest w **18 elektrowniach wiatrowych** o łącznej mocy **280,6 MW**, przy czym:

- **ponad 95%** mocy zainstalowana jest w **8 farmach** zlokalizowanych w powiatach: tomaszowskim, lubartowskim, bialskim, krasnostawski, kraśnickim oraz hrubieszowskim,
- pozostałe 5% zainstalowanej mocy związane jest z funkcjonowaniem elektrowni w powiatach: biłgorajskim, chełmskim, ryckim, lubelskim i parczewskim.

Województwo lubelskie zaliczane jest do grupy regionów posiadających **największy potencjał** w zakresie wykorzystania **energii słonecznej** w Polsce. Najkorzystniejszy pod tym względem jest obszar południowo-wschodni – **Polesie Lubelskie, strefa nadbużańska oraz Roztocze**¹²⁸.

Na koniec 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało **398 instalacji fotowoltaicznych** o łącznej mocy **455 MW**, przy czym:

- największa łączna moc instalacji PVA zainstalowana była w powiatach: zamojskim (159 MW), bialskim (56 MW) oraz tomaszowskim (31 MW)¹²⁹,
- dominująca część instalacji charakteryzuje się mocą nieprzekraczającą 1MW.

¹²⁸ Diagnoza Prospektywna Województwa Lubelskiego, UMWL, 2019

¹²⁹ <https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-stand-na-31-grudnia-2024-r.html>, stan na dzień 31.12.2024 r.

Fot. 33 Elektrownia fotowoltaiczna o mocy 900 kW w miejscowości Lubyca Królewska

Fot. 34 Farma wiatrowa na terenie gminy Kraśnik

Źródło: <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/775839/>

Źródło: <https://zielonagospodarka.pl/ox2-oficjalnie-otwiera-farme-wiatrowa-krasnik-17756>

Według danych PGE Dystrybucja S.A., na koniec 2024 r. w regionie funkcjonowały **121 122 mikroinstalacje** o łącznej mocy **811,73 MW**, przy czym mikroinstalacji fotowoltaicznych należących do prosumentów było 119 692 o łącznej mocy 780,694 MW.

Na koniec 2024 r. w regionie funkcjonowały **22** instalacje wykorzystujące **biogaz** o łącznej mocy **18,6 MW**¹³⁰, w tym:

- **12 biogazowni rolniczych** (13,3 MW)
- **10 instalacji** wykorzystujących **biogaz inny niż rolniczy** (5,3 MW), tj. z oczyszczalni ścieków (m.in. Puławy, Lublin, Zamość, Lubartów) oraz składowisk odpadów (m.in. Biała Podlaska, Rokitno).

■ Realizowane działania

Stan rozwoju sektora energetyki w województwie wiąże się z komplementarnością działań podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. W tym zakresie istotne znaczenie ma **współpraca** pomiędzy samorządem województwa, a operatorami systemów energetycznych, producentami energii, samorządami lokalnymi oraz administracją rządową.

W ramach realizacji działań wynikających ze „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”, Zarząd Województwa Lubelskiego **przyjął** projekt „**Polityki energetycznej w województwie lubelskim w perspektywie 2030**”, który zgodnie z założeniami stanowić będzie płaszczyznę współpracy na rzecz budowania bezpieczeństwa energetycznego regionu. Kontynuując dotychczas wykonane prace, na 2025 r. zaplanowano przeprowadzenie procesu **strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** projektu dokumentu, którego szczególnie istotnym elementem będą szerokie **konsultacje społeczne**.

Jednym z istotnych aspektów polityki energetycznej województwa jest wspieranie lokalnych inicjatyw energetycznych, takich jak **klastry energii i spółdzielnie energetyczne**, które mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności oraz samowystarczalności energetycznej regionu w układach ponadlokalnych. Obecnie w regionie funkcjonuje **14 klastrów energii**, tj.:

¹³⁰ <https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-stan-na-31-grudnia-2024-r.html>, stan na dzień 31.12.2024 r.

- Klaster Energia Dolina Zielawy (Energia Dolina Zielawy sp. z o. o.), działający na terenie gmin: Sosnówka, Jabłoń, Wisznice, Rossosz, Podedwórze¹³¹,
- Tomaszowski Klaster Energii – TermoSystemy Sp. z o.o., działający na terenie powiatu tomaszowskiego¹³²,
- Klaster Energii Południowe Podlasie - BIO-POWER, działający na terenie miast: Biała Podlaska, Międzyrzec Podlaski oraz gmin wiejskich Biała Podlaska oraz Drelów¹³³,
- Włodawski Klaster Zrównoważonej Energetyki i Odnawialnych Źródeł Energii - Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych, działający na terenie powiatu włodawskiego¹³⁴,
- Klaster Energii Niemce (utworzony w ramach projektu ENES- CE), działający na terenie gminy Niemce¹³⁵,
- Radzyński Klaster Energii, działający na terenie gmin: Czemierniki, Kąkolewnica, Ulan-Majorat, Wohyń¹³⁶,
- Nadbużański Klaster Energii, działający na gmin: Terespol, Sławatycze, Piszczac, Łomazy, Kodeń¹³⁷,
- Klaster Energii Powiatu Ryckiego, działający na terenie Miasta i Gminy Ryki oraz gmin: Nowodwór, Kłoczew¹³⁸,
- Kraśnicki Klaster Energii, działający na terenie Miasta Kraśnik oraz gmin wiejskich: Dzierzkowice, Kraśnik, Urzędów¹³⁹,
- Janowski Klaster Energii, działający na terenie powiatu janowskiego¹⁴⁰,
- Łęczyński Klaster Energii, działający na terenie powiatu łęczyńskiego¹⁴¹,
- Lubelska Dolina Wodorowa¹⁴², działający na terenie województwa lubelskiego,
- Lubelski Klaster Ekoenergetyczny, działający na terenie miasta Lublin oraz gminy Łęczna¹⁴³,
- Klaster Energii Zielona Zamojszczyzna przekształcony z klastra Zamojski Klaster Energii, działający na terenie miasta Zamość¹⁴⁴,

oraz **4 spółdzielnie energetyczne**¹⁴⁵ tj.:

- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Hrubieszów, Trzeszczany, Werbkowice,
- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Dołhobyczów, Mircze i Gminy Miejsko-wiejskiej Tyszowce,
- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Białopole, Horodło, Uchanie,
- Spółdzielnia Energetyczna OZE Rentier Wspólna Energia Zaliszcze.

¹³¹ https://www.energetyka-rozproszona.pl/mapa_spolecznosci_energetycznych/?voivodeship=lubelskie&county=

¹³² https://www.energetyka-rozproszona.pl/mapa_spolecznosci_energetycznych/?voivodeship=lubelskie&county=

¹³³ https://www.energetyka-rozproszona.pl/mapa_spolecznosci_energetycznych/?voivodeship=lubelskie&county=

¹³⁴ https://www.energetyka-rozproszona.pl/mapa_spolecznosci_energetycznych/?voivodeship=lubelskie&county=

¹³⁵ <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci-fundusze-europejskie/klaster-energii-niemce-utworzony-w-ramach-projektu-enes-ce-podczas-warsztatow-nr-3-w-2021-r/>

¹³⁶ <https://koordynatorklastrow.pl/nasze-klastry/lubelskie/radzynski-klaster-energii/>

¹³⁷ <https://koordynatorklastrow.pl/nasze-klastry/lubelskie/nadbuzanski-klaster-energii/>

¹³⁸ <https://koordynatorklastrow.pl/nasze-klastry/lubelskie/klaster-energii-powiatu-ryckiego/>

¹³⁹ <https://koordynatorklastrow.pl/nasze-klastry/lubelskie/krasnicky-klaster-energii/>

¹⁴⁰ <https://koordynatorklastrow.pl/nasze-klastry/lubelskie/janowski-klaster-energii/>

¹⁴¹ <https://leczynski-klaster.pl/>

¹⁴² <https://lpnt.pl/wydarzenia/lubelskie-klastry-pierwsze-walne-zgromadzenia/>

¹⁴³ <https://fundacja.lublin.pl/klaster/>

¹⁴⁴ <https://klastry-energii.pl/klaster-energii-zielona-zamojszczyzna/> oraz

https://umzamosc.bip.lubelskie.pl/index.php?id=82&action=details&document_id=2087414

¹⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/kowr/wykaz-spoldzieln-energetycznych> , stan na dzień 25.03.2025 r.

W ramach kompetencji ustawowych wynikających z ustawy Prawo energetyczne, samorząd województwa uczestniczy w procesach planowania rozwoju przedsiębiorstw energetycznych oraz optymalizacji zarządzania i rozwoju efektywności energetycznej w gminach. W tym zakresie, w 2024 r. Zarząd Województwa Lubelskiego zaopiniował łącznie **43 projekty dokumentów** z zakresu energetyki (Wykres 45), w tym:

- **6 projektów** założeń do **planów zaopatrzenia** gmin w ciepło, energię elektryczną oraz paliwa gazowe,
- **4 wnioski** przedstawione przez prezesa URE dot. projektów **planów rozwoju** przedsiębiorstw energetycznych,
- **33 wnioski** przedstawione przez prezesa URE dot. **koncesji** w zakresie: wytwarzania paliw, energii elektrycznej lub ciepła, magazynowania paliw ciekłych oraz gazowych, przesyłania lub dystrybucji paliwa, energii elektrycznej oraz ciepła, obrotu paliwami, energią i ciepłem.

Innym aspektem działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w sektorze energetyki jest wsparcie finansowe działań realizowanych w ramach 4 priorytetu FEL 2021-2027 tj. Efektywnego wykorzystania energii. Według tabeli kontraktacji dotyczącej przedmiotowego priorytetu, podpisano narastająco od 2023 roku **19 umów** na kwotę dofinansowania z UE **1 196,8 mln zł**, w tym:

- 15 umów z Efektywności Energetycznej na kwotę 555,4 mln zł,
- 4 umowy z OZE na kwotę 641,4 mln zł.

Programy wspierające rozwój OZE

(stan na koniec 2024 r.)

Program Czyste Powietrze

- **972,3 mln zł** – łączna kwota dofinansowania
- **4,4 tys.** wymienionych źródeł ciepła
- **5,5 tys.** budynków poddanych termomodernizacji

Ciepłe mieszkanie

- **II nabór 16** gmin w regionie podpisało umowy na realizację
- **12,2 mln zł** łączna kwota dofinansowania

Program Agroenergia

- 11 podpisanych umów
- **169,3 tys. zł** – łączna kwota dofinansowania

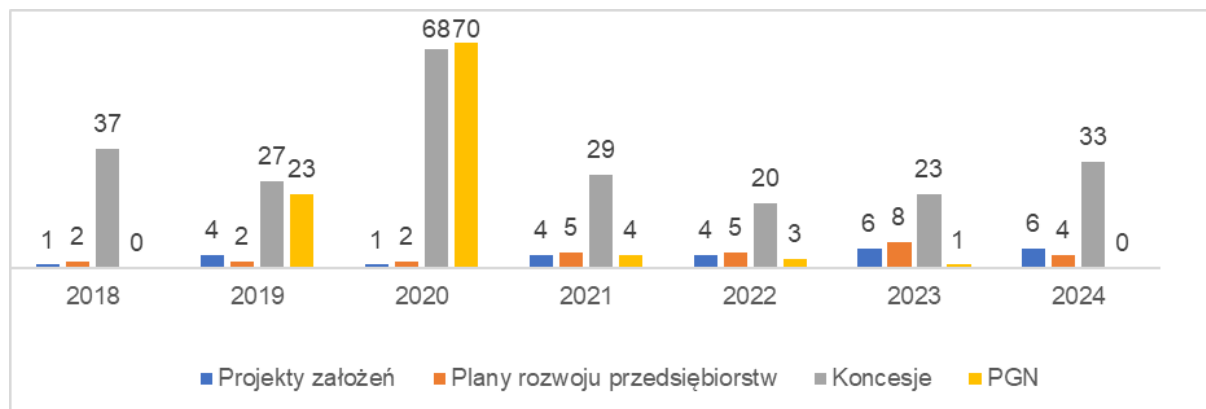
Program Mój prąd (2019-2024)

- **33,8 tys.** dofinansowań na budowę instalacji PV o łącznej mocy **183,5 MW**

Program Moje Ciepło

- **1276** dofinansowań do instalacji pomp ciepła

Wykres 45 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2024

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin, 2025 r.

W procesie identyfikacji zadań z zakresu energetyki, przewidzianych w ramach programu **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027**, w 2023 roku Województwo Lubelskie nawiązało współpracę z **PGE Dystrybucja S.A.**, której efektem jest lista **29 przedsięwzięć** strategicznych. Aktualnie dofinansowanie otrzymało **6 inwestycji**, tj.:

- projekt i budowa rozdzielni sieciowej SN Węglinek;
- projekt i rozbudowa stacji 110/15 kV Piszczac;
- przebudowa linii 110 kV Chełm Systemowa - Chełm Cementownia Tor 2;
- budowa nowej linii relacji Chełm Systemowa – Dorohusk;
- przebudowa linii SN, nn i stacji Łanowa, Błonie KR i Błonie Surowce Wtórne;
- modernizacja linii 110 kV Nisko – Biłgoraj)¹⁴⁶.

W odniesieniu do innych instrumentów wsparcia rozwoju energetyki, na terenie województwa lubelskiego realizowane były programy priorytetowe wdrażane za pośrednictwem WFOŚiGW w Lublinie, m.in.:

- **Agroenergia** program realizowany od 2021 r., którego celem jest zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych w sektorze rolniczym. W ramach naboru prowadzonego w 2024 r., w którym wsparciem objęte zostały mikroinstalacje, pompy ciepła i towarzyszące magazyny energii, w województwie lubelskim:
 - zawarto **11 umów**,
 - udzielono dofinansowania na łączną kwotę **169,3 tys. zł**.
- **Doradztwo energetyczne**, które w latach 2015-2023 realizowane było przez Samorząd Województwa Lubelskiego, a obecnie kontynuowane jest przez NFOŚiGW we współpracy z WFOŚiGW w postaci „**Projektu Doradztwa Energetycznego**”, finansowanego ze środków FEnIKS 2021-2027.
- Programy priorytetowe **Czyste powietrze** oraz **Ciepłe mieszkanie**, których głównym celem jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz poprawa jakości powietrza poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków zostały opisane w rozdziale 4.6 Ochrona przyrody i środowiska.

Na poziomie krajowym Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizował programy wspierające w szczególności rozwój energetyki opartej na OZE, tj.:

- **Mój prąd** program, w ramach którego można uzyskać dofinansowanie na zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznych. W województwie lubelskim od początku realizacji programu:
 - wypłacono **33 754 dofinansowań** do projektów instalacji PV, których łączna moc wynosi **183,5 MW**.
 - **wielkość** uzyskanej redukcji emisji CO₂ szacuje się na poziomie ponad **149 tys. t/rok**¹⁴⁷.
- **Moje ciepło** program, którego celem jest wsparcie rozwoju ogrzewnictwa indywidualnego i rozwoju energetyki prosumenckiej w obszarze powietrznych, wodnych

¹⁴⁶ <https://www.fepw.gov.pl/strony/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/poznaj-realizowane-projekty/lista-projektow/>, stan na dzień 31.03.2025 r.

¹⁴⁷ <https://mojprad.gov.pl/>, stan na dzień 27.03.2025 r.

i gruntowych pomp ciepła w nowych budynkach mieszkalnych jednorodzinnych. W okresie realizacji program, tj. jest od 2022 do końca 2026 r. na terenie województwa lubelskiego:

- przyznano **1 276 dofinansowań** do instalacji pomp ciepła (176 – pompy gruntowe, 1 110 – pompy powietrzne¹⁴⁸).
- **Energia dla wsi** program realizowany od 25 stycznia 2023 r. do roku 2030, a jego celem jest wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie gmin wiejskich i wiejsko-miejskich. O dofinansowanie na instalacje fotowoltaiczne, wodne, wiatrowe, biogazownie oraz magazyny energii w formie pożyczek i dotacji mogą ubiegać się rolnicy oraz spółdzielnie energetyczne lub jej członkowie, a także powstające spółdzielnie energetyczne.

Ważnym elementem działań z zakresu energetyki są projekty ukierunkowane na animowanie działań oraz nawiązywanie współpracy. W tym zakresie w 2024 r. realizowane były **projekty międzynarodowe** realizowane w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), w których Województwo Lubelskie współpracuje z partnerami zagranicznymi m.in. z: Włoch, Słowacji, Hiszpanii, Belgii, Francji, Finlandii, Cypru, Bułgarii, Słowenii, Łotwy, tj.:

- **REC4EU** – Renewable Energy Communities for EU regions, którego celem jest tworzenie i rozwój społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej.
- **UNIFHY** – Unifying policies to support the uptake of green hydrogen to decarbonize Europe, którego celem jest opracowanie strategicznego podejścia, umożliwiającego stworzenie rynku wodoru, zwiększenie jego konkurencyjności oraz zapewnienie dedykowanej infrastruktury lub ułatwienie jej integracji z już istniejącą.
- **GreenHydra** – Increase the uptake of green hydrogen in small industries and SMEs, którego celem jest poprawa polityki regionalnej i lokalnej różnych partnerów UE w celu ustanowienia inicjatyw i środków wsparcia dla rozwoju wodoru poprzez programy badawcze, strategie rozwoju, programy podnoszenia świadomości i inwestycje pilotażowe.
- **HERCULES** – Enhancing the energy transition in Central Europe with the support of renewable energy communities, którego celem jest wsparcie inicjatyw oddolnych takich jak grupy energetyczne i klastry, z naciskiem na rozwijanie istniejących w regionie grup energetycznych.

Na bazie prezentowanych dobrych praktyk z różnych regionów wypracowywane są rozwiązania, które mogą być skutecznie wdrażane w województwie lubelskim na poziomie lokalnym.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze **energetyki** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

¹⁴⁸ <https://mojecieplo.gov.pl/>, stan na dzień 27.03.2025 r.

4.16. Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM

Mieniem województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne. Samorząd Województwa dysponuje mieniem wojewódzkim, w tym odpowiednio:

- do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy stanowanie aktów prawa miejscowego dotyczących zasad gospodarowania mieniem wojewódzkim,
- do zadań Zarządu Województwa należy gospodarowanie mieniem województwa, w tym wykonywanie praw z akcji i udziałów posiadanych przez województwo¹⁴⁹.

Samorząd Województwa Lubelskiego dysponuje **22 973 nieruchomościami gruntowymi** o łącznej powierzchni ponad **7,5 tys. ha** i łącznej wartości wynoszącej **592 mln zł** (według stanu na koniec **2024 r.**), do których prawa posiadają łącznie **55** wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne działające w następujących obszarach:

- **ochrona zdrowia** – **17** jednostek,
- **edukacja** – **15** jednostek,
- **kultura** – **11** instytucji,
- **inne** – **12** jednostek (m.in. jednostki infrastruktury technicznej, geodezji, rolnictwa i ochrony środowiska, rozwoju regionalnego).

Większość nieruchomości w liczbie **22 418** stanowią grunty przeznaczone pod **drogi wojewódzkie**, pozostałe należą do jednostek samorządowych. W latach **2023-2024**, w odniesieniu do ogólnej wartości nieruchomości gruntowych nastąpił **wzrost ich wartości o 13,2 mln zł**.

Dochody uzyskane z tytułu wykonywania praw własności i innych praw majątkowych

Łączna wartość opłat za władanie nieruchomościami wyniosła ponad **704,6 tys. zł** w tym wynikająca z:

- użytkowania wieczystego – **254,2 tys. zł**,
- trwałego zarządu – **446 tys. zł**,
- przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności – **4,4 tys. zł**

Dochody z tytułu **odpłatnego nabycia prawa własności/użytkowania wieczystego** nieruchomości wyniosły **122,5 tys. zł**, na którą złożyła się **sprzedaż** nieruchomości Województwa Lubelskiego. Są to następujące nieruchomości:

- Adampol, gm. Wyryki, sprzedaż lokalu mieszkalnego na rzecz najemcy – **8 375 zł**

Wartość mienia województwa ogółem wyniosła **827 091 zł**

- Wartość opłat za **władanie nieruchomościami** w 2024 r. wyniosła **704 557 zł**,
- Dochody z **odpłatnego nabycia** prawa własności/ użytkowania wieczystego nieruchomości wyniosły **122 534 zł**

¹⁴⁹ Art. 41 ust. 1-2 pkt 1 ustawy z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 581)

oraz

- **odszkodowania** za działki drogowe, przejęte na rzecz Skarbu Państwa, łącznie na kwotę **114 159 zł** (Lublin, gm. Urzędów, gm. Puławy).

Nieruchomości zbędne do działalności statutowej jednostek, przekazywane są (do momentu ich sprzedaży) w zarządzanie Lubelskiemu Centrum Innowacji i Technologii w Lublinie.

Wykaz spółek prawa handlowego, w których Województwo Lubelskie posiada udziały lub akcje:

	Lubelskie Dworce S.A. z siedzibą w Lublinie	100%
	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzecu Podlaskim sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzecu Podlaskim	100%
	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie	100%
	Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A. z siedzibą w Lublinie	96,77%
	Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie	46,94%
	Targi Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie	25,81%
	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Lublinie	21,19%
	POLREGIO S.A. z siedzibą w Warszawie	2,75%
	Lubelski Rynek Hurtowy S.A. z siedzibą w Elizówce k/Lublina	1,02%
	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Biłgoraju sp. z o.o. z siedzibą w Biłgoraju	0,21%

W czterech spośród wskazanych spółek, Województwo Lubelskie **posiada dominującą** pozycję w strukturze kapitałowej. Funkcję zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia w jednoosobowych spółkach województwa pełni Zarząd Województwa

Lubelskiego. Natomiast w spółkach, gdzie województwo nie jest jedynym udziałowcem lub akcjonariuszem, Województwo Lubelskie reprezentuje odpowiednio na zgromadzeniach wspólników albo walnych zgromadzeniach upoważniony każdorazowo przez Zarząd Województwa Lubelskiego pełnomocnik.

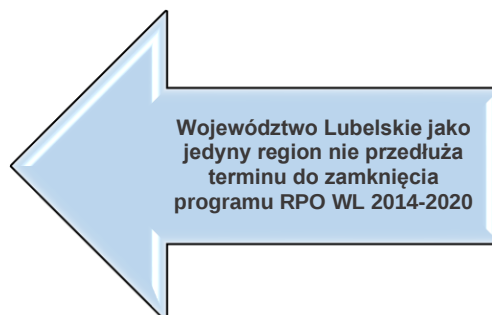
Organizacja nadzoru właścicielskiego nad spółkami prawa handlowego, w których Województwo Lubelskie posiada udziały bądź akcje, polega w głównej mierze na prowadzeniu spraw związanych z obejmowaniem, nabywaniem i zbywaniem przez Województwo akcji spółek prawa handlowego, prowadzeniu ewidencji spółek oraz dokumentacji organizacyjnej tych podmiotów. Istotna jest również współpraca z organami spółek oraz z innymi wspólnikami i akcjonariuszami, a także monitorowanie sytuacji ekonomicznej. Ważny element stanowi koordynacja działań realizowanych przez zarządy spółek w kontekście osiągnięcia celów określonych przez województwo lubelskie.

5. Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim¹⁵⁰

5.1. Regionalny Program Operacyjny i Polityka Spójności 2014-2020 w województwie lubelskim

Zamknięcie **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020** stanowiło istotny element działań prowadzonych w 2024 roku.

W dniu 18 czerwca 2024 r. Zarząd Województwa Lubelskiego podjął decyzję o niekorzystaniu z rozwiązań wprowadzonych rozporządzeniem STEP w kwestii zamykania RPO WL 2014-2020, a pozostaniu przy dotychczas obowiązujących regulacjach prawnych i złożeniu stosownych dokumentów w **pierwotnie obowiązujących terminach**. Instytucja Zarządzająca RPO WL 31 lipca 2024 r. przedłożyła **ostateczny wniosek** o płatność okresową, co tym samym oznacza, że wdrażanie RPO WL 2014-2020 zostało **zakończone**.

W związku z rozpoczęciem procesu zamykania RPO WL 2014-2020 w I połowie 2024 roku nastąpiło finansowe rozliczenie projektów, w ramach których zostały poniesione wydatki do 31 grudnia 2023 r. Ostatni wniosek o płatność okresową w ramach EFRR został przekazany do KE dnia 10 lipca 2024 r., zaś w ramach EFS w dniu 11 lipca 2024 r.

Biorąc pod uwagę terminy przekazania ostatecznych wniosków o płatność, Instytucja Zarządzająca RPO WL 2014-2020 podjęła decyzję, iż Sprawozdanie końcowe z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 będzie przygotowane na podstawie danych ze stanem na 31 lipca 2024 r. Wszystkie przedstawione poniżej informacje są tożsame ze sprawozdaniem końcowym.

W dniu 13 grudnia 2024 r. Instytucja Zarządzająca RPO WL 2014-2020 przekazała do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej **Sprawozdanie końcowe z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020** w celu jego zaopiniowania.

Według stanu na **zamknięcie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020**:

- ogłoszono **247** naborów wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym i pozakonkursowym, w ramach których ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów wyniosła **3,2 mld EUR** dofinansowania z UE, co stanowi **140,86%** alokacji na Program,

¹⁵⁰ Szczegółowe informacje w 27. Raporcie. Fundusze Europejskie w woj. lubelskim (wg stanu na 31.12.2024 r.) UMWL DSiR 2025 r.

- **11 655** wniosków o dofinansowanie o wartości wkładu UE **3,4 mld EUR** zostało ocenionych pozytywnie pod względem formalnym, co stanowi **151,84%** alokacji na Program,
- zatwierdzono do realizacji **9 000** wniosków o dofinansowanie o wartości dofinansowania z UE wynoszącej **2,5 mld EUR**, co stanowi **111,97%** alokacji na Program,
- podpisano **8 424** umowy o dofinansowanie projektów o łącznej wartości odpowiadającej środkom UE w wysokości **2,4 mld EUR**, co stanowi **107,14%** alokacji na Program,
- zatwierdzono **44 873** wnioski o płatność na kwotę dofinansowania z UE wynoszącą **2,4 mld EUR**, co stanowi **104,01%** alokacji na Program,
- wydatki w deklaracjach zatwierdzonych przez KE wyniosły **2,6 mld EUR** wkładu UE, co stanowi **115,62%** alokacji RPO WL 2014-2020,
- na podstawie zatwierdzonych deklaracji wydatków przekazano do Komisji Europejskiej (KE) **212 wniosków o płatność okresową** na łączną kwotę wnioskowaną wynoszącą **2,6 mld EUR**, co stanowi 115,62% alokacji, a w 2024 r. 13 wniosków o płatność, na łączną kwotę wnioskowaną **218,3 mln EUR**,
- w lipcu 2024 r. IC sporządziła i przekazała do Komisji Europejskiej 2 **końcowe wnioski o płatność** w ramach RPO WL na lata 2014-2020 (kwoty wnioskowane ostatecznych wniosków o płatność obejmowały wartości wynikające z zadeklarowanych nadprogramowych wydatków w ostatnim roku i zastosowania 15% elastyczności; kwoty te nie zostaną wypłacone, a zostaną uwzględnione przy obliczaniu salda w momencie zamknięcia programu).

RPO WL 2014-2020

- **8 424** liczba projektów zrealizowanych
- **15,2 mld zł** wartość ogółem
- **10,4 mld zł** wartość dofinansowania UE

RPO WL 2014-2020 na tle regionów:

- **1 miejsce** - liczba projektów zrealizowanych
- **1 miejsce** - liczba zatwierdzonych wniosków o płatność
- **1 miejsce** - procentowe wykorzystanie alokacji w zatwierdzonych wnioskach o płatność

Podsumowanie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020¹⁵¹

Praca i przedsiębiorczość

86 110 osób bezrobotnych otrzymało wsparcie

11 539 osób otrzymało bezzwrotne wsparcie na założenie działalności gospodarczej

7 935 wspartych przedsiębiorstw

Badania i rozwój

¹⁵¹ Do przeliczenia wartości w PLN zastosowano kurs przyjęty dla Sprawozdania końcowego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 - 1 EUR = 4,2838 PLN.

120 przedsiębiorstw współpracuje z ośrodkami badawczymi
190 firm wprowadziło zmiany organizacyjno-procesowe
820 przedsiębiorstw uzyskało wsparcie w celu wprowadzenia produktów nowych dla firm

Transport

364 km przebudowywanych lub modernizowanych dróg
9 zakupionych jednostek taboru kolejowego
1 168 wybudowanych lub zmodernizowanych urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego

Środowisko i czysta energia

102 492 nowych jednostek wytwarzania energii z OZE
256 km wybudowanej kanalizacji sanitarnej
255 km wybudowanej sieci wodociągowej

Opieka nad dziećmi

42 wsparte obiekty infrastruktury przedszkolnej
4 084 dofinansowane miejsca wychowania przedszkolnego
3 048 utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Kształcenie zawodowe

102 wsparte obiekty infrastruktury kształcenia zawodowego
319 szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne
21 447 uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy uczestniczyli w stażach i praktykach u pracodawcy

Zdrowie

88 wspartych podmiotów leczniczych
125 047 osób objętych programem zdrowotnym
86 044 osób, które zgłosiły się na badania profilaktyczne

Usuwanie barier

40 676 osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem
24 210 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem

W ramach RPO WL 2014-2020 w województwie lubelskim zostały zrealizowane **8 424 projekty**, ich łączna wartość wynosi blisko **15,2 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE kształtuje się na poziomie **10,4 mld zł**. Średnia wartość projektu w woj. lubelskim kształtuje się na poziomie **1,8 mln zł**, a średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na projekt to **1,2 mln zł**. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów **per capita to 7,5 tys. zł/os.**, zaś wartość dofinansowania UE **per capita to 5,2 tys. zł/os.**

Łącznie w ramach Polityki Spójności 2014-2020 **w województwie lubelskim** (wg stanu na 31 grudnia 2024 r.) 10 358 projektów zostało zrealizowanych a ich łączna wartość wynosi 33,7 mld zł, wartość dofinansowania to 22,4 mld zł, a wartość **dofinansowania z UE** jest na poziomie **21,1 mld zł**. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów per capita osiągną poziom 16,7 tys. zł/os., zaś wartość **dofinansowania UE per capita**

10,5 tys. zł/os. Średnia wartość projektu zrealizowanego w ramach Polityki Spójności 2014-2020 w województwie lubelskim kształtowała się na poziomie 3,3 mln zł, natomiast średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na jeden projekt w regionie wyniosła około 2 mln zł.

Przeprowadzone symulacje w badaniu „Ocena wpływu realizacji polityki spójności (i innych instrumentów) na kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modelu vespa”, zleconym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej pokazują, że na przestrzeni **czterech perspektyw finansowych**, polski PKB był średnio o **4% wyższy** w porównaniu do tego, co byłoby możliwe, gdyby Polska nie otrzymywała funduszy UE.

5.2. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 i Polityka Spójności 2021-2027 w województwie lubelskim

Według stanu na 31 grudnia 2024 roku, w ramach **Polityki Spójności 2021-2027** realizowane w Polsce są 11 434 projekty o łącznej wartości ogółem **159,9 mld zł**. Kwota dofinansowania dla tych projektów wyniosła 120,2 mld zł, a wartość wkładu UE była na poziomie **112,3 mld zł**.

Pod względem ilościowym, najwięcej **projektów** realizowano w ramach programu Fundusze Europejskie – 9 151 projekty. Z programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki realizowano 900 projektów, zaś z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 – 591 projekty. Ogółem najwięcej projektów realizowano na terenie województwa śląskiego (1 583 projekty) oraz województwa lubelskiego (1 226 projekty).

Mapa 51 Polityka Spójności 2021-2027 w województwach (dofinansowanie UE w mld zł)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2021, wg stanu na dzień 31.12.2024 r.

Najwyższą **wartość wkładu UE** do realizowanych projektów w analizowanym okresie wykazano dla projektów realizowanych na terenie całego kraju lub kilku województw. Wśród regionów natomiast najwyższą wartość wykazały województwa: śląskie (11,2 mld zł),

mazowieckie (10,5 mld zł), podkarpackie (6,5 mld zł), a najniższą województwo lubuskie (1,4 mld zł).

Tabela 12 Polityka Spójności 2021-2027 ogółem wg programów operacyjnych w województwie lubelskim

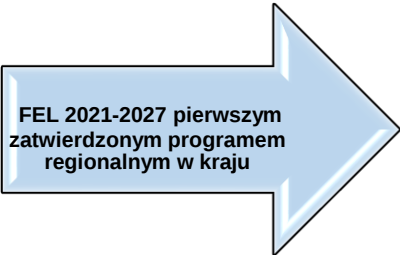
Program	Wartość ogółem (PLN)	Wkład UE (PLN)	Liczba projektów	Wartość projektów per capita (PLN)	Wkład UE per capita (PLN)	Udział wkładu UE poszczególnych programów w stosunku do wkładu UE dla województwa (%)
Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki	484 762 595	275 732 113	45	241,05	137,11	4,94%
Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej	736 090 311	508 334 144	138	366,02	252,77	9,11%
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego	43 481 727	35 881 121	10	21,62	17,84	0,64%
Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko	868 241 424	787 297 757	9	431,74	391,49	14,10%
Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy	257 674 248	130 346 840	7	128,13	64,82	2,33%
Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	4 749 099 590	3 844 896 353	1 017	2 361,51	1 911,89	68,87%
Ogółem LUBELSKIE	7 139 349 895	5 582 488 328	1 226	3 550,07	2 775,91	100,00%

Źródło: DSiR UMWL na podstawie SL2021 według stanu na 31.12.2024 r.

Według stanu na koniec 2024 roku, w ramach Polityki Spójności 2021-2027 realizowanych w województwie lubelskim jest **1 226 projektów** o łącznej wartości ogółem **7,1 mld zł**. Kwota dofinansowania dla tych projektów wyniosła 5,8 mld zł, a wartość wkładu UE **5,6 mld zł**. Udział dofinansowania UE w ramach Polityki Spójności 2021-2027 w województwie lubelskim w porównaniu do poziomu dofinansowania UE w kraju wynosi niespełna 5%. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów per capita osiągnęła poziom **3,6 tys. zł/os.**, zaś wartość dofinansowania UE per capita 2,8 tys. zł/os. Średnia wartość projektu zrealizowanego w ramach Polityki Spójności 2021-2027 w województwie lubelskim kształtowała się na poziomie 5,8 mln zł, natomiast średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na jeden projekt w regionie wyniosła 4,6 mln zł.

Polityka Spójności 2021-2027 w województwie lubelskim

- **1 226** liczba projektów realizowanych
- **7,1 mld zł** wartość ogółem
- **5,6 mld zł** wartość dofinansowania UE

FEL 2021-2027 pierwszym
zatwierdzonym programem
regionalnym w kraju

Program **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027** (FEL 2021-2027) to kluczowy dokument, określający strategię wykorzystania funduszy europejskich w województwie lubelskim na najbliższe lata. Uwzględnia Cele Polityki i Cele Szczegółowe zdefiniowane przez Komisję Europejską (KE) oraz odpowiada na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, zidentyfikowane między innymi w Strategii

Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. Program FEL 2021-2027 został zatwierdzony przez KE 24 listopada 2022 r. Decyzją Wykonawczą nr C(2022) 8382 jako **pierwszy w kraju program regionalny**.

Celem głównym FEL 2021-2027 jest wzmacnianie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców, który zostanie osiągnięty poprzez interwencję w ramach 13 Priorytetów (9 współfinansowanych z EFRR oraz 4 z EFS+).

Zgodnie z art. 18 rozporządzenia ogólnego¹⁵² programy na lata 2021-2027 podlegają procedurze przeglądu śródkresowego. Do dnia 31 marca 2025 r., w odniesieniu do każdego programu, należy przedłożyć Komisji Europejskiej ocenę wyniku przeglądu śródkresowego. W związku z tym, w 2024 r. rozpoczęto prace nad przeglądem śródkresowym FEL 2021-2027.

FEL 2021-2027 zakłada realizację **trzech instrumentów terytorialnych**:

- Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), które będą realizowane poprzez projekty zintegrowane¹⁵³ na terenie 17 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.,
- Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) dedykowanego współpracy partnerstw JST w ramach OSI krajowych wyznaczonych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i gminy zagrożone trwałą marginalizacją),
- Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) dedykowanego obszarom, dla których planowane są działania rewitalizacyjne, wdrażane poprzez pojedyncze gminy w oparciu o gminny program rewitalizacji.

Do końca 2024 r., w wyniku przeprowadzonej oceny zgodnie z przyjętymi w 2023 r. procedurami oceny gminnych programów rewitalizacji, strategii ZIT i IIT, zatwierdzonych zostało:

- **46 Gminnych Programów Rewitalizacji**, pełniących funkcje strategii IIT,

¹⁵² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

¹⁵³ Projekty nie mające zintegrowanego charakteru nie mogą być realizowane w ramach instrumentu ZIT.

- 15 strategii ZIT,
- 3 strategię IIT.

Dokumentem określającym kierunki i warunki dofinansowania programu FEL 2021-2027 oraz przedsięwzięć priorytetowych jest **Kontrakt Programowy dla Województwa Lubelskiego**, podpisany pomiędzy Ministrem Funduszy i Polityki Regionalnej a Zarządem Województwa Lubelskiego w dniu 8 grudnia 2021 roku.

W 2024 r. Instytucja Zarządzająca FEL 2021-2027 dwukrotnie aktualizowała Załącznik nr 10 do KP pn. „Wykaz przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego” – 29 stycznia oraz 10 grudnia. Pierwsza zmiana polegała na wpisaniu do załącznika nr 10 przedsięwzięcia pn. „Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 od km 1+326 do km 12+980” oraz usunięciu przedsięwzięcia pn. „Budowa zachodniej obwodnicy Kraśnika w ciągu drogi wojewódzkiej nr 855” z przedmiotowego załącznika. Z kolei druga zmiana niniejszego załącznika obejmowała zmianę szacunkowej wartości całkowitej w zakresie przedsięwzięć pn.: Poprawa efektywności energetycznej budynku Teatru im. Juliusza Osterwy w Lublinie oraz Modernizacja oraz ucyfrowienie Teatru im. Juliusza Osterwy w Lublinie.

Ponadto 13 lutego 2024 r. ZWL zatwierdził zmianę Załącznika nr 32 do KP pn. „Algorytm przeliczania środków EFRR, EFS+”. Przedmiotowa zmiana, zainicjowana przez Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, wynikała z konieczności zaktualizowania w perspektywie finansowej 2021-2027 mechanizmu przeliczającego dostępną alokację środków unijnych w euro na polskie złote.

Warunkiem koniecznym do podejmowania interwencji w obszarze zdrowia w ramach FEL 2021-2027 jest ich zgodność z Planem działań w sektorze zdrowia, przyjętym przez Komitet Sterujący ds. koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia (funkcjonujący przy Ministerstwie Zdrowia). W ramach prac Komitetu uzgadniane są planowane do realizacji w obszarze zdrowia projekty zgodnie z wymogami regulaminu tego gremium. W związku z tym do 31 grudnia 2024 r. Komitet Sterujący przyjął 5 Planów działań w sektorze zdrowia w ramach FEL 2021-2027, w tym 3 w 2024 r. tj.:

- 19 lutego 2024 r. – Plan działań w sektorze zdrowia na 2024 r. uwzględniający 4 nabory, w tym 2 dla projektów wybieranych w sposób niekonkurencyjny oraz 2 dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny:
 - Wsparcie Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej oraz leczenia w trybie jednodniowym w Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli poprzez zakup sprzętu medycznego i aparatury medycznej w celu osiągnięcia pełnej funkcjonalności i zabezpieczenia pełnoprofilowej, wysokospecjalistycznej diagnostyki i leczenia Pacjentów onkologicznych (cel szczegółowy 4(v) EFRR) – projekt realizowany w sposób niekonkurencyjny, ujęty w Załączniku nr 10 do Kontraktu Programowego dla Województwa Lubelskiego;
 - Poprawa dostępu do usług e-zdrowia oraz cyfryzacja procesów leczenia w Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli w celu osiągnięcia pełnej funkcjonalności i zabezpieczenia pełnoprofilowej, wysokospecjalistycznej diagnostyki i leczenia Pacjentów onkologicznych (cel szczegółowy 2(ii) EFRR) – projekt realizowany w sposób niekonkurencyjny, ujęty w Załączniku nr 10 do Kontraktu Programowego dla Województwa Lubelskiego;

- Wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, leczenia jednego dnia, opieki długoterminowej świadczonej w formie środowiskowej (w tym dziennej, domowej, paliatywnej i hospicyjnej) oraz środowiskowej opieki psychiatrycznej i Centrów Zdrowia Psychicznego (cel szczegółowy 4(v) EFRR) – projekty realizowane w sposób konkurencyjny;
- Wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie e-zdrowia (cel szczegółowy 2(ii) EFRR) – projekty realizowane w sposób konkurencyjny;
- 18 czerwca 2024 r. – Plan działań w sektorze zdrowia na 2024 r. uwzględniający 2 nabory dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny:
 - Deinstytucjonalizacja w zakresie psychiatrii osób dorosłych (cel szczegółowy 4k) EFS+);
 - Deinstytucjonalizacja w zakresie opieki długoterminowej (cel szczegółowy 4k) EFS+);
- 8 października 2024 r. – Plan działań w sektorze zdrowia na 2025 r. uwzględniający 1 nabór dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny:
 - Eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy (cel szczegółowy 4k) EFS+).

■ Postęp finansowy FEL 2021-2027

Według stanu na koniec 2024 roku, w ramach **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027** realizowanych w województwie lubelskim jest **1.017 projektów**, o łącznej wartości ogółem 4,7 mld zł. Kwota dofinansowania dla tych projektów wyniosła 4 mld zł, a wartość **wkładu UE 3,8 mld zł**. Udział dofinansowania UE w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 w województwie lubelskim w porównaniu do poziomu dofinansowania UE wszystkich programów regionalnych w kraju wynosi **7,9%**. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów per capita osiągnęła poziom **2,4 tys. zł/os.**, zaś wartość dofinansowania UE per capita **1,9 tys. zł/os.** Średnia wartość projektu zrealizowanego w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 w województwie lubelskim kształtowała się na poziomie 4,7 mln zł, natomiast średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na jeden projekt w regionie wyniosła 3,8 mln zł.

Według stanu na koniec 2024 r., od początku uruchomienia Programu:

- Ogłoszono **145 naborów wniosków o dofinansowanie** (6,5 mld zł dofinansowania z UE, co stanowi 63,05% alokacji na Program). W 2024 r. ogłoszono 80 naborów wniosków o dofinansowanie (3,3 mld zł dofinansowania z UE, co stanowi 31,73% alokacji na Program).
- **Złożono 2 816 wniosków** o wartości dofinansowania ogółem wynoszącej 7,8 mld zł. W 2024 r. złożono 1 242 wnioski o wartości dofinansowania ogółem wynoszącej 3,3 mld zł.
- **Zatwierdzono do realizacji 1 076 wniosków** o wartości dofinansowania ogółem wynoszącej 4,1 mld zł. W 2024 r. zatwierdzono do realizacji 734 wnioski o dofinansowanie o wartości dofinansowania ogółem wynoszącej 1,8 mld zł.
- Podpisano **1 017 umów** o dofinansowanie projektów o łącznej wartości odpowiadającej środkom UE w wysokości 3,8 mld zł, co stanowi 37,06% alokacji na Program.

W 2024 r. podpisano 767 (dofinansowanie z UE – 1,7 mld zł, co stanowi 16,22% alokacji na Program).

- Zatwierdzono **2 479 wniosków o płatność** na kwotę dofinansowania z UE wynoszącą 456,3 mln zł, co stanowi 4,40% alokacji na Program. W 2024 r. zatwierdzono 2 356 wniosków o wartości dofinansowania z UE wynoszącej 450,1 mln zł, co stanowi 4,34% alokacji na Program.
- Przekazano **do Komisji Europejskiej wnioski o płatność okresową** na łączną kwotę wydatków kwalifikowalnych 995,8 mln PLN, w tym 846,4 mln zł wkładu UE, co stanowi 8,02% Programu.
- W 2024 r. na konto Województwa Lubelskiego z Komisji Europejskiej wpłynęła kwota 144,4 mln EUR będąca **refundacją w ramach FEL 2021-2027**. Łącznie do 31.12.2024 r. w ramach płatności zaliczkowych i refundacji przekazane zostały środki w wysokości 205,2 mln EUR.

■ Działania prowadzone przez Zarząd Województwa Lubelskiego w 2024 r.

Szczególne inicjatywy i osiągnięcia:

- Województwo Lubelskie jest **liderem we wdrażaniu programu FEL 2021-2027** w skali kraju: wg danych na dzień 31 grudnia 2024 r. i zajmuje 1. miejsce pod względem: liczby podpisanych umów¹⁵⁴, liczby zatwierdzonych wniosków o płatność oraz certyfikacji do KE.
- Uzyskana **nagroda specjalna festiwalu „EnergaCAMERIMAGE” 2024 za film o Dworcu Lublin** - 21 listopada 2024 roku w Toruniu, podczas 32. Międzynarodowego Festiwalu Filmowego ENERGACamerimage, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie otrzymał Nagrodę Specjalną w konkursie spotów reklamowych „Fundusze Europejskie w kadrze”. Nagrodzony film dotyczy Dworca w Lublinie, który został oficjalnie otwarty w styczniu 2024 r. Projekt był o tyle innowacyjny, że dotychczas rozproszoną w Lublinie komunikację miejską oraz pozamiejską udało się zintegrować w jednym miejscu.

Istotne wydarzenia o znaczącym oddziaływaniu regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym

- **Dni Otwarte Funduszy Europejskich 2024** w dniu 11 maja 2024 r. (DOFE), których organizatorem jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Wydarzenie na skalę międzynarodową organizowane od 2014 r. Finał XI edycji DOFE poprzedziła Majówka z „Lokomotywami” Funduszy Europejskich, która rozpoczęła się 24 kwietnia, a zakończyła 12 maja 2024 r.
- **Organizacja 3 Rodzinnych Pikników Europejskich** zlokalizowanych w miastach województwa lubelskiego tj. w Radzynie Podlaskim (3 maja 2024 r.), Biłgoraju (29 września 2024 r.) i Trzebieszowie (6 październik 2024 r.).

¹⁵⁴ Liczba podpisanych umów o dofinansowanie (bez umów Funduszu Sprawiedliwej Transformacji).

- **Organizacja 2 konferencji hybrydowych**

„Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027: skuteczna edukacja szansą na sukces na rynku pracy”, która odbyła się 4 grudnia 2024 roku w Lubelskim Centrum Konferencyjnym w Lublinie i była transmitowana również on-line.

„Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027: wsparcie dla przedsiębiorców i samorządu terytorialnego”, która odbyła się 11 grudnia 2024 roku w Lubelskim Centrum Konferencyjnym w Lublinie i była transmitowana również on-line.

Kluczowe inwestycje

Przedsięwzięcia priorytetowe o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa lubelskiego realizowane w ramach FEL 2021-2027 – według stanu na 31 grudnia 2024 r.

Według stanu na koniec 2024 r. w Załączniku nr 10 do Kontraktu Programowego zostało zaplanowanych **28 przedsięwzięć** priorytetowych o łącznej wartości całkowitej wynoszącej **673,7 mln EUR** i dofinansowaniu ze środków UE wynoszącej **509,5 mln EUR**.

W ramach **11 przedsięwzięć** priorytetowych w 2024 r. zawartych zostało **31 umów** o dofinansowanie na kwotę ogółem wynoszącą ponad **591,1 mln PLN** oraz kwotę wsparcia ze środków UE w wysokości **447,5 mln zł**. Są to:

- **e-Geodezja II** – uzupełnienie cyfrowego zasobu geodezyjnego województwa lubelskiego (Wartość projektu wynosi **189 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 111,2 mln zł).
- **Poprawa dostępu do usług e-zdrowia oraz cyfryzacja procesów leczenia w Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli** w celu osiągnięcia pełnej funkcjonalności i zabezpieczenia pełnoprofilowej, wysokospecjalistycznej diagnostyki i leczenia Pacjentów onkologicznych (Wartość projektu wynosi **25,5 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 21,5 mln zł).
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833** od km 1+326 do km 12+980 (Wartość projektu wynosi **145,8 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 122,1 mln zł).
- Poprawa dostępności do świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki psychologicznej, psychiatrycznej i leczenia uzależnień dzieci i młodzieży poprzez **utworzenie Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży przy Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. Prof. M. Kaczyńskiego w Lublinie** (Wartość projektu wynosi **52,9 mln zł** z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 43,3 mln zł).
- **Wsparcie Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej oraz leczenia w trybie jednodniowym w Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli** poprzez zakup sprzętu medycznego i aparatury medycznej w celu osiągnięcia pełnej funkcjonalności i zabezpieczenia pełnoprofilowej, wysokospecjalistycznej diagnostyki i leczenia Pacjentów onkologicznych (Wartość projektu wynosi **47,5 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 38,3 mln zł).

- **Projekty Powiatowych Urzędów Pracy** (Narastająco w ramach Działania 9.1 Aktywizacja zawodowa – projekty PUP podpisano 41 umów na wartość ogółem **218 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 185,3 mln zł. Natomiast, w roku 2024 r. w zostało podpisanych 21 umów na wartość ogółem 97,7 mln zł, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 83,1 mln zł).
- **EURES i wszystko jasne!** (Całkowita wartość projektu wynosi **1,8 mln zł**, z czego 1,5 mln zł stanowi wkład z Funduszy Europejskich).
- **Lubelskie wspiera uzdolnionych 2024-2025** (Wartość projektu wynosi 5,7 mln zł, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 4,8 mln zł).
- **Lubelska kuźnia talentów 2024-2025** (Wartość projektu wynosi 3 mln zł, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 2,6 mln zł).
- **Utworzenie Centrum Integracji dla obywateli państw trzecich**, w tym migrantów w województwie lubelskim (Wartość projektu wynosi **14,5 mln zł**, z czego dofinansowanie z Funduszy Europejskich stanowi 12,3 mln zł).
- **„Funkcjonowanie i rozwój Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży przy Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. Prof. M. Kaczyńskiego w Lublinie”** (Całkowita wartość projektu: 8,9 mln zł, a dofinansowanie UE: 7,6 mln zł (85% kosztów kwalifikowalnych).

Strategiczna regionalna publiczna infrastruktura badawcza

Zgodnie z warunkami FEL 2021-2027 oraz KP wnioskodawcy, których przedsięwzięcia z zakresu publicznej infrastruktury badawczej uzyskały pozytywną opinię strony rządowej tj. Ministra właściwego do spraw Rozwoju Regionalnego oraz Ministra do spraw Szkolnictwa Wyższego i Nauki mogli ubiegać się o wsparcie w ramach Działania 1.1 **Regionalna infrastruktura badawczo-rozwojowa FEL 2021-2027**. Nabór wniosków o dofinansowanie projektów w ramach tego Działania został ogłoszony 29 maja 2024 r. i trwał od 10 czerwca do 30 września 2024 r. W odpowiedzi na nabór wpłynęło **8 wniosków** o dofinansowanie projektów na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania **49,9 mln zł**.

Dodatkowe wsparcie finansowe

W 2024 r. realizowane były działania w ramach uzyskanego dodatkowego wsparcia finansowego w ramach:

- Projektu **Regiony Rewitalizacji Edycja 3.0** czyli wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych – 3 edycja współpracy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej z Zespołami ds. rewitalizacji w urzędach marszałkowskich.

Celem projektu jest wzmocnienie potencjału gmin z terenu województwa lubelskiego w zakresie wdrażania działań rewitalizacyjnych w oparciu o dokument pn. **Wojewódzka Inicjatywa Rewitalizacyjna Województwa Lubelskiego na lata 2024-2027**.

- Umowy dotacji dotyczącej realizacji projektu Pomocy Technicznej nr DKP/BDG-II/PTFE/13/23 w sprawie funkcjonowania na terenie województwa lubelskiego Sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich.

Województwo Lubelskie realizuje zadanie polegające na prowadzeniu **Sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE)**. Sieć PIFE składa się z:

- Głównego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich w Lublinie zlokalizowanego przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie
- Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich w Chełmie zlokalizowanego w Filii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Chełmie
- Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich w Zamościu zlokalizowanego w Delegaturze Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Zamościu

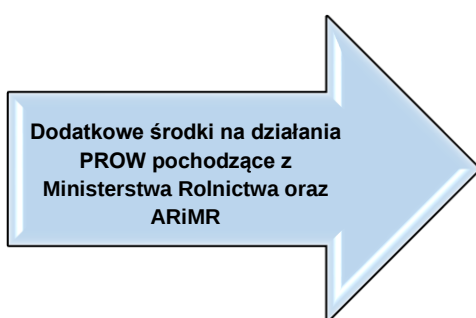

5.3. Wspólna Polityka Rolna w województwie lubelskim

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Program PROW 2014-2020 jest **nadal realizowany**. Obecnie jest w trakcie rozliczania, a do końca 2025 roku ma zostać zakończony. Środki na dalszą realizację PROW pochodzą z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a oszczędności z Ministerstwa Rolnictwa.

Dzięki **oszczędnościom** oraz **dodatkowym środkom** przekazanych Województwu Lubelskiemu ocenie podlegają kolejne wnioski z listy operacji informującej o kolejności przysługiwania pomocy w ramach operacji typu „Gospodarka wodno-ściekowa”, które pierwotnie nie mieściły się w limicie środków przekazanych dla Województwa Lubelskiego.

Dodatkowo **otrzymane środki to 6,1 mln EUR** czyli limit dla Województwa Lubelskiego **wzrósł** z 40 mln EUR do 46,7 mln EUR. Jest to **pierwszy co do wielkości przyznany limit** dla województw ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy. Z pewnością jest to zasługa działań i aktywności Zarządu Województwa Lubelskiego.

Na koniec 2024 r. łącznie w ramach dwóch działań oraz w ramach inicjatywy LEADER złożono **5 853**

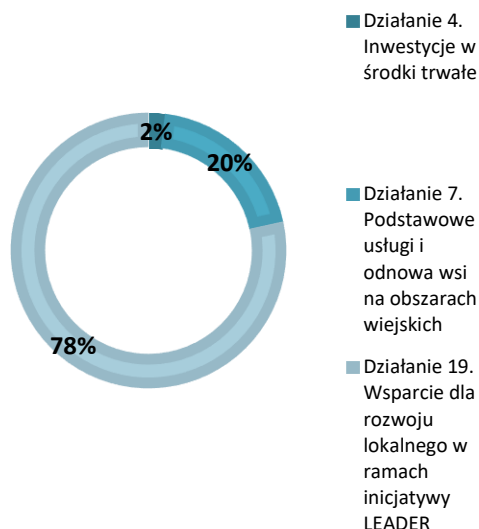
wnioski o przyznanie pomocy na kwotę **2,26 mld zł**, podpisano **2 948** umów na kwotę **1,3 mld zł** oraz złożono 4 319 wniosków o płatność na kwotę 945,7 mln zł. Limit środków dla województwa wynosi 1,3 mld a jego wykorzystanie wynosi ok. **95,5%** względem podpisanych umów.

W roku 2024 złożonych zostało **92** wnioski o przyznanie pomocy w ramach PROW na kwotę **28,9 mln zł**, podpisano **190 umów** na kwotę ponad **70,7 mln zł** oraz złożono 475 wniosków o płatność na kwotę **170,8 mln zł** z czego realizowano płatności wniosków na kwotę **172,1 mln zł**. Limit środków dla województwa wynosi 1,3 mld a jego wykorzystanie wynosi ok. **95,5%** względem podpisanych umów.

Realizacja Program Rozwoju Obszarów Wiejskich WL

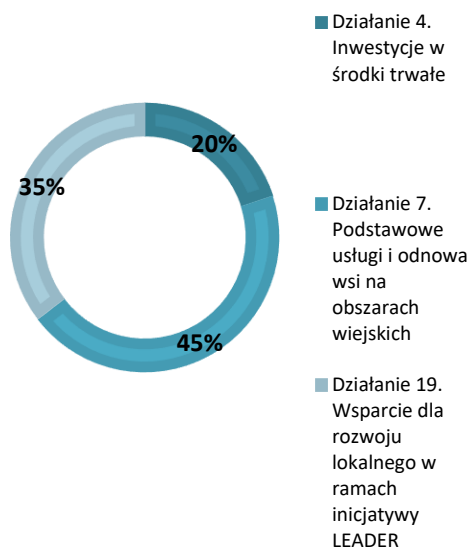
- **5 853** złożonych wniosków na kwotę **2,3 mld zł**
- **2 948** podpisanych umów na kwotę **1,3 mld zł**
- **4 319** wniosków o płatność na kwotę **945,7 mln zł**
- **1 miejsce** w kraju pod względem liczby scalonych powierzchni

Wykres 46 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2025 r.

Wykres 47 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2025 r.

Działanie „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” w Województwie Lubelskim to **664** podjętych **nowych** działalności gospodarczych, natomiast 227 już istniejących otrzymało wsparcie na dalszy rozwój, 646 projektów rozwinęło infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną czy kulturalną, 123 projekty nakierowane były na zachowanie dziedzictwa lokalnego, 59 na podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji.

■ Działania prowadzone przez Zarząd Województwa Lubelskiego w ramach PROW

Wyróżnikiem lubelskich sukcesów w realizacji PROW okazało się scalanie gruntów, czyli zmniejszenie liczby małych, rozproszonych działek składających się na dane gospodarstwo i powiększenie jego średniej wielkości. Województwo Lubelskie **jest liderem** w kraju pod względem liczby scalonych powierzchni. Scalonych zostało ponad 45 tysięcy hektarów. Działanie to cieszy się dalej olbrzymim zainteresowaniem i dlatego w następnym okresie programowania planowane jest do scalenia kolejne 40 tysięcy użytków rolnych.

W ramach dodatkowych środków pozyskanych przez Województwo Lubelskie na operacje typu Zarządzanie zasobami wodnymi w ramach poddziałania "Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 nastąpi zwiększenie retencji na obszarach wiejskich, co pozwoli przeciwdziałać negatywnym skutkom suszy oraz poprawi gospodarkę wodną w zakresie nawożenia i stosowania pestycydów.

Dla zadań realizowanych przez PGW Wody Polskie wysokość limitu dla całego kraju wynosi 31,9 mln EUR. W ramach tych środków PGW Wody Polskie w Województwie Lubelskim w ramach zakończonego naboru będzie realizowało 2 operacje:

- „Szaniawy” – melioracje użytków rolnych, gm. Trzebieszów, pow. Łukowski – etap I - obiekt I, szacowany koszt zadania 8,7 mln zł;

- „Szaniawy” – melioracje użytków rolnych, gm. Trzebieszów, pow. Łukowski – etap I - obiekt II, szacowany koszt zadania 9,9 mln zł.

Natomiast na zadania realizowane przez samorządy gminne podpisane zostało 60 umów na kwotę 27,7 mln zł.

W naszym województwie powstało w ramach PROW ponad **230 km sieci wodociągowych** i ponad **200 km sieci kanalizacyjnych**. Pieniądze z PROW umożliwiły także budowę ponad **2300 przydomowych oczyszczalni** ścieków, jak również budowę lub przebudowę **35 gminnych oczyszczalni** ścieków i **19 ujęć wody**.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE na lata 2023-2027 jest przyznawane na podstawie dokumentu Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR). Zreformowana WPR ma zagwarantować bardziej ukierunkowane wsparcie mniejszym gospodarstwom, sprawić, że rolnictwo odegra większą rolę w osiąganiu unijnych celów środowiskowych i klimatycznych, umożliwić państwom członkowskim większą elastyczność w dostosowywaniu środków do warunków lokalnych. Zakres wsparcia społeczności lokalnej jest podobny z poprzednią perspektywą. Dodatkowo przewidziano wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach i ich rodzin w zakresie: agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych, stworzenia krótkich łańcuchów żywnościowych, smart village.

Realizacja Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w woj. lubelskim:

- 22 podpisane umowy z Lokalnymi Grupami Działania
- 222,4 mln zł przyznanego wsparcia

Wsparcie wypłacane jest w ramach **81 interwencji** określonych w PS WPR. Samorząd Województwa Lubelskiego będzie **obsługiwał** następujące interwencje:

- **Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym**, której celem jest poprawa rozłogu gruntów, a w konsekwencji poprawa konkurencyjności polskiego rolnictwa poprzez realizację inwestycji polegających na budowie lub modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz urządzeń wodnych zwiększających retencję,
- **Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi**, której celem jest wsparcie rozwoju infrastruktury wiejskiej, ukierunkowane na poszanowanie środowiska i klimatu przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia,
- **LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność**, której celem jest budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

W ramach interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność podpisane zostały w 2024 roku umowy z 2 Lokalnymi Grupami Działania wybranymi przez Zarząd Województwa Lubelskiego na kwotę 925 000 Euro. Od początku uruchomienia

środków z nowego okresu programowania **podpisane zostały** umowy z 22 Lokalnymi Grupami Działania wybranymi przez Zarząd Województwa Lubelskiego. Wysokość środków przyznanych dla Województwa Lubelskiego na realizację i wdrażanie strategii wynosi **222,4 mln zł** z czego 181,1 mln zł na komponent zarządzanie LST.

Mapa 52 Rozwoju obszarów wiejskich Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w województwach (kwota zrealizowanych płatności w mln zł)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2021, wg stanu na dzień 31.12.2024 r.

W tym samym czasie w kraju zrealizowane zostały **płatności** na łączną kwotę ponad 307,7 mln zł od ponad 2 tys. beneficjentów. Najwięcej zrealizowanych płatności było na terenie województwa mazowieckiego ponad 379 beneficjentów dostało płatności na kwotę 50,3 mln zł. **Województwo lubelskie** zajęło pod tym względem wysokie **drugie miejsce** i tym samym zrealizowano płatności **268 beneficjentów** na łączną kwotę ponad **35,7 mln zł**.

Kwota zrealizowanych **płatności per capita** dla Polski wyniosła 8 zł/os. **W województwie lubelskim** wartość ta była zdecydowanie wyższa i osiągnęła poziom ponad **17,8 zł/os.**, plasując region na 2 pozycji w kraju za województwem podlaskim, w którym kwota ta wyniosła 19 zł/os.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których Zarząd Województwa Lubelskiego prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze **funduszy unijnych wdrażanych na poziomie regionalnym** za rok 2024 przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.4. Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju

Jednym z narzędzi realizacji celów SRWL 2030 jest **Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju (LRFR)**¹⁵⁵.

Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju odpowiada za przygotowanie i wdrażanie **regionalnego systemu finansowania zwrotnego**, którego celem jest stworzenie odpowiednich warunków wspierających rozwój gospodarczy województwa lubelskiego. LRFR wspiera i promuje rozwój województwa kreując aktywność podmiotów gospodarczych, w szczególności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z terenu województwa lubelskiego, poprzez wprowadzanie na rynek regionalny instrumentów finansowych.

Zadaniem LRFR jest efektywne wykorzystanie środków publicznych przekazanych przez pośredników finansowych w ramach realizacji **polityki wyjścia z instrumentów finansowych** otrzymanych z budżetu Unii Europejskiej oraz budżetu państwa w ramach realizacji:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 (RPO WL 2007-2013),
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (RPO WL 2014-2020).

W kontekście sposobu wykorzystania tych środków kluczowym dokumentem określającym kierunki, cele i sposoby wdrażania instrumentów finansowych jest **Strategia inwestycyjna dla środków finansowych zwróconych z instrumentów finansowych w ramach regionalnych programów operacyjnych Województwa Lubelskiego do roku 2031**.

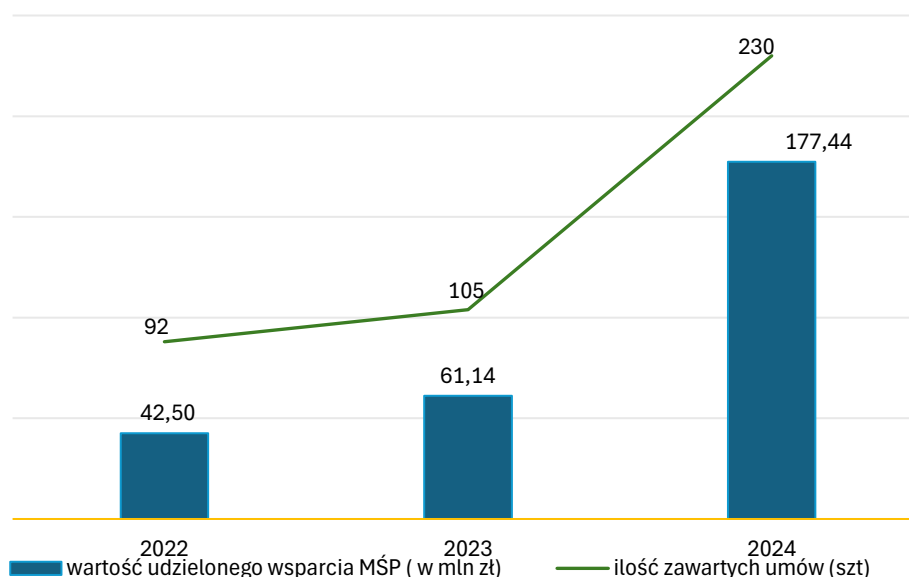
Łączny kapitał z instrumentów finansowych przekazany do LRFR w latach 2021-2024 wyniósł ponad **311 mln. zł**, w tym w 2024 roku przekazano **niemal 169,5 mln zł**, z czego:

- z RPO WL 2007-2013 przekazano ponad 129,5 mln zł, w tym w 2024 roku ponad 24,3 mln zł,
- z RPO WL 2014-2020 przekazano ponad 181,5 mln zł, w tym w 2024 roku ponad 145 mln zł.

Stabilna sytuacja ekonomiczno-finansowa LRFR stanowi gwarancję kontynuacji realizacji polityki szerokiego wsparcia przedsiębiorczości regionu lubelskiego oraz zapewnia utrzymanie pozycji lidera wśród podmiotów zaangażowanych w udzielaniu pomocy w formie instrumentów zwrotnych. Dynamikę kształtowania się potencjału Lubelskiego Regionalnego Funduszu Rozwoju przedstawia poniższy wykres.

¹⁵⁵ Spółka Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. została utworzona na podstawie Uchwały Nr XXII/354/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie Spółki pod firmą Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz Uchwały Nr CCLV/4549/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 kwietnia 2021 r. w sprawie utworzenia Spółki pod firmą: Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Lublinie.
Kapitał zakładowy Spółki wynosi 3.500.000,00 zł i w całości został pokryty przez Województwo Lubelskie.

Wykres 48 Dynamika kształtowania potencjału LRFR

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych BNWiAE UMWL, 2025 r.

W ofercie LRFR znajdują się pożyczki: inwestycyjne, obrotowe, hipoteczne oraz inwestycyjno-obrotowe. Bardzo ważną funkcję rozwojową pełnią instrumenty zwrotne udzielane w formie pomocy *de minimis*, tworząc jednocześnie komplementarny ekosystem finansowy Lubelszczyzny. To fundament wysokiej stopy zwrotu ze realizowanych przez przedsiębiorców inwestycji – oprocentowanie preferencyjne pożyczek w ramach pomocy *de minimis* jest stałe i aktualne wynosi od 3,47% w skali roku¹⁵⁶.

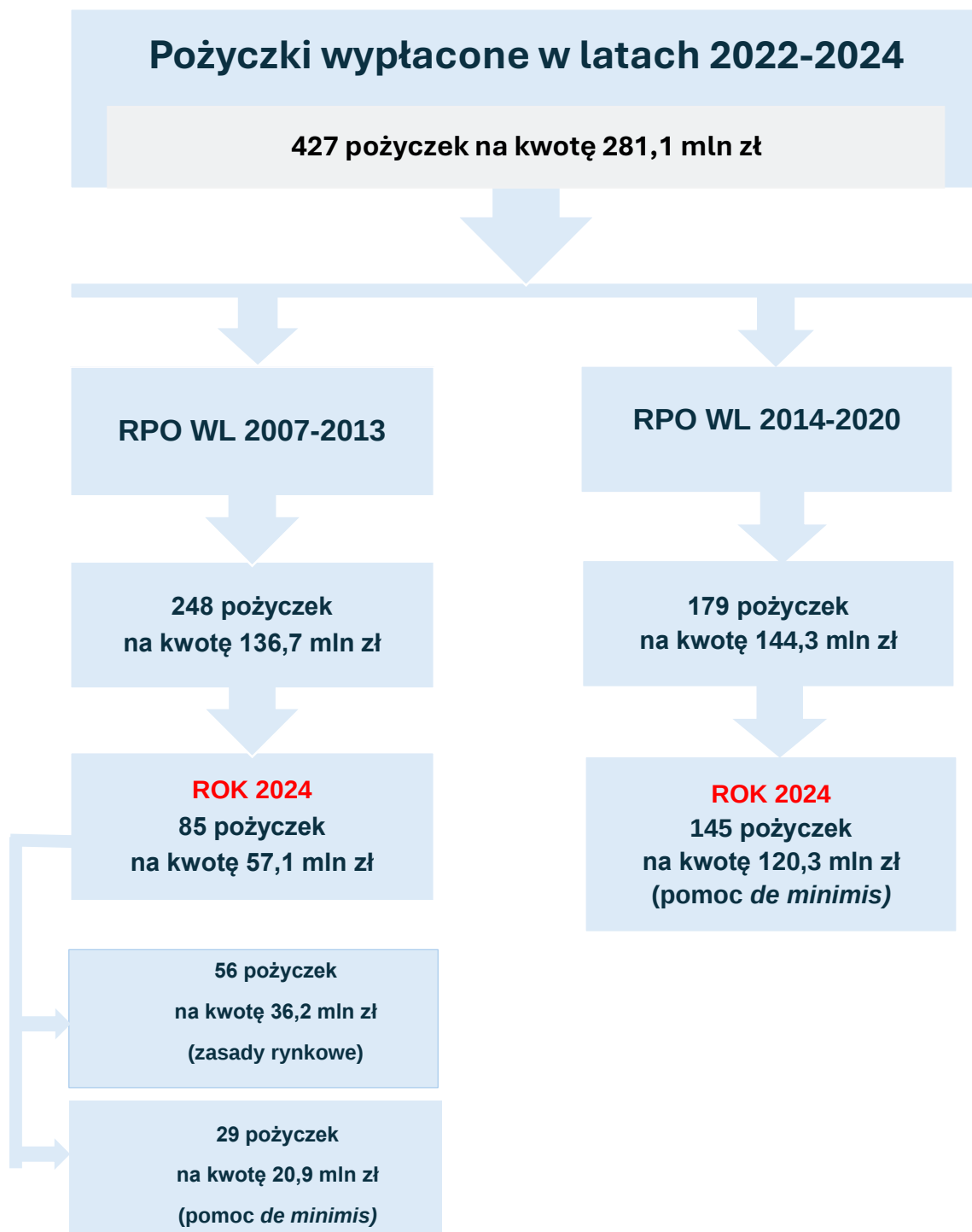
Do końca 2024 roku Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju udzielił ogółem **427 pożyczek** na kwotę prawie **281,1 mln zł**. W 2024 roku LRFR wypłacił **230 pożyczek**, na łączną kwotę **177,4 mln zł**, z czego w ramach pomocy *de minimis* wypłacono 174 pożyczki na łączną kwotę 141,2 mln zł.

Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju udziela **wsparcia finansowego** z zakresie realizacji zadań wynikających z SRWL 2030 oraz innych strategii regionalnych i programów, finansując realizację polityk i programów rozwojowych. Jednym z przykładów jest finansowanie rozwoju turystyki pod hasłem **Zainwestuj na Roztoczu** w ramach **Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie**, poprzez dedykowany instrument pożyczki inwestycyjno-obrotowej - w 2024 roku LRFR udzielił przedsiębiorcom z terenu Roztocza 13 pożyczek na kotwę ponad 5 mln złotych.

Pożyczki wypłacone przez LRFF do końca 2024 roku w podziale na kapitał pochodzący z poszczególnych Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Lubelskiego przedstawia poniższa rycina.

¹⁵⁶ <https://www.lfr-lubelskie.pl/produkty/>, data pobrania 26 marca 2025 r.

Ryc. 6 Efekty działalności LRFR do końca 2024 roku

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych BNWiAE UMWL, 2025 r.

Działania formalne podjęte w 2024 roku **w zakresie dokumentów programowych stanowiących podstawę działalności LRFR** zostały przedstawione w tabeli.

6. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jest planem rozwojowym, który stanowi podstawę realizacji reform i inwestycji objętych wsparciem ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Głównym celem KPO jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w **wyniku pandemii** oraz wsparcie **budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa** w dłuższym horyzoncie czasowym. KPO wpisuje się

w zalecenia Rady UE dla Polski oraz Krajowy Program Reform, obejmuje on reformy i inwestycje, które rozpoczęły się po 1 lutego 2020 r. i zakończą do 31 sierpnia 2026 r.

Kalendarium KPO

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

Samorząd Województwa Lubelskiego aktywnie uczestniczył w pracach nad opracowaniem KPO, jak i w konsultacjach kolejnych rewizji KPO.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności obejmuje **57 inwestycji i 54 reformy**, na realizację których przewidziano **łącną kwotę 59,8 mld euro** (ok. 263,9 mld zł¹⁵⁷). Za realizację inwestycji i reform przewidzianych w KPO odpowiedzialne są poszczególne resorty, adekwatnie do posiadanych kompetencji.

Obszary wsparcia (komponenty) KPO

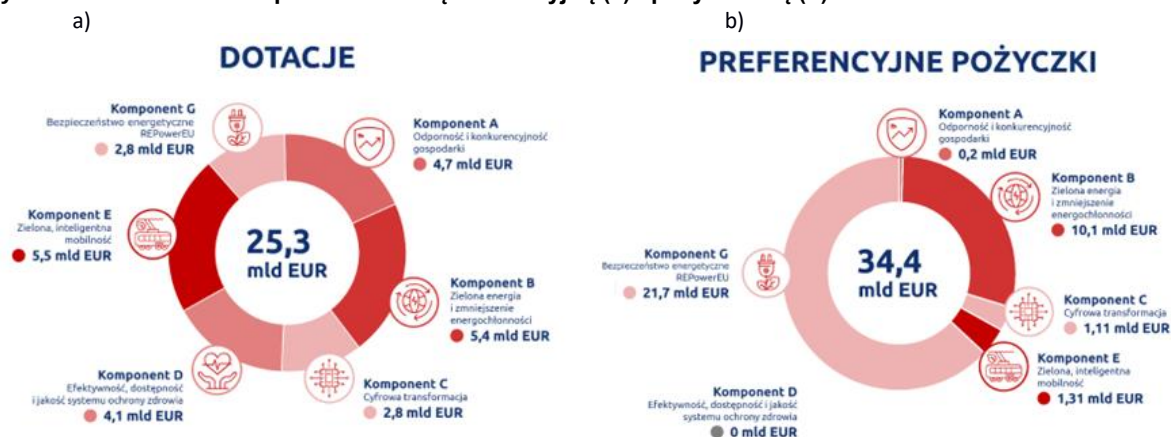
- Odporność i konkurencyjność gospodarki (Komponent A),
- Zielona energia i zmniejszenie energochłonności (Komponent B),
- Transformacja cyfrowa (Komponent C),
- Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia (Komponent D),
- Zielona, inteligentna mobilność (Komponent E),
- Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności,
- REPowerEU (Komponent G).

¹⁵⁷ Newsletter KPO – nr 15, 20 grudnia 2024 r. (1 EUR = 4,412 PLN)

Zgodnie z celami UE na cele klimatyczne przeznaczono 44,96% budżetu KPO, a na transformację cyfrową 21,28%.

Budżet KPO obejmuje **część dotacyjną** w wysokości 25,3 mld euro (ponad 112 mld zł¹⁵⁸) oraz **część pożyczkową** w kwocie 34,5 mld euro (prawie 152 mld zł¹⁵⁹). Podział środków w ramach KPO przeznaczonych na dotacje i preferencyjne pożyczki prezentują poniższe wykresy.

Wykres 49 Budżet KPO w podziale na część dotacyjną (a) i pożyczkową (b)

Źródło: <https://www.kpo.gov.pl/strony/o-kpo/o-kpo/informacje/>, data pobrania 27.03.2025 r.

Łączna pula środków przeznaczonych na wsparcie dla **przedsiębiorców** w ramach KPO przekroczy kwotę **30,6 mld euro**, a dla **jednostek samorządu terytorialnego** wynosi ponad **12,9 mld euro**.

W 2024 roku uruchamiano kolejne inwestycje przewidziane w KPO, a także realizowano zaplanowane reformy. Nabory wniosków na realizację poszczególnych inwestycji prowadzone są zarówno w trybie konkursowym, jak i w trybie pozakonkursowym.

Według stanu na grudzień 2024 r.¹⁶⁰ w ramach KPO **uruchomiono 50 inwestycji**, w tym **39 inwestycji w części dotacyjnej** oraz **11 inwestycji w części pożyczkowej**. Do uruchomienia pozostało jeszcze 7 inwestycji, w tym 3 inwestycje w części grantowej i 4 z części pożyczkowej. Łącznie w uruchomionych inwestycjach zaangażowano **93,4% alokacji KPO**, w tym **93,9% alokacji z części grantowej** i **93% alokacji z części pożyczkowej** KPO.

Do 16 kwietnia 2025 r.¹⁶¹ zawarto **725 754 umowy** o objęcie przedsięwzięć wsparciem na kwotę prawie **94 174 mln zł**, co stanowi 35,8% całości alokacji KPO. Wartość 723 269 umów w części dotacyjnej wyniosła ponad 53 443 mln zł, natomiast w ramach części pożyczkowej zawarto 2 485 umów na kwotę ponad 40 730 mln zł. Kontraktację w ramach KPO, wg stanu na dzień 16 kwietnia 2025 r. przedstawia Tabela 13.

¹⁵⁸ Ibidem

¹⁵⁹ Ibidem

¹⁶⁰ Dane wg stanu na dzień 20 grudnia 2024 r. pochodzą z Newslettera KPO – nr 15, 20 grudnia 2024 r.

¹⁶¹ Załącznik 2, Stan wdrażania KPO, Newsletter KPO – nr 19, 16 kwietnia 2025 r.

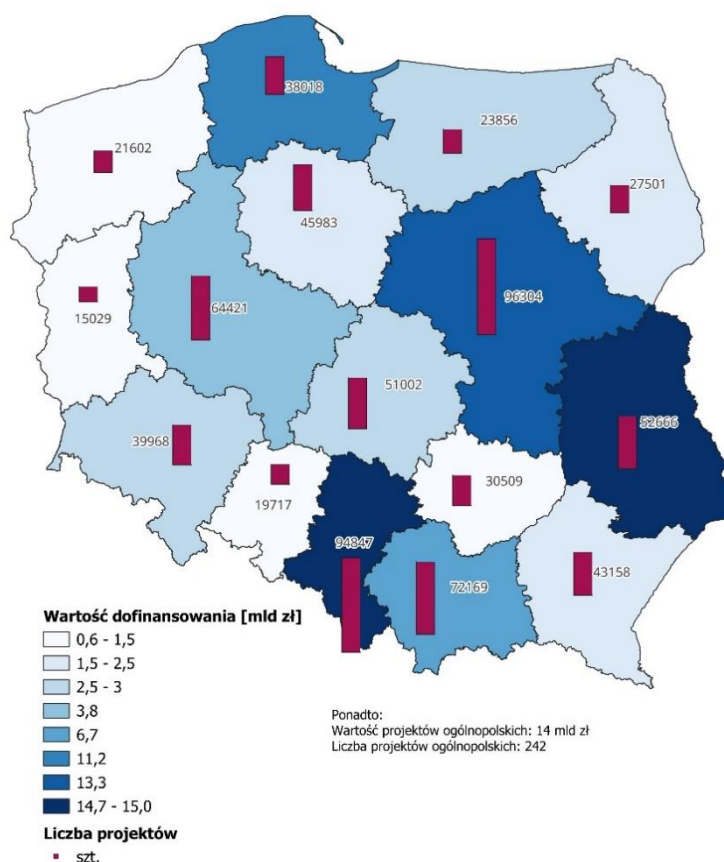
Tabela 13 Struktura kontraktacji środków z KPO (wg stanu na 16 kwietnia 2025 r.)

Kontraktacja KPO, w tym	Liczba zawartych umów	Wartość zawartych umów w mln zł	Wykorzystanie alokacji
Część dotacyjna	723 269	53 443,3	47,8%
Część pożyczkowa	2 485	40 730,4	26,9%
Ogółem	725 754	94 173,7	35,8%

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

Zakontraktowane inwestycje z KPO, w tym wartość dofinansowania oraz liczba projektów w poszczególnych województwach według stanu na dzień 28 kwietnia 2025 r.¹⁶² obrazuje poniższa mapa.

Mapa 53 Inwestycje z KPO w województwach

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MFIPR, Lublin 2025 r.

Wnioski o płatność

W 2024 roku w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności zostały złożone **cztery wnioski o płatność**¹⁶³ do Komisji Europejskiej:

- 13 września 2024 roku:

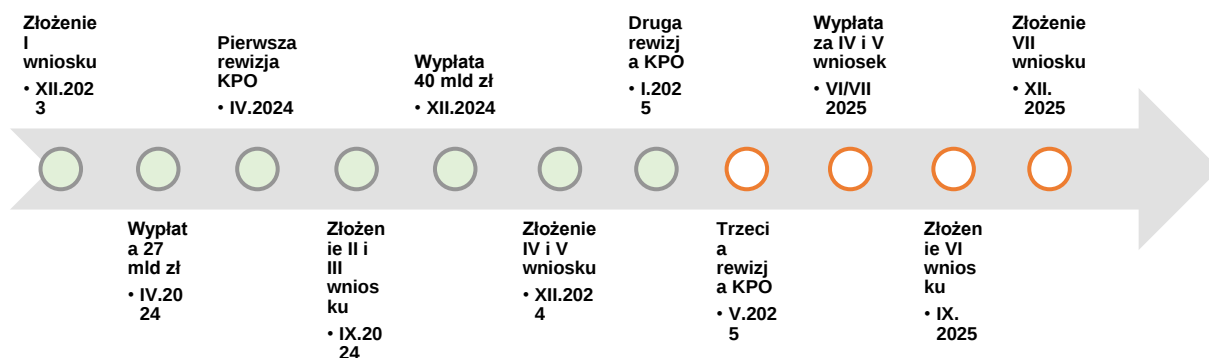
¹⁶² Dane przekazane przez MFIPR wg stanu na dzień 28 kwietnia 2025 r.

¹⁶³ <https://www.kpo.gov.pl/strony/o-kpo/wnioski-o-platnosc-z-kpo/> data pobrania 28.03.2025 r.

- drugi wniosek na kwotę 22,6 mld zł,
- trzeci wniosek na kwotę 17,9 mld zł,
- 27 grudnia 2024 roku - czwarty i piąty wniosek o płatność.

W 2024 roku z tytułu złożonych do Komisji Europejskiej wniosków o płatność w ramach KPO **Polska otrzymała w sumie 67 mld zł**. 15 kwietnia 2024 r. do Polski wpłynęło prawie 27 mld zł z pierwszego wniosku o płatność złożonego w grudniu 2023 r.¹⁶⁴, natomiast 17 grudnia 2024 r. ponad 40 mld zł z drugiego i trzeciego wniosku o płatność¹⁶⁵.

Ryc. 7 Plan wdrożenia KPO do końca 2025 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MFiPR, Lublin 2025 r.

Od początku 2024 r. największe wypłaty środków sfinansowały następujące inwestycje¹⁶⁶:

- remonty oraz ocieplanie i nowe **źródła ciepła** domów i mieszkań → blisko 3,75 mld zł,
- dywersyfikacja i skracanie **łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych** oraz budowa odporności podmiotów z uczestniczących w łańcuchu → ok. 922 mln zł,
- zapewnienie dostępu do bardzo **szybkiego internetu** na obszarach białych plam → ponad 485 mln zł,
- pasażerski **tabor kolejowy** → blisko 360 mln zł.

Realizacja KPO w województwie lubelskim

Do dnia 28 kwietnia 2025 r.¹⁶⁷ w ramach KPO dla województwa lubelskiego zostało zwartych **52 666 umów** o objęcie przedsięwzięć wsparciem. **Łączna wartość** inwestycji wyniosła **niemal 43 mld zł**, w tym wartość **dofinansowania** ze środków KPO wyniosła ogółem **około 14,7 mld zł**, co stanowi **ok. 15%** wartości dofinansowania dla **całego kraju**. Pod kątem wartości dofinansowania inwestycji lubelskie zajmuje drugie miejsce w kraju po województwie śląskim (14,9 mld zł).

15%

dofinansowania
w skali kraju

¹⁶⁴ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/aktualnosci/polska-otrzymala-27-mld-zl-z-pierwszego-wniosku-o-platnosc-z-kpo/>, data pobrania 29.03.2025 r.

¹⁶⁵ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/do-polski-trafilo-40-mld-zl-z-drugiego-i-trzeciego-wniosku-o-platnosc-z-kpo>, data pobrania 28.03.2025 r.

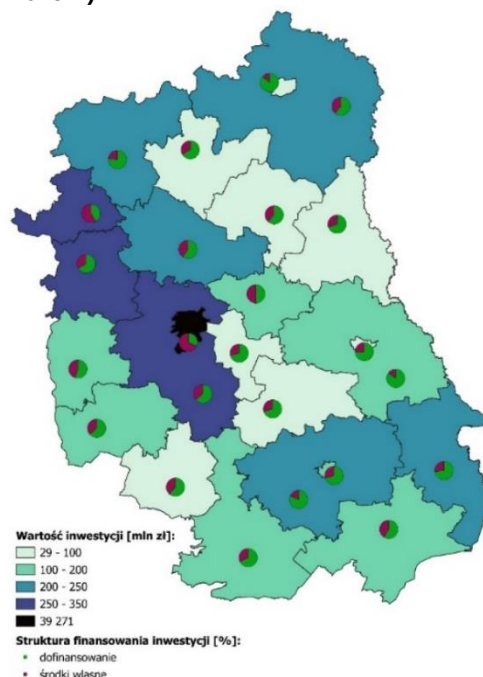
¹⁶⁶ Ibidem

¹⁶⁷ Dane przekazane przez MFiPR wg stanu na dzień 28 kwietnia 2025 r.

Przestrzenna analiza zróżnicowania wykorzystania środków z KPO w województwie lubelskim wskazuje, że środki te trafiły do **wszystkich powiatów** (Mapa 54). Największa wartość udzielonego wsparcia, tj. 84% trafiła do podmiotów z miasta Lublin (12,3 mld zł dofinansowania, wartość ogółem 39,3 mld zł). Ponadto, po ok 200 mln zł trafiło do beneficjentów z powiatu lubelskiego i puławskiego oraz 185 mln zł do powiatu zamojskiego.

W województwie lubelskim ponad **99% inwestycji** w ramach KPO zostało dofinansowanych **w formie dotacji**. W **części pożyczkowej** przeznaczono niespełna **35 mln zł** na dofinansowanie wsparcia podmiotów sektora kultury i przemysłów kreatywnych oraz inwestycji na rzecz zielonej transformacji miast.

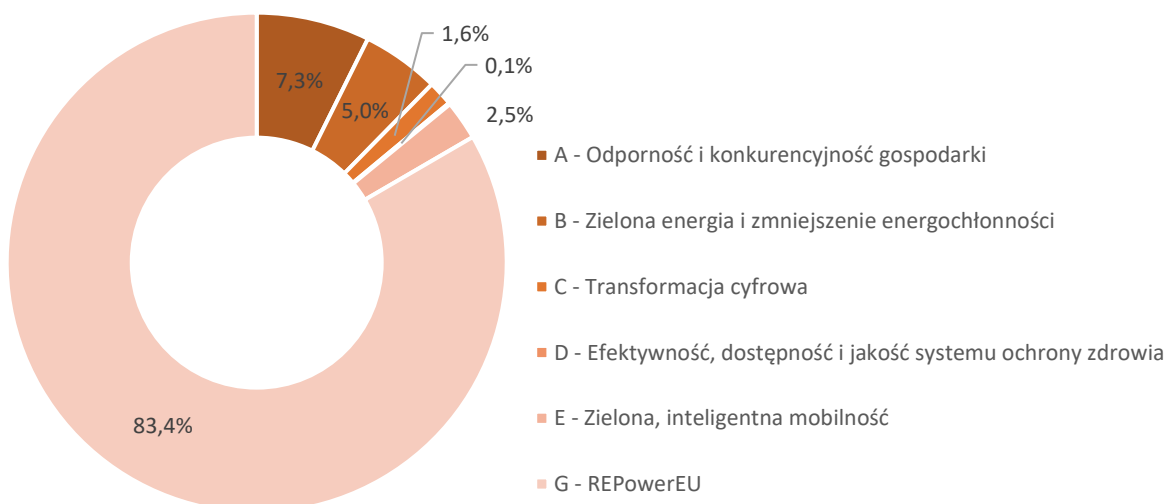
Mapa 54 Wykorzystanie środków z KPO (stan na IV.2025 r.)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MFIPR, Lublin 2025 r.

Najwięcej środków przeznaczono na dofinansowanie inwestycji w ramach komponentu **G REPowerEU** (ponad 12,2 mld zł), zdecydowanie mniej w komponentach A Odporność i konkurencyjność gospodarki (ponad 1 mld zł). Najmniej środków przeznaczono na realizację komponentu D Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia (ok 14 mln zł). Udział dofinansowania w ramach poszczególnych komponentów KPO w województwie lubelskim prezentuje poniższy wykres.

Wykres 50 Udział dofinansowania w komponentach KPO województwie lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MFIPR, Lublin 2025 r.

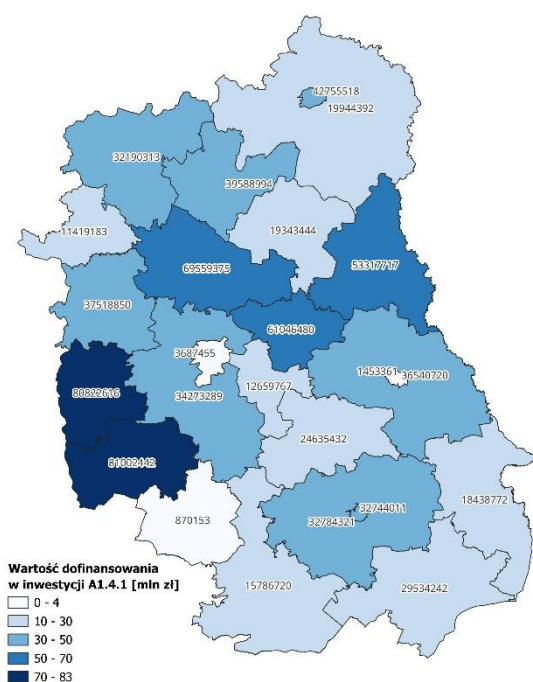
Największe inwestycje dofinansowane z KPO obejmują wsparcie na rzecz:

- krajowego systemu energetycznego,

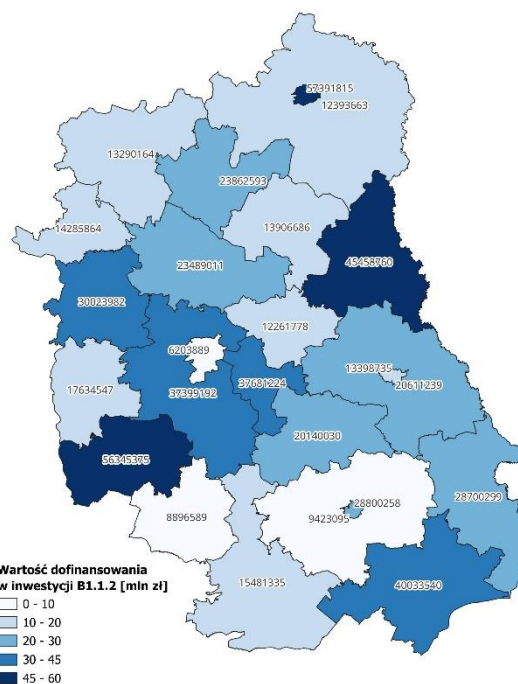
- zeroemisyjnego transportu zbiorowego,
- transportu kolejowego ,
- rozbudowy potencjału badawczego,
- robotyzacji i cyfryzacji w przedsiębiorstwach,
- rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie.

Największe wsparcie ze środków KPO alokowane na teren województwa lubelskiego otrzymały PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. - ponad 12 mld zł oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. - prawie 305 mln zł. Ponad 1 mld zł trafiło do osób indywidualnych w ramach m.in. programu Czyste powietrze (Mapa 55) jak również inwestycji obejmujących wymianę pokryć dachowych w gospodarstwach rolnych (Mapa 56), rozbudowę infrastruktury magazynowania, zakup komputerów dla nauczycieli, wymianę słupów nośnych na plantacjach chmielu oraz wsparcie w zakresie rolnictwa 4.0.

Mapa 55 Wartość dofinansowania z inwestycji A1.4.1 Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu

Mapa 56 Wartość dofinansowania z inwestycji B1.1.2 - Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych MFiPR, Lublin 2025 r.

■ Realizowane działania

26 września 2024 r. Samorząd Województwa Lubelskiego podpisał z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi **umowę w sprawie powierzenia** części zadań związanych z realizacją w ramach Komponentu B Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności dwóch inwestycji:

- **B3.1.1** Inwestycje w zrównoważoną **gospodarkę wodno-ściekową** na terenach wiejskich,

- **B3.3.1** Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej **gospodarki wodnej** na obszarach wiejskich (obszar B).

Limit środków przyznanych dla województwa lubelskiego na realizację tych inwestycji to prawie **190 mln zł**, z czego na Inwestycję B3.1.1 przyznano 76,9 mln, a na Inwestycję B3.3.1 – 112,9 mln zł.

Wojewódzki wskaźnik inwestycji do osiągnięcia w ramach przyznanych środków wynosi co najmniej 2 405 nowych połączeń do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej (Inwestycja B3.1.1) oraz co najmniej 88 396 ha gruntów rolnych/leśnych korzystających z ulepszonej retencji wody (Inwestycja B3.3.1).

W listopadzie 2024 r. ogłoszono nabór wniosków w ramach Inwestycji B3.1.1 KPO, który trwał od 16 grudnia 2024 r. do 17 stycznia 2025 r.¹⁶⁸ W ramach naboru dla **Inwestycji B3.1.1** KPO wpłynęło **139 wniosków** na kwotę prawie **538 mln zł**, jednakże limit dostępnych środków pozwolił na podpisanie **20 umów o wartości 71,6 mln zł**¹⁶⁹.

ZWL wraz z innymi regionami podejmuje starania w celu zwiększenia środków finansowych na realizację Inwestycji B3.1.1, czego wyrazem są m. in. stanowiska Konwentu Marszałków RP oraz Zarządu Związku Województw RP.

1 kwietnia 2025 r. opublikowano informację o uruchomieniu w województwie lubelskim naboru wniosków w ramach Inwestycji B3.3.1 KPO w terminie od 15 kwietnia do 9 maja 2025 r.¹⁷⁰

¹⁶⁸ <https://prow.lubelskie.pl/2024/11/14/ogloszenie-o-planowanym-uruchomieniu-naboru-wnioskow-o-objecie-przedswiezec-wsparciem-w-ramach-inwestycji-b3-1-1-inwestycje-w-zrownowazona-gospodarke-wodno-sciekowa-na-terenach-wiejskich/>, data pobrania 28.03.2025 r.

¹⁶⁹ <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/20-umow-z-zakresu-gospodarki-wodno-sciekowej-dofinansowane-ze-srodkow-kpo/>, data pobrania 28.03.2025 r.

¹⁷⁰ <https://prow.lubelskie.pl/2025/04/01/ogloszenie-o-uruchomieniu-naboru-wnioskow-o-objecie-przedswiezec-wsparciem-w-ramach-inwestycji-b3-3-1-inwestycje-w-zwiekszenie-potencjalu-zrownowazonej-gospodarki-wodnej-na-obszarach-wiejskich/>, data pobrania 1.04.2025 r.

7. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego

W 2024 roku Samorząd Województwa Lubelskiego nie realizował budżetu obywatelskiego.

8. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań

Istotnym elementem działalności Zarządu Województwa Lubelskiego jest **kontrola sposobu realizacji celów i zadań** powierzonych poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym UMWL, a także celów i zadań realizowanych przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne Województwa Lubelskiego. Działania kontrolne podjęte zostały również w stosunku do Beneficjentów, z którymi Samorząd Województwa Lubelskiego podpisał umowy o dofinansowanie realizacji projektów w ramach EFS i EFRR.

Zadania realizowane w ramach działań prowadzonych przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego UMWL w 2024 r. objęły łącznie **42 kontrole**, w tym:

- **39 kontroli** własnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych¹⁷¹,
- **1 kontrola własna w Filii Urzędu**¹⁷²,
- **2 kontrole poza planami**, w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych, na podstawie decyzji Marszałka Województwa Lubelskiego.

Podstawą prowadzonych działań w zakresie funkcjonowania **systemu kontroli zarządczej** w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie w 2024 r. były **Zasady kontroli zarządczej**¹⁷³.

NADZÓR I KONTROLA

- **42** przeprowadzone **kontrole własne**
- **9 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej
- **8 zadań zapewniających**
- **1 czynność sprawdzająca**
- **152 kontrole** przeprowadzone przez Oddział Kontroli Programów Regionalnych ds. EFS
- **182 kontrole** przeprowadzone przez Oddział Kontroli Programów Regionalnych ds. EFRR

¹⁷¹ Na podstawie uchwały Nr DXXXIV/9442/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 28 grudnia 2023 r. w sprawie przyjęcia Planu kontroli własnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych Województwa Lubelskiego na rok 2024 (z późn. zm.).

¹⁷² Na podstawie Planu kontroli własnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie na rok 2024, prowadzonych przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego, zatwierdzonego przez Marszałka Województwa Lubelskiego w dniu 28 grudnia 2023 r.

¹⁷³ Zasady kontroli zarządczej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie zatwierdzone zostały Zarządzeniem Marszałka Województwa Lubelskiego Nr 15/2024 z dnia 30 stycznia 2024 r. a ich aktualizacja w 2024 r. nastąpiła w drodze Zarządzenia Nr 174/2024 z dnia 24 października 2024 r.

Istotnym elementem działalności Zarządu Województwa Lubelskiego była także kontrola sposobu realizacji celów i zadań powierzonych poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym UMWL w Lublinie. W ramach przeprowadzonych **9 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej, zakresem kontroli objęto:

- **wiarygodność sprawozdań**, w tym zgodność informacji zawartych w półrocznych sprawozdaniach z funkcjonowania systemu kontroli zarządczej;
- **efektywność i skuteczność przepływu informacji** w komórce organizacyjnej;
- **proces zarządzania ryzykiem**, w tym identyfikacja ryzyk i założone mechanizmy kontrolne.

W **2024 r.** gromadzone były informacje z dokonanych w komórkach organizacyjnych Urzędu przeglądów **rejestrów ryzyk**, jak również dokonywano procesu aktualizacji rejestru ryzyk Urzędu do celów i zadań aktualizowanego **Planu działalności UMWL** w Lublinie na rok 2024¹⁷⁴. Tak realizowany proces monitorowania ryzyk miał na celu **zapewnienie skuteczności wdrożonych** dotychczas mechanizmów kontroli.

W 2024 r. audyt wewnętrzny¹⁷⁵ **poprzez niezależną i obiektywną ocenę systemu kontroli zarządczej** zarówno w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie jak i wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych, wspierał Marszałka Województwa Lubelskiego w **realizacji celów i zadań**, dokonując systematycznej oceny adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej, rozumianej jako ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy.

W trakcie roku 2024 przeprowadzono:

- **8 zadań zapewniających**¹⁷⁶:
 - **pięć zadań** w zakresie planowania i oceny systemu kontroli zarządczej w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych, w wyniku których audytorzy wewnętrzni stwierdzili, iż kontrola zarządcza funkcjonuje w stopniu wystarczającym w trzech jednostkach a w dwóch w stopniu ograniczonym,
 - **trzy zadania** w departamentach UMWL w zakresie poświadczenia skuteczności systemu zarządzania i kontroli w odniesieniu do roku budżetowego 2024 w ramach PROW 2014-2020 oraz w zakresie unikania i wykrywania potencjalnego ryzyka konfliktu interesów przy realizacji tego programu. Ocenie poddano także realizację zadań w ramach Instytucji Zarządzającej RPO WL na lata 2014-2020 w ramach Osi Priorytetowej Pomoc techniczna. Audytorzy wewnętrzni potwierdzili, iż system zarządzania i kontroli w obszarze PROW 2014-2020 oraz RPO WL 2014-2020 działał bez istotnych nieprawidłowości oraz funkcjonował adekwatny, skuteczny i efektywny system kontroli zarządczej.

¹⁷⁴ Plan działalności Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego na rok 2024 r. został zatwierdzony Zarządzeniem Marszałka Województwa Lubelskiego Nr 166/2023 z dnia 28 listopada 2023 r. Aktualizacja Planu Działalności UMWL nastąpiła w drodze Zarządzeń Marszałka Województwa Lubelskiego Nr 46/2024 z dnia 26 marca 2024 r.

¹⁷⁵ Audyt wewnętrzny funkcjonuje i realizuje zadania w oparciu o przepisy prawne, tj.: ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 września 2015 r. w sprawie audytu wewnętrznego oraz informacji o pracy i wynikach tego audytu, a także zgodnie z Międzynarodowymi standardami praktyki zawodowej audytu wewnętrznego, określonymi w Komunikacie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie standardów audytu wewnętrznego dla jednostek sektora finansów publicznych.

¹⁷⁶ Zadanie zapewniające – jest to zespół działań podejmowanych w celu dostarczenia Marszałkowi Województwa Lubelskiego niezależnej i obiektywnej oceny adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w komórce/jednostce audytowanej.

- **1 czynności sprawdzające¹⁷⁷:**

- służące dokonaniu **oceny** sposobu **wdrożenia** przez audytowanego (departament UMWL) zaleceń przedstawionych w sprawozdaniu z zadania zapewniającego. Audytorzy wewnętrzni potwierdzili wykonanie zaleceń mających na celu wyeliminowanie słabości kontroli zarządczej i wprowadzenie usprawnień w badanym obszarze.

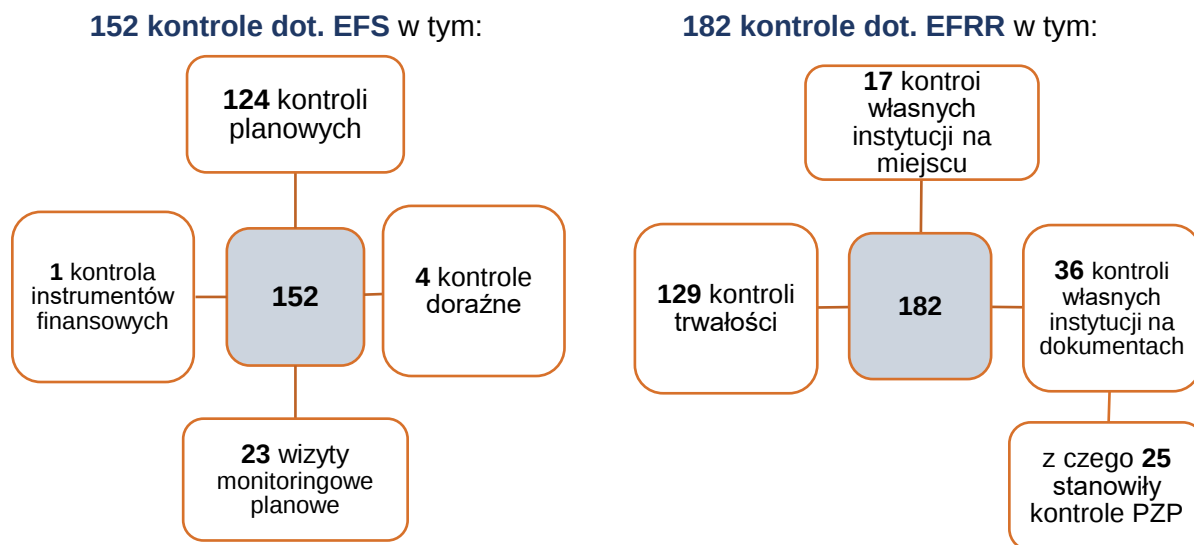
W 2024 r. zakończony został **proces samooceny** audytu wewnętrznego **z niezależną weryfikacją¹⁷⁸**. Zgodnie z Międzynarodowymi standardami praktyki zawodowej audytu wewnętrznego oceny zewnętrzne **muszą być przeprowadzane co najmniej raz na 5 lat** przez wykwalifikowaną, niezależną osobę lub zespół spoza organizacji.

Ocena zewnętrzna Oddziału Audytu Wewnętrznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie przeprowadzona została przez Zespół ds. Oceny Zewnętrznej z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie. Zgodnie z wydaną opinią zespołu oceniającego, działalność Oddziału Audytu Wewnętrznego jest generalnie zgodna z Międzynarodowymi standardami praktyki zawodowej audytu wewnętrznego i Kodeksem Etyki.

Jednocześnie audytorzy wewnętrzni UMWL, zakończyli w I kwartale 2024 r. ocenę zewnętrzną komórki audytu wewnętrznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach. **Wyniki** oceny zostały przedstawione Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

W ramach **kontroli programów regionalnych** przeprowadzone zostały w 2024 roku **334 kontrole** u beneficjentów (Ryc. 8).

Ryc. 8 Działalność kontrolna w zakresie programów regionalnych w 2024 roku

W toku prowadzonych kontroli, w przypadku stwierdzenia uchybień i nieprawidłowości, podmioty kontrolowane składały **wyjaśnienia i korekty**. Efektem prowadzonych działań było

¹⁷⁷ Czynności sprawdzające – są to czynności służące dokonaniu przez audytorów wewnętrznych oceny sposobu wdrożenia i skuteczności zaleceń zrealizowanych przez komórkę/jednostkę audytowaną.

¹⁷⁸ Proces samooceny przeprowadzany jest na podstawie postanowień określonych w Komunikacie Nr 4 Ministra Finansów z dnia 20 maja 2011 r. w sprawie Standardów audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF nr 5, poz. 23) oraz § 1 Porozumienia ramowego współpracy, zawartego w dniu 10 maja 2013 r., pomiędzy Urzędami Marszałkowskimi poszczególnych województw.

także wydanie stosownych **rekomendacji/zaleceń pokontrolnych**, zobowiązujących Beneficjentów do podjęcia działań **korygująco-naprawczych**, w szczególności w obszarach takich jak:

- postępowania z zastosowaniem zasady konkurencyjności/ustawy Prawo zamówień publicznych;
- dokumentacja projektowa;
- rekrutacja uczestników;
- księgowanie wydatków;
- realizacja zajęć/usług w ramach projektu.

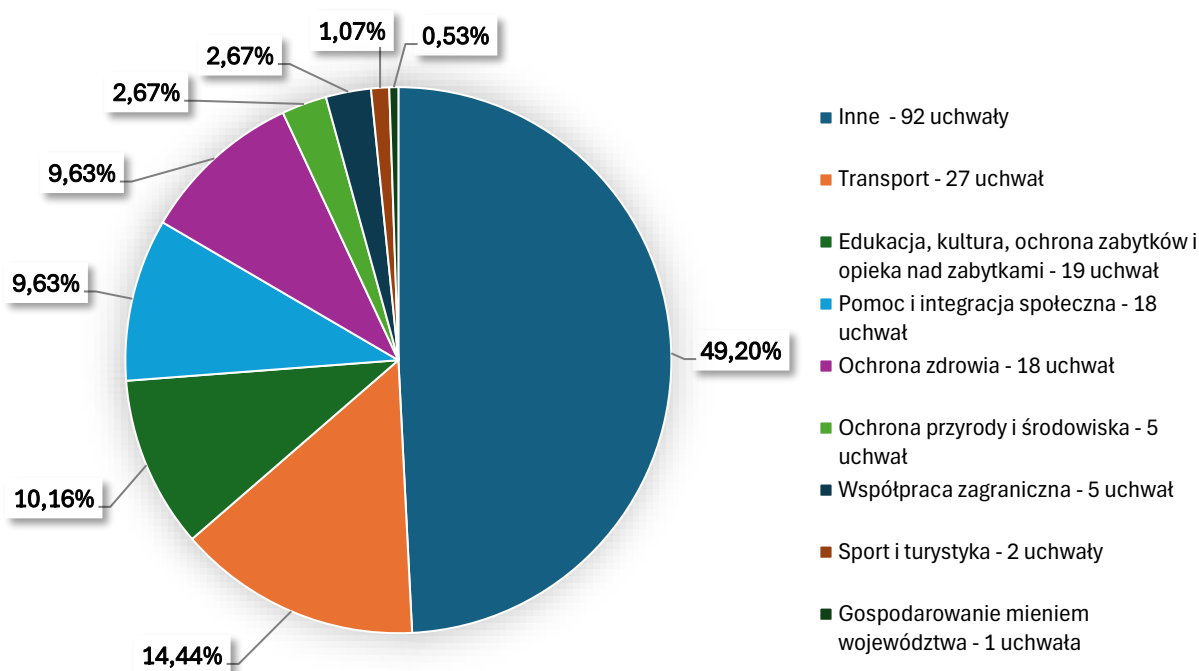
W trakcie prowadzonych kontroli głównym obszarem, w którym stwierdzono nieprawidłowości skutkujące nałożeniem **korekt finansowych**, były postępowania o udzielenie zamówienia, przeprowadzane w oparciu o zasadę konkurencyjności.

9. Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym

Sejmik Województwa Lubelskiego w 2024 r. na sesjach plenarnych podjął **187 uchwał**, których wykaz został zawarty w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr I).

Uchwały przyjęte przez Sejmik WL w podziale na **obszary tematyczne** przedstawiono na wykresie.

Wykres 51 Zestawienie liczby uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2024 roku w podziale na obszary tematyczne

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2025 r.

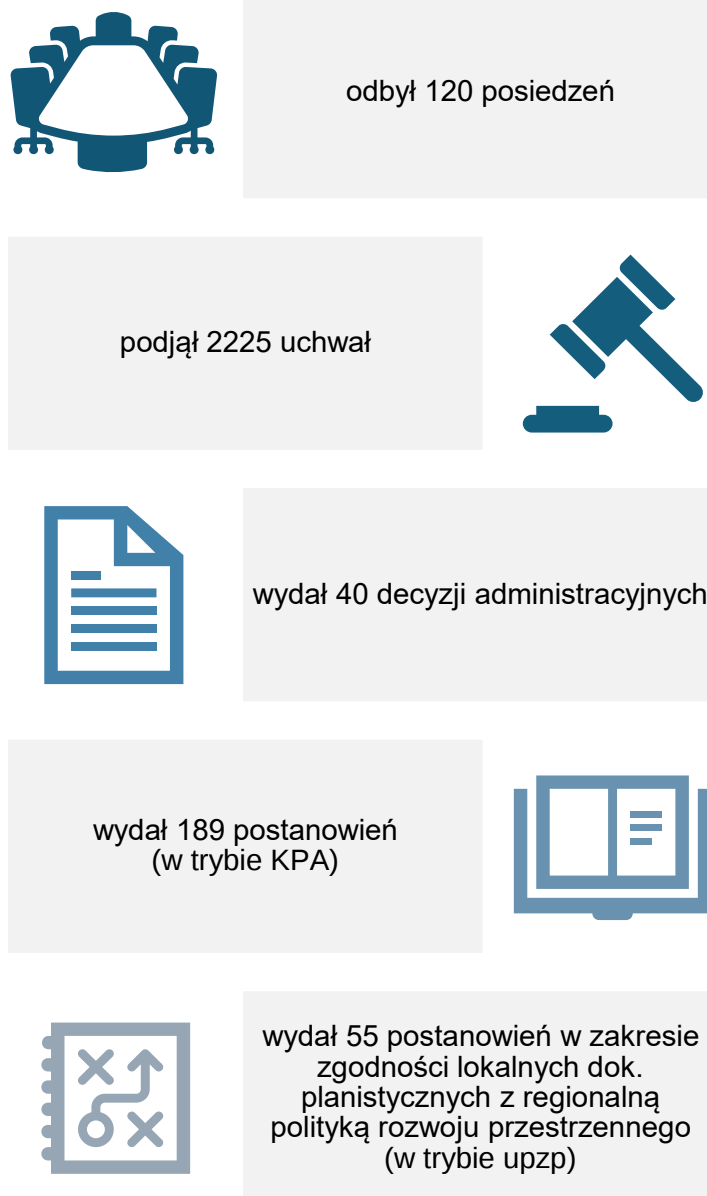
Największa ilość uchwał podjętych przez Sejmik Województwa Lubelskiego dotyczyła organizacji prac organów Samorządu Województwa Lubelskiego (kategoria-Inne), budżetu Województwa Lubelskiego (kategoria Inne), transportu, edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także pomocy i integracji społecznej oraz ochrony zdrowia. Szczególne znaczenie miały także **uchwały dotyczące usuwania skutków klęsk żywiołowych** tj. powodzi a także **uchwała dotycząca obchodów 550-lecia powstania Województwa Lubelskiego**.

W odniesieniu do wszystkich 187 uchwał Sejmiku WL podjęto działania wdrażające i realizacyjne.

10. Podsumowanie działań Zarządu Województwa Lubelskiego

Prowadzenie efektywnej polityki rozwoju i koordynacja działań mających na celu wdrażanie zapisów obowiązujących dokumentów strategicznych wiąże się z odpowiedzialnym i sprawnym podejmowaniem decyzji. W tym kontekście, w ramach prowadzonych procesów decyzyjnych na poziomie regionalnym, szczególne znaczenie ma intensywność i częstotliwość obrad organów wojewódzkich, a także ilość podjętych decyzji wyrażonych stosownymi uchwałami (Ryc. 9).

Ryc. 9 Podsumowanie działalności decyzyjnej Zarządu Województwa Lubelskiego w 2024 r.

Źródło: oprac. DSiR, Lublin 2024 r.

Strukturę tematyczną podjętych przez Zarząd Województwa Lubelskiego w 2024 r. uchwał ukazuje Ryc. 10.

Ryc. 10 Zakres przedmiotowy uchwał Zarządu Województwa Lubelskiego

11. Podsumowanie

Rok 2025 jest **siódmym**, w którym jest sporządzany **Raport o stanie województwa lubelskiego**. Dokument ten zawiera między innymi przegląd wdrażania strategii rozwoju województwa, programów, polityk oraz uchwał sejmiku, a przede wszystkim ocenę stanu i gospodarki, wykorzystania źródeł finansowania rozwoju, stanu infrastruktury gospodarczej i społecznej oraz ocenę zadań realizowanych przez Zarząd Województwa Lubelskiego w 2024 r.

Głównym zadaniem Zarządu Województwa jest **wykonywanie działań** wynikających z ustawy o samorządzie województwa. Obejmują one w szczególności podejmowanie działań i decyzji na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w tym zwłaszcza budowy konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki, zapewnienia dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, rozwoju wykwalifikowanych kadr, realizacji inwestycji służących poprawie infrastruktury gospodarczej i technicznej umożliwiającej wykorzystanie własnego potencjału i wszechstronnego rozwoju regionu.

Należy wskazać, że rok 2024 był okresem **intensywnych działań prorozwojowych i inwestycyjnych**. Samorząd województwa **skutecznie podejmował i realizował** przyjęte ustalenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku polegające na wdrażaniu kluczowych jej ustaleń oraz na wdrażaniu strategii tematycznych, programów i przedsięwzięć ukierunkowanych przede wszystkim na:

- **poprawę infrastruktury;**
- **wspieranie gospodarki;**
- **podnoszenie jakości życia mieszkańców.**

Raport wskazuje na kontynuację wielu **pozytywnych procesów i zjawisk społeczno-gospodarczych** zapoczątkowanych w latach poprzednich osiągnięte efekty wdrażania programów czy też **dobre tempo** wykorzystania funduszy unijnych przyznanych na rozwój. W dokumencie identyfikuje się jednocześnie na zagrożenia i wyzwania w tym związane **z negatywnymi procesami** demograficznymi oraz na potrzebę zapewnienia **zrównoważonej dostępności** do usług publicznych dla mieszkańców całego regionu czy też wspieranie aktywności gospodarczej mieszkańców.

Na zadania realizowane przez zarząd województwa istotnie wpływały często trudne uwarunkowania **wewnętrzne i zewnętrzne**. Przykładem tego może być wojna na Ukrainie, której skutki wpływają także na rozwój gospodarczy i bezpieczeństwo, zmniejszenie zainteresowania i ograniczanie działalności gospodarczej i rozwojowej w konsekwencji mniejsze zainteresowanie lokowaniem działalności firm zewnętrznych na terenie województwa lubelskiego. Duży wpływ na rozwój wywierają transformacyjne procesy gospodarcze i energetyczne oraz ograniczenia z tym związane. Tego typu czynniki skutkują znacznie zmniejszając **przewidywalność rozwoju sytuacji oraz skutecznością** prowadzenie przez samorząd województwa własnej polityki **rozwoju**.

W kontekście **uwarunkowań zewnętrznych i zidentyfikowanych procesów wewnątrzregionalnych** wpływających na kształtowanie życia społecznego i gospodarczego, **stan rozwoju Lubelszczyzny** należy generalnie **ocenić pozytywnie**. Świadczy o tym szereg wskaźników wskazujących na stopniową **poprawę** pozycji rozwojowej regionu względem innych województw, a także trendy obrazujące pozytywne kierunki przemian w tym zakresie.

I. Wykorzystanie narzędzi i instrumentów wsparcia

Realizacja przyjętej w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 **polityki rozwoju** następuje przede wszystkim przy wykorzystaniu dostępnych finansowych **narzędzi regionalnych, krajowych i europejskich**. Korzystanie z wielu źródeł finansowania rozwoju regionu pozwala na **synergę działań, zwiększenie efektywności i skali** realizowanych projektów oraz przedsięwzięć. Oznacza to **łączenie środków** z różnych funduszy i źródeł finansowania w tym między innymi z: programów europejskich, programów krajowych, programów regionalnych, KPO, budżetowych, funduszy celowych i innych.

1. W ramach obu perspektyw finansowych z programów Polityki Spójności w okresie od 2014 do 2024 roku w woj. lubelskim **zrealizowano** ponad **11 tys.** projektów o wartości ogółem **41 mld zł** i wartości dofinansowania UE **27 mld zł**.

- Istotnym wsparciem dla województwa lubelskiego jest program dedykowany dla **Polski Wschodniej** w efekcie którego region realizuje inwestycje na rzecz poprawy konkurencyjności i atrakcyjności regionu. W okresie od 2014 do 2024 roku w woj. lubelskim w ramach tego programu **zrealizowano** prawie 1 tys. projektów o wartość ogółem **4 mld zł** i wartości dofinansowania UE **2 mld zł**.

Najważniejszym narzędziem tworzenia przez Zarządu Województwa Lubelskiego warunków rozwoju **społeczno-gospodarczego** są Programy Regionalne:

- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (FEL),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego 2014-2020 (RPO WL)
(*był realizowany do połowy 2024 roku*).
 - W ramach obu perspektyw finansowych w okresie od 2014 do 2024 roku w woj. lubelskim z programów regionalnych **zrealizowano** ponad **9,5 tys.** projektów o wartości ogółem **20 mld zł** i wartości dofinansowania UE **14,2 mld zł**.
 - Od uruchomienia programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027 do końca 2024 roku ogłoszono **145 naborów** wniosków o dofinansowanie w ramach których zakontraktowano **63%** alokacji Programu na wartość **6,5 mld zł** dofinansowania z UE.

2. Wspólna Polityka Rolna realizowana w ramach obu perspektyw finansowych pozwoliła na:

- Wsparcie ponad **178 tys.** beneficjentów z województwa lubelskiego o wartości **22 mld zł**.
- W wyniku **działań** Zarządu Województwa Lubelskiego uzyskano **dodatkowe** środki w ramach PROW 2014-2020 w kwocie **6,1 mln EUR**.

(*program nadal wdrażany*).

3. Powołany przez Samorząd Województwa Lubelskiego w formie spółki własnej **Lubelski Regionalny Funduszu Rozwoju** dedykowany mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom z regionu do końca 2024 roku udzielił **427 pożyczek** na kwotę ponad **281,1 mln zł** przeznaczonych na rozwój między innymi: turystyki i zdrowej żywności, usług prozdrowotnych, zielonej gospodarki, cyfryzacji, procesów logistycznych.

4. Istotnym wsparciem dla rozwoju województwa lubelskiego w 2024 roku były środki pochodzące z **Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności**. W ramach KPO w 2024 r. beneficjenci z województwa lubelskiego zawarli ponad **52,6 tys. umów**:

- łączna wartość inwestycji wspierana z tego źródła wynosi prawie **43 mld zł**, w tym wartość dofinansowania ok. **14,7 mld zł**,
- stanowi to **ok. 15%** wartości dofinansowania dla **całego kraju**,
- ponad **1 mld zł** trafiło do odbiorców indywidualnych w ramach m.in. programu Czyste Powietrze jak również inwestycji obejmujących wymianę pokryć dachowych w gospodarstwach rolnych, rozbudowę infrastruktury magazynowania, zakup komputerów dla nauczycieli, wymianę słupów nośnych na plantacjach chmielu czy wsparcie rolnictwa 4.0.

Największe inwestycje dofinansowane z KPO dotyczyły wsparcia rozwoju systemu **energetycznego** (ponad 12 mld zł), zeroemisyjnego **transportu zbiorowego** (157 mln zł), transportu **kolejowego** (305 mln zł), rozbudowy **potencjału badawczego** (54 mln zł).

II. Społeczeństwo

Województwo lubelskie należy do **obszarów depopulacyjnych**. W 2024 r. odnotowano wiele negatywnych procesów, w tym spadek liczby mieszkańców regionu. Przyrost naturalny, jak i saldo migracji ludności na pobyt stały były ujemne, powodując pogłębianie się procesu starzenia ludności.

1. Kapitał ludzki

Demografia

- Na koniec 2024 r. w województwie mieszkało 1 996,4 tys. osób, tj. 5,3% **ludności** w kraju, co oznacza **spadek** w ciągu ostatnich 10 lat o 143,3 tys. osób.
 - Zmienia się **struktura ludności** według wieku:
 - systematycznie **maleje** liczba dzieci i młodzieży,
 - **wzrasta** liczba ludności w starszych rocznikach.

Edukacja

- W roku szkolnym 2023/24 **wychowaniem przedszkolnym** objętych było 75,2 tys. dzieci, czyli 93% (w kraju 96,1%).
 - We wszystkich typach **szkół** uczyło się 284 tys. osób (tj. o 0,1% mniej niż rok wcześniej).
- W publicznych i niepublicznych **szkołach wyższych** kształciło się 65,4 tys. studentów, tj. mniej o 1,1% (w Polsce wzrost o 1,7%).
 - Utrzymała się tendencja wzrostowa **umiędzynarodowienia lubelskich szkół wyższych** – nastąpił wzrost odsetka studentów cudzoziemców z 10,1% (2018 r.) do 14,2% (2023 r.).
- Odsetek **osób dorosłych** uczestniczących **w kształceniu lub szkoleniu** w 2023 r. wyniósł 8% (w Polsce 8,7%).

Rynek pracy

- W 2024 r. odnotowano **poprawę** sytuacji na **rynku pracy**, wyrażającą się poprzez:
 - **spadek** o 2,8% **liczby** zarejestrowanych **bezrobotnych** do 55,8 tys. osób,
 - **spadek stopy bezrobocia**, która wyniosła 7,4% i była niższa o 0,2 p. proc. niż przed rokiem (w kraju na niezmiennym poziomie - 5,1%),
 - **zwiększenie** liczby **ofert zatrudnienia**.

2. Jakość życia

Zamożność mieszkańców

- Z roku na rok poprawia się sytuacja materialna gospodarstw domowych, co przejawia się w:
 - wzroście o 18% w 2023 r. przeciętnego miesięcznego **dochodu rozporzadzalnego na 1 osobę** w gospodarstwach domowych (do 2 461 zł),
 - wzroście o 8,3% przeciętnego miesięcznego **wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw** (do 7 771 zł na koniec 2024 r.) oraz przeciętnej miesięcznej **emerytury i renty** (o ok. 14%),
 - spadku o 2,2 p. proc. wskaźnika **zagrożenia ubóstwem** (do poziomu 20,4%).

Pomoc społeczna

- Utrzymał się **spadek liczby beneficjentów** środowiskowej **pomocy społecznej**:
 - ze świadczeń w 2023 r. korzystało 237 osób na 10 tys. ludności (rok wcześniej 242 os.).

Ochrona zdrowia

- W ciągu ostatnich lat w województwie obserwuje się pozytywne zmiany dotyczące zarówno infrastruktury ochrony zdrowia, jak i dostępu do usług zdrowotnych:
 - większą niż średnia w kraju dostępność do **kadry medycznej**, pracującej bezpośrednio z pacjentem:
 - **lekarzy** – 38,9 na 10 tys. mieszkańców (w Polsce - 37,6),
 - **lekarzy dentyistów** – 10,6 na 10 tys. ludności (w kraju - 9,8),
 - **położnych** – 16,7 na 10 tys. kobiet (w Polsce - 14,7),
 - **pielęgniarek** – 68,4 na 10 tys. mieszkańców (w kraju - 57,4),
 - bardziej korzystny niż średnia w kraju wskaźnik liczby **pacjentów przypadających na łóżko w szpitalach** ogólnych - 210 (w Polsce - 233),
 - dostęp do szybkiej pomocy medycznej – na 1 jednostkę **ratownictwa medycznego** przypadało 18,3 tys. mieszkańców regionu (w Polsce 20 tys.).
- Nastąpiły **pozytywne** zmiany **w dziedzinie onkologii**, tj. dziedzinie priorytetowej dla regionu, w odniesieniu do której nastąpił blisko 17% przyrost łącznej liczby łóżek, tj. z 288 w 2018 r. do 337 łóżek w 2023 r.

Sport

- Rok 2024 był czasem **efektywnego rozwoju sportu** na wielu płaszczyznach. Organizacja prestiżowych wydarzeń, sukcesy sportowców oraz zaangażowanie społeczności lokalnych w inicjatywy sportowe potwierdzają **rosnącą pozycję znaczenia** sportu w województwie.
- Sport jest dziedziną, która wyróżnia region na tle Polski, co odzwierciedlają działania i wyniki sportowe, między innymi:
 - medale zdobyte podczas **Igrzysk Olimpijskich** w Paryżu: we **wspinaczce sportowej**, w **boksie**, w **siatkówce**, w **para tenisie stołowym**,
 - drużynowy Mistrz Polski w PGE Ekstralidze (**żużel**) - Platinum Motor Lublin, Superpuchar Polski w **koszykówce** kobiet - Polski Cukier AZS UMCS, 3 miejsce w Orlen Superliga Kobiet (**piłka ręczna**) - MKS FunFloor Lublin, awans do Ekstraklasy (**piłka nożna** mężczyzn) - Motor Lublin.
 - medale na **Mistrzostwach Europy** - w pływaniu i podnoszeniu ciężarów oraz na **Mistrzostwach Świata** - w pływaniu,
 - w systemie **sportu młodzieżowego 10 miejsce** w Polsce (punkty do klasyfikacji zdobyli przedstawiciele 51 dyscyplin sportowych).

Kultura

- Odnotowano **zauważalną poprawę** w zakresie dostępności **usług** oferowanych przez **instytucje kultury**:
 - w 2023 r. o 9,6% więcej widzów i słuchaczy uczestniczyło w **przedstawieniach i koncertach**,
 - liczba widzów **kin** stałych zwiększyła się o 14,6%,
 - liczba osób zwiedzających **muzea** wzrosła o 7,8%,
 - w imprezach zorganizowanych przez **centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice uczestniczyło** o 31,7% więcej osób niż w 2022r.

Bezpieczeństwo publiczne

- **Poprawie** uległo bezpieczeństwo publiczne w regionie, czego potwierdzeniem jest m.in.:
 - **zmniejszenie** liczby **przestępstw** stwierdzonych przez Policję o 3,7% w porównaniu do 2022 r.
 - **wzrost** wskaźnika **wykrywalności** sprawców przestępstw o 4,2 p. proc,
 - **spadek** liczby **ofiar** śmiertelnych **wypadków drogowych** o 3,3% w 2024 r.

Społeczeństwo informacyjne

- **Wzrósł** do 93,6% odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do **Internetu** i do 90,6% osób korzystających z Internetu, w tym osób korzystających z niego regularnie.
 - Odsetek osób korzystających z **usług administracji publicznej** za pomocą **Internetu** w 2024 r. wyniósł 56% i był wyższy o 3,2 p. proc. niż rok wcześniej.

III. Gospodarka

Województwo lubelskie od lat należy do grupy regionów nieco uboższych i słabiej rozwiniętych pod względem uprzemysłowienia, co wpływa na niższy poziom wartości wytwarzanych dóbr na mieszkańca i tworzonego PKB. Pomimo tego, jak wskazują dane, region lubelski generalnie rozwija się szybciej niż średnia dla kraju.

1. Przedsiębiorczość

- **Liczba podmiotów** gospodarki narodowej wykazuje **stałą tendencję wzrostową**. W największym stopniu jest to wynik wzrostu liczby osób fizycznych podejmujących prowadzenie działalności gospodarczej.
 - Na koniec 2024 r. w systemie REGON zarejestrowanych było **216,5 tys. podmiotów** tj. więcej o 2,3% (podmioty te stanowiły 4,1% ogółu podmiotów w kraju).
 - 95,5% ogólnej liczby podmiotów (206,8 tys.) stanowiły jednostki **sektora prywatnego**.

2. PKB

- Wartość **PKB** wytworzona w 2023 r. w województwie szacowana jest na niemal 123 mld zł, co oznacza **10 pozycję** w kraju i kształtuje ją rolniczy profil struktury gospodarczej regionu.
 - Udział PKB województwa w PKB Polski kształtował się na poziomie 3,6%.
 - Wartość PKB (w cenach bieżących) regionu stale wzrasta i w 2023 roku wzrost ten względem roku poprzedniego wyniósł 7,5%.
 - Szacunkowa wartość **PKB na 1 mieszkańca** w województwie w 2023 r. wyniosła 62 tys. zł, co stanowiło 69% wartości dla Polski.

Rolnictwo

- W wyniku spadku produkcji roślinnej (o 7%) i zwierzęcej (o 0,2%), wartość **rolniczej produkcji globalnej** w cenach stałych zmniejszyła się o 5,6% w 2023 r., w porównaniu z 2022 r.
- Region zajmuje **5 miejsce** w kraju pod względem udziału wielkości **produkcji towarowej** w produkcji krajowej (6,8%).
 - Województwo jest **liderem w produkcji** m.in.:
 - pszenicy, roślin strączkowych, owoców miękkich, tytoniu, chmielu, rzepaku i rzepiku - 1 miejsce w kraju ,
 - Inu, warzyw gruntowych - 2 miejsce w kraju,
 - buraka cukrowego - 3 miejsce w kraju.
- Region jest na **1 miejscu** na ministerialnej **Liście Produktów Tradycyjnych** pod kątem ilości potraw i produktów.

Przemysł

- Odnotowano **tendencję zwiększania** się znaczenia lubelskiego **przemysłu**.

- Nastąpił **wzrost o 4,4%** produkcji **sprzedanej** w 2024 r. (w Polsce o 0,3%).
 - Wyższy niż w 2023 r. poziom produkcji sprzedanej odnotowano w 18 (spośród 30) działach przemysłu.

Budownictwo

- W 2024 r. odnotowano wzrost **produkcji sprzedanej budownictwa**.
 - **Wyższa** niż przed rokiem była również produkcja budowlano-montażowa oraz wydajność pracy w budownictwie.
- **Zwiększyła** się **liczba mieszkań**, których budowę rozpoczęto, mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia oraz mieszkań oddanych do użytkowania.
 - W 2024 r. oddano do użytkowania ponad 9,7 tys. mieszkań (więcej o 7,3%) o łącznej powierzchni 844,4 tys. m² (wzrost o 0,6%).

Transport

- Nastąpiła **poprawa dostępności komunikacyjnej** regionu, będąca efektem realizowanych w ostatnich latach inwestycji infrastrukturalnych i drogowych.
 - w 2023 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się **długość dróg publicznych** o twardej nawierzchni (o 2,0%),
 - do 22,3% zwiększył się **udział dróg ekspresowych** w ogólnej długości dróg krajowych (wzrost o 128% ich długości od 2018 r.),
 - zmodernizowano **27 dróg wojewódzkich** o łącznej długości ok. **241 km**,
 - **zwiększyła** się liczba **przewiezionych** pasażerów **komunikacją miejską** (o 12,8% do 119,1 mln osób w 2023 r.),
 - nastąpił **wzrost** o około 35% **kolejowych** przewozów **pasażerskich**, w których przewieziono ponad 3,1 mln pasażerów,
 - **Port Lotniczy Lublin** w 2024 r. zanotował **7% wzrost** liczby pasażerów (425,8 tys. osób), zbliżając się do **wskaźników** sprzed **pandemii**,
 - ważnym elementem było podjęcie wspólnie z wojskiem inicjatywy utworzenia **bazy śmigłowcowej** oraz **POL-HUB-u**, której celem jest integracja funkcji cywilnych i wojskowych w ramach prowadzonej przez spółkę działalności.

Energia

- Na terenie województwa w 2024 r. realizowane były działania, które mają istotne znaczenie dla **dywersyfikacji źródeł energii** w skali kraju, a także zwiększania udziału wykorzystania odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym.
 - W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2023 r. **wzrosła** moc **zainstalowana** (o 32,3%) oraz osiągalna (o 129,4%) elektrowni,
 - **produkcja energii** elektrycznej była **wyższa o 55,2%**.
 - W 2023 r. wyprodukowano 2,95 TWh energii, co stanowiło 1,76% produkcji krajowej, przy czym produkcja z **odnawialnych źródeł energii** wyniosła 1,56 TWh i stanowiła blisko 53% produkcji ogółem.

Turystyka

- W 2024 r. obserwowano dalszą **poprawę** sytuacji w **turystyce**, po okresie pandemii:

- o funkcjonowało 500 **turystycznych obiektów noclegowych** (ok. 5% obiektów w Polsce), tj. 6,6% więcej niż przed rokiem,
 - w ofercie było 27,1 tys. miejsc noclegowych (z czego 72% to miejsca całoroczne),
- o odnotowano **3,7 mln** turystów,
 - **udzielono 2,4 mln noclegów** (wzrost o 3,7% w stosunku do roku 2018),
 - liczba **turystów zagranicznych**, korzystających z bazy noclegowej wzrosła o 59%.

IV. Środowisko

- Podejmowane w ostatnich latach różnorodne działania w zakresie **ograniczenia emisji** zanieczyszczeń powietrza przyniosły pozytywne efekty:
 - o obserwowana jest **poprawa jakości powietrza** w województwie,
 - nastąpił znaczący **spadek** emisji **zanieczyszczeń** pyłowych o 38% i gazowych o 19,4% w stosunku do roku 2018.
- **Rozbudowa** infrastruktury **wodno-kanalizacyjnej** przyczynia się do **poprawy stanu wód** w regionie.
 - o Długość sieci wodociągowej wynosi ok. 22,7 tys. km, natomiast długość sieci kanalizacyjnej ok. 7,6 tys. km (wzrost o prawie 14,4% od 2018 r.).
- Województwo lubelskie jest **liderem** pod względem udziału zbieranych **selektywnie odpadów komunalnych** w stosunku do ilości wszystkich zebranych odpadów. W 2023 r. wskaźnik ten wyniósł prawie 49,1% (w kraju 40,6%).

V. Zarządzanie rozwojem

1. Budżety JST

- Nastąpił **wzrost dochodów ogółem JST** o 4% do wysokości 18,6 mld zł w 2023r.
 - o **Dochody własne** ukształtowały się na poziomie 6,9 mld zł (mniej o 2,3%).
 - o **Wydatki majątkowe** wyniosły 5,1 mld zł (więcej o 42,4% niż w 2022 r.).
- W roku budżetowym 2023 w regionie odnotowano deficyt budżetowy JST. Jedynie budżet województwa zamknął się nadwyżką budżetową.

2. Planowanie przestrzenne

- Rok 2024 był istotnym momentem wdrażania **reformy planowania przestrzennego**, w tym przede wszystkim w zakresie:
 - o większej dynamiki procesów sporządzania planów miejscowych,
 - o inicjowania prac związanych z opracowaniem nowego typu aktu planowania, jakim jest plan ogólny.
- Udział **powierzchni objętej obowiązującymi mpzp** w regionie był **zróżnicowany**.

- W ponad **połowie gmin** (120) powierzchnia pokryta planami stanowiła co najmniej 90%.
- W 45 gminach wskaźnik ten nie przekroczył 10%, a w 15 nie odnotowano powierzchni pokrytej mpzp.
- Województwo lubelskie znajduje się w **czołówce** regionów z **największym udziałem powierzchni objętej planami** miejscowymi - blisko 58%, co stanowi 4 wynik w kraju.

Uwzględniając **relatywnie trudne i zmienne uwarunkowania** dla realizacji regionalnej polityki rozwoju, przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że województwo lubelskie utrzymało dotychczasową pozycję i dynamikę rozwoju, zaznaczając w wielu ważnych dziedzinach **trwałe tendencje wzrostu**, przy czym **ogólny stan rozwoju** województwa lubelskiego należy ocenić **pozytywnie**.

Wykaz skrótów

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
AWU	Roczna jednostka pracy (Annual Work Unit)
BDL	Bank Danych Lokalnych
BDO	Baza Danych Odpadowych
BDOT	Baza Danych Obiektów Topograficznych
BWL	Budżet Województwa Lubelskiego
COIE	Centra Obsługi Inwestorów i Eksporterów
CPK	Centralny Port Komunikacyjny
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS / EFS+	Europejski Fundusz Społeczny / Europejski Fundusz Społeczny Plus
EGiB	Ewidencja Gruntów i Budynków
EIS	Europejski Instrument Sąsiedztwa
EWI	Europejska Współpraca Terytorialna
FEL 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
FENG	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
FENIKS	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat i Środowisko
FEPW	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GESUT	Geodezyjna Ewidencja Sieci Uzbrojenia Terenu
GUS	Główny Urząd Statystyczny
jcwp	jednolite części wód powierzchniowych
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
KSE	Krajowy System Elektroenergetyczny
LPT	Lista Produktów Tradycyjnych
LRFR	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju
LRSS	Lubelska Regionalna Sieć Szerokopasmowa
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MPZ	Mapa Potrzeb Zdrowotnych
MPZP	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NOSG	Nadbużański Oddział Straży Granicznej
OPP	Organizacja pożytku publicznego
OSI	Obszar strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PKB	Produkt Krajowy Brutto

PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PPS	Parytet Siły Nabywczej
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PZP	Prawo Zamówień Publicznych
PZPWL	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
ROT WL	Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Lubelskiego
RPDZ	Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia
RPO WL 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
RSI WL 2030	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 r.
SRWL 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.
SUiKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
TRB	Transgraniczny Rezerwat Biosfery
UE	Unia Europejska
WDB	Wartość Dodana Brutto
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
ZLPK	Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych

Spis tabel

Tabela 1 Struktura wykonanych dochodów budżetu województwa w 2024 r. w porównaniu do planu 2024 r. oraz wykonania 2023 r. w zł	11
Tabela 2 Wydatki majątkowe Budżetu WL wg przyjętych obszarów tematycznych.....	13
Tabela 3 Wyniki finansowe, zatrudnienie i liczba łóżek w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego	38
Tabela 4 Zakres prac na Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego w latach 2019-2024.	68
Tabela 5 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w tonach (t).....	75
Tabela 6 Efekty redukcji emisji poszczególnych substancji w ramach realizacji Programu ochrony powietrza w województwie lubelskim w 2024 r.	76
Tabela 7 Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi na terenie województwa lubelskiego [hm3]	80
Tabela 8 Odpady komunalne w woj. lubelskim w latach 2018 i 2023 [w tys. Mg]	82
Tabela 9 Efekty ekologiczne programu Czyste Powietrze w województwie lubelskim w 2024 r.	87
Tabela 10 Inwestycje liniowe realizowane na drogach wojewódzkich w latach 2018-2024 wg źródeł finansowania	104
Tabela 11 Wartość wybranych do dofinansowania projektów w priorytecie Środowisko	149
Tabela 12 Polityka Spójności 2021-2027 ogółem wg programów operacyjnych w województwie lubelskim	196
Tabela 13 Struktura kontraktacji środków z KPO (wg stanu na 16 kwietnia 2025 r.)	212

Spis wykresów

Wykres 1 Wykonanie (dochody i wydatki) Budżetu Województwa Lubelskiego w latach 2018-2024 (mld zł)	10
Wykres 2 Wydatki majątkowe Budżetu WL wg przyjętych obszarów tematycznych.....	13
Wykres 3 Przedsięwzięcia ujęte na zintegrowanej liście w układzie celów strategicznych SRWL 2030	19
Wykres 4 Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2023.....	25
Wykres 5 Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w 2024 r. (w ujęciu powiatowym)	43
Wykres 6. Ludność według wielkości miast i delimitacji obszarów wiejskich	50
Wykres 7. Struktura użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej	52
Wykres 8. Powierzchnia zasiewów zbóż [tys. ha]	54
Wykres 9 Zróżnicowanie produktów z Listy Produktów Tradycyjnych	60
Wykres 10 Aktywność ekonomiczna ludności obszarów wiejskich województwa lubelskiego	62
Wykres 11 Tereny zieleni w miastach i na wsi w województwie lubelskim w 2023 r. [w ha]	73
Wykres 12 Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca województwa lubelskiego [m3]	78
Wykres 13 Oczyszczalnie ścieków w województwie lubelskim [w szt.]	79
Wykres 14 Masa zebranych odpadów komunalnych z podziałem na sposoby zagospodarowania [Mg] w latach 2018 i 2023	83
Wykres 15 Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2024	87
Wykres 16 Liczba turystycznych obiektów noclegowych w woj. lub. w latach 2018-2024 r.	89
Wykres 17 Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w woj. lubelskim (w %)	90
Wykres 18 Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2023 r.	96
Wykres 19 Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim w 2023 r.	96
Wykres 20 Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów w woj. lubelskim	98
Wykres 21 Ruch osobowy na przejściach granicznych w latach 2018-2024	111
Wykres 22 Ruch pojazdów na przejściach granicznych w latach 2018-2023	112
Wykres 23 Liczba odprawionych pasażerów w Porcie Lotniczym Lublin (w tys.) w latach 2018-2024	114
Wykres 24 Wypadki drogowe i ich ofiary śmiertelne w latach 2018-2024	122
Wykres 25 Pożary w województwie lubelskim w latach 2018-2024	125
Wykres 26 Bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy i płci	128
Wykres 27 Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia	128
Wykres 28 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wg województw	131
Wykres 29 Udział punktów adresowych z dostępem do usług szerokopasmowych w ogólnej liczbie punktów adresowych wg województw w 2024 r. [%]	140
Wykres 30 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu w woj. lubelskim	141
Wykres 31 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej w woj. lubelskim	141
Wykres 32 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według regionów w 2023 r. w zł	152
Wykres 33 Wartość dodana według rodzajów działalności i podregionów w 2022 r. w % w woj. lubelskim	154
Wykres 34 Nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca według regionów w 2022 r. w zł	156

Wykres 35 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim.....	156
Wykres 36 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w woj. lubelskim	157
Wykres 37 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w woj. lubelskim	158
Wykres 38 Liczba powiatów w województwie lubelskim ze zaktualizowanymi danymi w BDOT10k w latach 2018-2024.....	169
Wykres 39 Liczba odwiedzających portal wojewódzki http://gis.lubelskie.pl w latach 2019-2024.....	170
Wykres 40 Zużycie energii [w GWh] w województwie lubelskim wg sektorów w latach 2018-2023	176
Wykres 41 Udział sektorów w zużyciu gazu ziemnego [w TJ] na terenie województwa lubelskiego w 2023 r.....	180
Wykres 42 Udział ludności korzystającej z gazu [w %] w woj. lubelskim wg powiatów w 2023 r.....	181
Wykres 43 Łączna moc instalacji OZE [w MW] w województwie lubelskim wg powiatów w 2024 r.....	182
Wykres 44 Udział mocy instalacji OZE [w MW] w woj. lubelskim wg rodzajów w 2024 r.....	183
Wykres 45 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2024.....	186
Wykres 46 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	204
Wykres 47 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	204
Wykres 48 Dynamika kształtowania potencjału LRFR.....	208
Wykres 49 Budżet KPO w podziale na część dotacyjną (a) i pożyczkową (b).....	211
Wykres 50 Udział dofinansowania w komponentach KPO województwie lubelskim	214
Wykres 51 Zestawienie liczby uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2024 roku w podziale na obszary tematyczne	221

Spis map

Mapa 1 OSI Rostocze	21
Mapa 2 Obszar Rostocza objęty wspólną diagnozą w części województwa lubelskiego i podkarpackiego	21
Mapa 3 Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu (HLYo) dla mężczyzn w 2023 r. w podziale na województwa	33
Mapa 4 Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu (HLYo) dla kobiet w 2023 r. w podziale na województwa	33
Mapa 5 Szpitale ogólne na 100 tys. ludności oraz łóżka w szpitalach na 100 tys. ludności według województw w 2023 r.	34
Mapa 6 Jednostki Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego w 2024 r.	35
Mapa 7 Lekarze pracujący bezpośrednio z pacjentem według wojew. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.	36
Mapa 8 Lekarze dentyści pracujący bezpośrednio z pacjentem wg województw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.	36
Mapa 9 Pielęgniarki pracujące bezpośrednio z pacjentem wg województw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.....	36
Mapa 10 Łóżka w zakładach opieki długoterminowej na 10 tys. ludności w 2023 r.	44
Mapa 11 Łóżka w hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej oraz na oddziałach opieki hospicyjno-paliatywnej w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności w 2023 r.	45
Mapa 12. Delimitacja Obszarów Wiejskich	51
Mapa 13 Udział powierzchni gmin objętych MPZP (stan na lipiec 2022 r.)	65
Mapa 14 Udział powierzchni objętej MPZP w ogólnej powierzchni gmin.....	65
Mapa 15 Gminy posiadające strategie rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez ZWL w latach 2021-23 w kontekście OSI	66
Mapa 16 Projekty strategii gminnych opiniowane przez ZWL w latach 2021-2023	66
Mapa 17 Gminne Programy Rewitalizacji	67
Mapa 18 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim	70
Mapa 19 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2023 r. wg powiatów	78
Mapa 20 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2023 r.	80
Mapa 21 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w woj. lubelskim w 2023 r.	80
Mapa 22 Odpady komunalne wytworzone w woj. lubelskim w 2023 r.	82
Mapa 23 Poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych [Mg] wg powiatów	84
Mapa 24 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną.....	89
Mapa 25 Przebieg szlaku rowerowego GreenVelo	92
Mapa 26 Regionalne szlaki i drogi rowerowe w województwie lubelskim	92
Mapa 27 Poleski Szlak Konny	92
Mapa 28 Stan budowy dróg krajowych.....	101
Mapa 29 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do końca 2024 r.....	106
Mapa 30 Przebieg linii kolejowych na terenie województwa lubelskiego	108
Mapa 31 Ruch osobowy na przejściach granicznych w województwie lubelskim w 2024 r.	110
Mapa 32 Siatka połączeń lotniczych z Portu Lotniczego Lublin w 2024 r.	113
Mapa 33 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w województwie lubelskim	123
Mapa 34 Stan łącznego zagrożenia suszą rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną (1987-2018).....	124

Mapa 35 Aktywność zawodowa i bezrobocie w 2023 roku	127
Mapa 36 Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. lubelskim.....	129
Mapa 37 Mediana wynagrodzeń brutto [%]	131
Mapa 38 Węzły szkieletowe i dystrybucyjne Lubelskiej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej	138
Mapa 39 Pokrycie obszarów programami pomocowymi na terenie Polski	139
Mapa 40 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego	144
Mapa 41 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego na Ukrainie	146
Mapa 42 Zmiany realnego PKB w regionach UE w roku 2023 względem roku 2022	153
Mapa 43 Regionalny PKB na mieszkańca w standardach siły nabywczej (PPS) w 2023 r.	153
Mapa 44 Odsetek mieszkańców pracujących w górnictwie i energetyce [%] w 2023 roku	155
Mapa 45 Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2024 r.	159
Mapa 46 Liczba patentów udzielonych przez UPRP w latach 2018-2023	160
Mapa 47 Regionalny Ranking Innowacyjności 2023	160
Mapa 48 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim	174
Mapa 49 Schemat sieci przesyłowych i dystrybucyjnych PGE Dystrybucja w obszarze województwa lubelskiego	174
Mapa 50 Sieć gazowa w woj. lubelskim na tle Polski	179
Mapa 51 Polityka Spójności 2021-2027 w województwach (dofinansowanie UE w mld zł).....	195
Mapa 52 Rozwoju obszarów wiejskich Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w województwach (kwota zrealizowanych płatności w mln zł).....	206
Mapa 53 Inwestycje z KPO w województwach	212
Mapa 54 Wykorzystanie środków z KPO (stan na IV.2025 r.)	214
Mapa 55 Wartość dofinansowania z inwestycji A1.4.1 Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu	215
Mapa 56 Wartość dofinansowania z inwestycji B1.1.2 - Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych	215

Spis rycin

Ryc. 1 Układ regionalnych dokumentów strategicznych.....	15
Ryc. 2 SRWL 2030 – wizja rozwoju województwa.....	16
Ryc. 3. Układ celów i priorytetów Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie	23
Ryc. 4. Obszary wsparcia wynikające z Programu Strategicznego Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata 2021-202.....	38
Ryc. 5 Infografika obszary tematyczne projektów.....	148
Ryc. 6 Efekty działalności LRFR do końca 2024 roku	209
Ryc. 7 Plan wdrożenia KPO do końca 2025 r.	213
Ryc. 8 Działalność kontrolna w zakresie programów regionalnych w 2024 roku	219
Ryc. 9 Podsumowanie działalności decyzyjnej Zarządu Województwa Lubelskiego w 2024 r.	222
Ryc. 10 Zakres przedmiotowy uchwał Zarządu Województwa Lubelskiego	223

Spis fotografii

Fot. 1 58. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym	29
Fot. 2 Wizualizacja budynku im. J. Osterwy w Lublinie	31
Fot. 3 Otwarcie Muzeum Badań Polarnych w Puławach	31
Fot. 4 Oddział Neurochirurgii w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie.....	40
Fot. 5 Wizualizacja Regionalnego Centrum Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży w Lublinie	40
Fot. 6 Nowoczesna sala porodowa w WSS w Chełmie	41
Fot. 7 Oddział Pediatryczny w SPSW im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu.....	41
Fot. 8 Operacja z wykorzystaniem robota da Vinci w COZL w Lublinie	42
Fot. 9 Blok C w WOMP w Lublinie.....	42
Fot. 10 Centrum Usług Społecznych w Opolu Lubelskim – Wydział Dzienny Dom Pomocy Społecznej.....	47
Fot. 11 Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim	48
Fot. 12 Plantacja borówki Grupy Producentów Owoców „Polskie Jagody Sp. z o. o.”.....	58
Fot. 13 Monitoring wodniczki w Chełmskim Parku Krajobrazowym	71
Fot. 14 Wąwóz w Kazimierskim Parku Krajobrazowym	72
Fot. 15 Oczyszczalnia ścieków w Lubartowie	79
Fot. 16 PSZOK w Chełmie.....	83
Fot. 17 Kopalnia kredy w Chełmie	86
Fot. 18 Kamieniołom w Józefowie na Szlaku Geoturystycznym Roztocza Środkowego	91
Fot. 19 Motor Lublin - Drużynowy Mistrz Polski na żużlu 2024.....	97

Fot. 20 Aleksandra Mirosław mistrzynią olimpijską. Paryż 2024.....	97
Fot. 21 XXX Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży	99
Fot. 22 Gala „Pasja, wysiłek, triumf”	99
Fot. 23 Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 Chodel – Kraśnik.....	103
Fot. 24 Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835.....	103
Fot. 25 Elektryczny zespół trakcyjny – pojazd typu EN98A serii Impuls 2	109
Fot. 26 Drogowe przejście graniczne w Dołhobyczowie.....	112
Fot. 27 Port Lotniczy Lublin	114
Fot. 28 Terminal Cargo.....	115
Fot. 29 IV Samorządowy Kongres Trójmorza, 12-13 czerwca 2024 r.....	147
Fot. 30 Projekt FireFighters „Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego”	150
Fot. 31 WOMP w Lublinie	150
Fot. 32 Misje gospodarcze w 2024 r	164
Fot. 33 Elektrownia fotowoltaiczna o mocy 900 kW w miejscowości Lubycza Królewska	184
Fot. 34 Farma wiatrowa na terenie gminy Kraśnik.....	184

Wykaz załączników do Raportu o stanie Województwa Lubelskiego

Załącznik nr I	Wykaz Uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym / operacyjnym (podjętych w 2024 r.)
Załącznik nr II	Regionalne dokumenty strategiczne i programowe właściwe dla realizacji polityk sektorowych
Załącznik nr III	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji polityki w obszarach tematycznych